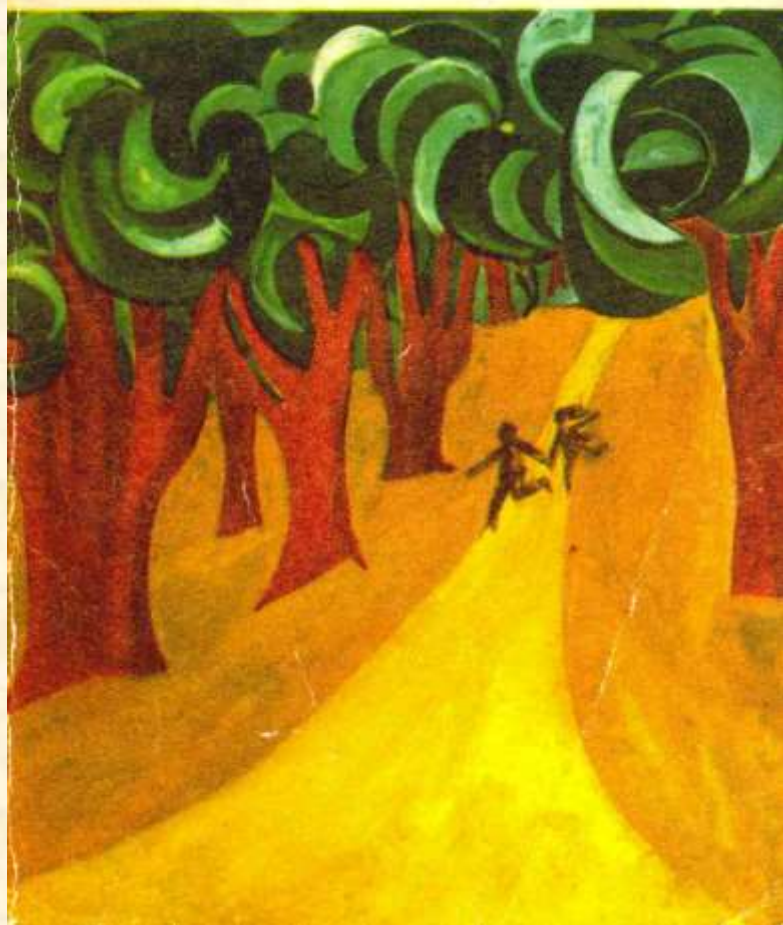

ionel teodoreanu

---

la medeleni

Ilustrația copertei: *Ion Bănulescu*

ionel teodoreanu la medeleni

ROMAN

HOTARUL NESTATORNIC

**EDIȚIE ÎNGRIJITĂ ȘI PREFAȚĂ DE
NICOLAE CIOBANU**

**BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1971
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI**

Ediția de față reproduce textul după: Ionel Teodoreanu — *Opere*, vol. I, II, III, colecția „Scriitori români”, Editura pentru literatură, 1968

PREFAȚĂ

„E un făcut: toate gândurile duc la Medeleni”
(Ionel Teodoreanu: *Ulița copilăriei*)

Cititorul operei lui Ionel Teodoreanu face cunoștință pentru prima dată cu Medelenii, locul acțiunii capodoperei scriitorului, o dată cu lectura uneia din povestirile cuprinse în primul volum al acestuia, *Ulița copilăriei* (1922). Este vorba de povestirea **Vacanța cea mare**, a cărei acțiune se petrece la moșia Medeleni și despre care Sonia, unul din personajele principale, într-o scrisoare către o prietenă, se exprimă în acești termeni:

„Any, sînt la Medeleni...

Auzi tu ce plin și ce înalt sună: Medeleni!

**Te întrebi: E numele firesc al unui clopot florentin?
Al unui șipot de munte? Al unei cantilene?**

...În amurg, cînd se întorc cirezile de la pășune, tălăngile destramă un vaier plîngător, prin care lămuresc, silabă cu silabă: «Medeleni, Medeleni... Medeleni... Medeleni...».

Și-mi pare că ascult în glasurile acestea clopotele deniilor păgîne, prin care ogoarele, pădurile și apele jelesc pe nimfa sau zeița Medeleni.”

Mai tîrziu, în volumul *În casa bunicilor* (1938), în secvența intitulată *Reine-Claude*, din ciclul *Curcubeul din sipet*, autorul însuși își va aminti de o vacanță îndepărtată, cînd, copil fiind, împreună cu un unchi din partea tatălui, petrece o vară întregă la Medeleni, moșie cu

livezi bogate și cu heleștee pline de pește, așezată undeva în Moldova, pe malul Prutului. Mai mult, tot în aceste amintiri există indicii sigure cu privire la modelele reale de la care a pornit romancierul la plăsmuirea a două dintre personajele sale: Dănuț și Herr Direktor. Moșu Puiu, care apare și în roman sub acest nume, cel care îl ia pe viitorul scriitor la Medeleni, este modelul lui Herr Direktor; cât despre viitorul Dănuț, el este foarte limpede rememorat de către Ionel Teodoreanu în chipul propriu de altă dată:

„Copilul de la Medeleni e tuns chilug și-i îmbrăcat de vară cu o bluză rusească. Toți își trec palma peste capul lui rotund și aspru, și rîd de el, spunîndu-i că-i pui de rus, că are ochi de japonez, mîini de tătar. L-au poreclit Ivan”

De altminteri, revenind la povestirea **Vacanța cea mare**, trebuie spus că aceasta anticipează romanul într-un mod mult mai direct, de n-ar fi să reținem decît fundalul general al acțiunii sau tipologia personajelor, tipic „medeleniste”. Ampla povestire este, așadar, o cu totul reușită repetiție generală a marelui spectacol ce va urma: trilogia **La Medeleni**.

Dar, dacă mutațiile ce se produc de la narațiunea din **Ulița copilăriei** la roman, strict faptic, sînt evidente, în ceea ce privește fondul problematic, ideea estetică fundamentală a celui din urmă, cu toate consecințele ce decurg de aici, reclamă de la bun început un succint examen critic aparte.

Într-un articol apărut încă în 1911 în **Viața românească**, la rubrica **Miscelaneea**¹, aparținînd probabil lui G. Ibrăileanu, între altele se spunea:

„Colaboratorii noștri, prozatori și poeți, ei fac parte din școli fără să vrea. Unii sînt romantici, alții realiști, alții simboलिști — toți, mai mult sau mai puțin poporanisți,

---

¹ Anul VI, nr. 12, decembrie, articolul: **Iarăși poporanismul**, pp. 482—483.

pentru că au sufletul românesc și pentru că, atunci când vorbesc de țărani, nu-și arată caninii, rînjind de ură și dispreț (...). Băgați de seamă — avertiza articolul mai departe — în țara aceasta, sîntem aproape singurii pentru care toate școlile și curentele sînt egale” Drept care, la urma urmei, conchidea autorul, „școală poporanistă nu există”. Evident, afirmația din urmă trebuie pusă în legătură cu creația literară, căci în ce privește ideologia, concepțiile social-economice etc. — aspecte asupra cărora nu e cazul să insistăm aici — lucrurile se prezentau cu totul altfel.

Mărturii ca acelea citate explică însă îndeajuns de clar cum de a fost posibilă gruparea în jurul revistei ieșene a unor scriitori de orientare atît de diferită încă de la început (Sadoveanu, Brătescu-Voinești, Galaction, Topîrceanu și alții), și cum, după primul război mondial, rîndurile acestora s-au îmbogățit cu alte nume de autori, de asemenea foarte deosebiți între ei: Al. Philippide, Mihai Ralea, Otilia Cazimir, Mihai Codreanu și, bineînțeles, cei doi frați, Al. O. Teodoreanu și Ionel Teodoreanu.

Toate acestea nu trebuie însă să ne conducă spre ideea că n-a existat o spiritualitate artistică specifică *Vieții românești* și că scriitorii grupați aici n-ar fi fost legați între ei prin anumite elemente de ordin estetic-ideologice, cel puțin pe anumite laturi, desigur esențiale. În ce-l privește pe Ionel Teodoreanu, nu e o exagerare să spunem că adesea opera sa, ca viziune socială și etică, se înscrie în spiritualitatea revistei ieșene printr-o vădită aplecare asupra valorilor morale și a formelor de viață constituite și conservate de tradiția patriarhal-moldoveană, cu directă raportare la clasele privilegiate de aici.

Îndeosebi opera capitală a scriitorului — romanul *La Medeleni* — învederează puternic o asemenea trăsătură fundamentală. Încă din 1927, în acest sens, Mihai Ralea¹ scria că „*Lumea din La Medeleni, care prezintă cîteva*

---

¹ Mihai Ralea, *Scrieri din trecut, în literatură*, E.S.P.L.A., 1957, pp. 64—78.

analogii cu cea din Viața la țară, e lumea unei anumite clase moldovenești, astăzi în mare criză, dacă nu în mare decadență. E marea burghezie rurală de dincoace de Milcov.” Între altele, respectiva clasă, scria eseistul, s-ar caracteriza printr-o „*anumită patriarhalitate orientală, făcută din lene, din glumă, din romantism, din lipsa totală a zilei de mîine (ceea ce e firesc la aceste clase), dar mai ales prin lipsa totală de morală ori politică, de ideologie*”. Și mai departe: „*Bucuria deplină, «joie de vivre», viața luată sub aspectul ei amabil, spiritual și confortabil, psihologie de rentieri în perioada putrefacției capitaliste*”. Pornind de la aceste aprecieri, Mihai Ralea ajungea la concluzia că se poate vorbi de un „suflet moldovenesc”, cu specificul său, căruia Sadoveanu, în epica sa, i-ar fi fixat „baza istorică”, fondul „ancestral”, iar G. Ibrăileanu „i-a înfățișat ideologia”.

Mai lipsea doar o verigă, constînd din marea burghezie moldovenească, cea „care continuă sufletul și manierele boierești” și care „nu fusese încă prezentată în literatură”.

O asemenea importantă misiune avea să revină romanului **La Medeleni**.

Însuși Ionel Teodoreanu, într-o notă explicativă existentă pe pagina de titlu a manuscrisului cuprinzînd volumul I al romanului, își dezvăluia astfel intențiile:

„La Medeleni e titlul unei trilogii de romane închinată evoluției unei generații de moldoveni a căror copilărie a început pe vremea demodată a valsului și a căminului patriarhal; și a cărei tinerețe, după ce s-a înfruptat din Marele Războiu (s. aut.) a reînceput viața în ritmurile jazz-band-ului”¹.

Sensurile problematice ale romanului, structura sa artistică se concentrează în jurul a ceea ce, pînă la urmă, critica a numit viziunea „medelenistă” a lui Ionel Teodoreanu. În

---

¹ Biblioteca Academiei R. S. România, Arhiva Ionel Teodoreanu, fond de manuscrise, la cota nr. 5984.

felul acesta, „medelenismul” se relevă ca un adevărat concept, în care sînt cuprinse principiile ce izvorăsc dintr-un anume mod de a privi viața, așadar, un concept de natură existențială, evident, asimilat în materie romanească și comunicat ca atare. Romantic și liric, în trilogia sa, Ionel Teodoreanu realizează un amplu și tulburător poem narativ, a cărui idee artistică se constituie într-o densă și nuanțată elegie. Această elegie este generată, în egală măsură, de sentimentul nostalgic al trecerii vîrstelor de aur ale vieții omului — copilăria și adolescența — și de regretul pricinuit de dispariția unui timp social-istoric irecuperabil. Cel din urmă plan al elegiei vine din credința și sentimentul autorului (aici se află însuși miezul social și etic al „medelenismului”!) că numai tipul de viață socială patriarhal-moldovenească e în măsură să conserve candorile edenice ale celor două vîrste. Din întreaga desfășurare a romanului se desprinde constatarea că romancierul este sincer convins că o dată cu moartea copilăriei și adolescenței eroilor săi sînt supuse atacurilor neîntrerupte și așezările vechi, statornicite în timp, cu prețul unei simbioze firești dintre spiritul mării boierimi moldovene de viță veche și acela al burgheziei intelectuale, generoasă, de o conformație aparte, coborîtoare din răzășime, și ea produs specific al unei Moldove seculare.

În cele din urmă, în virtutea unei viziuni paseist-romantice, pe o anumită direcție, Ionel Teodoreanu așează sub zodia eternității, privindu-le într-o indestructibilă fuziune, două realități, două fenomene radical diferite: copilăria și adolescența omului, în accepția de permanențe inalterabile ale existenței, de o parte, și relativa stabilitate a unei anumite pătri, unei anumite clase sociale, de alta. Scriitorul ne dă astfel posibilitatea de a defini „medelenismul” ca pe un complex amestec avînd un conținut artistic de autentică și sublimă poezie, dar și unul ce traduce un mod de a gîndi

și interpreta faptele când himeric, când anacronic. Aici își au sursa idilismul și patriarhalismul sui-generis în romanul *La Medeleni*.

*

Deși este un roman ciclic, *La Medeleni*, în plan compozițional, nu urmează canoanele romanului de tip clasic, balzacian și apoi tolstoian. Scrierea aceasta nu e construită după un plan narativ riguros elaborat, iar conflictul, atît cît există — în progres de la un volum la altul — nu se organizează întotdeauna cu fidelitate în jurul unor întâmplări ce se înlănțuie și se întretaie cu strictete. Fiind mai curînd un roman-povestire, în același timp, *La Medeleni* se emancipează totuși de sub tutela prototipului sadovenian. Deși este vorba de o proză a rememorărilor, scriitorul nu *istorisește*, precum marele rapsod, ci *reconstituie*. Se poate deci spune că, în romanul său, Ionel Teodoreanu evită pe rapsodicul „a fost odată” înlocuindu-l cu *redarea* faptelor la timpul prezent. Se creează, astfel, impresia unui prezent narativ atotcuprinzător, în care evocarea este asimilată relatării. Totul pornește din dorința autorului de a se abandona firesc conținutului de viață pe care dorește să-l recreeze fără artificii de compoziție, ceea ce permite, în această latură, prezența celui mai original eclecticism, constînd din coexistența acțiunii epice, a vibrației lirice intense, a descripției neînfrîinate, a dialogului quasi-automat etc.

Dacă dorim să vorbim totuși de o anumită tehnică (mai ales în volumul I, *Hotarul nestatornic*), aceasta e una de notație, mai degrabă.

Întrucît însă cele trei volume ale romanului, luate în parte, vădesc o relativă autonomie estetică-problematică, să încercăm, în continuare, a organiza analiza mai metodic, pornind de la această realitate.

Vizînd semnificații de ordin psihologic, anume pornindu-se de la ideea că psihologia infantilă se distinge printr-o deosebită nestatornicie, ca urmare a faptului că acum se conturează primele trăsături de caracter ale individului, volumul I al romanului poartă titlul *Hotarul nestatornic*. În virtutea motivărilor sale psihologice și, indirect, sociale, acest volum se relevă ca o tentativă utopico-romantică, de un anacronism încântător, sublim, de a reprima, de a înfrîna sau de a mistifica, după împrejurări, solicitările iminente ale timpului. Marea originalitate a volumului stă în neobișnuita putere a scriitorului de a supune absolut toate datele obiective ale existenței umane unui unic scop: plăsmuirea unui univers de viață întru totul încheșat, capabil să se miște, să evolueze în baza propriilor impulsuri. Asemenea *Amintirilor* lui Creangă, dar pe alte căi și din altă perspectivă estetico-filozofică, prima carte a *Medelenilor* propune un adevărat și inedit microcosmos uman, cu legile și dimensiunile sale aparte. Tot ca și la Creangă, aici identificăm sursa idilismului de structură, obiectiv necesar, care nu are nimic a face cu celălalt tip de idilism, convențional, promovat fie de estetica unui curent, fie de lipsa de adîncime analitică a scriitorului.

Prin cuvintele lui Dănuț, tînăr scriitor, în volumul al III-lea al romanului, Ionel Teodoreanu, de fapt, își exprimă propriul crez estetic, referitor la romanul inspirat de vîrsta, copilăriei: „*Poem și roman, mereu suprapuse. Contopire de viață și de basm. Să aibă lectorul mereu impresia miracolului posibil, ca în epocile evanghelice, deși acțiunea să fie în realitate contemporană.*”

Din această pricină, *Hotarul nestatornic* se constituie ca un joc continuu, compus din stări și fapte imprevizibile, de multe ori de o inedită și fermecătoare incoerență, în care luminile și umbrele generate de mișcările întortocheate ale sufletului infantil să se arate în deplina lor candoare, la tot

pasul. Pe o asemenea cale se produce permanenta asimilare a realului în basm și invers.

Acest proces de mistificare ingenuă are totuși loc în chipuri diferite, în cazul celor trei eroi principali ai cărții: Dănuț, Olguța și Monica.

Înzestrat cu o imaginație fecundă, întrucât în viitor va îmbrățișa îndeletnicirea scrisului, Dănuț evadează în ficțiunea pe care i-o înculcă lecturile specifice vârstei. Ori de câte ori întâmplările vieții reale nu se mulează pe înțelegerea sa idealizantă, eroul, ca un adevărat spiriduș, redimensionează totul, retransându-se într-un univers al său, produs al închipuirii. Unul din eroii preferați, Ivan Turbincă, nu se lasă prea mult așteptat și, când este chemat, se ivește deîndată. Prea puțin dotat cu simț practic — din care cauză, în înfruntările cu Olguța, de regulă, iese înfrînt — Dănuț îi sancționează pe adversari cu mijloacele sale aparte, de o ineficacitate superbă. Așa se face că în timp ce sora sa îi taie sfoara de la zmeu, el se răzbună pe căi pur imaginative. Abandonându-se voluptos stărilor de visare și apelînd la turbinca lui Ivan, Dănuț se metamorfozează în sultan fîoros și-o pedepsește pe Olguța, pentru ca, de îndată, să devină cavaler viteaz și, generos, să-și salveze sora.

Jocul e atît de intens încît chiar realități istorice imediate, de mare ecou în contemporaneitate, sînt mistificate în acest sens. Ca atare, un eveniment cum este războiul ruso-japonez din 1905, este adaptat pe loc și pus în scenă cu toată gravitatea de către cei doi frați, unul devenind amiralul Potemkin, iar altul amiralul Kami-Mura.

Spre deosebire de Dănuț, Olguța mistifică infantil realitatea pe căi oarecum contrarii, rezultat al spiritului ei lucid, realist și al neobositei ei curiozități de a cunoaște lumea celor maturi și de a se comporta ca aceștia.

După o caracterizare a tatălui ei, Olguța este un adevărat „drac îngeresc”. Tenace, deșteaptă și autoritară, ea nu se

mulțumește cu ceea ce i-ar putea oferi cufundarea în visare, precum Dănuț. Eroina lui Ionel Teodoreanu redimensionează infantil realitatea, ambiționându-se de a subordona tot ce-o înconjoară aspirațiilor ei foarte concrete, într-un fel. Așa se face că, deocamdată cel puțin, în timp ce Dănuț e un romantic, Olguța e o realistă; de aici aplecarea spre reverie și visare a primului și luciditatea băiețească, de un farmec aparte, a ultimei. Încă de pe acum se observă că, prin Olguța, romancierul dorește să realizeze imaginea tipologică a feminității altoite pe trunchiul bogat în sevă densă și tare al civilizației moderne.

Teribilismul și chiar inconformismul eroinei, vădite într-un șir întreg de „îndrăzneli” (subtilizarea borcanelor cu dulceață, șicanele la adresa lui Dănuț, angajarea în discuții grave, de la egal la egal, cu cei maturi etc.), nu tind la altceva decît tot la plăsmuirea unui univers existențial autonom, care să permită afirmarea propriei personalități. Dar, în ciuda fundalului său concret, „cosmosul” Olguței nu e mai puțin pueril și mai puțin fantezist, pentru că, și în acest caz, cuvîntul de ordine este tot jocul.

Datorită unei sigure intuiții, între cei doi frați — atît de deosebiți temperamental — scriitorul plasează pe Monica, adevărată punte de legătură între cele două extreme. Monica, într-un fel, are funcția unei axe de simetrie, ea este aceea care echilibrează și fixează punctul de întîlnire și confruntare dintre cei doi frați. Dar, cu toate acestea, prin acest personaj nu se urmărește realizarea unei tipologii și a unei psihologii infantile de mijloc. Dimpotrivă, esențializînd cu mijloacele poeziei, Ionel Teodoreanu pune primele pietre la edificiul unei construcții caracterologice superior idealizate. Aceasta și explică de ce, epic, Monica are o prezență voit incertă, vizînd dimensiunile imponderabilului. De-a lungul întregului roman ea va avea, în primul rînd, poziția

unei adevărate zîne bune, de o frumusețe fizică desăvîrșită, un soi de „înger blond”, ca să folosim expresia eminesciană; cît despre structura psihologică, aceasta va fi atît de sublimat ideală, încît, practic, niciodată nu va putea fi definită.

Dat fiind locul aparte deținut de Monica, scriitorul se va folosi de ea ca de un punct de reper în urmărirea lui Dănuț și a Olguței. Aceștia, la rîndul lor, de cîte ori vor suferi de pe urma loviturilor vieții, vor căuta alinare și liniște lîngă Monica.

Nu încapе îndoială că această eroină a lui Ionel Teodoreanu constituie una din treptele cele mai de sus pe care le cunoaște literatura română, în direcția mitizării romantice a ceea ce numim eternul feminin. Fetiță încă, atunci cînd e să-i facă portretul, plăsmuitorul ei apelează la mijloace cu totul aparte și Monica e mai degrabă o apariție de basm pe care sînt grefate subtil însemnele unui exotism cuceritor, în așa fel încît ești dispus să crezi că, pe neașteptate, faci cunoștință cu cineva care coboară direct din poveștile Șeherezadei sau ale îndepărtatului Orient:

„Monica, roșie ca suflată cu vaporos mărgean, ședea turcește pe divan, cu genele și umerii plecați și minile — în mînecele largi — încrucișate pe genunchi. Sfiala și chimonoul îi insuflase gesturile înguste ale japonezelor. Părul ei de aur tumultos, înflorise în coc nipon, prins cu pieptenii doamnei Deleanu... În rumen revărsat de păr, un pui de piersic înflorit, c-un paradis de aur pe creanga cea din vîrf, învelit de zeul livezilor cu chimonoul unei fetițe, ca să nu-i fie frig peste noapte: visul unui poet japonez îndrăgostit de piersici. Așa era Monica: o vigneta la începutul unei legende.”

Ori de cîte ori se va opri lîngă personajul acesta, în decursul romanului, scriitorul va fi fidel viziunii portre-

tistice de mai sus. Feminitatea Monicăi — atât de atrăgătoare încă de pe acum, dar și atât de indefinibilă — în ciuda pronunțatei tușe de senzitivism stilizat, se dezvoltă tocmai pe o asemenea cale, amestec indicibil la realități idealizate și de basm cvasihimERIC.

Comparativ cu Olguța și cu Dănuț, personalitatea Monicăi constă tocmai în lipsa acestei personalități, în semne în care cei doi frați încep să se contureze din acest punct de vedere. Așa se și explică de ce Monica, fără a se contrazice cîtuși de puțin cu ea însăși, aderă atât de firesc, în măsură egală, și la unghiul de vedere al Olguței, și la acela al lui Dănuț. Pendulînd între cei doi frați, Monica exprimă, grație unei excepționale intuiții artistice a romancierului, de o parte mecanismul prieteniei subordonate între copii, iar la alta primii muguri ai atracției erotice.

„Jocul” continuu din *Hotarul nestatornic* este numai aparent gratuit, în realitate fiind pe cît de inocent tot pe atît de grav, întrucît totul slujește setea de cunoaștere a eroilor. De aceea, deși fără o organizare epică propriu-zisă, volumul are o incontestabilă gradație a sa, în sensul că respectivul „joc” cunoaște restructurări revelatoare de la o etapă la alta. Apelînd la mijloacele sugestiei poetice, scriitorul surprinde momentele caracteristice prin care personajele trec în decursul desprinderii lor de propria copilărie.

Dacă la Monica această trecere e mai puțin marcată, fiind vorba de o fire contemplativă, de o inocență matură, la Dănuț și la Olguța faptele primesc o deosebită spectaculozitate.

Psihologic, retransăarea într-un univers pur imaginativ, în cazul lui Dănuț, evoluează de la miracolul turbincii lui Ivan la îmbrățișarea formulei de viață propuse de Robinson Crusoe. Aceasta din urmă e soluția izolării, firească pentru un copil cu vocație artistică, dornic de solitudine. Dar, nici de data aceasta tentativa de a refuza solicitările dinții ale

noii vârste — adolescența — bineînțeles nu izbutesc, fiindcă vacanța e aproape de sfârșit și Herr Direktor a și luat toate măsurile pentru ca nepotul său să fie desprins de condiția originară a medelenismului. Ceea ce se produce cu prețul unei autentice întristări, eroul pentru prima dată simțind durerea pricinuită de scurgerea ireparabilă a timpului:

„Dănuț mergea singur (s. aut.). Nimeni nu-l mai însoțea. Oștile care întotdeauna veneau în urma lui Dănuț, sau îl așteptau înainte. — pieriseră. Pustiu înainte, pustiu în urmă! Din casă-l izgoniseră, înainte-l aștepta școala...

Turbinca lui Ivan era goală și era grea, fiindcă în ea intrase durerea din viață, în locul celei din basm, cu duioasa apăsare de moarte a toamnei pe pădure.”

În același timp, mai notează autorul: *„Sufletul lui Dănuț era o insulă din care plecase Robinson Crusoe, luându-și numai căciula, umbrela și papagalul”.*

S-ar părea că Olguța persistă în continuare să reprime umbrele noii vârste, complăcându-se cu aceeași pasiune în a-i „concura” pe cei maturi, exprimînd același mimetism debordant:

„— ...Herr Direktor, ce faci tu cînd ți-e ciudă?

— Depinde! Uneori înghit... Alteori...

— Alteori?...

— Alteori fumez!

— Eu înghit.

— Înghiți! Ce înghiți?

— Poamă, Herr Direktor, răspunse Olguța, strivind în dinți ca pe o alună, un fraged bob de busuioacă.”

Episodul simbolic al uciderii broaștei, însă, împinge pe o treaptă nouă „jocul” Olguței. Instinctiv, această îndrăzneală a eroinei este prima ei tentativă de a se confrunta cu propriul destin, de a refuza ceea ce acesta îi pregătise, prin prelungirea în prezent a vechii și straniei legende legate de apriga și urîta Fița Elencu.

În *Hotarul nestatornic* „jocul” angrenează în desfășurarea lui nu numai pe copii, ci și pe cei maturi. Aceștia din urmă, într-un fel, se copilăresc și ei, lăsându-se conduși de primii. Faptul nemulțumea profund pe E. Lovinescu, văzînd în el o „profundă eroare”, întrucît autorul crede „în *posibilitatea unui roman de copii și numai de copii*”¹.

Prin asimilarea psihologiei omului matur la cea infantilă, Ionel Teodoreanu, conform viziunii sale românești, realizează de fapt un artificiu cu totul plauzibil. El pornește de la adevărul psihologic că, întotdeauna, apropierea dintre copil și adult presupune admiterea deliberată a „compromisului” pe care cel din urmă trebuie să-l facă, lăsîndu-se „tutelat” de primul. Altfel comunicarea firească ar fi aproape imposibil de realizat, și e de reținut că chiar în procesul de educație, în școală, învățătorul, mai ales în primii ani, admite și el un asemenea joc, spre a se putea apropia de elevii săi.

Revenind la *Hotarul nestatornic*, trebuie spus că tocmai pe această cale maturii se încadrează întru totul idilismului de substanță, viziunii medeleniste structural motivată; între altele: memorabila scenă a degvizării carnavalești — „*Să nu vă supărați, coniță! Tare-i frumos! Parcă-i la panoramă*”, zice o slujnică — depune mărturie convingătoare.

Ciudat este faptul că, în *Hotarul nestatornic*, autenticitatea artistică scade simțitor tocmai atunci cînd unele personaje mature sînt scoase din „jocul” general al cărții și orientate pe alte căi. De data aceasta romancierul abandonează zonele genuine ale medelenismului și încearcă o problematizare social-ideologică și etică a acestuia. Într-o asemenea alunecare în tezism stă sursa idealizării neconvingătoare a personajului moș Gheorghe, după cum și a exagerărilor (deși nu chiar atît de primejdioase întotdeauna,

---

¹ E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, IV, 1928.

cum s-a făcut la un moment dat caz) în ceea ce privește ideea că între spiritul patriarhal-idilic al Iașului și cel activ întreprind al Capitalei, ar fi contradicții structurale. Am văzut de fapt cum aprecia Mihai Ralea ansamblul problemei, semnificațiile ei.

Cititorii primului volum al romanului uneori se vor fi întrebat ce se va întâmpla peste ani cu copiii Dănuț, Olguța și Monica, în ce direcție se va orienta destinul lor, în ce mod se va forma personalitatea lor. Asemenea întrebări sînt firești, pentru că, dincolo de unele vagi semne, finalul din *Hotarul nestatornic* este deschis. În acest volum, autorul n-a putut surprinde la eroii săi decît embrioanele viitoarelor caractere.

Așadar, nu numai pentru că interesul cititorilor trebuia satisfăcut, ci mai ales pentru că resorturile intime ale primului volum o cereau, romanul trebuia continuat.

În volumul al II-lea, *Drumuri*, cititorul este invitat să vadă cum se definitivează și se diferențiază caracterele eroilor, iar în *Între vînturi*, date fiind respectivele diferențieri, să asiste la complicatul proces de fixare, în urma confruntărilor hotărîtoare cu timpul (individual-psihologic și obiectiv, social-istoric), prin care trec Dănuț, Olguța și Monica. În felul acesta, formula romanului de formație, evidentă încă din primul volum, se continuă consecvent pe treapta noilor vârste ale personajelor.

Alcătuit după o anumită tehnică contrapunctică, *La Medeleni*, în volumele al II-lea și al III-lea, reia leitmotivul vacanțelor. Pe această cale, Ionel Teodoreanu, conform viziunii „medeleniste”, vrea să sugereze că în întreaga lor existență eroii, în afară de vacanța copilăriei, mai pot aspira la cel mult alte două „vacanțe”: a adolescenței și a primei tinereți.

În raport cu *Hotarul nestatornic*, *Drumuri* și *Între vînturi* demonstrează incompatibilitatea ideii de autonomie a medelenismului cu dialectica evoluției caracterologice a personajelor. „Jocul sublim-mistificator de altă-dată dispare și în

locul lui apare un altul, mult mai complicat și mai dramatic. Este jocul propriu-zis al vieții, limitate în timp și spațiu, după cum și în asiprații. De aceea, acest joc nou se va desfășura mereu prin confruntarea nostalgică cu raiul copilăriei. Noile vacanțe medeleniste, totodată, sînt circumscrise într-o arie spațială mult mai largă și mai complexă. Este efectul procesului de vertiginoasă șubrezire a autonomismului medelenist, căci quasimisticul, basmul din *Hotarul nestatornic* își pierde treptat consistența în favoarea unor noi redimensionări ale realității.

Cu volumele al II-lea și al III-lea *La Medeleni* devine romanul unei generații riguros plasate între coordonatele unui timp istoric determinat. El însuși făcînd parte din generația aceasta, Mihai Ralea scria: „*Sîntem mai ales o generație mixtă. Ante și postbelică. Cei mai bătrîni știu bine ce înseamnă asta. Cu oarecare pretenție, am putea spune că noi facem legătura între cele două lumi, despărțite deopotrivă prin amintiri și prin aspirații. Dănuț, eroul principal al romanului La Medeleni, este, în multe privințe, adolescentul care au fost mulți dintre noi. Psihologia lui e a noastră prin multe caractere.*”

Chiar dacă debutează cu cîteva episoade în care revine teza așa-zisului antibucureștenism al autorului (de fapt simple scene de atmosferă patriarhală, legate de „exilata” familie Balmuș, pe seama căreia autorul se amuză bonom și înduioșat), volumul *Drumuri*, privit în relația sa autonomă, e romanul adolescenței.

Prin Dănuț, adolescentul teribil, pe cît de precoce și de extravagant, tot pe atît de romanțios și de inhibat, în cadrele literaturii române, Ionel Teodoreanu recuperează o întreagă tipologie a literaturii europene. Această tipologie pornește din wertherianismul goethean și trece, rînd pe rînd, prin dezabuzarea mussetiană, prin sentimentalismul turghenievian și chiar prin cel gen Dumas-fiul, prin inconformismul iconoclast rimbaudean, prin dendysmul willdean etc., pentru

a ajunge, în sfârșit, la cinismul gidean. Evident, prin aceasta nu vrem să spunem că, artistic, eroul lui Ionel Teodoreanu poate fi comparat cu toate personajele din opera ilustrațiilor scriitorilor amintiți; e vorba doar de relevarea unui proces de contaminare, pe deplin explicabil în datele lui obiective.

Ceea ce avea să prețuiască E. Lovinescu, în volumele al II-lea și al III-lea ale romanului — existența creației în plan epic — pune mai direct în subiect pe cei trei eroi din volumul I (cărora li se adaugă și alții: Mircea, Puiu, Tonel, Rodica) și îndeosebi pe Dănuț și pe Olguța.

Elev în ultima clasă la liceul Sf. Sava din București, Dan Deleanu reamintește de Dănuț de altădată prin aceeași veșnică pendulare între stările de timiditate orgolioasă, dublate de predispoziția spre reveria poetică și îndrăzneala necugetată de a revendica prietenia și afecțiunea celor din jur.

Îndeosebi iubirea este axa în jurul căreia adolescentul își consumă arderile sufletești, făcând din ea, cum e și firesc, axa întregii existențe. În această direcție, scriitorul nu este de loc zgîrcit cu eroul său. Într-o perioadă foarte scurtă, Dan Deleanu, în afară de Monica, cunoaște bucuriile și tristețile iubirii alături de Adina Stephano, Ioana Pallă și Rodica. Departe de a se menține la înălțimea unor suspine și lamentații contemplative, eroul este angrenat adesea în plasa celui mai direct amor veneric, scriitorul imaginând episoade de un senzualism dezlănțuit. Faptul a provocat o mare agitație în epocă și majoritatea criticilor (E. Lovinescu, N. Iorga, G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu) au exprimat serioase rezerve.

Dintre critici, singurul care a îndrăznit să ia apărarea scriitorului este G. Ibrăileanu, care, între altele, afirma că „*Senzualismul din aceste scene* (dintre Dănuț și Adina n.n.) *e, în adevăr, grav, nu are nimic din grivoiseria care transformă naturalismul în pornografie*”¹.

---

¹ G. Ibrăileanu, *Scriitori români și străini*.

Mihai Ralea¹, motiva psihologic situația. Adolescentul, scria el „*pendulează între vis și senzualitate*”, de aceea „*e mereu prins între simțuri și reverie, construiește prin cea din urmă și cheltuiește prin cea dinfii*”. „*Între Adina și Monica*, conchidea eseistul, *iată tocmai situația sentimentală a lui Dănuț.*”

Sigur, cititorul de azi, după ce-a făcut cunoștință cu adolescenții „cinici” ai unui Alberto Moravia, J. D. Salinger, John Osborne sau Tennessee Williams nu se mai scandalizează la „îndrăznelile” lui Dan Deleanu. Din punct de vedere artistic, ceea ce nemulțumește în romanul lui Ionel Teodoreanu sînt unele lungimi exagerate și unele alunecări în melodrama lacrimogenă.

De altfel, antiteza Adina-Monica este prin ea însăși semnificativă. Eliberarea de atracția pentru Adina (cum zice autorul, „*femeie proaspătă și luminoasă ca o mandarină cojită*”, căci „*singurul ei stil era trupul, pe care-l mînuia cum voia*”) și revenirea, la o treaptă nouă, alături de Monica, pentru Dănuț echivalează cu regăsirea propriei personalități.

Comparabile doar cu unele tinere fete ce populează epica Hortensiei Papadat-Bengescu sau cu Otilia din cunoscutul roman al lui G. Călinescu, eroinele lui Ionel Teodoreanu au totuși o cu totul ieșită din comun originalitate. Viziunea „medelenistă” își imprimă puternic amprenteles asupra lor, diferențiindu-le net de congeneresle celelalte. Poate că nici unul din personajele operei sale nu-l relevă pe scriitor ca pe un mare portretist precum Olguța și Monica. Reaparitia Olguței și a Monicai în *Drumuri* și *Între vînturi* este de-a dreptul tulburătoare. Critica a fost aproape în unanimitate entuziasmată față de cele două eroine. Însuși G. Călinescu, în general sever cu cele două volume ale romanului, într-un dialog socratic², nu-și putea înfrîna entuziasmul:

---

¹ *Op. cit.*

² *Gîndirea*, anul VIII, nr. 1, 1928.

„Spune — zicea Ego către Alter-Ego — *dacă apariția celor două tinere fete nu are ceva din grația somptuoasă, din pudoarea orientalistică și ceva din a pânzelor lui Velasquez sau din naivitatea exuberantă a frescelor lui Melizza da Forli?*”

Cele două tinere fete, deși atât de armonios încadrate în compoziție, ca într-un tablou de gen, realizează, în linia elementelor incipiente din volumul I, două ipostaze distincte ale feminității.

Băiețismul și spiritul independent și scrutător, de altădată, la Olguța, printr-o fericită armonizare cu înfățișarea fizică, acum, cunosc o desăvârșită împlinire, pe un fond de feminitate latentă dintre cele mai încântătoare. Tot în dialogul citat, G. Călinescu spunea că Olguța e o adevărată Diană modernă, grație eleganței ei sportive. La rîndul său, G. Ibrăileanu afirma că prin Olguța Ionel Teodoreanu atinge, în scrisul său, treapta creației pure și că scriitorul are halucinația vieții.

Într-adevăr, dacă în legătură cu Dănuț autorului i se pot reproșa unele defecțiuni, cum ar fi excesul de demonstrație livrescă, imixtiunea literaturizării, accese melodramatice și chiar un anumit apologetism nereținut, în ce-o privește pe Olguța simțul măsurii funcționează fără greș.

Întrebarea pe care pare a și-o pune autorul în subtext — și, o dată cu el, și cititorul — este următoarea: e compatibilă cu spiritul vremii, cu legile morale ale societății o asemenea desăvârșită existență umană? Mult timp s-ar părea că așa ceva este posibil, cititorul acceptînd prezența eroinei cu încântare, întrucît acesta se află într-o fermecătoare stare de jubilar.

Cum spuneam, însă, acum Olguța, tînără deja, este un amestec indicibil de băiețism și feminitate latentă. Aceasta din urmă e oricînd gata să izbucnească. Tînăra fată ascunde mari rezerve de zbucliu sufletesc feminin, pe care deocamdată, timidul și cam prozaicul Mircea Balmuș nu-i

capabil să le incite, căci Olguța e o ființă superioară, a arderilor brusce și totale. Ea este refractară stărilor de romanțiozitate prelungită, precum Monica; cât despre practica flirtului superficial, gen Rodica, ar fi o impietate să ne așteptăm la așa ceva din partea ei. Olguța e din rîndul exemplarelor feminine rare, în stare să problematizeze pînă la tragic iubirea. Ea, într-un fel, este pandantul feminin al „sufletelor tari” din opera lui Camil Petrescu.

Fondul psihologic dilematic al Olguței este și mai puternic reliefat, dacă avem în vedere contrastul pe care îl sugerează romancierul între ea și Monica.

Străină de orice înclinație spre dedublare, în vederea realizării dialogului cu ea însăși, Monica este mai departe expresia feminității în stare pură, insensibilă la traumatismele iscate de scurgerea timpului. Idealismul ei se convertește de la sine într-o superioară și lină adaptabilitate domestică, învederînd, pe această linie, însușiri de autentică și suavă Penelopă modernă. Nici că s-ar fi putut găsi o mai potrivită parteneră de viață pentru viitorul scriitor Dan Deleanu, decît Monica, atît de pură, de generoasă, de plină de tact, înzestrată deci cu deosebite calități de soție-prietenă.

Prin Monica, în grațiosul său paseism romantic, Ionel Teodoreanu încearcă să consolideze viziunea medelenistă, plăsmuind acel tip feminin pe care numai demult, trecuta literatură cavalească îndrăznise să-l pună în circulație acceptînd mistificația legendei. Cu deosebirea că locul armurilor, de data aceasta, îl iau manuscrisele lui Dănuț pentru care eroina lui Ionel Teodoreanu va avea o grijă și o afecțiune niciodată mai puțin sincere și duioase.

Dacă adolescența eroilor, în *Drumuri*, se zbate contradictoriu între nostalgia înfiorată pentru raiul copilăriei medeleniste și solicitările implacabile ale pătrunderii obstinate în viața celor maturi, cu tot ce decurge de aici, în schimb, tinerețea, refuzînd tot mai hotărît paleativele

regresiunii în trecut, este constrânsă să dea piept direct cu realitatea extramedelenistă. Volumul al III-lea al romanului, *Între vânturi*, nu face decît să demonstreze imposibilitatea unui eficient acord între medelenismul originar și noua treaptă a existenței eroilor.

Confruntarea dintre universul medelenist și istorie, marcată de primul război mondial și de urmările acestuia, se dovedește fatală pentru primul. Volumul *Între vânturi*, cu accentele de inconsolabilă melancolie, relevă tocmai acest adevăr.

Dar, din punct de vedere artistic, cel din urmă volum al trilogiei este extrem de inegal, poate cel mai inegal dintre toate. Autorul n-a rezistat tentației de a așterne pe hîrtie, fără discernămînt, tot ce-a putut imagina în legătură cu eroul său favorit, Dan Deleanu, în faza de început a dublei lui cariere, de avocat și de scriitor. Chiar dacă întrunesc unele însușiri (mai ales cele care investighează în mediul justiției), epic, capitolele consacrate acestor aspecte au o prezență discutabilă în economia romanului. Perppesicius, atît de consecvent în afecțiunea sa pentru opera scriitorului, scria că această parte a cărții are un „caracter parazitar”, Ionel Teodoreanu lăsîndu-se prea mult „furat de episodism”¹. Cît despre lungile episoade consacrate *Vieții contimporane* suferă și ele de o prea străvezie relatare jurnalieră a unor aspecte infinit mai inspirat surprinse în *Masa umbrelor*, desprinse din ambianța revistei ieșene *Viața românească*.

În general, este de remarcat că în ultimul volum al trilogiei, Dănuț ar fi avut nevoie de o mult mai redusă atenție. Finalitatea-evoluției sale era îndeajuns de bine argumentată încă din *Drumuri*. Aici n-ar fi fost nevoie decît doar de cîteva punctări epice, care să facă legătura cu deznodămîntul din epilog.

---

¹ *Mențiuni critice*, II, Ed. Fundațiilor, 1934, pp. 97—100.

Perpessicius, în același loc, scria că al III-lea volum al romanului „*e iubirea și moartea eroinei Medelenilor*”. Despre Olguța, referindu-se la același volum, E. Lovinescu, scria că „*are o personalitate definită și descrie o curbă a vieții căreia, deși neprevăzută, tragică iubire îi adaugă un răsunset mai adânc*”¹. De fapt, acest volum se salvează tocmai prin personajul Olguței. Dragostea ei pentru răătăcitorul și anarhicul Vania Dumșa (recrudescență întîrziată, la noi, a „oamenilor de prisos” din romanul rus clasic), e asimilată de scriitor unui romantism de tip crepuscular, așa cum acesta avea să-și prelungească existența și în romanul francez al epocii, inclusiv în epopeea introspectiv-epică a lui Proust, *În căutarea timpului pierdut*.

Data fiind marea ei sensibilitate, căreia autorul îi adaugă cu măsură motivația ereditară, Olguța, ca într-o dramă a destinului, în ciuda lucidității, nu are de ales, căci fatalitatea e mai puternică decît orice. Prin această dramă, cu zbuțiumul ei fără de leac și cu sfîrșitul ei tragic, în finalitatea sa, medelenismul sparge cadrele unui simplu concept etico-social, supraviețuind artistic propriului conținut ideologic.

Cititorul de azi va fi, desigur, prea puțin impresionat de tînguiala cuprinsă în paginile finale ale romanului, atunci cînd află că „așezările de altădată” încep să moară, prin vinderea Medelenilor (ironie a istoriei, tocmai mediocrei și prozaicei Rodica, devenită, prin negocieri, soția afaceristului Bercale, fost client al domnului Deleanu), prin ruina aristocratului pictor Alexandru Pallă sau prin decăderea în semiprostituție a falnicei Ioana Pallă. Dar, acest cititor va recepta tocmai ceea ce se înscrie în zona valorilor permanente, în ordinea morală și a sentimentelor, Olguța fiind tocmai aceea care le exprimă.

---

¹ *Istoria literaturii române contemporane*, Socec, 1937, p. 212.

„*Olguța era un vînt de larguri*”, spune Monica într-o replică finală din epilogul trilogiei. Ionel Teodoreanu demonstrează, patetic și profund, că în condițiile pătrunderii totale a mercantilismului celui mai exacerbat, o ființă capabilă de un asemenea zbor, fatal, nu poate sfîrși decît printr-o fulgerătoare prăbușire. Olguța, în inadptabilitatea ei structurală, exprimă, în fond, protestul celor mai candidi și mai generoase vîrste ale omului, adresat unei umanități sfișiate de propriile-i păcate, de o gravitate extremă.

Epilogul romanului, explicit, fixează liniile vieții și în cazul celorlalte personaje. Călcîndu-și jurămîntul adolescenței, Mircea Balmuș eșuează de la sine în cel mai prozaic conformism domestic, după toate regulile confortului burghez. Atingerea sa cu medelenismul a fost deci superficială și poate chiar întîmplătoare. Dănuț, în schimb, pendulînd între menținerea slujbei de avocat și pasiunea pentru creație, vegheat de dragostea și prietenia Monicăi, rămîne singurul mandatar al vîrstelor trecute. Prăbușit în neant, edenul medelenist va trece, prin pana viitorului romancier, în ficțiune, recucerindu-și pe această cale condiția originară, de mit, de poveste, așa cum, de fapt, apare, după trecerea anilor, orice copilărie și orice adolescență, retezate brutal de solicitările ineluctabile ale vîrstelor ce urmează.

Prin această finalitate, La Medeleni, în implicațiile lui de bază, rămîne deci un amplu cîntec lirico-epic, pătruns de nostalgie, tristețe și durere, închinat primelor vîrste ale omului, atît de trecătoare și de nestatornice și, totuși, atît de dragi și de sublime.

N. CIOBANU

TABEL CRONOLOGIC

1897 La 7 ianuarie se naște, la Iași, Ionel Teodoreanu. Viitorul romancier este al doilea din cei trei frați, primul fiind Alexandru (Păstorel), viitorul poet și prozator satiric Al. O. Teodoreanu, iar ultimul, Laurențiu (Puiu), descris în povestirea titulară din volumul *Ulița copilăriei* și mort la 18 ani, ca aviator voluntar în Franța, în primul război mondial.

Părinții sînt Osvald și Sofia Teodoreanu. Tatăl este fiul lui Alexandru Teodoreanu, cunoscut magistrat ieșean, originar din părțile Bicazului. În volumul *În casa bunicilor*, scriitorul notează această confesiune a bătrînului său bunic: „*Ei, drăguță, oftează bunicul; eu îs de la munte, de la Brusturoasa. Am copilărit între brazi. Tare mi-e dor de ei...*” Bunica dinspre tată, de origine greacă, nu e alta decît coana Elencu din *În casa bunicilor*, dintr-o familie de juriști și ea. Urmînd tradiția familiei, tatăl scriitorului practică și el avocatura în Iași. Mama, pe numele de fată Sofia Muzicescu, este una din fiicele cunoscutului muzicolog ieșean

Gavril Muzicescu. Bunica ei despre mamă, pe nume Ștefania, este originară din sudul Basarabiei. Mama scriitorului, modelul doamnei Deleanu din *La Medeleni*, înzestrată cu deosebite aptitudini pentru muzică, a fost ea însăși o prețuită interpretă la pian și profesoară la Conservatorul din Iași.

1905—1909 Perioadă în care Ionel Teodoreanu urmează cursurile școlii primare. Primii doi ani, la sugestia unui unchi (modelul lui Herr Direktor din La Medeleni), îi urmează la școala germană de la Pitar-Moș, în București, iar celelalte două la Iași.

1909—1916 Ionel Teodoreanu este elev al Liceului Internat și al Liceului Național din Iași. Așa cum mărturisește el însuși, viitorul scriitor e un elev mediocru, fără a se distinge prin ceva deosebit, printr-o înclinație anume. Cităm tot din volumul *În casa bunicilor: „Cel mijlociu (adică autorul, n.n.), cu părul buclat de culoarea castanelor sălbatece și obraji de măicuță, fură țigări din biroul tatei, întârzie dimineața la școală, are note proaste la matematică, științe naturale, chimie, germană și religie, e îngîndurat ca o salcie ninsă, nici la școală, nici acasă. Când era mic visa și când era treaz; acum doarme și când nu doarme. Nuferi cresc sau broaște în sufletul lui? Mai ales el nu știe. Se simte ca un fum, care se încolățește în semn de întrebare înainte de a se destrăma.”*

Cum aflăm din secvența memorialistică *Un campion de altădată* din volumul *Iarbă*, Ionel Teodoreanu are colegi de liceu, în clase mai mari, pe Mihai Ralea, Demostene Botez, D. I. Suchianu și Mihai Sevastos. Tot din volumul

În casa bunicilor aflăm că „*fostul elev din banca cincea*” a avut profesor de limba română pe Calistrat Hogaș, pe care, împreună cu colegii săi, îl poreclea Moș Surtuc. La o lucrare cu titlul *Ce e iarna?* elevul lui Hogaș ar fi scris doar următoarele: „*Iarna e o filă albă pe care un condei a scris: «cling, cling, cling»*”, și de desubt a iscălit „Teodoreanu Hypolit Ion”. Drept răsplată, semnînd Calistrat Hogaș, profesorul de română a acordat inspiratului elev nota 1.

1916—1917 După absolvirea liceului, fiind anii războiului, tînărul Ionel Teodoreanu este încorporat într-o unitate militară la Botoșani. Pe front nu este însă trimis.

1918 Spre sfîrșitul anului cunoaște, prin fiicele lui Delavrancea, refugiate la Iași, pe tînăra Lili Lupașcu, născută la 17 octombrie 1897, în Franța, fiică a juristului și diplomatului Ștefan Lupașcu, originar din Bacău; mama, pe nume Marie Mazurier, este franțuzoaică, din regiunea munților Vosgi. Acest episod din viața scriitorului este asimilat viziunii românești în cea de-a doua parte a romanului *Bal mascat*. Numele eroinei din această scriere este acela sub care va deveni cunoscută ca prozatoare doamna Teodoreanu: Ștefana Velisar-Teodoreanu.

1919 În decursul unui singur an, Ionel Teodoreanu promovează toate examenele necesare unui studiu de trei ani la Facultatea de drept din Iași, luîndu-și diploma de avocat.

Are loc debutul lui Ionel Teodoreanu cu o suită de poeme în proză și de notații metaforice, sub titlul general *Jucării pentru Lili*, în revista

Însemnări literare, condusă de M. Sadoveanu și G. Topîrceanu.

În aceeași perioadă, tînărul Ionel Teodoreanu cunoaște pe G. Ibrăileanu, cu care va lega o strînsă prietenie și față de care va nutri un mare respect. Despre G. Ibrăileanu, prozatorul va scrie, surprinzîndu-i inspirat portretul în cărțile **Întoarcerea în timp** și **Masa umbrelor**.

1920 La 15 februarie 1920 are loc căsătoria lui Ionel Teodoreanu cu viitoarea scriitoare Ștefana Velisar-Teodoreanu.

Scriitorul, înscriindu-se la baroul din Iași, începe cariera de avocat, în care va străluci de-a lungul întregii sale vieți.

1921 Se nasc cei doi fii gemeni ai scriitorului: Ștefan și Osvald.

1923 Apare primul volum al scriitorului, **Ulița copilăriei**, la „Cultura națională”. Povestirile cuprinse aici, îndeosebi **Vacanța cea mare** și **Ultimul basm**, anunță cu fermitate pe autorul trilogiei **La Medeleni**. **Ulița copilăriei** s-a bucurat de o bună primire în rîndul criticii, despre ea scriind Pompiliu Constantinescu, G. Bogdan-Duică, iar mai tîrziu G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Perpessicius.

1925—1927 După ce numeroase fragmente sînt publicate în **Viața românească** și în alte reviste literare, apar, rînd pe rînd, la editura „Cartea românească”, cele trei volume ale romanului **La Medeleni: Hotarul nestatornic** (1925), **Drumuri** (1926), **Între vînturi** (1927), Pe măsură

ce apar, cele trei volume intră deîndată în atenția criticii, iar succesul de public este imens, neobișnuit în istoria romanului românesc pînă atunci. Critica, nu o dată în polemică și contradictoriu, își spune cuvîntul despre roman prin: G. Ibrăileanu, N. Iorga, E. Lovinescu, M. Ralea, G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu, Perpessicius, N. Davidescu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Demostene Botez, Cezar Petrescu.

Trilogia *La Medeleni* a cunoscut, de-a lungul anilor, un tiraj impresionant, apărînd într-un mare număr de ediții.

1928 Apare romanul de atmosferă fantastică, pătruns de o aleasă și stranie poezie *Turnul Milenei*, la „Cartea românească”.

1929 Apare, la „Cartea românească”, romanul *Bal mascat*, imagine amplă a Iașului din timpul celui dintîi război mondial, al cărui erou, tînărul intelectual Andi Danielescu, se zbate între atracțiile conformismului vieții burgheze de familie și dorința de a evada din plasa acestuia.

1931 Ionel Teodoreanu face o călătorie la Constantinopole, împreună eu Ștefana Velisar și M. Sadoveanu. Episodul este amintit atît în *Întoarcere în timp*, cît și în nuvela *Roxelana* a lui M. Sadoveanu.

Apare romanul în două volume *Fata din Zlataust*, la „Cartea românească”. Primul volum conține bune pagini de portretistică realistă, inspirată de mediul școlar ieșean. Al doilea volum însă, eșuează în senzaționalul facil și în melodramă.

- 1933 Apare, la „Cartea românească”, în două volume, romanul *Golia*. Primul volum, comparabil cu *Turnul Milenei*, degajă, o adâncă și sumbră atmosferă de tip hoffmannian. Al doilea, însă, suferă de aceleași defecțiuni, semnalate în legătură cu *Fata din Zlataust*, vol. II.
- Pentru scurt timp, Ionel Teodoreanu funcționează ca director al Teatrului Național din Iași.
- Scriitorul, împreună cu familia, părăsește Iașul, instalându-se în București, într-o casă din Intrarea Romană, unde va locui pînă în 1953.
- 1934 Apare romanul *Crăciunul de la Silivestri*, în care autorul dorește să releve un caz de nepuținție în căsnicie. Romanul însă e destul de superficial.
- 1935 Apare, la „Cartea românească”, *Lorelei*, roman liric, de o factură superior sentimentală și romantică.
- 1936 Apare, la „Cartea românească”, romanul în două volume *Arca lui Noe*, dedicat lui G. Ibrăileanu, care murise de curînd. Conceput ca un experiment, acest roman conține numeroase pagini de bună analiză și observație, în centrul atenției stînd un mare număr de personaje, ce-și petrec vacanța cea mare într-o stațiune de munte.
- 1937 Apare, la „Cartea românească”, destul de inconsistentul roman *Secretul Anei Florentin*.
- Moare Osvald Teodoreanu, tatăl scriitorului.
- 1938 Apare volumul *În casa bunicilor*, la „Cartea românească”. Cartea cuprinde o suită de ferme-cătoare note lirico-epice, inspirate din propria copilărie, și un ciclu de nuvele și povestiri.

Apare romanul *Fundacul Varlaamului*, tot la „Cartea românească”, în care scriitorul, pornind de la elemente legate de persoana tatălui său, analizează — dintr-o perspectivă exagerat sentimentală — profilul de ins bonom, distrat și chefliu al avocatului Nini Varlaam.

1939 Apare, la „Cartea românească”, romanul *Prăvale-Baba*, în care, cu accente de înfiorat lirism, scriitorul urmărește procesul de desprindere din copilărie a lui Fănuță, tip de inadapabil sui-generis în proza epocii.

1940 Descinzînd epic din *Prăvale-Baba*, dar fără a mai dovedi aceleași calități, apare povestirea *Ce-a văzut Ilie Pînișoară*, tot la „Cartea românească”.

1941—1948 În acest răstimp, Ionel Teodoreanu dă la iveală un destul de mare număr de romane: *Tudor Ceaur Alcaz*, în patru volume, ed. „Cartea românească”, București, 1940—1942; *Hai diridam*, ed. „Cartea românească”, București, 1946; *La porțile nopții*, ed. „Cartea românească”, București, 1946; *Zdrulă și Puhă*, ed. „Socec”, București, 1948, care, din păcate, invederează o aproape completă cădere în manierism. La aceasta se mai adaugă și o eronată înțelegere a evenimentelor contemporane, ceea ce duce la infiltrarea unor regretabile alunecări în naționalismul extremist, cum se întîmplă în *Tudor Ceaur Alcaz*. Tot în acest răstimp apar cărțile: *Întoarcerea în timp* („Cartea românească”, București, 1941), și *Masa umbrelor* („Forum”, București, 1946) în care opera de memorialist a scriitorului se îmbogățește cu pagini de o mare autenticitate artistică.

- 1952 Moare mama scriitorului, Sofia Teodoreanu.
- 1954 La 3 februarie Ionel Teodoreanu moare subit.
- 1957 Se reeditează, într-un singur volum, *Masa umbrelor și Întoarcerea în timp*, la E.S.P.L.A.
- 1967—1971 În acest interval de timp are loc spectaculosul proces de „redescoperire” a operei și a personalității lui Ionel Teodoreanu. Apar, în 1987, *La Medeleni*, colecția „B.P.T.”, tiraj 200 000 exemplare și *Opere*, vol. I, II, III, colecția „Scriitori români”, Editura pentru literatură, în care sînt incluse *Ulița copilăriei* și *La Medeleni*; în 1969, *În casa bunicilor*, selecțiuni, Editura tineretului; în 1970, *Opere*, vol. IV, cuprinzînd romanul *Bal mascat*, Editura Minerva, romanul fiind retipărit într-un tiraj de masă la aceeași editură, *La porțile nopții*, poeme postume, Editura Minerva, cu o postfață de Al. Philippide, *Lorelei*, Editura Eminescu, *La Medeleni*, colecția „Lyceum”, Editura Albatros: în 1971. *Opere*, vol. V, cuprinzînd romanul *Lorelei*, Editura Minerva, paralel cu o nouă ediție în tiraj de masă.

Firesc, în acest interval se produce și redescoperirea scriitorului de către critica și istoria literară. În afară de studiul monografic *Ionel Teodoreanu* de Nicolae Ciobanu, Editura Minerva, 1970, în presa literară opera scriitorului este interpretată de Șerban Cioculescu, Al. Piru, Dinu Pillat, Nicolae Manolescu, Ion Dodu Bălan, Mircea Iorgulescu ș.a.

N. C.

PARTEA ÎNTÎIA

I

POTEMKIN ȘI KAMI-MURA

Doi țărani salutară cu o arhaică solemnitate pe viitorul stăpîn al moșiei. Mișcarea vastelor pălării învălui pe Dănuț cu epicul vînt al gloriei. Se opri în mijlocul șoselei ca un gladiator aclamat în arenă cu călcîiul pe trupul biruitului, avînd drept scut zmeul, drept lance sfoara al cărei fuior îl strîngea în pumnul răpezit îndărăt.

— D-apoi nu te doboară, boierule, namila asta? întrebă unul din țărani.

— Pe mine?!

Dănuț tocmai isprăvise clasele primare. Era licean în vacanță.

— Mai bine hai de i-om da boierului o mîină de-ajutor să-l suie, se amestecă în vorbă celălalt țăran, apropiindu-se de zmeu.

— Da mare-i! se minună el. Cît o fereastră boierească!

Dănuț se simți mîndru că zmeul e al lui și umilit că e mai mare decît el. Instinctiv — cum ocolește o femeie mărunță vecinătatea celor înalte — se îndepărtă grav, măsurînd șoseaua cu pasul. Zmeul rămase arestat între cei doi țărani.

— Oprește, boierule, că nu bate vîntul dintr-acolo; întoarce-te-napoi, porunci sfătos unul dintre ei.

Dănuț se codi o clipă, cercetă zărilor, se încrunță cu demnitate, ca frământat de socoteli adânci, de răspunderi... și se supuse. În goana mare trecu pe lângă zmeul atent, și fugi, și fugi depănînd sfoara între degete. În urma lui mosorul se zbătea ca un guzgan epileptic.

— Dați-i drumul! răcni el de departe, smucind sfoara din răspuțeri.

Zmeul căzu în cap, Dănuț pe spate.

Între timp, unul cîte unul, apoi pîlcuri-pîlcuri, copi-lașii satului îngrădiră, desculți și naivi, evenimentul de pe șosea.

— Lasă, boierule, că ți-l muștruluiesc eu, îl liniști unul din țărani, ștergîndu-i straietele de colb cu bățai delicate, ca pe un patrafir.

— Vezi! Vezi! Dacă nu i-ați întins coada, suspină întretăiat Dănuț, abia stăpînindu-și lacrimile.

— Ia să vezi, boierule, numai să-l iei cu binișoru, ș-ăl vezi că pornește! Așa-i și calu nărăvaș!... Ia te uită mata!... Ș-ăl tragi... ș-ăl încerci, ș-ăl mai lași slobod... și iar tragi hățu... Ian auzi!

Melodică mînie de violoncelle, zbîrnîtoarea vîjîia în salturile, tresăltările și înconvoierile-ncordate ale zmeului însuflețit de viața vînturilor străvezii. Cozile se alintau feminin în larg, dezmiardînd puterea vînturilor.

— Hooo-pa!...

Dănuț întinse brațele pe jumătate, într-ajutor celui de sus, c-un gol în piept și, înfiorat, își feri capul. Cu o pornire de balet, fetițele se mlădiară lin; băieții se-ncordară, gata să se avînte.

Ca un delfin pe valul mării zmeul se dăduse peste cap... și mîrîind se înțepenise iar la loc, piept în piept cu-ntreg văzduhul...

În urmă ondulară cozile, păstrîndu-și grația de stele căzătoare.

— Hăi-hăi! chiuiră copiii.

Dănuț clipi, zîmbind.

Sfoara curgea repede spre cer. Zmeul se înălță deasupra satului, mai sus decît dealurile, decît soarele, decît rîndunelele. Copiii îl căutau cu mîna streașină la ochi, cu degetul celeilalte întins.

— Uite-l, măi! izbucni un băiețel.

— Taci, măi! se răsti la el altul.

— Ci, măi? Ci?

— Sss! se-ncrunță ceilalți.

În tăcerea din nou limpezită, cerul torcea înnăbușit. Dănuț pipăi sfoara ca pe tăișul unei săbii, cu vârful vârfului degetelor.

— Apucă zdravăn, boierule, că țin și eu...

Dănuț se înghesui în țaran, apucă sfoara și, pătruns de adîncimea bulboanei de sus, își trase o mîna de pe sfoară. Dibuind cu ea îndărăt, apucă brațul omului. Mîna de pe braț strîngea din răspuțeri; cea de pe sfoară, ușurel.

— Ține bine, boierule, nu-ți fie frică!... Pune amîndouă mînile, voinicește!

Cu o pornire dușmănoasă, Dănuț se opinti și trase, încrețindu-și fața. Cerul nu se desfundă... În mînile lui, atletică, sfoara vibra, umplîndu-i mușchii de bărbăție... Ochii îi străluciră îmbătați.

— De-acum poți pleca.

— Rămîi sănătos, boierule! glumi cu seriozitate țaranul, prefăcîndu-se că pleacă.

Sfoara-i izbucni din mîna.

— Stai! Stai! Nu mă lăsa! Scapă-mă! țipă Dănuț, îmbrîncit, tîrît, răscolit de panica unui îneș în văzduh.

— Iaca aici-s!

Din urmă răsună un trap jucăuș...

— Vă poștește conia de grabă la curte.

— De ce? se răsti Dănuț către omul de pe bihuncă.

— Mergem la gară, boierule, că-i vremea! Răspunse omul, abia stăpînind calul.

— Feriți, măăi! chiuiră copiii, zbughind din calea calului speriat.

Colbul se luă la trîntă cu șoseaua... Hora copiilor încercui îndeaproape pe Dănuț.

— Ce ne facem? întrebă el mîhnit, cu toată nădejdea în țăran... Îl dăm jos?

— Mai lasă-l bădie!... Nu-l da jos, boierule! se rugară în cor copiii, cînd la țăran, cînd la Dănuț.

— Eu zic să-l ducem în ogradă și să-l legăm.

— Sigur! Sigur! jubilă Dănuț, mai-mai să sară de gîtul mîntuitorului.

În frunte cu Dănuț, alaiul mărunților călăuzi pînă la poarta ogrăzii pasul înalt al zmeului... Ograda se umplu de zarvă: cîinii hămăiau, slugile răsăreau din toate părțile.

— Hai, Dănuț, hai că vine trenul, îl îndemnă din trăsură, gata de plecare, doamna Deleanu, cu mîinile pe urechi.

— Stai, mamă, nu vezi că am treabă! răspunse Dănuț, trăgînd de sfoara zmeului priponit, ca spre încercare.

— Gata, boierule! De-acuma nu mai scapă, că doar îl ține un stejar!

— Ai isprăvit, Dănuț?

— Bine, da' cine-l păzește? se îngrijoră el.

— Noi! Noi! protestă poarta înflorită cu copii.

— Ba eu! hotărî apăsă un băiețaș mai răsărit, îngroșîndu-și glasul.

Înfruntînd dulăii, intră în ogradă și se înfipse lîngă stejarul încolăcit de sfoara zmeului.

— Cum îți zice ție? îl cercetă bănuitor Dănuț.

— A Marandei, să trăiți, răsună marțial răspunsul.

— Și mai cum, băietele? întrebă cu blîndeță doamna Deleanu, scoborînd pe scara trăsurii.

— Gheorghită, sărut mîna!

— Și nu ți-i teamă c-or să te mănînce cîinii?

— Ehei!...

— Măi Gheorghită, să nu te miști de-aici! porunci Dănuț.

— *Écoutes, mon petit, il faut lui parler gentiment, pas de cette manière; tiens, donnes-lui des bonbons.*¹

— Na... poftim, retușă Dănuț subt privirea doamnei Deleanu.

Și, brusc, îi întinse cutiuța cu bomboane violete, oferindu-i orășenește. Gheorghită șovăi, dar îndemnul cucoanei îl hotărî. Înșfăcă repede cutiuța. Dănuț rămase cu capacul, indignat și nedumerit. Doamna Deleanu începu să rîdă.

— Lasă, Dănuț, dă-i și capacul... Poftim și dumi-tale pentr-un rachiu, și-ți mulțumesc.

— Să trăiască boierul și să crească mare! se ploconi țaranul.

Trăsura porni.

Urcîndu-se în genunchi pe pernă, cu bărbia sprijinită de poclit, Dănuț privi îndelung, cu melancolică invidie, pe din ce în ce micșoratul Gheorghită. La fel priveau copiii, cățarați de-a lungul porții, pe străjerul stejarului cu zmeul.

Rămas stăpîn, Gheorghită a Marandei dezmierdă sfoara întinsă și sonoră ca o strună... și nesocotind bunățile din pumnul închis, se așeză la pămînt sprijinindu-se de trunchi, își încrucișă brațele pe piept și începu să privească cerul ca un flăcău îndrăgostit.

*

— ...Te rog, nu te deranja, domnule Șteflea.

— Vai de mine! Scuzați, vă rog! Știți, căldurile...

---

¹ Ascultă, micuțul meu, trebuie să-i vorbești frumos, nu așa; ține, dă-i bomboane (fr.).

Odăița scundă bîzîia ca un 10 mai al muștelor.

Șeful gării, cu surtucul pe jumătate îmbrăcat, boxa în zadar, pe nevăzute, cu pumnul îndărăt, gaura blestemată a celeilalte mînici... În sfîrșit, răzbind prin tunelul de alpaca albastră, mîna șefului se repezi spre mîna înmănușată a doamnei Deleanu. Cu o înclinare eroică de om gras, sărută mînușa. Aducîndu-și aminte de batistă, și-o luă de pe cap, pudic.

Dănuț se simți înfrigurat, ca într-o magazie cu jucării misterioase. Nu-și lua ochii de la *looping-the-loop*-ul lent al benzii de hîrtie ciuruită de pe rotița telegrafului... Știa că banda aceea e tainicul funicular cu care urcă și coboară cuvintele de prin văzduh... și parcă nu-i venea să creadă.

— Vine regulat, domnule Șteflea?

— Vai de mine, coniță, imediat! gîfii șeful.

— Hai, Dănuț, afară.

Pe peron așteptau un buchet de gîște legate, o traistă vărgată și, blondă, dimineața de vară între doi castani.

— Ia să te văd, Dănuț.... Vai! În ce hal ești!

Costumul elegant de marinar, îmbrăcat abia de dimineață, încercase naufragiul șoselei. Sandalele fumegau la fiecare mișcare de colbăite ce erau, iar șosetele atîrnau buzate, descoperind gleznelor mai albe decît pulpele.

Doamna Deleanu se așeză pe bancă, avîndu-l pe Dănuț în față, ca o problemă de arhitectură. Își ridică voaleta, își scoase mînușile. Dănuț se simți reconstruit.

Cochetă impertinență — poruncită de năsucul cîrn copilărește — bereta albă se înclină spre ceafă, cam pe-o ureche, decoltînd fruntea în întregime; panglicile fluturată marin; funda albastră reînflori cu ancora pe față, la îmbinarea aripelor gulerului...

— Numai o mireasă-i lipsește! se minună duios șeful gării, răsărind cu o condicuță subțioară și cu chipiul roș deasupra pletelor batistei.

— Vine?

— Vine.

— Dănuț! Dănuț!

Cu resemnare satisfăcută, ca salvat de la sinucidere, Dănuț se lăsă tras îndărăt. Zărise la orizontul vertiginos al șinelor un punct negru, dușmănos ca o gaură de revolver încărcat.

Mai așteptară, privind șinele nervoase... Îngrozitor de supărată pe gară, mașina trecu înainte...

— Marfă... marfă... marfă; a treia... a treia... a treia... descifra Dănuț în gura mare, clipind și strângînd mai tare mîna doamnei Deleanu.

— Uite-l pe tata, mamă! Nu-l vezi?! Papa! Papa! La fereastra unui compartiment, mîinile domnului Deleanu scuturau mînușele spre cei de pe peron... La ușa vagonului fluturară pletele întunecate ale Olguței. Nici nu se oprise trenul, că Olguța și sărise de pe scară, veselă, familiară, cum sărea și dimineața din pat pe covoraș.

— Vai, Olguța! vrei să mă îmbolnăvești? țipă doamna Deleanu, alergînd spre ea.

În treacăt, Olguța-i sărută mîna și se repezi la vizitiu:

— Moș Gheorghge! Moș Gheorghge! Am venit!

În urma Olguței se coborîră bagajele — trecute pe geam lui Ion — apoi domnul Deleanu, chefliu, în haine de *soie-écrué*, cu panamaua pe ceafă, gata să glumească, să interpeleze; după el, cu mișcări liniștite și ochi mari de îndrăgostită, privind și respirînd vacanța, Monica.

— Îți pare bine că ai venit la noi, Monica? o întîmpină doamna Deleanu, luînd-o în brațe, de-a dreptul de pe ultima treaptă, și sărutîndu-i obrazii.

— Da.

Pălăria de pai, cu boruri rotunde și panglică neagră, prinsă cu elastic pe sub bărbie, îi alunecă pe spate, atârându-i de gât.

Doamna Deleanu surîse părului descoperit: era auriu cum sînt numai pletele de soare, pe care copiii vînători de fluturi le găsesc prin iarba crîngurilor, zîmbind subt pălăria lor, în locul fluturului după care au azvîrlit-o.

— Ei, copii, n-am uitat vreun bagaj?... Bun... Totu-i în regulă! Ei, bravo! Grozav îs de bine dispus! se luminează de-a binelea domnul Deleanu, frecîndu-și mînile ca după un proces cîștigat.

Gestul bucuriei, al enervării și al spălatului pe mîni era același la domnul Deleanu.

Dănuț se bosumflase; nimeni nu-l lua în seamă, nimeni nu se uita la el! Închise ochii și se făcu nevăzut!

— Mamă, unde mi-i pălăria? gîfii Olguța, sosind în goana mare de la cai.

Un cap de bunic, cu ochelari de aur pe vârful nasului, apăru la fereastra vagonului.

— Mă rog, a rămas în compartiment o pălărie de domnișoară; nu-i a dumneavoastră?

— Ba da! o revendică Olguța cu tărie.

— Mai bine mulțumește domnului, Olguța... Pof-tim! Ce ți-ai mai uitat? o cercetă, măsurînd-o din cap pînă-n picioare, doamna Deleanu.

— Pfuuu! izbucni Olguța, dînd cu ochii de Dănuț. Șopti ceva la urechea Monicăi.

— Pfuuu! pufniră amîndouă.

— Buftea, Buftea poloboc, cioc-poc, cioc-poc! apostrofă Olguța pe Dănuț.

Cele două săptămîni de vacanță la țară îi rotunjiseră obrazii, stîrnind astfel o nouă poreclă pe buzele Olguței. Deșteptat din posomorală și uitare, Dănuț

măsură pieziș pe sora lui și, cu mâinile care ținuseră sfoara zmeului, o pălmui din două părți, alungînd de pe obraji ei paloarea examenelor.

— Bravo! Galant cavalier! se amestecă, de la fereastra trenului pornit, domnul cel bătrîn.

— Respectili mele, coani Iorgi! răsună un glas de la fereastra vagonului următor.

— *Vus tis di Iancl?... A ghiten Weig.*

La auzul jargonului ireproșabil, ferestrele vagonului de-a doua se umplură de capete semite, ca ferestrele unei cafenele de pe Ștefan cel Mare... și de serviabile salutări. Care negustor din Iași nu fusese sau nu era clientul lui conu Iorgu Deleanu!

— Copii! Copii! Ia, mă rog! îi potoli doamna Deleanu, despărțind la timp pe Dănuț de pumnul și piciorul Olguței.

— Am să-ți arăt eu ție! gesticulă Olguța.

— Lasă, Olguța, nu vorbi c-un rău crescut, o împacă Monica, luînd-o de braț.

Porniră înainte, împreună cu doamna Deleanu... Dănuț le ajunse din urmă.

— Voi... voi sînteți niște *fete!* le aruncă el cu glasul înecat de indignare.

— Nu-i adevărat! bătu din picior Olguța, răzbită de insultă.

— Nici nu mai încape vorbă. Tu ești băiat, interveni domnul Deleanu. Singura noastră fetiță e Monica. Așa-i, Monica?

— Ba și eu! protestă Olguța... Da nu-i dau voie lui — îl fulgeră cu degetul — să mă insulte!

— Numai foc îi duduia noastră, șopti moș Gheorghie, cu zîmbete-n mustăți și-n ochi, cătră omul care-ncărca geamandanele în căruță.

— Pace vouă! le porunci rîzînd domnul Deleanu. Cine merge cu mine în bihuncă?

— Eu! se pripri Dănuț.

— Ba eu! îl înlătură Olguța.

— Eu am spus întâi!

— Ce-are a face!

— Ba are!

— Nu vorbesc cu tine.

Între timp, doamna Deleanu se urcase în trăsură.

— Bine, da cu mine nu vine nimeni?

— Eu, *tante* Alice, se oferi Monica.

— Atunci, voi haidеți cu mine în bihuncă.

— El să meargă în trăsură, stăruie încruntat Olguța.

— Duduiță, îi șopti moș Gheorghe, hai cu moșu pe capră.

Olguța se însemnă... dar repede-și luă o figură de mucenică.

— Du-te cu bihunca! Mie nu-mi trebuie!... Lasă, lasă! se prefăcu ea că suspină, urcându-se pe capră, eu îs persecutată: știi eu!

Și smulgînd biciul din teaca lui, șfichiui caii.

— Stai binișor, duduiță, că ne răstoarnă!

— Moș Gheorghe, zvîcni Olguța cu neastîmpăr între picioarele lui, mîna cît poți... Să nu cumva să ne ajungă! Auzi, moș Gheorghe?

— Vă salut cu respect, coane Iorgule!

— Hei! ce mai faci, domnule Șteflea? Tot voinic?! Tot vesel?!

— Vă mulțumesc! Cu slujba... Mmdă!...

Neastîmpărul și mînia ciocoteau în sufletul lui Dănuț, încălecat pe bihunca; deopotrivă și-n copitele calului rămas pe loc, în urma trăsorii.

— Hai, papa, te rog... iute...

— Stai, frate, ce atîta grabă? Doar nu ești președinte la Casație!

— Să dea Dumnezeu s-ajungă! dori din adîncul inimii domnul Șteflea.

— Ai ajuns cu vreun proces pe-acolo?

— Chiar pîn-acolo nu, se spovedi el modest... Nu-mai la Curtea de apel, dă, ca omul!

— O mîină de-ajutor?

— Dac-ați vrea! îndrăzni el.

— Ei! Om vorbi altădată.

Dănuț se muiase: trăsura nu se mai vedea. Un nod amar i se urcă în gît, amintindu-și cum se urcase Olguța pe capră... Atîta obidă se abătu asupra lui, încît subt pleoapele închise închipuirea-i dădu buzna în trăsură, alături de mama lui: să poată plînge și să fie consolată... Locul era ocupat de Monica!... Dănuț dădu pinteni roților bihuncii.

Picioarele Monicăi nu ajungeau pînă la podeaua trăsurii; atîrnav. Totuși, nu și le legăna.

Nici nu bătea cu vîrful ghetelor sîrguitor lustruite toaca, în geamandanul ei de pe scăunaș. Și mîinile Monicăi pluteau liniștite pe genunchii împreunați. Numai vîrfurile degetelor se ridicau uneori... și iar se lăsau, și iar tresăreau răsfirîndu-se...

...Fiindcă de-a dreapta și de-a stînga drumului se legănav lanuri de culoarea soarelui, cînd luminate, cînd umbrite — fiindcă pe-alocuri s-alungau atîția maci, de parcă toate pozele Scufiței Roșii din cărțile de basme porniseră însuflețite, lăsînd albe paginile, rumenind cîmpiile...

„Ce bine-i stă în negru!” gîndi doamna Deleanu, și îndată-și duse cu spaimă superstițioasă mîna la gură. Monica avea abia zece ani și purtase de trei ori haina de doliu, pe care copilăria ei o îmbrăcase acum pentru ultima oară, fiindcă de acum înainte nu mai avea pe nimeni... Rochia neagră, pentru moartea bunicii, i-o făcuse doamna Deleanu...

— Monica, ce culoare îți place ție mai mult?

Ochii fetiței priviră grav pe doamna Deleanu.

Prinzînd privirea îndreptată asupra rochiței de

doliu, își plecă genele negre pe ochii de miere brună. Obrajii i se împurpurară; lacrimi mari îi alunecară de-a lungul feței... Mînuțile ei strînseră rochița ca pe o păpușă primejdută.

— Pui mic, pui mic, n-am vrut să te supăr!

Îi luă capul mîhnit pe genunchi, murmurîndu-i descîntecul cu vorbe dulci, pentru durerile copiilor și-ale îndrăgostiților.

Cîmpiile zvoneau de rîsetele glasurilor mici. Lumina soarelui adînc se dăruia pămîntului.

— Iartă-mă *tante* Alice, n-am să mai fac!... Îmi place albastrul, șopti Monica, îmbrăcînd cu-albastrul cerului unde era bunica blondul holdelor unde-ncepea vacanța.

— Nu mai tragi din lulea, moș Gheorghe?

— Duduița moșului, toate le știe!... clătină din cap moșneagul. Ba trag eu, cînd am vreme! Toate cu rînduiala lor.

— Da acuma de ce nu tragi?

Moșneagul ridică din umeri. Cum să tragă? Palmele lui negre și bățătorite învăluiau, ocrotitoare, pumnișorii albi încleștați pe hățuri, ca două coji de nucă miezurile fragede.

— Da caii cine să-i mîie, duduița moșului?

— Cine?!... Eu.

— Bată-te norocul să te bată!

— N-ai titiun? îl cercetă Olguța, imitîndu-l.

— Cumpără moșu'!

— Moș Gheorghe, începu Olguța cu sfială, întorcînd spre el coada ochilor negri ca două capete de rîndunici ieșite din cuib, ți-am adus un *pac di titiun...* Vezi că m-am ținut de cuvînt, moș Gheorghe! îl dojeni ea cu seriozitate.

De astă-vară făgăduise Olguța moșului un pac di titiun, și nu uitase! Pacul era o cutie de tablă, cu

tutun de lux cumpărată de Olguța din banii ei, de cu toamnă, și păstrată în dulăpiorul ei un an întreg.

Olguța n-avea bunici.

Chipul vioi și ghiduș al moșneagului se încruntă de înduioșare. Ochii mici se micșorară sclipitori; mustețile-mproșcate-a neastîmpăr, tremurată zburlete. Cuprinzînd c-o mîină hățurile încrustate cu mîinile Olguței, scotoci cu cealaltă în buzunarul de la piept, scoase o garofiță sălbatecă și, binișor, înfîpse în pletele întunecate ale fetei roșul luceafăr al dedeochiului.

Dănuț n-auzea decît tictacul mat al copitelor, bătînd în tact cu inima lui, pînă-n inima pămîntului. Subt roțile bihunței, șoseaua viscoalea-ndărăt... Dănuț închise ochii.

„...Se făcuse noaptea neagră ca iadul, cînd zmeul se năpusti năprasnic în urma fugarilor. Fugea calul lui Făt-Frumos ca vîntul, dar zmeul s-apropia ca gîndul și Făt-Frumos simțea în spate...”

Dănuț deschise ochii, c-un fior în spate. Se prefăcuse el în zmeu, dar simțise numai spaima lui Făt-Frumos!... Ș-apoi, dacă Făt-Frumos ar fi tăiat capul zmeului, cine-ar mai fi urmărit-o pe Olguța?... Dănuț porni din nou la drum, călare pe bihuncă...

Domnul Deleanu ținea hățurile, dar nu i-ar fi trecut prin minte că nu mîina el calul... Și cum să-l fi mîinat! Și bihunca și calul și hățurile, și Ion, care-l ținea pe Dănuț să nu cadă, de la spate, nu erau decît Dănuț prefăcut în ei toți. Cu dinții strînși, cu ochii închiși, cu fruntea încordată, Dănuț se iuțea după Olguța, în rostogolul roților, în tictacul mat al copitelor.

Dănuț se putea preface-n oricine, și-n orice; putea fi oricînd, oriunde. N-avea decît să-nchidă ochii... Să fi vrut el, cît rău n-ar fi putut face! Noroc că era

milos! Dănuț era mîndru cu spaimă de puterile ascunse-n el... Odată se mîniase pe mama lui, fiindcă-l luase de urechi și-l pusese la colț. Închizînd ochii Dănuț o omorîse... suferise... și, grăbit, o înviase la loc, căci dacă murea mama cine l-ar fi iertat! Nimeni nu bănuia tainele lui Dănuț, nici doctorul care-l știa pe de rost înlăuntru și-n afară. Subt pleoapele lui Dănuț, în adîncul lor, de acolo de unde vin lacrimile, se ascundea ceva, ca un somn cu visuri; cum închidea ochii era mai mare peste toți, chiar peste tata și mama. Pe mama o făcea împărăteasă, pe tata ori general, ori mare sfetnic, pe Olguța ori copil de casă, ori o trimetea la bucătărie.

Cînd le povestise moș Gheorghe povestea lui Ivan Turbincă, Olguța ceruse moșului o turbincă la fel cu a lui Ivan.

— Dac-aș fi Sîn-Petru, matale ți-aș da-o, duduia moșului!

— Dă-mi-o, moș Gheorghe!

— De unde s-o iau?

— Dă-mi-o, moș Gheorghe!

Olguța se înroșise de necaz. Dănuț tăcuse, c-un zîmbet pentru el, în ochi... Mai tîrziu, la lumina lumînării, Dănuț își pipăise fruntea, privind-o în înecul ciudat al oglinzii. O dezmierdase chiar, ca pe un dar. Acolo era turbinca lui Ivan, în care încăpea tot iadul și tot pămîntul. Mult se bucurase Dănuț, fiindcă nimeni — nici Olguța — n-avea turbincă. Și nimeni nu știa că numai el o are, cînd închide ochii...

Dănuț simți deodată vîntul și soarele în părul lui.

— Ce-i?

— Opriți, boierule, opriți... a căzut pălăria conașului.

Fluturîndu-și panglicele, bereta se rostogolea pe jos. Ion sări după ea.

— Papa, nu pornim? întrebă Dănuț, alarmat de presimțirea unui nou popas.

— Ține hățul, Ioane... Iar te grăbești? Măi, măi! Stai să-nvîrt o țigară. Uite și pentru tine.

Zîmbind copilărește, domnul Deleanu îi înfundă panamaua în capul lui Dănuț, lăsîndu-l fără cap, ca un cuier ocupat.

— Hoăăă! căscă el zgomotos, întinzînd brațele alene.

Dănuț ridică panamaua, posomorît, și se uită la tatăl lui, care-și răsucea țigara, cu ochii femeilor *neînțelese* de bărbații lor.

— Uu-uu! uu-uu! uu-uu!...

— Cine face-așa, moș Gheorghe?! întrebă Olguța făcînd întocmai.

— Caii, duduîța moșului; au băut multă apă.

— Așa! au broaște-n burtă.

Monica dezmierdă mîna doamnei Deleanu.

— *Tante* Alice!

— Ce-i Monica?

— Nimic, *tante* Alice, zîmbi Monica, respirînd adînc.

— Vrei să-mi spui ceva, Monica?

— Nu... E frumos, *tante* Alice!

— Pui mic!... Scoate-ți pălăria, să te rumenească soarele...

— *Tante* Alice, uite romanițe! recunosc Monica florile călcate în picioare prin ograda școlilor.

Romanițele rîdeau în soare, și ele în vacanță.

— Acele ce-s, *tante* Alice?

— Sînziene!

— Și acelea?

— Sîngele-voinicului!

— Și acelea?

— Condurul-doamnei!

— ...Sînziene, murmură Monica silabele tremurătoare de soare ca un vers uitat de albine pe buzele copiilor.

Tăcură.

Uguiau nevăzuți în jurul trăsirii, dulci hulubi... Caii dădeau din cap blajin, urcînd la pas suișul... Pîlpîiau fluturași albaștri... Rîndunelele-și lăsaseră în iarbă, la uscat, rochițele umede de rouă... Drumul de foșnete și de miresme ducea spre cerul apropiat — cu părul auriu, cu obrajii palizi, cu cozile pe spate, cu mîinile împreunate — pe Monica.

Putea să răsară, acolo unde drumul se împreună cu albastrul, în haină albă, ținînd într-o mîină inelul cu cheile cele grele care deschid porțile cerului, sfîntul Petre surîzînd.

— Mi-i foame, protestă Olguța.

De cînd aștepta moș Gheorghe vorba asta!

— Sss! șopti el la urechea Olguței; are moșul ceva!

— Ia să văd! îl rugă Olguța cu glas scăzut.

Moș Gheorghe scoase din buzunar o punguliță de hîrtie.

— Ce are moșu??

— Roșcove! porunci Olguța.

— Iaca, la asta nu m-am gîndit, se întristă moșneagul.

— Ce ai acolo, moș Gheorghe? se frămîntă Olguța.

— Ia niște zahăr de gheață, oftă el melancolic.

— Monica! Avem zahăr de gheață! strigă Olguța, tropăind pe capră...

— Ei, moș Gheorghe, îmi pare că vrei să-ți dai leafa pe mîna dentiștilor! îl dojeni în șagă doamna Deleanu.

— Lasă, cuconiță, să mănînce copiii zahăr... Parcă matale nu-ți dădeam tot așa cînd erai mică!...

Doamna Deleanu zîmbi. Aşa era. Şi ea... Era mult de-atunci.

— Dar acuma îmi mai dai, moş Gheorghe?

— Dă, cuconiţă! Cum o vrea duduia!

Olguţa sfărîmă ceţoasele diamante înşirate pe sfoară... Începu praznicul: Olguţa, pe capră, sfărma, sugea şi înghiţea, şi iar începea; Monica, în trăsură, ronţăia încetişor, privind aiurea. Doamna Deleanu sugea neîndemînatec, înghimpîndu-se în colţurile sloiului vanilat, gîndindu-se la vacanţele de odinioară... Moş Gheorghe îşi smulgea musteţile zîmbind. Olguţa nu-l uitase: cu de-a sila îi vîrîse în gură o bucată de zahăr; moş Gheorghe o furişase în buzunar, cu mare băgare de samă, ca pe un dar de preţ.

— Moş Gheorghe, grozav mi-i de poftă de un castrevete crud... ştii, cu sare şi chiper! ronţăi Olguţa.

— Lasă s-ajungem! Îţi pregăteşte moşu, cum ştie el.

— Moş Gheorghe, cumpărăm şi roşcove de la crîşmă... N-am mai mîncat de cînd! Ştii, la cofetărie n-au roşcove! Auzi, moş Gheorghe?

— Aud eu!

— Şi cumpărăm?

— Cumpărăm, cum nu!

— Şi mîncăm.

— ...Dacă mi-i da dinţii la loc oi mînca şi eu, şoricelul moşului!

— Vai, moş Gheorghe! N-ai să mănînci roşcove?... Hai să le facem compot.

Un nechezat vesti din urmă apropierea bihuncei; caii de la trăsură nechezară războinic. Olguţa se răsucii, privi, se încruntă şi puse mîna pe bici.

— Moş Gheorghe! Nu mă lăsa! Ne-ajung!

Mult iubea moş Gheorghe caii, şi pe cei de la trăsură, şi pe cei de la bihuncă. Totuşi, întrecerea începu vioaie, ca odinioară, cînd boierii erau năprasnici la mînie şi la veselie, şi cînd surugii învîrteau harap-

nice intrînd cu oiştea-naintaşilor la porţi, ca să zîmbească inima boierilor de ţipetele jupînişelor. Moş Gheorghe îşi mai aducea aminte, ştia şi Olguţa de la el.

— Hii-hiii!... chiui Olguţa.

Moş Gheorghe zîmbi numai; biciul şuieră o vorbă de şarpe; caii lungiră trapul, scuturînd coamele grele, fluturînd cozile lungi... Şi opt copite bătură toba lup-telor.

— Uită-te-napoi, Monica! o îndemnă Olguţa, în gura mare, ca în plină vijelie.

Monica îngenunchie pe perne, ridicînd capul pe deasupra poclitului.

— S-apropie?

— Parcă... şovăi răspunsul.

— S-apropie?

— Parcă da, se temu Monica.

— S-apropie? tună Olguţa, luînd biciul din mîna lui moş Gheorghe.

— Da-da! se-nspăimîntă Monica.

Cu trupul lung şi zvelt de libelulă, bihunca răsări în rînd cu trăsura, gata s-o întreacă.

— Grăbiţi, copiii! Grăbiţi: mi-i o foame grozavă! Şi-o sete! le vorbi din goană domnul Deleanu.

Dănuţ, senin, se uita drept înainte, încordîndu-şi coada ochiului. Astfel arăta Olguţei dispreţul lui şi totodată putea să-i şi zărească înfrîngerea prelungă.

„Ce bine-i să fii bărbat!” gîndi Dănuţ respirînd cu nesaţ aroma de tutun desprinsă din haina tatălui său, respirînd cu convingere duhoarea de tutun a mîinilor şi a suflării lui Ion de la spate.

— Moş Gheorghe, opreşte! hotărî în şoaptă Olguţa.

— Ho-ho, copiii! Ho-ho, băieţi!

Bihunca se ducea dusă ca o săniuţă cu roţi prin pulberi.

— Da, da! Fugiți dumneavoastră cât vreți! Noi nu omorîm caii, le aruncă Olguța, ca o piatră ucigătoare din urmă, mărinimia milei.

Caii oprîți gîfiau din greu; suflările lor alergau încă, zbuciumîndu-i pe loc.

Cei din trăsură se ridicaseră în picioare, urmărind fumul bihunței pe șosea. Olguța răsucea biciul, îngîndurată... Ielele străvezii ale arșiței umpleau zările de jocuri fără trupuri. Și deodată, ca o melancolie de fîn cosit în toamna soarelui de sus, de îngerîi triști și blînzi, mireasma sulfinei îi învăluî.

— Nu mai pot! Mor de sete! răsuflă Olguța răsturnînd în trăsură brațul de sulfînă smulsă voinicește.

— Lasă că pornim îndată, o potoli doamna Deleanu, ștergîndu-i cu batista focul obrazilor nădușiți.

— Uite, *tante* Alice! răsări și Monica, aducînd în brațe mănunchiul verde plin de galbene scînteî, și pe obraji culori de cîmp, culese o dată cu sulfînă și cu albăstrelele din păr.

Ocolind trăsura pe dindărăt, să se urce în stînga, Monica se opri deodată, ca întîmpinată de un gînd rău... Hăinuța neagră, trăsura oprită! În mintea ei de copil necăjit, toate trăsurile mergeau spre cimitir; toate trăsurile oprite așteptau pornirea convoiului...

— *Tante* Alice! Trăsura n-are număr!

— Sigur că n-are! Trăsurile de casă n-au număr.

— N-ai număr! șopti Monica trăsuriî și-o bătu cu mînuța, bucuroasă.

Ajutorată de Monica, doamna Deleanu orîndui în poclit mănunchiurile de sulfînă, răsfirînd șuvițele... Caii porniră... Multă vreme, albine credincioase urmărîră colibioara de sulfînă... În soare, sclipeau stelute aromate, fulguînd ușor pe capetele din trăsură.

- *Tante* Alice!
- Ce-i, Monica?
- Mai e mult pînă acasă?
- Acuși ajungem!
- Vai!
- Îți pare rău, Monica?
- Nuuu, *tante* Alice!

Sigur că-i părea bine! Și totuși... parcă ar fi vrut să nu se mai coboare niciodată din trăsura fără număr și cu sulfină în poclit: trăsura vacanței.

- Moș Gheorghe, ce s-aude? întrebă Olguța, cercetînd cerul cu mîna adusă deasupra ochilor.
- Bat cîinii!
- Ei! Cîinii! Sus, moș Gheorghe!
- Bată-l să-l bată! Zmăul lui conașu Dănuț.
- Aha! mormăi Olguța.
- Lasă, că-ți face moșu unu mai frumos!
- Nu-mi trebuie!

Caii se opriră și, smucind de hamuri, trecură pragul porții la trap, pe subt vîjiitul zmeului străjuit de un stejar și de un marinar mărunț. De-un marinar! De-un amiral avînd pe buze zîmbetul aceluia care primi spada înfrîntului Napoleon.

Risipa albă a caselor ogrăzii, cu cea din mijloc largă și adîncă și stăpîină peste toate, răsări ca o luminoasă mănăstire fără turle și călugări în ochii Monicăi.

Sforăind, caii se opriră la scară... În freamătul de viță verde al pridvorului, zorelele multicolore căscău fraged.

— Mi-i foame! țipă Olguța cu mînie. Unde ești, babo?

La glasul ei, cu chip și trup enorm de eunuc — broboadă albă și pestelcă albă, rîzînd în hopurile pîntecului și-n căscatul știrb al gurii, cu brațele des-

chise cuprinzînd ograda toată — coborî pe scări bucătăreasa.

— Aici-i baba! Da bine c-ați venit odată, că-mi ard puii pe frigare, bătu-i-ar norocu să-i bată!

*

Un cerșaf ud prins cu ținte de colțurile ferestrei deschise se bomba lin și iar venea la loc, prefăcînd căldura care moleșea caisele livezii în răcorită boare.

În odăița fetițelor nu era nimeni... Intrase Anica în goană desculță, lăsînd pe scaun geamandanul ușurel al Monicăi și ieșise trîntind ușa, după ce-și sclipise în oglinda ovală a șifonierei de mahon, surîsul de țigancă tînără.

Acum geamandanul cu inițialele bunicei era singur. În el așteptau portretul bunicei și o păpușă îmbrăcată în negru, să vadă noua locuință a Monicăi.

Monica, așezată în sufragerie la masă, pe un scaun cu două perne dedesubt, mîncea frumos cum o învățase bunica: cu șervețelul agățat de pieptarul rochiței, fără să-și întindă coatele pe masă, cu gura închisă, ținîndu-se dreaptă...

Dacă ar fi intrat bunica în odaia fetițelor și-ar fi pus ochelarii și, fără să atingă cu degetul nici șifoniera, nici cele două dulăpioare de lîngă paturile de nuc, ar fi văzut că pic de colb nu-i nicăieri, nici muște, și-ar fi oftat cu ușurare; ar fi simțit mirosul de podele ceruite îmbinîndu-se cu aroma de răcoare păstrată doar în tihna caselor bătrîne unde ierneză mere și gutăi și ar fi clătinat din cap cu bunătate și cu duioșie; și s-ar fi aplecat cu multă trudă asupra paturilor neted învelite, și dezvelind un colț ar fi văzut că așternutu-i de olandă și că spălătoreasa-i vrednică, și că-n dulapul rufelor mai e sulfină și lavandă — și-ar fi acoperit ea cu evlavie colțul des-

coperit; și dacă ar mai fi deschis și șifoniera și-ar fi văzut păpușile care așteptau emoția fetițelor premiate la examenul de clasa treia primară și-ar fi luat bunica ochelarii de pe nas, ștergându-și-i, ar fi făcut o cruce la icoana Preacuratei din părete, o alta deasupra încăperii — și-ncetișor, încetișor, ar fi ieșit, și s-ar fi dus... fiindcă Monica putea să intre.

În odaia fetițelor nu mai era nimeni.

— Copii, dați-mi voie să-mi scot haina; nu mai pot.

Scoțându-și surtucul de *soie-écrue*, domnul Deleanu rămase în cămașă de *soie-écrue*, cu guler jos și moale. Ridicându-și brațele în sus, le scutură; mînicile alunecară în jos. Păstrase mișcarea aceasta de mult, de pe atunci cînd avocații pledau îmbrăcați în robă. Păstrase și roba cu gîndul că Dănuț va îmbrăca-o într-o zi ca să pledeze... Poate că pînă atunci vor pricepe „cretinii” — cretinii erau toți aceia care contraziceau părerile profesionale ale domnului Deleanu — că roba dă aripi cuvîntului, și vor reintroduce-o. De nu, să-i amintească măcar din dulap, lui Dănuț, de vremurile vechi.

Domnul Deleanu își iubea profesia „ca pe-o amantă” — așa spusese într-o pledoarie la Casație, rostind cuvîntul ilegal cu pasiune și aroganță, ca să deștepte pe un consilier adormit — și dorea ca și Dănuț să gîndească și să poată spune la fel... Dacă Olguța ar fi fost băiat!...

— Ei, Dănuț, acumă ești licean! Ești băiat mare! Poți judeca. Te faci avocat ca și tata?

Doamna Deleanu ridică din umeri.

— Lasă-l te rog să mănînce mai întăi!... Dănuț! Iar ții coatele pe masă!... Uite-te la Monica ce frumos mănîncă. Și-i mai mică decît tine!

Olguța își retrase coatele zîmbind. Dănuț se înroși. Scăpărînd o privire cruntă înspre Monica și Olguța... Teroarea comparațiilor cu Monica dăinuia de un an: de cînd Monica și Olguța preparau împreună, cu aceeași profesoară, clasele primare... Cine-o mai descoperise și pe Monica! Olguța! Firește! Ea aducea și puii de mîță părăsiți pe subt garduri, spre deznădejdea bucătăresei. Asta mai mergea! Dar pe Monica n-o putea mistui. Uzurpatoarea! Aliata Olguței! Blonda!... Dănuț demult aștepta prilejul s-o tragă de cozi cum trebuie!

„Lasă!” înghiți el în gînd. Și din nou se dezrobi, afară, cu zmeul.

Ochii Olguței îl iscodeau pe subt gene. De la o vreme băgă de samă. Clipi, se suci. Olguța nu-l slăbea din ochi. O ținti și el drept în ochi.

— De ce te uiți la mine?

— Eu? se miră candid Olguța.

— Da, tu! replică el, hotărît să facă scandal.

— Eu nu mă uit la tine! Eu mă uit la Monica! argumentă Olguța, uitîndu-se la Monica. Spune și mata, mamă?

— Ba te-ai uitat! își ieși din fire Dănuț, schimbînd timpul și împungînd cu degetul, violent.

— Ei, și?! N-am voie să mă uit?

— Bine! Vom vedea!

— Ba ia te rog să te astîmperi! îl urechi din ochi doamna Deleanu.

— Pfuu! se bucură Olguța cu șervetul la gură.

— Și tu să te liniștești!

— Eu nu fac nimic!... Eram să mă-nec! răsufală Olguța.

— Ia, mă rog!

Domnul Deleanu își trecu zadarnic șervetul peste față; toți îi zăriră rîsul. Dînd din umeri se resemnă și doamna Deleanu să rîdă. Rîsul se răspîndi ca o

horă batjocoritoare în jurul posomorălii lui Dănuț. Se ridică de la masă, zvîrlind șervetul, și porni spre ușă.

— Dănuț, unde te duci? Ce, ai isprăvit? Ne-am ridicat de la masă?... Ia poftim înapoi!

— Nu vreau! îngîină Dănuț cu jumătate glas.

— Nu vrei la masă?!... Bine! Foarte bine!... Atunci poftim la colț... Auzi, Dănuț? încheie, scurt și energetic, doamna Deleanu.

Dănuț se duse, gîrbov... În sofragerie se făcuse o tăcere solemnă... Doamna Deleanu zîmbi cu bună-tate întîlnind ochii speriați și umezi ai Monicăi ațîntiți asupra ei.

— Vrei să-l iert, Monica?

Monica dădu din cap cu putere.

— Poftim la masă... Și mulțumește Monicăi! Da, da!

— *Merci!* tremurată sarcastic buzele lui Dănuț, lăsînd o mîină moartă în mîinile Monicăi.

— Acum mănîncă-ți caisele.

Dănuț despică în dinți o jumătate de caisă și așteptă, și așteptă să-i treacă nodul din gît, ca să o poată înghiți... Cu sîmburele în ea și cu o viespe proaspăt aterizată, cealaltă jumătate rămase în farfuria cu caise grațiate de la moarte.

— Să vă fie de bine... Eu mă duc să mă culc!

— Dănuț, du-te și tu la culcare.

— De ce, mamă?

— Fiindcă așa trebuie!

— Hai cu tata și te culcă, măi băiete! îl consolă domnul Deleanu, căscînd cu poftă.

— Și zmeul de afară? scînci Dănuț.

— Te-așteaptă.

Bucuria jocului cu zmeul în plin soare se umplu de amărăciunea somnului silit.

„Lua-l-ar dracu de somn!” blestemă Dănuț în gând pe Molohul după-amiezilor copilărești.

— Ai isprăvit, Monica?

— Da, *tante* Alice; mulțumesc! răspunse Monica, păturindu-și șervetul și scuturîndu-și fărâmurile de pe rochiță.

— Haidem să-ți arăt odaia voastră...

Olguța, cu capul plecat în farfurie, trudea mîncînd caise, absorbită și atentă ca și cum ar fi învățat o poezie pe de rost.

— Și tu, Olguța, hai-hai, isprăvește.

— Vin îndată; uite, numai patru caise mai am, se rugă ea.

— Să știi că te-aștept în odaie, Olguța! Să nu cumva să te prind pe-afară!

— Dacă spun că vin!

— Bine-bine!

Rămînînd singură, Olguța trase cu urechea... încredințîndu-se că nu se-ntorcea nimeni în sofragerie, se uită lung la Profira. Profira își întoarse fața turtită de pansea albă spre Olguța. Așteptă... scuturînd un șervet.

— Profira... Ascultă bine... Adă-mi chiar acum un foarfece, un creion și o bucățică de hîrtie! gesticulă Olguța cu degetul arătător, întovărășind substantivele cu cîte o ciocăneală în masă.

— La ce, duduie? căută să se dumirească femeia.

— Nu te privește! Așa vreau eu!

În așteptarea Profirei, Olguța își sprijini bărbia de marginea mesei, își lăși coatele, strîngîndu-și obrazii cu pumnii, și medită preocupat.

— Ai adus?

— Am adus.

— Nu cumva i-ai cerut mamei ce ți-am spus? se alarmă deodată Olguța.

— Ba chiar așa!

— Vai, Profira! Și vrei să am încredere în tine

— De ce, duduie? Iaca am adus.

— Și ce-a spus mama?

— A spus să caut la dumneaei în odaie, și eu am căutat și am adus.

— Așaa! Bun!... Îți mulțumesc.

Olguța zîmbi. Aplecîndu-se asupra mesei, începu să scrie pe hîrtia elegantă, luată de Profira din cutia de scrisori — mare, lătăreț, apăsător — scoțînd limba la fiecare cotitură de literă.

— Bun!

Ieși hotărîtă, cu ochii înnegurați de Salomee, cu foarfece de Parcă despicate în mîină.

— Amarnic diavol! exclamă admirativ Profira, mușcînd dintr-o caisă.

*

Odaia lui Dănuț se învecina primejdios cu odaia fetițelor. Punctul de frontieră era ușa închisă, cu cheia în broasca din partea cealaltă.

Fața dinspre odaia fetițelor purta un cuier, în care atîrnau pălării de pai, funde de mătasă, un cerc tricolor, o rețea cu mingi multicolore și două paltonașe pepita.

Fața dinspre odaia lui Dănuț era împodobită în partea de sus cu o panoplie de postav de biliard, alcătuită astfel: o pușcă Eureka — culcată pe ținta ei de carton alb cu cercuri roșii în jurul centrului albastru — în tovărășia bețișoarelor isprăvite cu un tampon de gumă lipicioasă; două săbii de tinichea cu tecile pistruite de rugină și scofilcite de duelurile cu Olguța, încrucișate în X și o șuierătoare prinsă cu un șnur roșu, cu șuier bîlbîit și gust acrișor.

Mai jos de panoplie, despărțite de o sabie atîrnată vertical ca o coloană vertebrală a războiului, erau

răstignite două uniforme: una de amiral japonez, cu șapcă și fără pantaloni, poreclită Kami-Mura; alta de amiral rus, botezată Potemkin.

Pe atunci era la modă războiul ruso-japonez¹.

Olguța protegia pe ruși, Dănuț pe japonezi. De aceea, decorația — o fundă de la o jartieră de-a doamnei Deleanu — cusută nemuritor de Profira pe pieptul amiralului japonez, fusese smulsă cu stofă cu tot și era păstrată prudent în buzunarul amiralului rămas decorat cu „steaua căptușelii”. În schimb, chipiul amiralului rus subț pumnul lui Dănuț se destupase. Olguța lipise la loc arhipelagul de carton, cu gumă arabică și cususe trainic fundul cu sfoară, împodobind totodată chipiul cu ciudate țesături de aur. Olguța își avansase chipiul la gradul de peste-amiral și inaugurase evenimentul destupînd la rîndul ei — ceva mai calm și mai metodic decît Dănuț — chipiul amiralului japonez. Doamna Deleanu reconstruise chipiul, iar Dănuț îl avansase generos la gradul de peste-peste-amiral: „ceea ce, spunea Olguța, e imposibil”.

Iată și epilogul războiului ruso-japonez în casa Deleanu:

— Acuma ce mai spui? Ai mîncat bătaie! o anunțase Dănuț pe Olguța, îmbrăcat în uniformă de amiral japonez.

— Nu-i adevărat!

— Să spuie papa.

— Dă, Olguța! Ce să-ți fac! Rușii au mîncat bătaie; iacăta jurnalele.

— Rușii, nu eu.

— Da tu nu ești Potemkin? o sfidase Dănuț.

— Eu? Nici n-am fost, nici nu *puteam să fiu*.

---

¹ Războiul ruso-japonez a avut loc în anii 1904—1905 și s-a sfîrșit cu victoria japonezilor.

— Cum?

— Fetele nu fac armată. Eu îs fată... să spuie papa... Și-n afară de asta, japonezii tăi au avut noroc, da-s niște fricoși.

— Minți!

— Mint? Atunci de ce-s galbeni?

— Cum de ce? Fiindcă-s galbeni; așa-s japonezii.

— Să-ți spun eu: îs galbeni de frică. Toți au gălbenare! țipase Olguța pentru urechile întregii Japonii... Și dacă vrei să te bați, să te bați cu *mine*, nu cu rușii, încheiase Olguța cu fruntea sus.

La masa dată în cinstea ambilor amirali, domnul Deleanu citise următorul comunicat:

*Potemkin și Kami-Mura
Au pornit dârji la răzbel
Foc și pară și oțel.
Ura! Ura!*

*S-au luptat cât s-au luptat
— Umplînd casa de dezastre —
Prin salon, sufragerie
Și prin locuri mai sihastre.*

*Au mai stat ei și la colț
— Aveau și părinți dușmanii!
Ripostînd: colț pentru colț,
Cu toată cenzura mamii.*

*În ce hal fără de hal
Ți-e chipiul, Potemkin!
Dar e peste-amiral
Kami-Mura-i mai puțin!*

*Peste-pest-amiral
Kami-Mura-i avansat.
Dar chipiul e-ntr-un hal
Supra-supranatural.*

*Kami-Mura a învins,
Și Dănuț a câștigat;
Dar Olguța a pretins
Că e fată, nu băiat.*

*Și că deci nu poate fi
Biruită, nici vasal,
Fiindcă n-a fost niciodată
Autentic amiral.*

Envoi¹ I

*Kami-Mura legendar,
Vezi proverbul cu căruța!
Buturuga nu-i la ruși,
Ocolește-o pe Olguța.*

Envoi II

*Japonezi stăpînitori
Pe îndepărtata mare,
La ce bun? Toți veți pieri
În curînd de gălbenare.*

Odăița lui Dănuț avea și flota! Flota de lighean lucrată de moș Gheorghe din coji mari de nucă: chibrituri drept catarg, foite de hîrtie ceruită drept vîntrele, buzele lui Dănuț drept vînt și ale Olguței drept ciclon.

Flota de băltoace: corăbioare debile încărcate ca arca lui Noe, cu vietăți de celuloid găunos. Și flota

---

¹ Dedicăție (fr.).

de iaz, cumpărată de la „Magasin universel” din București de moșu Puiu: un singur vas, lung și gros cât o franzelă, cu elice, steag, tunuri, coșuri și marinari de tinichea, paralizați pe punte.

*

Dănuț trînti ușa cu atîta putere, încît molozul i se prăbuși pe umeri. Se scutură, clătînîndu-și bucelele castanii, cu mișcarea biblică a lui Samson.

— Lasă-lasă! dădu el din cap.

Dînd cu ochii de ultima cunună de premiant întîi, atîrnată deasupra patului, o smulse din cui și o trînti pe jos, îmbrîncind-o cu piciorul.

— De asta învăț eu, ca să mă persecute! Lasă... v-oi arăta eu vouă! clătină el pumnii spre ușa fețițelor.

Desprinzînd pușca de pe țintă, o înarmă cu săgeata gumată și trase... Chipiul peste-amiralului rus tresări rămînînd cu o gropiță întunecată în fund.

Pac! pocni săgeata, rămînînd lipită de ușă, ca o fișă de telefon... Dănuț o desprinsese... Pe ușă rămase un monoclu aburit. Pac!... pac!... pac!...

— Ei, da ce-i scandalul acesta? Ce faci acolo Dănuț? Nu dormi?? îl întîmpină, de dincolo de ușă, glasul doamnei Deleanu.

Dănuț amuți. În vîrfurile picioarelor își atîrnă pușca la loc... Culese cununa, măturînd foile desprinsese sub dulap, și atîrnă restul gloriei în cuierul ei.

— Ai adormit?

Dănuț izbi cu pumnul în pernă și se întinse pe rug.

— Uite, Monica... Asta e odaia voastră... Îți place? Mîna Monicăi îi strînse mîna mai tare.

— Ce bine miroase, *tante* Alice!

Cuprinzînd-o în brațe, doamna Deleanu o ridică sus, sus...

— Vezi tu ceva acolo?

— Da... Eii!... *Merci, tante* Alice!

Zărise deasupra șifonierei o tablă de-argint acope-rită cu sulfină.

— Acum să-mi spui, în care pat vrei să dormi?

— Olguța pe care și l-a ales, *tante* Alice?

— Las-o pe Olguța, o dezmierdă doamna Deleanu; alege-ți-l tu pe care-l vrei... Pe cel dinspre fereastră, sau pe cel dinspre ușă?

— Mi-i totuna, *tante* Alice...

— Bine, atunci ți-l aleg eu pe cel dinspre fereastră... Așa o am pe Olguța mai aproape de urechea mea! zîmbi doamna Deleanu.

Ușa ietacului ei și ușa odăii fetițelor, așezate față-n față, erau despărțite de tăcerea unui vast antret.

— Ș-acuma, hai să desfacem bagajul... Unde-i cheia?

— Poftim, *tante* Alice! îi oferi Monica, cu capul ridicat, capătul lăntucului de argint din jurul gîtului, scos de pe piept, de subt pieptarul rochiței.

— Da asta ce-i, Monica?... Ce cruciuiliță frumoasă! Alături de cheița nichelată atîrna o cruce de aramă pe care ardea reliefurile unei chinuite răstigniri.

— Îți place, *tante* Alice?

— Foarte mult... O ai de la mama?

— Nu știu... mi-a dat-o bunica... *Tante* Alice...

— Ce-i, Monica?

— ...Te rog, ia-o! o rugă fetița, cu obrajii încinși, scoțîndu-și lăntucul... Vreau eu să ți-o dau, *tante* Alice! stărui ea, cu sprincenele ridicate, în preajma energiei lacrimilor.

Și cu de-a sila strecură lăntucul în mîna doamnei Deleanu.

— ...Îți mulțumesc, Monica, o împăcă ea dezmierdîndu-i părul... Da astfel de lucruri nu se dau, pui

mic! E o amintire de la părinții tăi... Eu ți-o păstrez numai.

— Ție pot să ți-o dau, îi răspunse cu liniște și gravitate Monica, privind în pământ.

— O iubești așa de mult pe *tante* Alice?

— Da.

— Și *tante* Alice te iubește pe tine mult de tot... ca pe Olguța și Dănuț.

— Știu! șopti Monica.

— Oare Olguța de ce nu mai vine? Ia du-te și vezi tu.

Doamna Deleanu clipi... și pînă să deschidă geamandanul dibui mult în jurul broaștei, cu cheița nichelată.

— N-o găsesc, *tante* Alice! intră alarmată Monica.

— Lasă, că vine ea singură... Trebuie să fie la moș Gheorghe! Uite, Monica! Ți-am pus pe măsuta de noapte portretul bunicei... Dacă vrei să-l atîrni în părete, îți dau eu o altă ramă.

— Nu-nu, e bine așa, *tante* Alice.

— Lucrurile ți le-am așezat în șifonieră... Uite: rafturile de sus sînt ale tale...

— *Tante* Alice, se cutremură Monica, n-ai găsit o păpușă în geamandan?

— Ba da! zîmbi doamna Deleanu. Am culcat-o, uite...

Și din penumbra raftului, luă în brațe un pătuț în care dormeau două păpuși cu pălăriile în cap.

— Mie, *tante* Alice? nu-și crezu ochilor Monica.

— Sigur, Monica!... Uite și o șifonieră cu rochii pentru păpușile tale.

— Da' Olguța? se opri fetița cu brațele întinse.

— Și ea are la fel!

Clanța descărcă un foc de pușcă, ușa pocni și bufni la loc, repezită îndărăt, cu mîna stîngă, de Olguța...

— Ce-i? Ce-i?

Olguța se aruncase de sus, în pat, legănându-se molatec în tresăltările arcurilor scîrțîitoare, care dormeau de un an.

— Bine, Olguța, așa se intră într-o casă de oameni?... Și cu botinele murdare în pat! Vai! Vai! Vai!

— Nu mai pot!

— Unde-ai fost?

— La moș Gheorghe.

— Și ce-ai mai făcut, Olguța? o întrebă doamna Deleanu, privindu-i deodată ochii cu luare-aminte.

— Nu spun?! Am fost la moș Gheorghe!

— Olguța, iar ai făcut o poznă!

— Spune drept, Olguța!

— Am făcut ce *trebuia să fac!* vorbi Olguța sacadat, sfidînd.

— Olguța, nu umbla cu fleacuri! Așa se răspunde?

— ...Foarfecele l-am pus la loc, încheie Olguța, prin vorbe, mărturisirea începută în gînd.

— Foarfecele!!... Cine ți l-a dat?

— Chiar mata!... Sigur! mata mi l-ai dat! se iluminează Olguța, simțind fericirea vinovaților care-și găsesc din senin un complice la răspundere, după ce-au săvîrșit singuri fapta.

— Eu!! Olguța, vină-ți în fire!... Ia hai și te dezbracă mai bine... Răpegior, răpegior.

— Mamă, mi s-a rupt ciorapul! se bucură Olguța, cu o gheată în mîină, cambrîndu-și degetul cel mare de la picior, prin spărtura mereu lărgită de înflorirea lui roză și ghidușă.

— Văd și mă bucur... Lasă ciorapul în pace, Olguța! Hai scoate-l!

— Să-ți ajut, Monica?

— Nu *merci, tante* Alice! Pot singură.

Cu brațele aduse la spate pe deasupra grumazilor, Monica își deschise nasturii rochiței... Ciorapii Olguței zburară violent... Alunecînd, rochița Monicăi descoperi un trup de băiețel mlădiu, cu piept naiv... Simțînd privirea doamnei Deleanu, se acoperi din nou, plecînd bărbia.

— Eu mă duc... Dezbracă-te, Monica.

— Mamă, ce bine-i în pantaloni! se făli Olguța, sărînd de pe pat jos.

Începu să-și contemple poziția de scrimă în oglindă.

— Drac împelițat, culcă-te odată!... La revedere, Monica.

Închizînd ochii, Dănuț deschise turbinca lui Ivan...

...Dănuț e pașă sau sultan: n-are a face! Capul e înfășurat într-un turban de subt care răsar două musteți ca două iatagane și o păreche de ochi fioroși... Doi colți lungi ies prin gură rînjînd. Colții sînt împrumutați de la un strigo!...

Sultanul Dănuț era așa de înspăimîntător, încît Dănuț deschise ochii și se răsuci pe-o coastă... Din odaia fetițelor s-auzea glasul Olguței. Dănuț închise ochii cu mînie!

...Sultanul stă pe un tron de aur. De-a dreapta și de-a stînga, două arăpoaice cu dinții ca frișca pe crema de cafea, flutură mari evantalii colorate. La picioarele tronului se-nșiră mii de turbane aplecate pînă la pămînt. Toți se închină sultanului. Numai doi harapi goi, negri și buzați, cu părul des și creț ca icrele negre, stau drepti ș-așteaptă cu mîna pe securi. Nimeni nu vorbește. Sultanul ridică un deget... Răsare un armăsar care tresaltă și rînjește... Sultanul face un semn... Harapii înnoadă cozile Monicăi de coada armăsarului... Monica mușcă dintr-o caisă. Nu-i pasă! Lasă că-i arată el sultanul!... O sută de mii de harapnice s-abat asupra calului...

Harapii o înșfacă pe Olguța. Olguța dă din picioare și se strîmbă la sultan. Așa! Bine!... Harapul ridică securea... Olguța e speriată... N-are pe nimeni s-o apere decît pe fratele ei Dănuț... Și-ntr-adevăr, în fruntea unei oști, ca Mihai Viteazul, vine Dănuț, ucide pe sultan și pe harapi — turbanele fug — și scapă de la moarte pe Olguța și pe Monica. Olguța și Monica îngenunchează și-i sărută mînilor. El le ia pe șea și pornește, și pornește...

În fundul turbinței lui Ivan era somnul.

— Tu dormi, Monica?

— Nu.

— Nici eu.

Olguța își ridică picioarele în sus, bătîndu-și tălpile goale cu palmele.

— Auzi Monica?

— Ce s-aud?

— Mă bat la tălpi...

— De ce?

— Știu eu!... Fă și tu așa...

— ...

— Monica, ce facem?

— Nu dormim?!

— De ce să dormim?

— Așa vrea *tante* Alice.

— Ei, și! Parcă tu dormi!

— Eu încerc! se scuză Monica.

— Nu mai încerca... Parcă ne știe cineva! Mama doarme.

— ...

— Monica?

— Ce?

— Nimic...

Olguța căscă a pustiu... Începu să colinde cu privirea plafonul alb, numărînd zgrumțurii varului.

- Monica, tu ai vrea să fii muscă?
- Muscă?
- Da, muscă! Eu grozav aş vrea... Ştii, m-aş plimba pe plafon cu capul în jos...
- Eu aş vrea să fiu mare, visă Monica.
- Şi eu, se grăbi Olguţa s-o ajungă... Ce-ai face tu dac-ai fi mare?
- ...Nu ştiu! se încurcă Monica.
- Eu m-aş face vizitiu... ca moş Gheorghe!... Şi l-aş răsturna pe Buftea din trăsură.
- Ce ai tu cu Dănuţ?
- Eu?... Nimica! El are cu mine.
- Adevărat! consimţi Monica. Te-a bătut; asta nu se face!
- M-a bătut? se răsti Olguţa întrebător.
- Da, azi-dimineaţă!
- Nu mă ţin!... Dacă nu-l apăra mama, îi arătam eu lui!
- Tu ştii să te baţi, Olguţa??
- Tu nu ştii??
- Nu.
- Eu ştiu foarte bine!
- Şi-ţi place?
- Sigur... Vrei să-ţi arăt?
- Nu.
- Tăcură. Olguţa oftă...
- Monica, de ce nu-ţi tai cozile?
- De ce să le tai?... Îi plăceau bunicei... ea mi le-mpletea.
- Da... cred!... Da' nu-s bune la bătaie. Te apucă de ele!
- De ce să mă bat?
- Nu poţi şti!
- Şi cu cine să mă bat?
- Cu Buftea...Nu, ai dreptate! reveni Olguţa. Nu-i dau *eu* voie!

Olguța se ridică într-un cot, mișcând piciorul în aer.

— Monica, tu ai mușchi?

— Nu știu!

— Eu am! Uite: când strâng piciorul!... Monica, eu nu mai dorm!

Sărind jos din pat, începu să țupăie pe podele, inspectînd odaia...

— Monica! țipă ea deodată, cu intonația prezumată a lui Cristofor Columb în fața Americii.

— Ce-i? sări speriată, Monica.

— Nimic! răspunse iute Olguța, închizînd porțița sobei.

Se așeză pe scaun, peste rochița Monicăi, meditănd...

— Ascultă, Monica, am să-ți spun un secret.

— Spune.

— Ei, nu așa! dădu din cap Olguța, așezîndu-se pe patul Monicăi.

— Mai întîi să te juri că nu spui.

— Eu *nu spun!* se revoltă Monica.

— Nu te supăra! Te cred. *Dar* trebuie să juri.

— ...

— Te juri?

— Nu mă jur; eu *nu spun*, se încapățîină Monica.

— Nu te juri?!

— Nu.

— Bine!

Olguța se ridică de pe pat. Începu să se plimbe prin odaie, ocolind-o pe Monica... Într-un târziu, se așeză pe marginea patului.

— Te-ai supărat, Monica? o dezmierdă Olguța.

— Nu! se îmblînzi Monica... Da' de ce nu mă crezi?

— Atunci te rog, jură-te!... Te rog, Monica: fă-mi mie plăcere! Haide, Monica!

— Bine... mă jur.

— Ei, vezi? Bravo!... Pe ce te juri?

— ...

Făcînd ocolul odăii, ochii Olguței se opriră o clipă deasupra măsuței de noapte. Monica zări privirea Olguței.

— Pe portretul bunicei? întrebă ea cu ochii mari.

— Nu! Asta nu! se apără Olguța... Atunci jură-te pe păpușa ta.

— Mă jur pe păpușa mea Monica... Începu ea repede.

— Că n-am să spun la nimeni... formulă Olguța mai departe, bătînd tactul cu degetul arătător.

— ...că n-am să spun la nimeni... repetă Monica dînd din cap.

— ...ceea ce are să-mi spuie Olguța.

— ...ceea ce are să-mi spuie Olguța.

— Stai! se încruntă Olguța. Mai spune după mine!... Și dac-oi spune...

— ...și dac-oi spune... repetă Monica în silă, ridicînd din umeri.

— ...să-mi moară păpușa.

— ...să-mi moară păpușa. Ai isprăvit?

— Stai, așa nu-i bine... Spune încă o dată!... Și dac-oi spune... spui?

— ...și dac-oi spune, oftă Monica.

— ...îi dau voie Olguței...

— ...îi dau voie Olguței...

— ...să spargă capul păpușei mele Monica.

— ...să spargă capul păpușei mele Monica, repetă Monica, indignată.

— Acum spune: amin!

— ...Amin.

— Fă-ți cruce.

— Am făcut.

— Ei, acum să-ți spun secretul!

Tăcu zîmbind.

— Spui, Olguța?

— Spun! Așteaptă... Hai să-ți spun. Ridică-te și vino cu mine.

O duse de mână pînă la gura sobei.

— Da n-ai să spui?... încercă Olguța să smulgă suprema făgăduială.

— Vai! Olguța!

— Deschide și uită-te, îi dădu voie Olguța, c-un gest larg.

— Țsta era secretul?!

În umbra răcoroasă a sobei, ședeau două gavanoase de dulceață, cu capete de hîrtie albă.

— Ce? Poate nu-ți place!... Să nu cumva să spui, Monica! gesticulă Olguța c-un deget spadasin.

*

— Ați dormit bine? le-ntrebă doamna Deleanu, intrînd pe ușă urmată de Profira, care aducea pe tabla chiseaua cu dulceață de trandafir.

Monica se înroși; plecă ochii la pămînt.

— Dacă-i cald, mamă dragă! mărturisi Olguța, îndreptățindu-se cu brațele aruncate în sus.

— Nu te-a lăsat să dormi, Monica?

— Nu *poți* să dormi pe-așa călduri! hotărî Olguța, evaziv, răsucind lingurița în dulceață.

— *Mata* ai insomnii?

— Ce-i asta „insomnii”, mamă? suspectă Olguța cuvîntul și politeța formulei și zîmbetul însoțitor.

— *Asta* nu-i pentru tine. Mai bine spune drept de ce n-ai dormit?

— Eu n-am insomnii! El are insomnii! aruncă Olguța noul cuvînt în ușa lui Dănuț, care dormea dus...

Ușa se deschise blînd, fără zgomot de clanță... Fiindcă umblau în vîrfuri, ghetetele scîrțîiră, dojenite de un „țț” bine cunoscut lui Dănuț. Doamna Deleanu făcea „țț” (încrețînd nasul și scuturînd capul cu o

mişcare vioaie) când era enervată din pricini mărunte ori din pricini mai grave și trebuia să se stăpînească... De pildă, fiindcă nu intra ața în urechile acului, sau fiindcă lampa fila de mult, înainte de-a fi băgat de samă, sau când un musafir fără creștere mînca brînza cu cuțitul...

— Doarme... Umblă încet!

Profira pășea desculță ca și când ar fi avut cizme: podelele duduiiau... Copiii, mai demult, o porecliseră, „Sfînta lui Sfîntul Ilie”.

— Tic-tac, tic-tac, tic-tac... bang... vorbi pendula din părete, nesocotind porunca de tăcere.

Bătuse jumătatea lui cinci...

— Să-l scol?... șovăi doamna Deleanu, cumpănind primejduirea somnului de noapte cu binefacerile somnului de după masă.

Storul cu resort nu țîșni cum avea obicei când îl smunca Dănuț; se urcă lin, însoțit de mîna doamnei Deleanu pînă la cerul copt de soare, între frunzele mărilor domnesc de la geam.

Dănuț își stăpîni un zîmbet de superioritate... Pleoapele lui pe care le privea cu ochii închiși, împodobeau haina de mătasă cenușie a somnului abia isprăvit, cu întortocheate crizanteme portocalii, scuturate din lumină...

Somnul, ca și boala îl făceau pe Dănuț invulnerabil și răsfățat de părinți. De aceea lui Dănuț îi plăcea să fie bolnav și să ție ochii închiși după ce se deștepta.

Doamna Deleanu se așeză oftînd pe marginea patului... Prezența ei parfumą altfel căldura venită din livadă. „...Se uită la mine... Ha-ha!... Cu-cu, aici-s”! țipă gîndul lui Dănuț, țupăind, ascuns în trupul cald și fericit ca într-un pod în care atîrnă lenea strugurilor copti.

Genele lui Dănuț tremurau; începu să clipească...

— Hai scoală, leneșule!... Hai, somnorosule! îl îmbie doamna Deleanu, culegându-i buclele de pe frunte.

Dănuț se întinse și căscă sincer, deschizând ochii de-a binelea...

— Deschide gura mare!... Ia repede, să nu curgă!

Lingurița plină, adusă plutitor deasupra paharului cu apă care o oglindea, intră dulce în gura căscată și ieși anevoie dintre buzele închise asupra-i, curată la față... Doamna Deleanu cuprinse cu brațul capul lui Dănuț, îl ridică, ajutându-i ca unui convalescent neîntremat să bea apă din pahar.

Dănuț primea calm răsplata somnului.

Bluza de mătasă înflori cu roș de mac neastîmpărul văratic al Olguței. Își încheie grabnic centura de lac, despărțitoare la mijloc, între bluză și-ntre rochița *écossaise*.

— Gata! răsuflă ea, încântată c-a întrecut-o pe Monica.

— Stai, Olguța, nu ți-ai pus ciorapii.

Privindu-se-n oglindă peste umăr, ridicată-n vârful, Monica își încheia la spate nasturii rochiței de doliu.

— Monica, nu mi-ai văzut ciorapii? întrebă Olguța, căutînd, scoasă din fire, și sub pernă.

— Nu i-ai pus pe scaun?

— I-am pus, da nu-s! se înfurie Olguța trîntind perna.

— Poate i-a luat Profira să-i cîrpească!

— Am să-i arăt eu ei... Cum?... Nu-i dau voie să umble în lucrurile mele!... Eu nu-s copil!... bombăni Olguța trîntindu-se din nou pe pat.

— Îți dau eu o păreche de ciorapi... Vezi, îți vin? o îndemnă întrebător Monica, așezîndu-i ciorapii la căpătîi.

— Nu vreau nimic! Nu primesc!... Eu nu mă mișc din pat pînă ce nu-mi dă ciorapii mei!... Uite-i, Monica! I-am găsit... *Merci.*

Ciorapii zvîrliți de Olguța atîrnau peste pălării, în cuierul ușii.

— Ești gata, Olguța?

— Îndată.

Își pălmui părul cu amîndouă mîinile în dreapta și-n stînga unei cărări alese pe nevăzute.

— Ia uită-te! E bine?

— De ce nu te piepteni în oglindă, Olguța? o întrebă Monica îndreptîndu-i cărarea.

Olguța se plecaser docil sub mîinile Monicăi.

Isprăvind, Monica îi strînse părul la tîmple cu șuvițele alipite, păstrînd o clipă în palmele ei capul pieptănat corect, ca pe o enormă boabă de cafea Ceylon prăjită din cale-afară... Olguța se privi în oglindă.

— Ia să vedem care din noi e mai înaltă?

— Ce bine-ți stă cu bluză roșie! Ești frumoasă, Olguța.

— Tu ești mai înaltă!... Da eu îs mai voinică! se consolă Olguța, lățindu-și umerii, bombîndu-și pieptul în oglindă...

— Ridică-ți șosetele, Olguța!

— Lasă-le-așa! Haidem!

În fața ușii se răsuci pe loc, pironită de un gînd.

— Ascultă, Monica, să știi că azi are să se-ntîmple ceva!

— Nu știi! ridică din umeri Monica, potrivindu-și cu degetul elasticul pălăriei pe subt bărbie.

— Îți spun eu! o asigură Olguța.

— Bine, da ce are să se-ntîmple?

— Ceva! se încruntă enigmatic Olguța.

— Și ce pot să fac eu?

— Ba poți!

- Eu?!
- Sigur! apăsă Olguța, privind-o în ochi.
- Ce pot eu?
- Tu trebuie să ții cu mine.
- De ce?
- Fiindcă tu ești prietena mea.
- Sigur...
- Atunci, mi-ai făgăduit?
- Da, Olguta, oftă Monica.

Dănuț străbătu casa în goană. Îi erau mînile flămînde: de cînd așteptau ele sfoara zmeului! Totuși, după ce trînti ușa antretului din față, gata să fugă, încetini pasul... și se așeză pe treptele pridvorului calde de soare. Zmeul era acolo, Dănuț era aici... Înainte de a se juca, Dănuț se bucura că are să se joace. Și aștepta. Fiecare bucurie avea pentru Dănuț, întocmai ca și săptămîna, o sîmbătă și o duminică... Duminica, în timpul școlii, era vacanța cea mare a săptămîinii. Sîmbătă era ajunul ei. Dar pe cînd bucuria duminicii era întotdeauna întristată de apropierea treptată a celei mai urîte zile din săptămîină — luni, zi neagră în calendar după ziua roșie — bucuria sîmbetei era ocrotită de apropierea unei duminici care-o despărțea de luni. Dănuț ajunsese să prețuiască mai mult sîmbăta de cît duminica... De duminică parcă se temea...

„Știe!” gîndi Olguța văzîndu-l pe Dănuț așezat pe scări. Mușcă o îmbucătură bună din tartina cu unt, rugă pe Monica să-i ție restul și, cu mînile slobode, coborî treptele. Monica o urmă cu tartinele în mîină, nemaîndrăznind să muște din a ei. Trecură pe lîngă Dănuț, atingîndu-l cu umbrele lor. Dănuț întoarse capul într-altă parte.

„Laș!” murmură Olguța pentru sine cuvîntul de curînd învățat într-o poezie patriotică și tălmăcit de tatăl ei.

— Ce-nseamnă asta „laș”, papa?

— Cum să-ți spun eu ție?... Uite, dacă cineva îți dă o palmă și tu nu-i răspunzi ești laș!

— Va să zică eu eram lașă, papa?

— De ce?

— ...Bine, papa, cînd îmi trăgea mama cu papucul unde știi tu? îi replicase Olguța privindu-l pe subt sprincene.

— Asta-i altceva! începuse să rîdă domnul Deleanu.

— ...Și dacă aș fi dat și eu? îndrăznise Olguța cu oarecare codeală și fără convingere.

— Ai fi fost obraznică, și s-ar fi supărat și papa!

— N-am înțeles. Mai spune-o dată, papa.

Și în sfîrșit se lămurise Olguța că un copil nu poate să fie laș decît între copii, dar că acolo nu trebuie să fie.

— Haidem, Monica; n-avem ce căuta *aici*.

Un început de neliniște îl cuprinse pe Dănuț după ce trecură fetițele. Abia atunci își dădu seama că lipsea ceva... ceva: a! nu s-auzea zbîrnîitoarea zmeului. Cu inima în hopuri se repezi înspre stejar.

Subt cerul fără Dumnezeu și fără zmeu, Dănuț ceti biletul înfipt în sfoara care atîrna, tăiată, de stejar,

„Asta pentru palmele de la gară, Buftea!

Olguța Deleanu”

Sufletul lui Dănuț căzu, tăiat ca și sfoara zmeului.

Se așeză ostenit de durere la rădăcinile stejarului... De data aceasta, turbinca lui Ivan era plină de lacrimi.

— Mai lasă zmeul, Dănuț!... Hai și mănîncă ceva, îi strigă din capul scării doamna Deleanu.

— ...

— Dănuț, n-auzi?

— ...

Doamna Deleanu coborî scările...

— Te-ai lovit, Dănuț? De ce stai așa?

— ...

— A! Țsta era foarfecele Olgutei!

Pe doamna Deleanu anumite lacrimi o întristau adînc. Lacrimele de acum ale lui Dănuț erau dintr-acelea... Răutatea Olgutei o revoltă.

— Hai cu mama, Dănuț... N-ai tu încredere în mama?

Dănuț aștepta un miracol.

Doamna Deleanu îl luă de după gît înspre casă... Pe măsura ce se-ndepărta de locul zmeului, Dănuț își ducea tot mai des mînila la ochi. Se împiedecă de scară, orb și zguduit de suspine, ca de pragul unei temnițe.

— Duduie Olguță! Duduie Olguță! dădu alarma în livadă un glas ascutit.

— Aha! se pregăti Olguța... Aici-s! înfruntă ea începutul începutului.

— Duduie Olguță, începu Anica gîfiind de alergătură, cu mînila pe sîni, vă poștește conia în casă.

— Spune că vin.

— Nu se poate, duduiel! dădu ea cu spaimă din cap. A poruncit conia să veniți îndată... că de nu — Anica plecă rușinată ochii în pămînt — să vă aduc *pe sus!*

— Să poștești!... Du-te și spune că vin! comandă Olguța.

— Iaca mă duc!... Da să veniți, duduiel Olguța! se milogi Anica.

Olguța așteaptă pînă ce pierdu din ochi tulpanul roș al Anicăi.

— Acuma haidem!

Olguța pășea, ca un erou, înainte; Monica după ea, ca o mucenică.

*

— A spus duduia că vine îndată, își îndeplini Anica însărcinarea cu glas scăzut și ochi cît mai de căprioară.

— O aștept... știe ea ce-o așteaptă! vorbi uscat doamna Deleanu.

— Pfuu!

Doamna Deleanu dojeni din ochi pe părintele vinovatei și, încrucișîndu-și brațele, ridică umerii cu revoltă, coborîndu-i cu deznădejde. Domnul Deleanu era avocat într-atîta, încît nici pe copii nu-i putea judeca, mai ales pe Olguța.

Tribunalul vindictei părintești își inaugura ședințele în pridvor, la adăpostul plin de cîntece, de umbră și de soare al viței.

Cu inima grea ca o lacată de biserică pustie, Dănuț ședea în picioare îndărătul fotoliului de pai împletit, în care fierbea judecătorește mînia mamei lui.

Domnul Deleanu, răsturnat în fotoliu, picior peste picior, privea în sus, gîndindu-se cu nerăbdare și curiozitate la pledoaria Olguței. Țigareta de chilimbar cu țigara neîncepută pîndea de pe masă clipa cînd, orgolios de Olguța, o va chema la el să-i întregească mulțumirea fără chip și fără glas. Olguța urcă singură treptele pridvorului. Descoperindu-l pe Dănuț îndărătul baricadei se încruntă scuturîndu-și pletele.

— Am venit.

— Văd.

— Știu de ce m-ați chemat. Eu am dreptate.

— Crezi?!

- Sînt sigură.
- Atunci să taci din gură.
- Dacă-i așa, eu mă duc.
- Ba te poftesc să stai... și să stai cuviincios.
- Alice, interveni domnul Deleanu, las-o și pe ea să se apere!
- N-are nevoie! Are destui avocați!
- ...Dar trebuie să aibă și un judecător! stăruii cu înțeleș știut domnul Deleanu, asupra acestui substantiv *abstract*, cum îi spunea el uneori.
- Poftim, judec-o!
- Nu! se apără el... Știi, eu...
- Știi. Țț!... Spune ce ai de spus? reîncepu doamna Deleanu, adresîndu-se Olguței.
- Eu tac.
- Olguța, nu mă scoate din sărite!
- Eu tac.
- ...Dănut, spune tu ce ți-a făcut?
- Eu am iertat-o! îngîină posomorît și răgușit Dănuț.
- Asta nu, sări Olguța. Iertare nu primesc. Eu am dreptate. El m-a lovit întîi. Așa-i, Monica?
- Asta-i adevărat. Am văzut și eu... la gară.
- Vedeți? triumfă Olguța.
- Minți! se revoltă Dănuț.
- Ba tu minți!
- Nu-i adevărat!
- Ba da!
- Tu m-ai insultat!
- Și tu m-ai lovit! zvîcni Olguța, gata să-și ia revanșa.
- De ce m-ai făcut „Buftea”?
- Fiindcă ești.
- Eu?!
- Tu. Buftea!
- Să-mi dea zmeul, mamă! scînci Dănuț.

— Ia-l! zîmbi Olguța mefistofelic, arătîndu-i cerul.
— Am ascultat destul. Lasă-mă pe mine, Dănuț! îl acoperi doamna Deleanu.

— Sigur! Toți pe mine!

— Olguța!

— Eu am dreptate!

— Foarte bine... Ai să te duci la tine în odaie — unde ai să stai toată ziua — și ai să scrii de sută de ori „Eu am dreptate” și de două sute de ori „Eu n-am dreptate”. Mîne dimineată să vii să-mi spui față de Dănuț cine are dreptate — dacă vrei să-ți mai dau voie să te joci și să capeți bomboane.

— Să stau pînă mîne dimineată în odaie!... Eu!? sui glasul Olguței treptele eșafodului, împlîntînd pe ultima roșul răzvrătirii.

— Da! Tu... și imediat!

— Dacă-i așa, eu mă mut.

— Te muți?!

— Mă mut.

— Și unde, mă rog?

— La moș Gheorghe. El nu mă persecută fiindcă am dreptate și fiindcă nu-s băiat.

Domnul Deleanu aprinse țigara. Olguța pierduse procesul cu brio.

— Olguța, trebuie s-o ascuți pe mama...

Olguța se încruntă.

Domnul Deleanu făcu o pauză savantă, dînd răgaz propoziției să capete o valoare neatîrnată... Rostogoli un colac de fum aromat spre Olguța.

— ...cînd te roagă tata.

Olguța intră în casă, cu capul sus, strănutînd.

— Așa strici tu copiii!

— Alice... începu domnul Deleanu, răsfirîndu-și mustețile. Spune drept, Alice, fără mînie, fără enervare... dacă Olguța nu-i un drac... îngeresc! zîmbi el cu ochii Olguței.

— Așa e! oftă doamna Deleanu, abia stăpînind o lucire de tainică mîndrie.

Și se grăbi să dezmierde capul înfrîntului Dănuț.

— Bine face *tante* Alice, aprobă în șoaptă Monica, gata să facă la fel.

— Lasă, Dănuț, îți cumpără mama un zmeu mai mare... Uite, chiar acum scriu la „universal”. Acuma ia-o pe Monica de mîină și jucați-vă-mpreună.

Dănuț luă cu acreală mînuța timidă a suplinitoarei zmeului și o smuci spre livadă.

Doamna Deleanu se ridică de pe fotoliu, pornind spre ușă... Din treacăt, dezmierdă fruntea impertinent bombată a capului culcat pe speteaza fotoliului.

— Și pe tine ar trebui să te pun la colț! zîmbi ea blînd.

— Păcat că nu se mai poate! oftă nostalgic domnul Deleanu, scuturînd scrumul țigării.

*

Olguța ieși din odaia ei, închizînd ușa cu zgomot. Se îndreptă spre ușa din față, fără șovăire, călcînd apăsător pe covorul moale. Bătu cu degetul îndoit în ușa ietacului doamnei Deleanu, de două ori, corect, glacial.

— Pot să intru?

— ...

Bătu din nou, precipitat și violent.

— Au!

Începu să-și sugă, plină de mînie, încheietura îndurerată... Bătu din nou cu pumnul în ușă.

— ...Nu pot să intru? apostrofă ea clanța piezișă.

— ...

Dădu buzna în odaie,

— Am venit să...

— ...

Ietacul era gol.

— Aha! se dumeri Olguța.

Se îndreptă spre salonaș... Un picior îi lunecă pe podeaua bine ceruită, mai-mai s-o trîntească. Se uită crunt la podele — cu gîndul la Anica, ale cărei oglinzi erau podelele — și se întoarse îndărăt. Făcîndu-și vînt, își dădu drumul pe ghețușul roșcat... Buf, pocniră mînile ei în ușa salonașului.

— Ce-i?

— M-am împiedicat! gîfii Olguța, cu mîna pe clanța din afară.

— Te-ai lovit? sări degrabă doamna Deleanu.

— Nu! răspunse Olguța, reluîndu-și demnitatea.

— Ce vrei?

— Am venit să cer hîrtie, cerneală, condei, peniță, sugătoare... și un transparent! mai născoci Olguța, cu noua suflare.

— Pentru ce? o întrebă distrat doamna Deleanu, ținînd cu mîna foile cărții cetită pînă la mijloc.

— Ca să scriu de o sută de ori că am dreptate.

— Și de două sute de ori că n-ai dreptate! adăugă doamna Deleanu, întorcîndu-și cartea pe dos.

Olguța își trecu mîna pe frunte, îndepărtînd șuvițele alunecate... Doamna Deleanu deschise săltarul birouașului de lemn de trandafir. Scoțînd o plumieră de lac japonez, începu să caute cu mișcări de pianistă prin rafturile înguste. O flacără bombată se desprinsese dintr-un bujor roș. Olguța o culese din zbor, o prefăcu în punguliță, o umplu cu suflarea ei și o pocni de frunte: Poc. La zgomotul fetei, doamna Deleanu tresări.

— Iar te ții de drăcii... Uite un condei frumos.

Fruntea Olguței se-ncărcă.

— ...și o peniță nouă.

— Mai dă-mi una! pretinse Olguța întinzînd mîna mai departe, cu o atitudine de piccolo nemulțumit cu bacșișul căpătat.

— Poftim încă una... Asta-i „claps” îi explică doamna Deleanu.

— Nu pot scrie cu „claps”!

— Te rog lasă-mă!... Ce-ți place? Hai, spune!

— „Aluminium”, triumfă Olguța, păstrînd penița „claps”.

— Poftim „aluminium”! Acum lasă-mă!... Ia-ți și calamara... și vezi să n-o scapi pe jos!... Ce mai vrei, Olguța? își ieși din fire doamna Deleanu, văzînd-o că tot nu pleacă.

— Hîrtie.

— Uf!... N-am hîrtie! răspunse scurt doamna Deleanu, închizînd cutia cu hîrtia de scrisori.

— Atunci să nu scriu?

— Ba te poftesc!... Du-te imediat la tata și spune-i să-ți dea coli... cîte vrei!

— Mamă, nu pot să deschid ușa!

Trîntindu-și cartea pe birou, cu foile răscolite, doamna Deleanu servi de portar măriei-sale Pe-depsita.

— Papa, m-a trimes mama să-mi dai coli.

— Pentru ce, dragu tatii? se interesă domnul Deleanu, îndoindu-și ziarul.

— M-a pedepsit, papa! Nu știi?

Punînd calamara pe masă, Olguța culese cu solitudine scrumul din capătul țigării, în palmă, și-l suflă spre vița pridvorului.

— Haidem în birou, Olguța, să-ți dau coli.

— Și-un transparent, papa.

— Și-un transparent.

Olguța întinse mîna spre calamara de cristal.

— Lasă c-o iau eu, se oferi galant domnul Deleanu.

— *Merci*, papa.

Olguța luă ziarul subt braț, ca pe o servietă, și porni îndatoritoare după domnul Deleanu.

Biroul de stejar, ca și sufletul domnului Deleanu, era acoperit cu cărți de drept, și-nlăuntru plin de bunătați pentru, copii.

— Uite, Olguța, asta din partea mamei...

Îi întinse un cont întreg de hîrtie albă și un transparent pătat de cerneală.

— Și astea din partea mea — servește-te...

Îi oferi cutia plină de verdele primăvăratec al bomboanelor de mintă.

— ...cu condiția s-o ascuți pe mama și să n-o superi.

— Bine, papa, dacă am dreptate! se apără Olguța, sfărîmînd în dinți bomboana.

— Lasă, Olguța!... Cînd are mama dreptate... nu poți avea și tu.

— De ce rîzi, papa? îl iscodi Olguța.

— M-am gîndit la ceva!...

— Știu eu!

— Olguța, lasă pe oamenii mari să știe... Tu joacă-te!... Adică, du-te și scrie ce-a spus mama...

— Papa, tu ești supărat pe mine?

— Nu! De ce?

— Atunci am avut dreptate. *Merci*, papa!

*

Dănuț intră în livadă, cu mîna Monicăi ferecată în pumnul lui, așa cum își aduce-acasă un bărbat rnohorît soția descoperită necredincioasă. Monica îl urma privind pe sus... Zarea se răsturnase roșie ca un coș de cireșe pe cer și pe obraji.

Dănuț știa că trebuie să se răzbune, dar nu știa cum să înceapă. Parcă începuse să-i mai treacă mînia. Asta îl revoltă!

— De ce mergi așa încet? Nu poți să mergi mai repede? se stropși el, grăbind pasul, la Monica.

Monica iuți pasul după el. Mergeau repede ca subt amenințarea unei ploi torențiale cînd n-ai umbrelă.

— Unde mergem, Dănuț?

— Nu-i treaba ta!

„E supărat, săracu! îl compătimi Monica.

— Știi ce? Hai să ne luăm la-ntrecere, Dănuț!

— Nu.

— Atunci hai să stăm pe iarbă.

— Nu.

— Cum vrei!

— Așa vreau!

— Ești supărat pe mine, Dănuț?

— ...

— De ce nu-mi răspunzi?

— ...

— Nu vrei să vorbești cu mine?

— Nu.

— Atunci mă duc.

— Ba să stai!

— Cu sila?

— Da.

— Cum? Nu-mi dai voie să mă duc?

— Nu-ți dau.

— Dănuț, ce-nseamnă asta?

— Înseamnă!

— Ești un rău-crescut!

— Vra să zică mă insultți?... Lasă, că-ți arăt eu!

Cu o mișcare vijelioasă o apucă de cozi și smuci. Monica își strânse dinții; ochii i se înnegriră sub sprincenele încordate...

— Vrei să mă bați? gîfii ea.

— Da! bufni Dănuț, neștiind cum să bată pe cineva care vorbește în loc să lovească și să țipe.

Trase din nou de cozi cu stîngăcie... Înainte de-a-și da sama de ce i-au scăpat cozile din mîini, simți o arsură la deget...

— Au!

Monica-i dădu drumul.

— Muști? o amenință el cu pumnii.

— Și zgîrii.

În fața ochilor și-a mâinilor Monicăi, Dănuț făcu un pas îndărăt. O altă Monică o apăra pe cea dinainte.

— Nu mă bat c-o fată!... Du-te-acasă și spune că te-am bătut, o sfida el mai de departe, alb la față.

— Eu nu pîrăsc... cum ai pîrît-o pe Olguța. În loc să țin cu Olguța, mi-a fost milă... Așa îmi trebuie! suspină Monica ștergîndu-și ochii cu mîneca.

— ...Te-ai supărat? începu Dănuț dezarmat, văzînd-o că plînge.

— Să nu mai vorbești cu mine.

Dănuț privi îndelung cozile blonde tresărind pe spatele aplecat al Monicăi... O pierdu din ochi.

„Mai bine ne-am fi jucat amîndoi de-a caii, oftă el descoperind ce hățuri minunate puteau fi cozile Monicăi, și ce greu era de-acum înainte să le mai aibă în mîni. Am fost un prost”...

Simți o înțepătură la deget: dințișorii Monicăi lăsaseră o cununiță urzicătoare. „...Că n-am bătut-o!”

— De ce m-a făcut pîrîtor? țipă el ciudos bătînd din picior... Lasă c-am să-i arăt eu! Blondă! apostrofă Dănuț o caisă coaptă, fiindcă în livadă, după Monica, numai caisele mai erau blonde.

Amurgul era roșu.

*

Olguța luă cu degetele din gură ultima bomboană de mintă și o așeză pe sugătoare. Apoi boteză între buze noua peniță „aluminium” cu gust de aguridă, o cufundă umezită în cerneală, scutură condeiul pe sugătoare, și scrisese titlul pedepsei:

„Olguța are dreptate”.

Sublinie titlul cu-atîta energie, încît linia, la început plină, se prefăcu la sfîrșit în două șine subțiri, ca și

cum expresul care le umpluse ar fi deraiat. Olguța le contemplă cu satisfacție... Mai muie o dată condeiul în cerneală și începu să caligrafieze afirmația... Virajurile roșii ale limbii, din ce în ce mai răsărită dintre buze, însoțeau virajurile negre ale peniței, din ce în ce mai repezi... După a zecea afirmație, Olguța se încruntă, contrazisă de cele două sute de negații care-și așteptau rîndul în ciubărașul negru al călimării de cristal... Mirosea a cerneală.

Olguța lăsa condeiul și începu să-și sucească nasul.

Luă din nou condeiul. Subt fiecare cuvînt al ultimei afirmații însemnă cu vîrfurile peniței cîte două ghilemete drepte. Subt ele altele, și altele, și altele. Mișcarea îi plăcea. Parcă scărpină coala. Cu încetul hîrtia se umplu pînă jos de un joc de țințari sinelii.

Olguța nu era mulțumită. Iar lăsa condeiul, iar își suci nasul. Luă și bomboana de mintă punînd-o în gură. Începu să facă gimnastică suedeză cu degetele, deschizîndu-le, închizîndu-le, deschizîndu-le, închizîndu-le...

C-un „oac” de castaniete, degetele pocniră lovind vioi podul palmelor. Bomboana de mintă explodează în dinți. Condeiul se ridică în aer, orizontal, și de-acolo coborî inspirat asupra unei coli intacte:

„Olguța nare dreptate de două sute de ori”.

Olguța privi cu milă pe reprezentanta celor două sute de negații, ca pe un plenipotențiar mut. Făcuse într-adins o greșală de ortografie, scriind „n-are” într-un cuvînt.

„Olguța are dreptate de o sută de ori.”

Privi cu mîndrie sinteza bine caligrafiată și corect scrisă, a celor o sută de afirmații. Subt ele trase o linie, scăzu și scrise:

„Olguța n-are dreptate de o sută de ori”.

Vra să zică nimicise o sută de negații. Bun!

Dar tot mai rămîneau o sută... Bine! dacă-i așa,

**„Olguța n-are dreptate de o sută de ori
însă Buftea
n-are dreptate de loc.”**

Olguța respiră, privind epitaful pedepsei... Ușa se deschise încetișor... Monica intră în odaie, privind podelele, cu mîna la gură.

— Monica, ia uită-te ce-am scris!

— Olguța, începu Monica, uitînd să-și scoată pălăria, eu te-am trădat.

— Cine?! Tu?!

— Da, eu.

— Nu cred! scutură ea capul.

Monica oftă.

— Am fost cu Dănuț în livadă.

— Și te-a bătut?

— Nu.

— Ce-ați făcut atunci?

— ...Am mers...

— Nu! Nu m-ai trădat! tăgădui Olguța Ai ținut cu mine cînd te-am întrebat. Ai voie să mergi cu el în livadă! ridică ea cu indiferență umerii, schimbînd tonul. Numai să nu te bată... El știe că ții cu mine! o încredința ea confidențial.

— Da, știe! suspină Monica.

— Ți-a spus el?

— ...Nu... știi eu!

— Sigur. Ai dreptate.

— Da.

— Și ți-a spus ceva?

— ...Nu. Eu nu mai vorbesc cu Dănuț.

— De ce?

— Așa.

— Foarte bine! aprobă Olguța. Tu ești prietena mea.

— Da, Olguța, îți promit că de-acum înainte sînt numai prietena ta.

— Bine! acceptă Olguța. N-ai văzut ce-am scris?!

— Cum? ai și scris?!

— Uită-te!

— Aa! Numai atîta ai scris! se liniști Monica.

— Ce? Nu-ți place?

— Nu zic că nu!... Da scriu eu pentru tine.

— Da nu vreau!... Așa am vrut eu să scriu!

— *Tante* Alice a văzut?

— Așa vreau eu! se împotrivi Olguța.

— Olguța, fă-mi și mie o plăcere... Eu ți-am făcut: vezi! Am jurat pentru tine.

— Și eu ce să fac? încep să consimtă Olguța.

— Tu uită-te!

— Asta nu!

— Atunci pune sugătoarea!

— Tț!

— Fă și tu ceva! Hai, Olguța, lasă-mă să-ncep.

— Știi ce?

— ...?

— Scriu și eu cu tine!

— Nu vreau.

— Da vreau eu!

— De ce, Olguța?

— Fiindcă n-am ce face!... Tu scrii „Olguța n-are dreptate” de două sute de ori, și eu scriu că am dreptate.

— Hai să-ncepem.

— Monica, n-am condei! se tîngui Olguța, lăsînd-o pe Monica să-i ia condeiul.

— Vezi, Olguța! Lasă-mă pe mine!

— Fă cum vrei! oftă Olguța. Eu te-aștept!

Începu să cutreiere odaia în lung și-n lat, din ce în ce mai repede. Poposi lîngă sobă, deschise portița, acordă o scurtă audiență gavanoaselor, închise por-

tița la loc.

— Ascultă Monica, tu pui numere la-nceput?

— Nu pun.

— Atunci cum știi cât ai scris?

— Țin minte.

— Aha!

— Vrei să pun?

— Nu... să-mi spui cînd îi ajunge la douăzeci.

— De ce?

— Ai să vezi!

. . . . .

Se aplecă peste umărul Monicăi, controlînd...

— Așa! Douăzeci?

— Da.

— Scrie la-nceput numărul cincizeci.

— Vai, Olguța!

— Fă cum spun .

— Și *tante* Alice?

— Nu controlează... Scrie mare de tot „cincizeci”...

Așa. Mai ai de scris douăzeci de rînduri, și s-a făcut suta **mea**.

— Mamă, ce-avem la masă? întrebă Dănuț pe doamna Deleanu, intrînd în salon, mahmur de singurătate.

— Ți-e foame, Dănuț?

— Știu eu?... Da n-am ce face!

— De ce nu te joci cu Monica?

— S-a dus la Olguța.

— Du-te și tu.

— La Olguța?!

— Bine. Ia o carte și cetește.

— Ce carte să iau?

— Dănuț!... Ești băiat mare!... Ascultă muzică dacă nu vrei să cetești.

„Ce rău e să fii băiat mare”, căscă Dănuț răsturnîndu-se pe divan. Din pricina Olguței și-a Monicăi

trebuia să-ndure pînă la masă pedeapsa unei sonate de Beethoven. Îl ispidi deodată o împăcare pornită de la el... Nu-și dădu voie. „Cînd ești băiat mare”... începu el să-și vorbească.

— Mamă, dă-mi, te rog, o batistă.

— Vai, Dănuț, mai rău decît sălbatecii!... Poftim batista mea. De ce n-ai batistă?

Sonata reîncepu. Dănuț ghemui batista mamei lui în buzunar, peste batista lui.

„Cînd oi fi mare, n-am să-i dau voie nevestii mele să cînte la pian”, hotărî el, remarcînd lipsa domnului Deleanu.

Și fiindcă n-o mai asculta, *Sonata lunii* începu să cînte-n el pentru amintirile de mai tîrziu...

Afară s-aprindea clipa de argint a cerului pe înserate... melancolia umbrelor fără de soare și de lună, clipa cînd nimeni nu îndrăznește să aprindă lumînările subt ochii zilei care vede încă...

— Isprăvește, Monica, se impacientă Olguța.

— Lasă, că nu mai am mult.

Olguța măsluise și negațiunile, silind-o pe Monica să numeroteze cu cîte-un „cincizeci” persuaziv fiecare rînd al cincisprezecelea.

— Ascultă, Monica, începu Olguța agitată, după oarecare codeală jenată, îți dau ție păpușa mea.

— Pentru că ți-am scris asta? disprețui Monica colile acoperite de parada amăgitoare a literilor. Eu am două păpuși!... Tu ce-ai să faci fără păpușă?

— Nu!... Da mie nu-mi trebuie păpușă. Ai isprăvit?

— Am isprăvit... Asta nu-i frumos, Olguța! Ce-are să spună *tante* Alice!

— Lasă... Caută-mi o panglică.

Olguța făcu sul colile.

— Ai găsit?

— Da.

— Acum fă o fundă frumoasă; știi, cum mi-ai făcut pentru premii.

— De ce, Olguța? întrebă Monica, înflorind din vârful degetelor funda sulului cu pedeapsa.

— Mama are să vadă că funda-i bine făcută și-are să fie mulțumită.

— ...?

— Fiindcă eu nu știu să fac funde... ș-atunci are să uite să mai controleze!

— Vai, Olguța, tare ești șireată!

— Așa-i când... „ai părinți” urmă în gând Olguța.

— Ce?

— Nimic... așa spun eu.

— Vă poștește la masă, le vorbi din ușă Anica, sorbind din ochi funda roșie.

— Cine? o luă în primire Olguța.

— Conița!

— Pe cine?

— Pe dumneavoastră, duduie!

— Cum ți-a spus?

— ...

— Spune, cum ți-a spus?

— Cum să-mi spună, duduie?!... Să veniți la masă, mi-a spus!

— Monica, du-te tu singură. Eu nu mă duc.

— Pentru ce, Olguța?

— Fiindcă nu m-a poftit pe mine; și eu am făcut pedeapsa.

— Iar începi, Olguța?

— Te rog! Eu fac ce trebuie... Du-te și spune că eu nu vin la masă, fiindcă nu m-a poftit, scandă ea cu mâna și cu piciorul.

— Și ce-ai să faci?

— Am s-aștept să mă poștească.

— *Tante* Alice, m-a rugat Olguța să te-ntreb dacă poate să vină la masă?

— Sigur că da... Anica du-te și o pofțește.

„Al dracului îs fetele!” se mîndri Anica, alergînd din nou îndărăt.

Domnul Deleanu își întoarse fața din lumină, zîmbind; recunoscuse retușarea.

Luau masa în pridvor. Ca pentru un început de chef, nevăzuți, greierii își acordau subțire scripcele; broaștele își dregeau glasul...

— Am venit.

Olguța întinse sulul ca un pretext pentru fundă.

— Bravo, Olguța! o lăudă înduplecată doamna Deleanu.

Olguța zîmbi modest și blazat.

— Ei, acuma, fiindcă ești o fată cuminte, să ne spui frumos și drept cine-a avut dreptate: tu sau Dănuț?

Olguța privi adînc pe domnul Deleanu.

— Mata, mamă dragă.

— La masă, copii, că se răcește supa! izbucni gălăgios domnul Deleanu de teama unui nou proces.

— Spune drept, Olguța. Îți pare rău de ce-ai făcut? o întrebă doamna Deleanu cu polonicul de supă în mîină

— Îmi pare rău... după zmeu, oftă Olguța.

În jurul lămpii cu glob roz, începură să cotească fluturii ca niște delicate vehicule la ultimul rond al unei șosele...

Fața de pansea albă cu trup gigantic a Pachiței visa, ascultînd muzica lingurilor de supă. Mîinile ei încrucișate odihneau orizontal pe pîntece.

— Dănuț, nu sorbi supa.

Iar!

— Dănuț, de ce nu te-nveți să mănînci frumos!... Monica, arată-i, te rog, cum se mănîncă supa.

Cu rumen în obraji, ca o logodnică sărutată în fața părinților, Monica aplecă vârful lingurii spre buze, insinuînd supă, lin, fără murmur.

— Acum fă și tu la fel.

— Miauuu...

Modulația de foame a pisicilor se mlădie veridică în noaptea de vară.

— Cîț! se stropși doamna Deleanu spre întunericul de subt masă, dînd cu piciorul.

O pisică nevinovată suferi în locul Olguței. Domnul Deleanu își șterse cu șervetul un zîmbet înstelat de supă.

Începură să se adune oaspeții nepoftiți ai meselor de-afară. Veni, mai întăi, Ali: *pointer*-ul lăptos, roșcat și jovial. Se așeză lîngă doamna Deleanu, privind-o cu deferență hemesită. Era plin de ticuri sau de purici. Clipea: nările-i tremurau, mereu mobile; strănuta; își suceea gîtul ca cei care poartă gulere strangulatoare; își culca tîmplele cînd pe-o parte, cînd pe alta; hăpăia muște și le înghițea ca și cum ar fi avut amigdalită; își freca dinapoiul pe jos, botul i se sfădea cu coada; coada cu podelele; podelele cu picioarele...

— Marș, Ali!

Se dădu lîngă Dănuț, tot scuturîndu-se, tot gudurîndu-se, plin de vorbe dulci, dar vorbind prea tare: Uu-iuuu, hau-hau!

Din farfuriile schimbate se înălță mirosul fripturii... Chemați de el, dulăii din ogradă — cu ochi de haiduc și sfieli de căprioară — răsăriră întunecați pe scări... și nu îndrăzniră... Subt garda picioarelor mesenilor, pisicile se strînseră mai tare, mute, c-un fior de frig de-a lungul spinării.

— Patapum, stîng! Patapum, drept! Patapum, stîng! Patapum drept! comandă Olguța — în picioare pe scaun — nemaîținînd samă de nimic.

C-o ureche neagră pe ochi și una răsfrîntă pe ceafă, castanie; cu bot crocodilian; pieptos; cu picioarele strîmbe; cu mers legănat și chilos de atlet în frac, *basset*-ul Patapum, ghidușul ghidușilor și „bucuria Olguței”, își făcuse apariția. În timpul zilei nu-l putea descoperi nimeni. Se ascundea ca o tragediană răscoaptă de lumina soarelui.

Veni de-a dreptul la Olguța, conștient parcă de ilaritatea care-l întîmpină. Se opri la picioarele scaunului, aplecîndu-și capul într-o parte, ca cineva care spune: „Aud?”

— Patapum, drepti!

Patapum făcu un sluj ostășesc.

— Patapum, bum!

Patapum căzu drept pe spate.

— Patapum, sus!

Patapum învie dînd din coadă.

— Patapum, hap!

Cu o strîmbătură acră, ca la unt de ricină, Patapum înghiți musca oferită.

— Bravo, Patapum!

Patapum făcu o piruetă, și înflori sluj, cu jumătate din friptura Olguței în dinții ilari.

Monica rîdea cu hohote. Îi căzură lacrimi pe friptura surprinsă. Doamna Deleanu rîdea cu ochii la Monica; domnul Deleanu, cu ochii la Olguța; Olguța, în brațe cu Patapum; și lampa roză, tuturora.

Demn, Dănuț întinse o bucată de friptură lui Ali: singurul rest de seriozitate cu care mai putea vorbi — și care-l asculta.

— Aii! țipă ascuțit Olguța, sărind de pe scaun cu mînilor pe urechi.

Din brațele ei, expulzat, Patapum se rostogoli pînă subt botul lui Ali, care, de sus, aruncă o privire dezgustată bătrînului nemernic.

Acoperindu-și pletele cu mâinile, Olguța își ascunse capul, violent, în brațele doamnei Deleanu.

— Ce-i, Olguța? Ce s-a întâmplat?... Hai, spune, Olguța!

— ...

— Ai amuțit, Olguța? Tu!!

— S-a dus! țipă Olguța înădușit în rochia doamnei Deleanu.

— Cine?

— Liliacul! țipă ea scuturându-și fiorii în brațele mamei ei.

Un mieunat strident străpunse tăcerea.

— Unde-i?

— ...Uf! S-a dus.

Doamna Deleanu închise ochii, cutremurându-se. Strigoii moale al pletelor zburase afară, frîngînd un trăsnet negru pe tremurul luceafărului.

— Hai, Olguța. S-a dus... Sigur că s-a dus.

— Nu cred.

— Olguța, lasă copilăriile!

— Papa, s-a dus? întrebă Olguța, trăgînd cu coada ochiului.

— Da, da! S-a dus.

Olguța sări drept în sus, cu ochii țintă în ochii lui Dănuț.

— Eram sigură că rîzi! Nu-ți dau voie să rîzi de mine! Eu nu mă tem de nimeni.

— Numai de lilieci! șopti suav Dănuț, încordîndu-și picioarele sub masă.

— Bravo, Dănuț! aprobă domnul Deleanu.

Chipul dinafară al lui Dănuț nici nu clinti, de teamă să nu-l descopere ceilalți pe cel dinlăuntru. Olguța se-ncruntă o clipă numai și pufni de rîs.

— Ai dreptate!... Ce bine că s-a dus!... Papa, de ce mă tem eu de lilieci?

— Întreab-o pe mama.

— Mamă, tu știi de ce mă tem de lilieci?
— De unde vrei să știu? ridică ea din umeri privind pieziș pe domnul Deleanu.
— Atunci de ce m-a trimis papa la tine?
— Întreabă-l!
— Eu știu, dădu din cap cu tâlc, Olguța.
— De ce, mă rog?
— Să spun?
— Spune.
— Fiindcă și tu te temi de lilieci!
— Olguța, nu fi obraznică!
— Și eu mă tem de lilieci! se spovedi Monica încă palidă.
— Sigur. Tu ești prietena mea.
„Ce proastă-i Monica”, gândi c-un fel de respect Dănuț, pe care nimeni nu-l știa că se temuse, decît pisicile de subt masă, călcate pe coadă.

— Dănuț, strînge-ți șervetul.

Pe-al Olguței îl păturise Monica, așa că ochii lui Dănuț întâlneau o dezamăgire — și pe deasupra ochii Olguței, la pîndă. Vra să zică Olguța nu uitase spiritul făcut pe socoteala ei!... Dănuț se concentrează asupra șervetului.

— Mamă, hai să vorbim franțuzește, propuse Olguța, aruncînd o privire spre Dănuț.

— Cum nu? consimți surprinsă, dar cu plăcere, doamna Deleanu.

— Mamă, eu pot să mă scol? întrebă Dănuț; luîndu-și inima în dinți.

— De ce, Dănuț;? Stai cu noi. Vorbim, cu toții, împreună.

Dănuț clipi, înghiți și se supuse; Răzbunarea Olguței începea.

— Olguța, *que fais-tu en ce moment?*¹ începu doamna Deleanu.

— *Ça c'est trop simple, maman! Poses moi une autre question... plus difficile: n'est-ce pas, mon frère?*²

— ...

— *Est-ce que tu as mal à la tête, mon frère?... Dis vrai! Și c'est oui, que je ne te dérange plus.*³

— Dă-mi pace! mormăi Dănuț, primenindu-și obrazii cu altă roșeață.

— *Voyons, mon petit, dis cela en français, au moins!...* Dănuț, *comment dit-on en français*⁴: lasă-mă-n pace?

— *Laisse-le tranquille, maman, il ne comprends pas!*⁵ disprețui Olguța pe Dănuț, cu vorba, cu tonul și cu mișcarea buzelor.

— Olguța, *sois plus aimable!*⁶

— *Mais puisque je dis la vérité, maman!*⁷

Domnul Deleanu își mușcă buza. Îi creștea inima auzind-o pe Olguța polemizînd într-o limbă pe care abia o învățase, și mai mult din auzite, cu accent corect și dezinvoltură. „Ce temperament de avocat!” regretă el.

— *Olguța, tu n'as pas raison!*⁸ apărea doamna Deleanu pe Dănuț, stăpînindu-și un zîmbet.

---

¹ Olguța, ce faci tu în această clipă?

² E prea simplu mamă! Pune-mi altă întrebare... mai grea: nu-i așa frate?

³ Te doare capul, frațioare?... Spune drept! Dacă da, să nu te mai deranjez!

⁴ Ascultă, micuțule, cel puțin spune asta în franceză!... Dănuț, cum se spune în franceză...

⁵ Lasă-l în pace mamă, nu înțelege!

⁶ Olguța, fii mai amabilă!

⁷ Dar totuși, eu spun adevărul, mamă!

⁸ Olguța, tu n-ai dreptate!

— *Qu'il le prouve!*¹ gesticulă Olguța.

Dănuț știa franțuzește cât și Olguța. N-avea însă curajul să vorbească. Se jena, ca și de recitarea poeziilor în salonul cu musafiri.

— *Allons, mon petit, réponds*² îl somă doamna Deleanu.

Lui Dănuț i se urcă sîngele la cap. Adunîndu-și puterile, smulse din tăcerea lui înnourată o expresie auzită de la domnul Deleanu, și o fulgeră pe Olguța în franțuzește.

— *Je m'en fiche!*³

— *Alors, va te coucher!*⁴ încheie aspru doamna Deleanu.

Dănuț porni. În antret era întuneric. Se întoarse îndărăt în pridvor, și se așeză pe scări între cîinii ciobănești care nu știau franțuzește, dar știau să muște... Cu accent de violă, Monica, la rîndul ei, intrase în tabăra dușmanilor...

— Patapum, *comment font les avocats?*⁵

— Hau-hau!

— *C'est bien!...* Patapum, *comment font les magistrats?*⁶

Patapum închise ochii și căzu narcotizat.

— Hai, Monica!... *Și* Patapum știe franțuzește! vorbi tare Olguța, trecînd cu Monica de mîna pe lîngă Dănuț.

Dănuț, tot pe scară, între cîini, își strînse dinții și tăcu patriotic în noaptea românească.

---

¹ Să dovedească!

² Hai, micuțul meu, răspunde...

³ Nu-mi pasă!

⁴ Hai, du-te la culcare!

⁵ Patapum, cum fac avocații! (Patapum a devenit nume propriu din expresie interjecțională, care s-ar putea traduce: hodoronc-tronc.)

⁶ E bine!... Patapum, cum fac magistrații?

- La ce te gîndești, Alice?
- ...La nimic... îmbătrînim... Copiii cresc mari...
- Da...
- Ca mîine-poimîine casa rămîne goală... noi mai bătrîni...
- Ce putem face?
- Nimic! Să-i creștem pe ei, și să ne privim tot mai rar în oglindă...
- Oglinzile de-acum înainte sînt numai pentru ei, ca și noi.
- Tăcură...
- Olguța și Monica, puneți-vă paltoanele. Și tu, Dănuț!
- Puneți-l și tu, Alice, să nu răcești.

Se pornise parcă o mișcare undeva pe cer sau pe pămînt. Nici vînt și nici murmur de frunze nu era.

O clipă, broaștele-amuțiră. Și din tăcerea lor de inimi zbuciumate, care s-au oprit delaolaltă, buhaiul de baltă se tîngui așa de simplu și de trist! Și broaștele-ncepură iar, dar altfel, căci de pe zări desprinse, se apropia încet, cu amfora răcoarei pe umărul ei gol de lună plină, adevărata noapte.

*

- Monica, ți-a plăcut ce i-am făcut?
- „Săracu Dănuț!” gîndi Monica, revăzîndu-l din nou singur pe scară între cîini. Și cu glas tare:
- Dănuț nu știe franțuzește?
- Cum să nu știe?! îl apară jignită Olguța, scuturîndu-și trupul în căderea albă a cămeșei de noapte.
- Atunci de ce nu vrea să vorbească?
- Așa-s băieții... proști!... Monica, încheie-mă la gît.
- Cum? Dănuț îi prost? se mira Monica, prin-zîndu-i nasturele în cheutoarea gulerașului.
- Am spus eu asta?

- ...Da. Tu ai spus că băieții îs proști.
  - Sigur.
  - Atunci cum?
  - El nu-i prost... Da așa-s băieții!
  - Olguța, tu nu-ți pui papucii?
  - Nu! Așa-i bine! Scoate-i și tu! Așa-i că-i altfel cu picioarele goale?
  - Ce frumos e, Olguța! zîmbi fetița, călcînd desculță în apa lunii.
  - Vezi, dacă m-ascuți!
  - Acum ce facem?!
  - Ne batem cu perne, îi dovedi Olguța, aruncîndu-i un puișor.
  - Tu nu te-nchini, Olguța? o întrebă, ferindu-se, Monica.
  - După ce ne batem cu perne!
  - Nu. Eu mă-nchin.
  - Hai și eu atunci!
- Îngenunchind pe pat, Monica se rugă în gînd cu ochii închiși „Tatăl nostru cel din ceruri”... Olguța, cu glas tare, în picioare... Se opri ca să îndrepte icoana strîmbată de inaugurarea bătăii cu perne.
- Monica, tu ai vrea să fii Maica Domnului?
  - ...în numele Tatălui, al Fiului și-al Sfîntului Duh, amin... Ce-ai spus, Olguța? o întrebă Monica, desprinzîndu-și fața din cerul bunicei.
  - Hai să ne batem cu perne!... Num... tată... fiu... duh... amin.

Dănuț știa de ce dormea Ali pe covor în odaia lui, în loc să doarmă afară, în pridvor. Dar nimeni nu trebuia să știe nici ce știa Dănuț, nici că Ali sforăia în odaia lui, încolăcit pe covor ca un continent de purici. La drept vorbind nici lui Dănuț nu-i prea venea-ndămînă să știe ce știa, fiindcă știind, frica de noapte și singurătate, nenumită, îl privea gata să vie, ca cineva strigat pe nume.

— Hai să mă dezbrac, se îmbărbăta Dănuț, sculându-se zgomotos de pe pat.

Începu să-și scoată hainele, cu mișcărilor factice ale actorilor cînd reproduc pe scenă gesturile mici de toate zilele. Din odaia Olguței răsunară moi bufnituri de perne și rîsete de două glasuri.

„Ce bine-i să fii însurat”... Și se gîndi deodată cu nedumerire că într-o zi chiar el, Dănuț, va fi mare... Își ridică ochii în oglindă și privi sus, cu capul dat pe ceafă, locul unde va fi capul unui Dănuț... capul lui Dan de peste mulți ani... Parcă nu-i venea să creadă!...

Adică va veni un străin, un uriaș, îl va înghiți pe Dănuț, și cu Dănuț în el va face pe ceilalți să creadă că-i însuși Dănuț?... Ciudat!... Și Dănuț unde va fi?... Dănuț nu va mai fi nicăieri...

— Nu vreau! se împotrivi Dănuț, ca în fața morții și-a mormîntului.

Nu-i așa! Dănuț va fi în el, ca un ou mic de lemn într-un ou mare... Nu-i totuna!... Fiindcă uriașul va fi tot Dănuț... Cum asta? Și mic și mare?... Capul lui Dănuț îi ajunge pînă la buzunarul de la jiletcă, unde-i ceasul tatei, și totodată, capul uriașului e însuși capul lui Dănuț? Ciudat!... Ca și cum ai ținea capul între mîini, și capul ar gîndi deoparte — cum? poate să gîndească așa! Și trupul fără cap, s-ar gîndi și el!... Foarte ciudat!...

„Oare și tata a fost mic?... Sigur c-a fost...”

Vra să zică a fost odată un copil de-o vrîstă cu Dănuț, frate cu Dănuț și cu Olguța, dac-ar mai fi, și acum nu mai este decît tatăl lui Dănuț... Da unde-i celălalt?... S-a dus sau e în el?... Dacă l-ar tăia pe tata în două, l-ar găsi pe celălalt? Sigur că nu!... În trup e scheletul, inima, plămîinii... Dănuț a învățat la școală tot ce-i în trupul tatei. Atuncea unde-i celălalt?

„Oare nu-s eu?”

Dănuț clipi amețit,

...El e copilul tatei... și-al mamei! Ciudat!... Să fii unul singur și să fii copilul a doi oameni!... Unu plus unu face doi... Asta-i sigur! A învățat la aritmetică... Atunci de ce Dănuț e copilul și al tatei, și al mamei?...

Și cum se fac copiii?...

„Oare eu am să fac copii?”

Dănuț se privi cu spaimă în oglindă.

„Eu îs băiat!” se liniști el, ca și cum s-ar fi amăgit pe sine ca pe altcineva mai mic decât el și mai neștiutor...

„Olguța are să aibă copii”, o pedepsi Dănuț.

...Olguța!... Olguța e sora lui!... De ce?... Fiindcă și ea e a tatei și a mamei... Nu se poate!... Olguța e a mamei, și Dănuț al tatei... Mama e femeie... Cum poate să facă o femeie un băiat!... Atunci tata l-a făcut pe Dănuț?... Bine, da motanii nu fac pui; numai pisicile fac!... Asta-i altceva!... Nu spune mama că Dănuț e băiatul ei? Oare mama spune minciuni?... De ce e mama femeie?... Are păr lung?... Tata are musteți!... Mama are rochie!... Și tata ar putea să-și puie rochie!

Închipuindu-și-l în rochie, Dănuț zîmbi.

...Tata e avocat... și mama e femeie... Oare și Dănuț va fi avocat?... Nu-i vine să creadă!...

Cum poate oare să vorbească tata un ceas în șir fără să cetească?... Oare învață pe de rost? Nu se poate!... Numai poeziile se pot învăța pe de rost!... Tata e foarte deștept... de asta poate vorbi un ceas!... Și Olguța e foarte deșteaptă... Dănuț se teme de Olguța... El e premiant întâi, dar Olguța e foarte deșteaptă... Cu ea nu se poate pune... Oare Dănuț îi prost?... Așa crede Olguța, da nu-i adevărat!... Cum poate să fie Dănuț prost, când Dănuț vede cum e Olguța și cum e el singur!... El nu poate vorbi ca

Olguța... Atunci?... Asta-i altceva! Dănuț știe că nu-i prost fiindcă el are turbinca lui Ivan... Olguța nu știe că Dănuț e deștept... chiar foarte deștept!... Dacă-ar asculta Olguța ce gîndește Dănuț!... Ce păcat!... Cu Olguța poate vorbi numai.

Dănuț se privi deodată în oglindă... El vorbea sau altcineva?... Își pipăi mînile, una pe cealaltă... Făcu mișcări cu degetele, cu brațul...

...Vra să zică el, Dănuț, era stăpînul lui: tot Dănuț. El porunca și el asculta... așa cum trebuia să asculte Dănuț pe mama și pe tata... El putea face cu el orice!... Spunea mîinii: „Întinde-te”, și mîna se întindea... Dacă i-ar fi spus: „Zgîrie-l pe Dănuț”, l-ar fi zgîriat?... Nu... De ce nu mai asculta?... Fiindcă n-avea cum s-o silească... Ba avea! Cu cealaltă mînă... Nici așa! Nici una n-ar fi vrut să-l zgîrie... De ce?... Fiindcă nu le putea pedepsi... Ba da! Putea să le muște!... Dar nici dinții nu vroiau să-l muște pe Dănuț!... Așa-i! Mîinile care nu vor să-l zgîrie sînt mîinile lui!... Oare și degetele gîndesc?...

— Ce-i asta, Dănuț? În loc să dormi te uiți în oglindă? Ia, mă rog!

Doamna Deleanu, în chimono, făcea rondul de noapte, pe tăcute, ca toți cei care-l fac.

— Te-ai spălat pe dinți?

— M-am spălat.

— Mînile ți-s curate?... Ia să văd... Dănuț — Dănuț! Pentru ce-s făcute periile de unghii?

„Pentru mata, mamă, ar fi răspuns Olguța”, gîndi Dănuț, roșindu-se.

— Să vii mîne dimineață să-ți tai unghiile. Ai auzit?

— Am auzit.

— Și-acuma culcă-te... Dănuț! Da asta ce mai e? înmărmuri doamna Deleanu, descoperindu-l pe Ali... Marș, Ali!

Ali deschise ochi de cuvios călugăr descoperit de stareță la maici și ondulă spre ușă.

— Ce caută dumnealui aici?

— A venit singur, mamă!

— Cred, bine! Asta mai lipsea!... De ce nu l-ai dat afară?

— ...Am uitat.

— Noroc că mi-am adus eu aminte!... Da tu ce cauți aici??

— N-aveam chibrituri, mamă!...

Capul Olguței răsărise atent, prin crăpătura ușii care dădea în antret.

— Umbli cu picioarele goale? Olguța!

— Nu-mi gălesc papucii! Am să-i arăt eu Anicăi!

— Ba te poftesc să te culci!

— Ce cauți la *mine* în odaie? se oțărî Dănuț.

— Eu vorbesc cu mama! Asta-i casa mamei. De ce n-o dai afară pe mama?

— Olguța, lasă-l în pace!

— Mamă, l-ai dat afară pe Ali?

— De asta ai venit!... Hai la culcare! Repede, Olguța!

— Mamă, cîinii fac ploșnițe?

— Ce? Ai găsit ploșnițe? se spăimîntă doamna Deleanu.

— Nuu! Da-ntreb așa!

— Olguța, ai să mă-nnebunești!

— De ce, mamă dragă?

— Te rog, lasă-l pe Dănuț să doarmă!

— Eu nu-l las? El nu mă lasă pe mine!

— Olguța!

— Iaca mă duc... Mamă dragă, tare-ți șade bine în chimono!

Doamna Deleanu întoarse capul spre fereastră, să-i zboare rîsul acolo de unde răsar fluturii.

— Noapte bună, Dănuț!

Îl sărută pe frunte, stinse lumînarea, și ieși lăsându-l pe Dănuț cu lumina lunii... și cu ceva care nu intrase încă în odaie... Dar inima lui Dănuț auzea venind, tăcută, mută, ascuțită ca umbra unui zbor de liliac, spaima.

...Începu un gând să povestească în gura mare, asurzitor, ca un papagal, tot dialogul cu Olguța și cu mama: „Ești un prost! Ești un prost! Ești un prost! Du-te și-o bate pe Olguța! Nu ți-i rușine să te faci de rîs! Să te faci de rîs...”

Și-un alt gând, dimpreună cu celălalt, șoptea ca șerpilor: „...În cimitir, se ridică din mormînt strigoii. E galbăn la față, ochii negri ard; dinții și unghiile cresc, cresc... și strigoii vine fără să-l auzi, prin lumina lunii... În cimitir, în cimitir... Și nici nu-l auzi cînd vine...”

Deschise ochii: spaima lunii umplea odaia... Se smulse de pe pernă și repede întoarse capul: nu era nimeni la spate, dar poate plecase și venise la loc...

„...Strigoii caută sînge de om tînăr...”

„...De fată tînără!” țipă alt gând de-al lui Dănuț.

Își făcu semnul crucii... Se culcase fără să spuie rugăciunea. Se făcu palid în paloarea lunii.

Olguța lăsă lingura în gavanoș, gavanoșul îl vîrî în sobă. Monica se vîrî în pat. Hotărîtă, Olguța porni spre ușa dintre odaia lor și a lui Dănuț, de unde răsunau bocăniturile.

— Cine-i acolo?

— Eu.

— Cine, eu?

— Eu, fratele tău.

— Nu cred!

— Dacă-ți spun!

— Și ce vrei?

— Să-ți spun ceva.

— Spune.

— Deschide ușa.

— Pentru ce?

— Ca să-ți spun.

— Și ce-mi dai dacă deschid?

— Spune tu, ce vrei?

Olguța se-ncruntă. Nu mai înțelegea nimic.

— Olguța, nu deschide! o îndemnă tainic Monica.

— De ce să nu deschid?

— Deschide Olguța, răsună tare și grăbită vocea lui Dănuț.

— Să-mi dai pușca ta.

— Ți-o dau!

— Jură-te.

— Spun pe onoarea mea.

— Spune: jur.

— Deschide, Olguța. Jur pe onoarea mea.

Olguța răsucii cheia, apăsă clanța și brusc deschizând, răsări în prag.

— Unde-i pușca?

— Ia-o.

Olguța desprinsese pușca, nelăsându-l pe Dănuț să încalce hotarul.

— Buftea! îl încercă ea, înarmată cu pușca.

— Poți să-mi spui! Nu mă supăr.

— Atunci nu-ți mai spun.

— Cum vrei tu.

— Da tu ce vrei?

— Olguța... vreau să mă împac.

— Vrei să te-mpaci?

— Da.

— Spui drept?

— Spun drept.

— Atunci intră.

Dănuț respiră.

— Monica, și cu tine vreau să mă împac.

- Ce bine-mi pare, Dănuț. Hai să ne sărutăm.
- Se sărutară entuziasmați: Dănuț în vînt, din grabă, Monica-l sărută pe nas, din greșeală.
- Ce facem? se-ntrebă Olguța.
- Dă-i și lui, Olguța, cercă s-o înduplece Monica.
- Tu zici să-i dau?
- Da, Olguța, de ce să nu-i dai?
- Ce vreți să-mi dați? se neliniști Dănuț.
- Da juri? interveni Olguța.
- Da n-am jurat?
- Pentru pușcă!
- Bine, jur!
- Zi după mine: Mă jur...
- Copii, voi nu dormiți? întrebă din capătul antretului doamna Deleanu, pentru a doua oară.
- Monica, spune tu că dormim; pe tine te crede.
- ...încă nu, *tante* Alice.
- Noapte bună, Monica. Să știi că te-aud, Olguța!
- Mă jur... Hai, Olguța! începu Dănuț în șoaptă.
- Așteaptă să găsesc!... să am crampe.
- ...să am crampe...
- Olguța, asta nu-i jurămînt, asta-i blestem! se înfricoșă Monica.
- Da? Foarte bine. Zi după mine... Ce-am spus?
- Să am crampe... se strîmbă binevoitor Dănuț.
- ...și să stau în pat toată vacanța...
- ...și să stau în pat toată vacanța...
- ...și să mă puie doctorul la dietă...
- ...și să mă puie doctorul la dietă... se îngrijoră Dănuț.
- ...fără de dulciuri...
- ...fără de dulciuri... oftă el amar.
- ...dacă oi spune cuiva...
- ...dacă oi spune cuiva...
- ...ce-are să-mi arate...
- ...ce-are să-mi arate...

- ...Olguța...
- ...Olguța...
- Amin!
- Bagă de seamă!... Și-acum, poftim pușca înapoi,
- De ce, Olguța?
- E pușcă de copil! Mie nu-mi trebuie!
- N-o primesc. Am dat-o.
- Atunci o țin pentru Monica... Ai s-o pui în patul păpușelor. Auzi, Monica?

...Albi pelerini ai căilor de lună pe covoare, trei copii desculți, în lungi cămeși de noapte — unul cu cozi blonde, doi cu plete brune — poposiră în jurul unui gavanos cu dulceață.

Și toți trei mîncau din aceeași lingură, subț privirea aceleiași bunițe, din dulceața aceluiași uriași — jos, pe covor.

II

CĂSUȚA ALBĂ ȘI ROCHIȚA ROȘIE

Moș Gheorghe, mai-marele grajdului, avea locuință la curtea boierească: încăpere înaltă, bine văruiată, cu pat curat înfățat, ferestre cât icoana cea mare a bisericii din sat, și mîncare adusă de Anica de la masa boierilor.

Dar moș Gheorghe avea și gospodăria lui. Căsuța cea mai la o parte de sat — nu tare — și cea mai apropiată de curte — nu mult, cât poate cumpăni un cîne ciobănesc între turmă și păstor — era a lui moș Gheorghe.

— Ce-ți trebuie, moș Gheorghe, casă?... Copii n-ai; mama Anica — Dumnezeu s-o ierte; caii ți-s aici; aici-s și eu, și *Olguța*, îl dojenea, cu bunătate, doamna Deleanu. Ia-ți beleaua de pe cap!

Moș Gheorghe încrețea fruntea, c-un zîmbet viclean în ochii micșorați.

— Știe... Știe el moșu!

În dosul casei, cam pe deal, se întindea livada cu prunii și vișinii care coboară primăvara din cerul albastru în straie mirositoare; devale se lărgea ogorul în care iese grîul verii ca o înviere din biserică.

— Moș Gheorghe, nu mai ai putere. Să trimet oamenii să-ți are.

— Ferească Dumnezeu, cuconiță! Să-ți ajute Cel-de-Sus, da să-mi dai numai boii și plugul.

În casa lui moș Gheorghe intra numai preotul la zile mari, vreo nuntă când era nevoie de-o casă mai încăpătoare, și Olguța oricând vroia. Nepoftită, însă, Olguța nu venea; asta nu înseamnă că nu venea des.

Moș Gheorghe n-avea cîne. „La ce? Eu șad la boieri; cine să vadă de el?” Dar în vârful casei era un cuib de cocostîrc cu toaca de asfințit a pliscului în el.

— Fiindcă are inimă bună moșul, își tălmăceau sătenii prieteșugul cocostîrcului cu o casă mai mult nelocuită.

De aceea, pesemne, în gospodăria fără cîne a veteranului de la șaptezeci și șapte, făcătorii de rele nu intrau.

*

— Mamă dragă, ce sărbătoare-i azi?

— Azi?... Nu-i nici o sărbătoare! Ce ți-a venit, Olguța?

— Eu credeam că-i sărbătoare, mamă dragă!

— Mamă dragă, mamă dragă! Grozav mă mai iubești! Spune mai bine, ce vrei de la mine?

— Eu??? Nimic!... Aș vrea numai să văd cum îi șade Monicăi cu rochia albastră...

Doamna Deleanu iscodi în zădar ochii Olguței. Ochii nu destăinuiau mai mult decît vorbele, adică mai lămurit, fiindcă ochii Olguței...

— Monica, tu vrei să-ncerci rochița albastră?

— Sigur că vrea! comentă imperativ Olguța roșeața Monicăi, înainte de-a o vedea.

— Vreau, *tante* Alice, îngînă Monica porunca Olguței, încîntată că i se împlinea o vinovată dorință nu din vina ei.

Rochița albastră o aștepta pe Monica de la începutul vacanței. Doamna Deleanu i-o făcuse de îndată,

dar Monica o încercase numai. Pe atunci, Monica își iubea rochița de doliu nu ca o datorie, ci ca o amintire de la bunica.

Într-o zi, Dănuț, Olguța și Monica se jucau de-a culorile: născocire de-a Olguței.

— Ce culoare ai vrea să fii tu?... Spune repede, că altfel spui minciuni și mă supăr!

Luat din scurt, pe neașteptate, de glasul și ochii Olguței, Dănuț se zăpăcise. Nici nu-i trecuse prin cap una ca asta! Ce-avea el cu culorile!

— Albastru, Olguța, se hotărîse el, scos din încurcătură de culoarea cerului.

— Și de ce-ai vrea să fii albastru?

— Fiindcă-i frumos.

— Daa?!

— Sigur! se înverșunase Dănuț.

— Foarte frumos?

— Foarte frumos.

— Cel mai frumos?

— Cel mai frumos.

— Nu-i adevărat. Roșul e mai frumos, foarte frumos, cel mai frumos.

— Ba albastrul e și mai frumos.

— Spui minciuni. Spune și tu, Monica.

— ...Eu nu știu!

— Atunci și tu spui ca și mine, și noi avem dreptate, biruise Olguța.

...Vra să zică, și lui Dănuț îi plăcea albastrul... De-atunci, Monica începuse să aștepte rochița de culoarea lui Dănuț. Doamna Deleanu nu mai îndrăznea să i-o dea, de teamă să n-o mîhnească. Monica nu se încumeta s-o ceară... Și tare se temea Monica să n-o supere pe bunica ei!... Și nici pe Olguța n-ar fi vrut s-o trădeze.

Monica urmă în ietac pe doamna Deleanu. Olguța intră o clipă după ele și dădu să iasă.

— Olguța, unde te duci?

— Vreau să vorbesc cu papa.

— Olguța, azi nu-i lucru curat cu tine!

— De ce?

— Bine, Olguța, n-ai spus tu că vrei să vezi cum îi șade Monicăi cu rochița albastră?

— Ba da, eu am vrut.

— Atunci de ce te duci?

— Fiindcă... Zîmbi. Mamă dragă, eu am mai văzut-o pe Monica în pantaloni! Pînă ce se îmbracă, eu mă întorc.

*

Cînd făcea vizite, Olguța nu intra niciodată într-o odaie înainte de-a bate la ușă. O singură ușă făcea excepție de la acest tratament: ușa odăii lui Dănuț, în care Olguța bătea cu piciorul cînd nu vroia să intre, dar vroia să-l scoată pe Dănuț — și pe care o deschidea pe tăcute cînd vroia să-l surprindă.

Olguța bătu o toacă discretă în ușa biroului domnului Deleanu.

— Intră.

— Am venit să te văd, papa.

— Bine, dragu tatei... Poate vrei ceva?

— Nuu, papa! Am venit să te văd.

— Uite un scaun, Olguța. Așa, stai jos.

— Ca o clientă, papa!

— Dragu tatei... De-aș avea clienți ca tine aș câștiga toate procesele.

— Tu pierzi procese, papa?

— Sigur. Pierd și eu ca oricare altul!

— Papa, dac-aș fi eu judecător, tu n-ai pierde nici un proces.

— De ce, Olguța? Tata n-are dreptate întotdeauna.

— Da... numai mama are!

Domnul Deleanu privi spre fereastră, ferindu-și fața de ochii Olguței; se întoarse la loc din cale-afară de serios.

— Papa, eu știu întotdeauna când rîzi tu.

— Fiindcă și mie îmi vine să rîd.

Începură să rîdă amîndoi.

— ...Și-l iubești tu pe tata?

Olguța se încruntă.

— De ce mă întrebi? Parcă tu nu știi!

— Știu, știu! Da-mi place să mi-o spui tu.

— Mie nu.

— De ce, Olguța?

— Așa... Nu știu...

— Vrei bomboane?

— *Merci...* Papa, de ce nu fumezi tu? Fiindcă-s eu aici?

— Nu, Olguța. Uitasem... Vrei tu să fumez?

— Da, papa. Ție-ți stă bine cînd fumezi.

Domnul Deleanu înșurubă țigara răsucită în țigaretă. Olguța aprinse un chibrit oferindu-i cu băgare de seamă flacăra conică.

— Fuuu! Papa, de ce-i mai frumoasă o lulea decît o țigaretă?

— Fiindcă-ți place ție.

— Eh, papa! Asta-i altceva! Da ție nu-ți place luleaua?

— Ba îmi place.

— Atunci de ce nu fumezi cu luleaua?

— M-am deprins cu țigareta... și nu fac bine! Cu luleaua numai pufăi; nu tragi în piept cum fac eu, pildui cu voluptate domnul Deleanu.

— Și luleaua o mai ai?

— Sigur. Am mai multe.

— Și ce faci cu ele?

— Le țin și eu degeaba.
— Degeaba?
— Adică mai dau câte una la vreun prieten.
— Papa, tu mă iubești pe mine?
— Nuu!
— Ba da.
— Cum vrei tu!
— Papa, da mă iubești mai mult decît pe prietenii tăi?

— Mai încape vorbă?!
— Atunci dă-mi și mie o lulea.
— O lulea?
— Dacă mă iubești, papa!
— Și ce vrei să faci tu c-o lulea?
— S-o am și eu la mine... așa, de frumuseță.
— Bine, Olguța... Uite... Alege-ți tu una pe placul tău.

Deschise un saltar ticsit cu felurite unelte de-ale fumatului.

— Uite, Olguța: asta-i frumoasă și-i mică; de spumă de mare. Numai bună pentru tine. Îți place?

— Îmi place, papa. Da eu vreau una mare.

— Alege-ți una mare atunci!

— Asta-i bună, papa? întrebă Olguța, punînd mîna pe cea mai mare.

— Bună, cum nu?! Asta... asta o am și eu de la un franțuz care acorda pianе la Iași... A murit, săracu! Ce om cumsecade!... Excelentă pipă.

— Atunci o iau pe asta. *Merci*, papa. Am să țin minte.

— Lasă, dragu tatii. Toate-s ale tale. Tu nu știi că tata-ți dă orice?

Olguța îi dezmierdă fruntea și părul.

— Ce păr frumos ai tu, papa! Parcă-i mătasă!... De-acuma mă duc.

— Ascultă, Olguța, hai și tu cu tata la pădure. Îl iau și pe Dănuț; poate vine și mama. Facem o plimbare cu docarul.

Olguța-și trecu mîna pe frunte.

— Merg altădată, papa. Azi fac o vizită lui moș Gheorghe, cu Monica... Știi, el ne-a poftit, plecă ea capul.

Domnul Deleanu își resfiră mustățile... o măsură pe Olguța... și deschise din nou saltarul cu lulele.

— Olguța, mai ia-ți o lulea: să ai și tu una.

Olguța îi privi fruntea, zîmbind.

— Papa, tare ești tu deștept! *Merci*. Mie nu-mi trebuie.

După ce plecă Olguța, domnul Deleanu își luă fruntea în mîni, și se gîndi îndelung, cu inima strinsă, întovărășindu-și copilul peste pragul vremii, departe...

„Cînd te gîndești că într-o zi Olguța va fi mare... Biata Olguța.”

*

Monica pornise din salon îmbrăcată cu rochița neagră, urmînd-o încetișor — de bucurie stăpînită — pe doamna Deleanu.

Din ietac se întoarse ea în frunte, cu rochița albastră. Însă Monica cea care intrase în ietac nu mai ieșise la loc. Atîrna în cuierul rochiilor, cu rochița neagră. Monica nu schimbase o rochiță, ci un anotimp. Și ochii, și părul îi luceau altfel...

Cînd cerul e albastru toate lacurile limpezi ar fi numai albastre dacă n-ar fi soarele atît de despletit.

Dar părul Monicăi, împletit în două cozi, atîrna pe spate. Așa că Monica era îmbrăcată în rochiță de olandă albastră, decoltată cît trebuie ca să rămîie copil și ca să aibă capul — cu ochii și gura — tulpina gîtului întregă.

Rochița se oprea deasupra genunchilor — doamna Deleanu nu făcea hăinuțe pentru evoluția copiilor, ci numai pentru împodobirea unei vrîste — fiindcă genunchii copiilor pot fi sinceri ca și obrazul lor și tot frumoși rămîn și vii.

Și Dănuț era îmbrăcat la fel... Dănuț creștea repede. Doamna Deleanu avea mult de lucru ca fiecare vrîstă să-și aibă zestrea ei cochetă pentru toate anotimpurile anului. Totuși, dulapurile nu erau ticsite cu hăinuțe strîmte sau cu rochițe prea scurte. Hăinuțele și rochițele rămase pe loc în urma copiilor, îmbrăcau, în case nevoiașe, alți Dănuți, alte Olguțe.

Monica nu era altă Olguță. Monica era ca și Olguța. De aceea, rochița albastră răsărise întîia, pe o nouă dumbravă la începutul căreia trecuse umbra unei rochițe negre.

— Monica, ia uită-te în oglindă, o pofti doamna Deleanu la vernisajul rochiței, ridicînd storul unei ferestre din salon.

Lumina amiezei suflă cu aur în oglindă iconița dimineților de primăvară. Monica plecă ochii în jos.

— *Tante* Alice, nu-i păcat? tresări teama în bucuria ei.

— Pui mic, nu-i păcat. Și dac-ar fi, l-ar lua *tante* Alice asupra ei.

— Ce bună ești, *tante* Alice!

Clanța zvîcni.

— Am venit!

— Nu trînti...

— ...nu bufni, nu pocni! Mamă dragă, tare te iubesc!

— Olguța!

— Am spus o obrăznicie?

Doamna Deleanu începu să rîdă.

— Vezi, mamă dragă!

— Ia astîmpără-te! Uite-te mai bine la Monica.

— Ia să te văd, o luă în primire Olguța întorcînd-o spre ea... Foarte bine! Îmi place! Grozav îmi place!... Mamă dragă, bine mai lucrezi tu!

— Slavă Domnului! Am auzit și eu o laudă din gura ta!

— Azi sînt bine dispusă, mamă dragă!

— Ia te rog! Lasă-l pe tata să fie *bine dispus* cînd vrea. Tu trebuie să fii totdeauna.

— De ce?

— Fiindcă ești copil.

— Poate... da azi sînt foarte bine dispusă! Și tu, mamă dragă?

— Și eu, dacă nu mă năucești.

— Îți spun eu, mamă, că azi îi sărbătoare.

— Olguța, ți-am mai spus o dată că nu-i!

— Cred... da parcă ar fi!... Monica, tu te dezbraci acum, sau rămîi așa?

— Las-o-n pace, Olguța! De ce vrei să se dezbrace?

— Eu nu vreau! Tocmai, m-aș fi mirat... Mamă dragă, uită-te la mine!

— Ce vrei?

— Eu? Nimic. Numai să te uiți.

— Bine, mă uit.

— Nu în ochi! Uită-te la mine, așa, știi tu: cum te uiți cînd mergem la teatru... *Inspectează-mă.*

— Ei, și?

— Și nu vezi nimica?

— Ba văd că ți-ai pătat rochița! Cînd ți-ai pătat-o?

— Ai văzut?... Cînd mi-am pătat-o? Tu știi, Monica?

— ...

— Nici eu!.. Mamă draga, nu-i păcat să am eu o rochiță pătată?

— Păcat de rochiță!

— Și de mine nu?

- De ce ai pătat-o?
- Eu?
- Da cine?
- Ea singură. Adică supa.
- Olguța!
- Vrei să mă pedepsești, mamă?
- Te rog, spune-mi ce vrei?
- Și-mi dai?
- Spune ce?
- Eu nu cer nimic. Da de ce să am o rochiță pătată? Eu nu vreau să am o rochiță pătată.
- Taci, te rog! Am înțeles... Ai văzut în șifonieră rochia cea nouă.
- Da, când ai scos-o pe-a Monicăi, ademeni Olguța dialogul spre biruință.
- Olguța, de ce spui minciuni?
- Eu nu spun minciuni.
- Taci... Tu nu știai că ți-am făcut o rochie nouă.
- Ba da, știam.
- Atunci de ce spui c-ai văzut-o acum?
- Sigur. Acuma am văzut că-i gata.
- Și vrei s-o îmbraci?
- Eu?... S-o-ncerc numai... ca și Monica...
- Bine. Ai dreptate. Te rog numai să-mi răspunzi drept la ce te-oi întreba.
- Da, răspund.
- Tu ai vrut să te-mbraci cu rochia cea nouă, așa-i?
- Da, consimți cu precauțiune Olguța.
- Atunci de ce nu mi-ai spus, ca un copil cuminte: „Mamă, te rog frumos să-mi pui rochița cea nouă”?
- Fiindcă nu mi-ai fi pus-o.
- De unde știi?
- Știu eu. Mi-ai fi răspuns că azi nu-i sărbătoare și c-am s-o pătez.
- Olguța! Olguța! Spune-mi drept, de ce ești tu așa de șireată?

- Taci, Olguța?
- Nu tac, da nu știu!
- Vezi, Olguța!
- Poate că știi mata, mamă dragă!
- Hai să te-mbrac.

— Aha!

Dănuț închise ușa salonului, ușurel, rămânând afară. Monica nu băgase de seamă.

— Hm!

Prin gaura broaștei o văzu din nou uitându-se în oglindă.

— Frumos!

A treia oară la fel.

— Bravo!

Și a patra oară.

Vra să zică Monica se uită în oglindă! Monica-cea-cuminte, Monica-cea-ascultătoare, Monica... se uită în oglindă. Se uită și Dănuț, dar el era băiat! Vra să zică Monica...

„Dar și tu te uiți pe borta cheii!”

„Asta-i altceva!” răspunse Dănuț cu vorbe mute, gândului obraznic.

Și, ca să i-o dovedească, intră în salon brusc. Monica se uita pe fereastră.

— Hm!

— Nu ți-i prea cald, Dănuț? îl întâmpină Monica, gata să-i slujească în haine de împărăteasă.

— Treaba mea! Nu te-amesteca!

— Ți-am făcut ceva, Dănuț?

— Fă-mi numai!

— Nu-ți fac nimic, Dănuț.

— Ți-i frică!

— Nu mi-i frică, Dănuț... „mi-i milă de tine fiindcă te persecută Olguța”, urmă în gând, și pe obrajii tot mai roși, Monica.

- Nu ți-i frică? sfida el.
- Nu... De ce să-mi fie frică?
- Atunci de ce nu sări la bătaie?
- Eu nu mă bat, Dănuț.
- Fiindcă ai mânca bătaie?

Monica oftă... Păcat de rochița cea neagră!... De ce-o mai îmbrăcase pe cea albastră?... Păcat! Da! Păcat!

- Taci?
- N-ai dreptate, Dănuț! dădu din cap Monica.
- Bine că ai tu!
- Dănuț, nu vorbi așa urât!
- Du-te și mă spune!
- Eu nu pîrăsc.

— Da te uiți în oglindă! replică victorios Dănuț, arătînd cu degetul oglinda goală.

— M-am uitat. *Tante* Alice mi-a spus să mă uit, și eu m-am uitat...

- Hee! Știu eu ce spun!... Mai zi ceva!
- ...

— Spune, de ce te-ai uitat?

Ochii Monicăi se plecară mai tare și inima-i bătu...

— Fiindcă nu era nimeni, fiindcă te-ascunzi, fiindcă te prefaci!

Cum ar mai fi vrut Dănuț să-l audă și Olgața, vorbind așa de mult și de bine... Ce mare fericire!... Poate ascultă la ușă Olgața.

— Mai spune ceva. Cred și eu! Îmi întorci spatele! Așa-i ușor să vorbești!

Monica plîngea, cu ochii închiși, ascultînd.

Dănuț se îndreptă spre ușă... Nu mai avea ce face... Mai zăbovi puțin în prag, așteptînd o provocare. Se despărțea de Monica așa cum te desparti de un succes fără aplauze: cu melancolie.

„Dănuț e supărat pe mine!... Bine, dacă-i așa...”

Mînia plînsului o înăspri. Își strînse batista cu severitate, pedepsindu-și rochița să fie pătată de lacrimi.

Doamna Deleanu se dădu îndărăt doi pași...

— Olguța, stai liniștită.

Olguța nici nu clinti, ca și cum rochița nouă, în acea clipă solemnă, s-ar fi putut scutura ca o tufă de măcieși suprem înfloriți. Cu fruntea încordată și cu ochii micșorați, doamna Deleanu avea privirea pe care-o au numai generalii tineri pentru oștile lor în preajma atacului; sculptorii pentru statui, înainte de-a și le trimete la Salon; îndrăgostiții pentru întîiul plic, înainte de-ai încredința destinul cutiei de scrisori; și femeile coapte în oglindă, înainte de-a-și pune mantoul de bal...

— Poți să-mi mulțumești!

— *Merci*, mamă dragă! răsuflă Olguța, mulțumind mai mult pentru vorbă decît pentru rochiță.

Un cusur numai, și rochița ar fi trecut pe masa de operație!

— Vin' să te sărut, Olguța.

Olguța era a doamnei Deleanu. Asta era răsplata.

— Du-te să te vadă și tata.

Asta pe deasupra.

Se încrucișară în antret. Olguța privi compătimitoare pe Dănuț.

— Credeai că eu nu știu?

— Ce să știi? se cutremură Dănuț.

— Cum, ce să știu? Că mergeți la pădure cu docarul.

— Și ce? Merg! izbucni Dănuț, antrenat de întîia victorie.

— Du-te!... Eu am refuzat! replică sarcastic Olguța.

— Ai refuzat? nu-și crezu urechilor Dănuț.

— Eu nu mă rog să mă ia — ca tine. Eu refuz să merg, fiindcă așa vreau!

„Bravo ție, Olguța! o aclamară gândurile lui Dănuț. Merg singur! Merg singur!...”

— Sigur! dacă vrei tu așa! vorbi el ceremonios.

— Lasă, lasă! Crezi tu c-ai să mîi? Tata ține hățurile. Mi-a spus el mie! Pune-ți pofta-n cui!

— Aa! De asta ai refuzat!

— Ba de loc! Dacă mergeam eu, eu mînam. Eu știu să mîn. A spus și moș Gheorghe.

— Atunci de ce nu mergi?

— Fiindcă nu vreau!

— Nu vrei?! zîmbi sceptic Dănuț... Și pentru ce?

— Asta-i treaba mea!

— Nu zic!... Da eu vreau.

— Ce vrei?

— Să merg.

— Tuu? Vrea tata, și asta-i altceva!

— Și pe tine nu te ia: sîc!

— Pe mine?!... Hai să-ți arăt eu! Și să nu mai spui sîc...

Apucîndu-l de mîină, îl smuci spre ușa biroului.

— Ce-i, copii? Mergem?

— Papa, spune tu dacă nu m-ai poftit la pădure și eu am refuzat?

— Așa-i, Olguța. Tu faci vizite azi. Te ia tata altădată. Bre, bre! Da frumoasă mai ești!

— Vezi!

Dănuț era în prag.

— Acuma du-te cu docarul.

Dănuț se văzu afară, în fața ușii izgonitor închise.

— Lasă! Am să-ți arăt eu ție!

Feți-frumoși din turbinca lui Ivan își pregătiră paloșele ca să retușeze umilirea lui Dănuț.

Moș Gheorghe se gătise ca pentru horele din tine-reță, hore care-i mai jucau în amintire uneori când bucuria nu-și găsea astîmpăr nici tovarăș în trupul îmbătrînit. Se gătise fiindcă era în casa lui, și fiindcă în casa lui avea să vie „duduița moșului”. Acoperi cu o năframă strachina plină de pere busuioace culese una cîte una din vestita livadă a Oțalencii. Luă strachina, trecu prin tindă, și o așeză deasupra unei bîrne de sus. Ca dintr-o cățuie rustică, tămîia aprinsă de soarele verii umplu încăperea...

„Hm!... Miroase bine a nu știu ce!... Unde le-ai ascuns, moș Gheorghe?”

„Ce s-ascund, duduița moșului?”

„Ia, niște pere busuioace de la Oțăleanca.”

„Oare?”

„Ba că da!”

„Ba că nu!”

„Iacătă-le, moș Gheorghe! Cum le dăm noi gios? Sus, moș Gheorghe, că mata n-ajungi.”

Moș Gheorghe vorbea singur. Cu Dumnezeu, și cu Olguța putea vorbi oricînd; glasurile lor țineau to-vărășie singurătății moșului.

O singură amărăciune avea moș Gheorghe: că nu va ajunge s-o vadă mireasă pe duduița moșului. Hei! atunci ar fi îmbrăcat moș Gheorghe hainele de mire și numai ce-ar fi chiuit el de pe capră: „Hii-hii, băieții moșului!”

Și-ar fi întins băieții un trap drăcesc să-i crească inima duduiței. Și numai ce s-ar fi întors duduița moșului spre mire și i-ar fi spus: „Aista-i moș Gheorghe. El m-o învățat să mîn caii.”

Și moșu ar fi zîmbit pe capră îndreptîndu-și spi-narea: „Hei-hei! Și pe tine are să te mîie, că știe duduița moșului să ție hățu!”

Dar mai avea moș Gheorghe, tot într-ascuns, și-o bucurie mare: că după moartea lui...

— Iar, moș Gheorghe? îl muștra doamna Deleanu, văzîndu-l cu banii într-o mîna și pălăria-ntr-alta.

— Dă!... Iar...

— Și ce vrei să-ți cumpăr, moș Gheorghe?

— Lucru ales, cuconiță, ca pentru față boierească.

— Cit, moș Gheorghe, că-i bun și ieftin.

— Ba, matasă, sărut mîna, că-i scumpă și frumoasă.

— Și pentru ce, moș Gheorghe? Că doar fată de măritat n-ai?

— Să hie... Știe el moșu.

În fiecare toamnă, asupra plecării la oraș, se întîmpla la fel. Doamna Deleanu nu se dumirea. Dar nu se dumirea nici Oțăleanca, gospodină de frunte, ageră la minte și iscoditoare. Din casa ei porneau spre casa lui moș Gheorghe valuri-valuri, pînzeturi albe de tot soiul, plătite fără tocmeală.

— Pentru cine strîngi zestre, moș Gheorghe?

— Are el moșu pentru cine!

— Pentru cine, moș Gheorghe?

— Măi, fimee, măi, păcat că nu faci tu pînză cu limba aiasta... că multî ai mai face!

Sipetul brașovenesc — dar de la boierul cel bătrîn — era aproape plin. De asta moș Gheorghe nu știa că mătășurile din fund se tăiaseră. Nu cuteza el să umble în sipet cu mînila de la grajd. El umplea, privea, și-atît! Din pricina sipetului, moș Gheorghe nu mai mîna caii la Iași, de doi ani.

— Se poate, moș Gheorghe?! Dai caii pe mîna lui Ion?!

— Așa-i, oftase moș Gheorghe. Da iaca-s bătrîn! Să mă găsească moartea la mine-acasă.

Două ierni, moș Gheorghe oftase după cai, făcînd foc în vatră pentru sipet.

Căci după moartea lui...

Moș Gheorghe își pieptănă părul alb cu mâinile. Își potoli mustățile, ieși afară și se așeză pe prispă cu ochii îndreptați spre poartă, ca cei care știu că în curînd vor ieși pe ea, pentru vecie...

*

Docarul se opri în pragul porții deschise de Ion. Ali porni înainte cu limba scoasă.

— Anica! Unde-i Anica? strigă doamna Deleanu.

— A-nii-caaa! răcni Ion, urcîndu-se la spatele docarului.

— Unde ești, Anica? vociferă Olguța de pe scara pridvorului.

— Unde-i Anica? se întrebă placid Profira, dîndărătul Olguței.

— Du-te și-o caută! se încruntă Olguța.

— Iacătă-mă-s, conia! țipă Anica năvălind din casă, ca un vînat speriat de răcnetele gonacilor.

— Uită-te la mine.

— Mă uit, conia! se alintă din șolduri și grumaji Anica, oprindu-se din fugă.

— Ascultă bine. Ai să te duci cu duducele la moș Gheorghe. Să le păzești de cîni pîn-acolo, auzi?

— Da, sărut mîna, așa am să fac.

Docarul porni. De pe scări, Olguța îl petrecu pînă ce colbul îl mistui de-a binelea, ironică... Monica încă mai departe, cu ochii logodnicelor de pescari norvegieni.

— Hai, Monica!

— Hai, oftă Monica.

— Să mergem! se amestecă Anica.

— Da tu ce vrei?

— Să vă duc la moș Gheorghe!

— Să mă duci *tu* pe *mine*?

— Așa a poruncit conia...

— Și eu îți poruncesc să ștergi colburile în casă...
Hai, Monica!

— Sărut mâna!

Ochii Anicăi ascultară pe doamna Deleanu, zîmbind după rochița rumenă în soare, dar trupul Anicăi, țintuit pe scări, se pregăti să facă ceea ce poruncise duduța cu ochi de drac.

— De-acuma hai să ne culcăm, căscă Profira.

Două priviri se încrucișară în poartă asupra celor două rochițe colorate: privirea Anicăi, de pe scări, cu-a lui moș Gheorghe, de pe prispă.

Rochița albastră și rochița roșie înfloriră drumul alb de-a lungul, cînd iată că rochița roșie se opri. Cea albastră șovăi pe loc. Rochița roșie lăsase drumul și apucase pe cîmp.

Rochița albastră filfia, arătînd că era mai aproape spre casa lui moș Gheorghe pe drum decît pe cîmp.

Moș Gheorghe zîmbi.

Și deodată, rochița albastră alergă după cea roșie, ca un fluture albastru ademenit de un mac.

Moș Gheorghe porni într-un suflet spre livadă. Știa el din tinereță că la poartă niciodată nu răsar rochițe roșii.

Moș Gheorghe se tupilă în iarbă subt gardul nalt din fundul livezii și așteptă.

— Amarnic are să se mînie! mormăi el, zîmbind...
Aha!

Se auzea glasul Olguței.

— Ție-ți place să intri pe poartă?

— Da, Olguța, de ce să nu-mi placă?

— Da de ce să-ți placă!

— Știu eu! Așa m-am deprins!

— Foarte rău!

— De ce, Olguța?

— Fiindcă numai moșnegii intră pe poartă. Eu nu intru!

- Tu sari gardul?
- Sigur... Da acuma nu vreau, fiindcă-mi stric rochia.
- Atuncea cum facem?
- Lasă că știi eu.
- Moș Gheorghe se posomorî.
- Eii!... Nu se poate!! exclamă Olguța.
- Ce-i, Olguța?
- A astupat-o!
- ...?
- Borta de la gard.
- Aa!... Vezi, Olguța! Dacă mergeam pe drum!
- Da! Sigur! Ca să ne umplem de colb!... Da de ce-a astupat-o?
- Nu știi, Olguța!
- Da știi eu!
- De ce?!
- ...Săracu moș Gheorghe! Dădeau porcii în livada lui! Sigur! Trebuia s-o astupe.
- Duduita moșului! Nu s-a supărat! mormăi încet moșneagul.
- Și-acuma ce facem?
- Mergem pe dincolo.
- Și intrăm pe poartă, zîmbi Monica.
- Eii! Pe poartă... Intrăm și noi pe unde putem!

- Bine-ai făcut, moș Gheorghe, c-ai astupat borta! I-am arătat și Monicăi pe unde intrau porcii!
- Ridicîndu-se de pe prispă, moș Gheorghe le întîmpină gîfîind.
- Lasă, c-o face moșu la loc!... Da poftim în casă, să vă răcoriți.
- Rochița roșie intră după cea albastră, cum se cuvine la oaspeți.
- Vezi tu, Monica, asta-i dulceață de nuci verzi...
- Văd!

— Vezi! Mănîncă mai întîi, ș-ai să vezi!... Lasă, moș Gheorghe, eu țin tablaua.

— Nu se poate, duduia! Mata ia și mănîncă și te răcorește cu apă...

— Și mata n-ai să iei?

— Mulțumesc, duduia moșului! Eu îs bătrîn... Ce-mi trebuie mie!

— Vrei să mă supăr, moș Gheorghe?

— Iaca iau!

— Ei! Ai văzut? se încruntă Olguța la Monica.

— Foarte bună! Mulțumesc, moș Gheorghe.

— Așa dulceața nu mai este! hotărî Olguța tot cu ochii ia Monica.

— Și *tante* Alice face foarte bună!

— Da! Parcă tu te pricepi! Ca asta nu face nimeni! Spun eu!

Moș Gheorghe își trecu palma peste musteți... Tot bucătăreasa de la curte îi făcea și lui dulceață.

— Acuma stai jos, pofti Olguța pe Monica... Asta se cheamă laviță. Așa-i, moș Gheorghe?

— Așa-i! Ce nu știe duduia moșului!

— Vezi, Monica.

— Olguța, ce bine miroase!

— Sigur. Miroase foarte bine... Aha!... Unde-s moș Gheorghe?

— Ce să fie, duduia moșului?!

— Nu spune, că știu!

— Ce să spun?!

— De la Oțăleanca?

— Oțăleanca?!

— Sigur că-s de la Oțăleanca!

Suită, după vechiul obicei, în brațele lui moș Gheorghe, Olguța luă strachina de pe grindă.

— Sigur! Numai moș Gheorghe are așa pere.

— Moș Gheorghe le are?

— Nu-ți spun!

— Da tu spuneai că-s de la Oțăleanca

— Ce-are-a-face! se supără Olguța... La Oțăleanca se coc numai!

— Ia să vă dea moșu un prosop... să nu vă feșteliți... că tare-s zămoase!

— Și bune-s! adăugă Monica, mușcând din pară cu batista dedesubt.

— Și coapte! le preamări Olguța, privind cu mîndrie lacrimile picurate pe prosopul așternut peste rochiță.

— Le-a ales el moșu!... Păcat numai că-s a Oțălenței, oftă încetișor moș Gheorghe.

— Moș Gheorghe, da nu-i arăți cărțile?... Monica nu le-a văzut!... Să vezi tu ce are moș Gheorghe!

— Ia niște vechituri, duduiță, zîmbi moșneagul, luînd cu evlavie bucoavnele rînduite pe masa de subt icoană.

— Olguța, asta-i de la mine! se bucură Monica descoperind zălogul de mătase dintre foile deschise.

— Da... Lui moș Gheorghe îi trebuia pentru carte!

— Și bunica tot așa avea!

— Sigur... ca și moș Gheorghe.

Olguța și Monica se strînseră alături pe laviță. Pe rochița roșie și pe rochița albastră, deopotrivă, **Biblia** veche își desfăcu scoarțele afumate... Moș Gheorghe se așeză pe un scăunel rotund la picioarele fetițelor. Mirosul busuioacelor plutea firesc deasupra **Bibliei** și a tăcerii. Olguța întoarse o foaie cu băgare de seamă. La începutul celei următoare, întîia slovă ardea roșie într-un chenar negru, ca o garoafă în pioasă ferestruică a unei mănăstiri...

— Vezi tu, Monica?! Citește dacă poți.

— Tu poți?

— Eii!... Numai moș Gheorghe poate.

— Chiar știi, moș Gheorghe?

— Știe moșu. Aieste-s chirilice... Nu-i greu.

— Daa, chirilice?

— Sigur, chirilice. Foarte greu, dădu din cap Olguța cu respect.

Vorbeau cu glas scăzut, ca la gura sobei.

— Moș Gheorghe, s-aud și eu cum citești! îl rugă Monica, scuturându-și cozile pe spate.

— Sigur. Arată-i, moș Gheorghe.

— Numai să-mi pun ochelarii.

— Și bunica avea ochelari.

— Sigur, ca și moș Gheorghe!

— Olguța, tare-i bine la moș Gheorghe!

— Sigur, că-i foarte bine.

Moș Gheorghe își drese glasul, oftă și, cuprinzând Biblia în palmele despărțite, își dădu capul îndărăt cu solemnitate.

— Așa-i că-i frumos moș Gheorghe?

— Da, Olguța, răspunse tot în șoaptă, Monica... S-ascultăm pe moș Gheorghe.

„Și se duceau părinții săi în fiecare an la Ierusalim, la sărbătoarea Paștelor. Și când el a fost de doisprezece ani, suindu-se el la Ierusalim, după datina sărbătoarei și sfârșindu-se zilele, când s-au întors ei, a rămas pruncul Isus în Ierusalim, fără ca Iosif și muma lui să știe”...

Cu mâinile încrucișate pe genunchi, fetițele ascultau povestea...

„Și neaflându-l, s-au întors la Ierusalim, căutându-l. Și după trei zile l-au aflat în templu, șezând în mijlocul învățaților, ascultându-i și întrebându-i. Și se mirau toți cei ce-l auzeau de priceperea și de răspunsurile lui.”

— Dragu lui copil! oftă moș Gheorghe cu ochii la Olguța.

— Moș Gheorghe, și învățații aveau bărbi lungi?

— Și albe, duduița moșului.

— Și ei îl întrebau?

— Îl întrebau.
— Și la toți le răspundea?
— Le răspundea, și-i întreba și el.
— Sigur, moș Gheorghe... Și-i încurca.
— Îi încurca, duduia moșului, cum nu.
— Și nu-i trăgea de barbă?
— Nu-i trăgea, duduia moșului, zîmbi moș Gheorghe.

— De asta l-au ucis.
— Da, l-au ucis, se posomorî moșneagul.
— Moș Gheorghe, spune mai departe, șopti Monica.
„Și văzîndu-l, s-au uimit, și a zis către el muma lui: «Fiule, de ce ne-ai făcut asta? Iaca, părintele tău și eu, îngrijiți fiind, te căutam...» Și a zis către dînșii: «Pentru ce mă căutați? Au nu ați știut că mi se cade să fiu în cele ce sînt ale părintelui meu?» Dar ei nu au înțeles graiul care le-a vorbit”...

— Sigur... Moș Gheorghe, nu l-au pedepsit?
— Nu, duduia moșului. Pe fiul lui Dumnezeu? se spăimîntă moș Gheorghe, făcîndu-și cruce.
— Da ei nu știau, moș Gheorghe.
— Da știa Dumnezeu!

....„Și Isus creștea în înțelepciune și în vrîstă și în har înaintea lui Dumnezeu și-a oamenilor.”

Moș Gheorghe își ridică ochii de pe *Biblie*, asupra fetițelor. Fericirea îi umplea sufletul. În căsuța moșului, sub ochii lui, trei copii creșteau împreună înaintea lui Dumnezeu, dar feriți de oameni... Și dintre ei numai unul, săracu, avea să moară pe cruce: copilul Domnului.

*

— Moș Gheorghe, da fesul nu l-ai arătat!
— Iacătă și fesul turcului.
— Vezi, Monica, asta se cheamă fes, îi explică Olgața.

— Știu, Olguța! Cum să nu știu!... Avea și bunica de la bunicu.

— Nu se poate!

— Ba da, Olguța! Tot așa era: roș, cu canaf negru.

— Eii! Acela era cumpărat de la Constanța. Așa am avut și eu. Da fesu lui moș Gheorghe e chiar de la turci.

— De la turci?

— Sigur. Din bătălie.

— Adevărat, moș Gheorghe?

— Adevărat, duduia. De la Plevna îl am.

— Ai fost la Plevna, moș Gheorghe?

— Sigur c-a fost. Dacă-ți spun eu! Moș Gheorghe are și decorații.

— Adevărat?

— Are moșu.

— Și-i frumos la război, moș Gheorghe?

— Eii!... Ducă-se pe pustii!... Mor bieții cai — mai mare jalea — și oamenii, săracii... Ducă-se pe pustii!

— Și mata n-ai murit, moș Gheorghe.

— Cum să moară, se indignă Olguța. Vrei să mă supăr?

— Iaca-s viu... Nu te supăra, duduia moșului... Ia mai bine să mergem în livadă.

— Moș Gheorghe, dac-aș fi eu fata matală, și dac-aș face obrăznicii, m-ai bate?

— Ferească Dumnezeu!

— Vezi, Monica!... Da de ce nu tragi din lulea, moș Gheorghe?

— Fac miros urât.

— Ba-i frumos. Îmi place mie... și Monicăi.

— Fie ș-așa. Da hai să vă arate moșu ceva în livadă.

— Hai, Monica... Ce vrei să faci, moș Gheorghe? se alarmă Olguța, văzîndu-l că întinde mîna spre pălăria ei.

— Să-ți dau pălăria, duduia.

— Nu pune mîna pe pălărie, moș Gheorghe!

— Iaca am lăsat-o!... Da ce-i, foc în pălărie?

— Foc, moș Gheorghe, chiar așa! se încruntă vic-
lean, Olguța.

— Mergem, Olguța?

Moș Gheorghe aruncă o privire spre lacata sipe-
tului...

— Nu-i descuiet, moș Gheorghe, n-ai grijă. Cînd ai
să-mi arăți și mie?

— Nu mai e mult pîn-atunci, duduia moșului,
zîmbi el departe.

Olguța-i așteptă să plece.

— Închide ușa, Monica.

Rămînînd singură, luă din fundul pălăriei luleaua
învălită într-o sugătoare, o mai lustrui cu rochița cea
nouă, și începu să caute prin odaie... La loc de
cinste, subt icoană, alături de bucoavnele sfinte, moș
Gheorghe așezase darul Olguței: cutia cu bectimis.
Deschizînd capacul, Olguța desfăcu hîrtia roșie și
sonoră, înfundă în aromatul așternut luleaua, și în-
chise capacul la loc.

— Moș Gheorghe, chiui Olguța, ajungîndu-i din
urmă, acum știu de ce-ai astupat borta.

— ...?

— Nu te preface, moș Gheorghe. Uite-l după nuc.
Ai vrut să-mi faci o bucurie!... Știam eu că n-ai
astupat borta din pricina porcilor!

— Ce spui tu, Olguța?

— Nu vezi, Monica! Uite scrînciobu! Scrînciob,
Monica! Hai să te dau în scrînciob! *Merci*, moș
Gheorghe.

Avea Oțăleanca pere busuioace, da scrînciob
n-avea... Moș Gheorghe aprinse luleaua și porni spre
fundul livezii să destupe borta.

— Olguța!

- Sstt!
- Olguța!
- Ți-i frică?
- Nu mi-i frică, da...
- Ține-te de mine.

Olguța se suise în picioare pe banca zburătoare, cu mâinile încleștate pe barele de lemn. Toate vioarele stridente ale scrînciobului mieunau aprig subț mînile ei. Monica vedea cînd cerul, cînd pămîntul, cînd albastru, cînd verde. Îmbrățișa picioarele Olguței... Și scrînciobul: scîrț-scîrț... Cînd sus, cînd iar sus... c-un îngerăș albastru la picioarele unui drăcușor roș.

- Vai, Olguța!
- N-ai frică.
- Olguța, cădem!
- Nu te las eu!
- Olguța!
- Monica!

Monica închise ochii. Obrajii Olguței ardeau.

— Stai, duduia moșului, că amețești, o potoli moșneagul, aducînd scrînciobul din cer în puterea brațelor.

— Moș Gheorghe, vreau să merg călare, strigă Olguța bătînd cu piciorul în scrînciobul oprit.

— Te-nvață el moșu, da odihnește-te oleacă.

— Uf! Tare-i bine, da nu mai pot! răsuflă Monica, înviind din noaptea valurilor la lumina portului.

— M-am odihnit, moș Gheorghe. Iar încep! Hai și mata, moș Gheorghe.

— Stai, că mă dau jos! țipă Monica.

— Ș-acuma să mă vedeți pe mine, îi vesti Olguța ridicîndu-se la loc în norii de asfințit, de culoarea lor.

— Rău te-ai înfierbîntat, duduia moșului.

Culcată pe lăicerul întins de-a lungul prispei, Olguța zîmbea și gîfîia cu capul pe genunchii Monicăi.

— Nu mai pot! Uf! Nu mai pot! Moș Gheorghe, să-mi aduci aminte... am să-ți spun ceva. Monica,

pune mîna aici.

— Vai, ce tare-ți bate inima!

Ar fi putut scutura un mănunchi de bujori cu bătăile inimii. Mîna Monicăi fugi spre frunte.

— Dă-mi apă, moș Gheorghe... Multă.

— Vai de mine! Vrei să cazi la pat, duduiești?

— Dă-mi, moș Gheorghe, nu mă lăsa!

Moș Gheorghe intră în casă oftînd.

— Tu ești teribilă, Olguța!

— Ei!

— Da. Mie-mi vine amețeală.

— Nu se poate. Așa crezi tu... Eu aș vrea un scrînciob mare-mare-mare, un scrînciob de aici pînă la Iași. Știi ce-aș face?... L-aș lua pe moș Gheorghe și dintr-o dată l-aș lăsa la Iași.

— L-ai lua de aici?

— Cînd începe școala, nu acuma. Și după asta aș lua școala și aș zvîrli-o în iaz, și-n locul școlii aș duce casa lui moș Gheorghe...

Tăcură, urmărindu-și gîndurile... Monica își închipui un scrînciob care ar duce-o în cer, la bunica.

„Fără Dănuț?...”

„Fără de bunica?...”

Monica privi spre curtea boierească. Acuși trebuia să vie și Dănuț... În sufletul Monicăi bucuria năvăli ca o roșeață pe obraji... Scrînciobul pornise gol în cer.

Vocea Olguței răsună energică.

— Ascultă, Monica, eu aș vrea un scrînciob din România pînă în America. Tu știi că în America e cel mai mare fluviu din lume?! Eu îl aduc în România.

— Și dacă-i mai mare decît România?

— Nu-i nimic. Și peste țara mea, îl pun împărat pe moș Gheorghe.

— Și tu?

— Eu îs împărăteasă... Da eu mă dau în scrînciob.

— Și cu regele Carol ce faci?

— Nu știu... Îl fac statuie și gata!... Moș Gheorghe, m-ai lăsat! Moș Gheorghe, mi-i sete!

— Iaca și moșu.

Ascuns după ușă, tot zăbovise, tot așteptase, dînd răgaz Olguței să se mai potolească puțin.

— Nu-i bună apa, duduîța moșului. Am uitat cofa descoperită și-au dat muștele în ea. O spurcat apa.

— Moș Gheorghe!

— Zău, duduîța moșului!

— Moș Gheorghe, nu mă lăsa!

— Niște busuioace, duduîța moșului.

— Mai ai?

— Are moșu un paneraș.

— Să le mîncăm, moș Gheorghe.

— Așa zic și eu.

— Bune-s!

— Dulci-s!

— Mai bune decît apa, duduitelor.

— Bună-i și apa, moș Gheorghe, *da cică au* intrat muștele.

— Dacă îți spune moșu.

— Le-ai prins mata de-afară, că-n casă nu-s, moș Gheorghe!

— Ba zău!

— Hai să te cred, moș Gheorghe, că bune-s busuioacele cînd ți-i sete de apă.

— Toate le știe duduîța moșului.

— Moș Gheorghe, ce s-aude?

— Ia niște copii... S-o încăierat. Copii, dă!

— Se bat, moș Gheorghe?

— Ei! Se hîrjonesc ei așa.

Olguța sări drept în picioare, privi și se repezi la poartă.

— Ce-l bați, măi, nu ți-i rușine?

Mai năltuți decît Olguța, cei doi băieți de țaran se băteau cu destoinicie pe tăcute, icnind numai.

Alături de ei însă, un copilaș mărunț, în cămeșuică, țipa și se văicăra ca un lăutar tocmit pentru bătaia celorlalți.

— Și tu, ce țipi?

Cel mic amuți, trecându-și dosul palmei peste nas.

— Acuși v-arăt eu vouă! De ce vă bateți?

Amîndoi băiețașii îndreptară o căutătură cruntă spre Olguța, ca doi tăurași în fața muletei toreadorului.

— Măi, da voi n-aveți gură — cînd vă-ntreabă duduiața? interveni moș Gheorghe.

— Ia l-am găbjit!

— L-am trîntit oleacă!

— Cum îți zice ție?

— Ionică.

— Și ție?

— Pătru.

— Și tu de ce plîngeai? se înturnă Olguța cătră cel mărunț.

— El îi frati-meu, lămuri, tot mohorît, Pătru.

— Și ce i-ați făcut?

— Olguța, spune să-i șteargă nasul. Uite ce ochi frumoși are, șopti Monica, arătînd doi ochi albaștri și un năsuc tare necăjit.

— Auzi măi, șterge nasu lui frati-tău!

— Da di ci?

— Da di ci-i frati-tău? se îmbufnă Olguța, îngîîndu-l.

Cămeșuica celui mic, devenind batistă, descoperi o goliciune pîntecoasă...

— Măi broscuile, să nu mai plîngi! Și voi veniți cu mine.

— Parcă am făcut ceva! se înspăimîntară băieții, codindu-se în fața porții și-a poruncii.

— Hai-hai! cînd spune duduiața!

Moș Gheorghe îi luă de după gât pe fiecare, cu blîndeță, aducîndu-i înăuntru. Monica după ei, de mîna cu cel mic. Se opriră cu toții în fața prispei, Olguța, așezată turcește pe lăicer, se încruntă și vorbi apăsător.

— Moș Gheorghe, acuma lasă-i cu mine.

Moș Gheorghe îi slobozi, împingîndu-i binișor spre Olguța. Cel mic începu să țipe.

— Tu să taci odată! Monica, dă-i o pară... Acuma să vă judec pe voi.

Băieții plecară capetele, încrucișînd, în treacăt, priviri dîrze. Mai mult decît toți, moș Gheorghe zîmbea în mustățile albe.

— Cine-a sărit întîi la bătaie?

— Măi Pătru, tu ai sărit, îl ținti Olguța.

— Parcă numai eu!

— Spune de ce ai sărit la bătaie?

— Să spună el!

— Ba tu să spui, că pe tine te-am întrebat.

— M-o făcut „porcule”, mormăi Pătru cu pumnii strînși.

— Da tu di ci m-ai făcut jidan? izbucni Ionică.

— Fiindcă m-ai prădat de bungghi!

— De unde-ați furat voi bungghi? se oțărî Olguța.

Pătru să uită la Ionică. Ionică-l măsură pe Pătru... Amîndouă capetele se îndreptară spre moș Gheorghe... Moș Gheorghe întîlni ochii Olguței și plecă fruntea în pămînt.

— Aha!... Vra să zică, voi vă jucați în bungghi în loc să faceți treabă.

— ...

— Cîți bungghi aveți?

— Eu n-am; m-o prădat! se răsti Pătru la Ionică, răgușind deodată.

— Cîți bungghi ai tu?

— Parcă-am numărat?!

— Măi Pătrule, da tu câți bungghi ai avut?

— El știe, că m-o prădat!

— Scoate bunghii!

Ionică întoarse capul înspre poartă, gata s-o ia la fugă.

— Fă cum poruncește duduța, măi Ionică. Asta-i stăpîna ta, îl sfătui moș Gheorghe.

Ionică oftă din greu, săltă din umeri subțiindu-și mijlocul încins cu brîu roș și scoase o legăturică plină de noduri și sunătoare de bumbi, ca un chimiraș copilăresc.

— Mai mulți n-am!

— Dă-i încoace!

Fruntea lui Ionică îmbătrîni...

— Monica, ia deznoadă tu...

Ochii lui Ionică n-o slăbeau pe Monica. Cu fiecare nod desfăcut, pumnii lui Ionică se strîngeau mai tare fără folos pentru nodurile batistei și cele din gît... Pătru se dădu mai la o parte.

— Hă... hă... hhh! Hă... hă... hhh! începu din nou frățiorul lui Pătru.

— Moș Gheorghe, mai dă-i o pară... dă-i două să tacă — auzi tu?

Monica întinse Olguței, în palmele alăturate, legătura desfăcută, cu bumbii târcați.

— Monica, du-te-n casă și împarte-i în două.

— N-o lăsa, moș Gheorghe, strigară într-un glas băieții gata să se repeadă după Monica.

— Ia!

Olguța se ridică în picioare, privindu-i de sus.

— Vra să zică moș Gheorghe v-a dat bunghii...

— Nouă ni i-o dat, se scuturară ei.

— Vouă, vouă! Da de ce vi i-a dat?...

— Ca să ne jucăm noi! se bătură ei peste piept.

— Și voi așa ați făcut?

— Da cum?

— Da cum?... Eu m-am bătut, sau voi? Ia să văd...

Călcîile goale ale lui Ionică sfredeleau pămîntul... Degetul cel mare de la piciorul lui Pătru se ridică în sus, nedumerit.

— Vra să zică, în loc să vă jucați cu bunghii lui moș Gheorghe, voi v-ați prădat.

— El m-o prădat!

— Îs bunghii mei! Zi măi, ci stai!

— M-ai prădat.

— Ei, acuma vorbesc eu... Vra să zică v-ați prădat și v-ați bătut... Și moș Gheorghe, fiindcă nu l-ați ascultat, vă ia înapoi bunghii. Așa-i, moș Gheorghe?

Privit din trei părți, moș Gheorghe clipi.

— Dă! oftă el cu ochii la Olguța.

— Acuma să vă văd!

Pătru oftă. Ionică se scărpină după ceafă.

— Vra să zică ați tăcut. Bine. Acuma să vorbesc eu... În ce clasă ești tu, Pătru?

— Parcă eu mai știu!

— Nu știi. Atunci bunghii tăi îi dau eu lui Ionică. Spune tu, măi Ionică, în ce clasă ești?

— Într-a patra, se iuți el cu răspunsul.

— Și eu parcă nu-s! sări Pătru.

— Vra să zică într-a patra, ca și mine. Bun. Acuma eu am să pun o întrebare: cine răspunde îndată, capătă bunghii lui moș Gheorghe. Ați auzit?

Băieții se încordară ca pentru o întrecere la fugă.

— Gata, Olguța, o vesti Monica, arătîndu-i pumnii închiși.

— Acuși îs și eu... Cît face cînzeci și trei înmulțit cu șaptezeci și unu? Poftim.

Monica, Pătru și Ionică rămaseră cu ochii mari și gura căscată în fața Olguței. Moș Gheorghe dădu din cap minunat.

— Unu ori trei face trei. Unu ori cinci face cinci,

începură în gura mare Pătru și Ionică, întorcându-și spatele și scriind în aer cifrele.

— Tu știi, Olguța? șopti ușurel, Monica.

— Da tu?

— Nu știu.

— Nici eu.

— Vai, Olguța!

— Parcă ei știu! Da-s proști! Uite cum își bat capul.

— Dacă n-am tablă și plumb! se tîngui Pătru cu amărăciune.

— Mă duc în sat, și-aduc socoteala gata, se oferi Ionică.

— Vra să zică nu știți. Voi, băieți din clasa a patra, nu știți să faceți o înmulțire. De ce nu v-a lăsat repetenți?

Băieții o ascultau cu teamă și supunere.

— Vra să zică numai eu știu. Ia spuneți voi, a cui-s bunghee?

— ... oftară ei amar.

— Ai mei, fiindcă numai eu știu. Monica, dă-i încoace.

— Nici legătura nu mi-o dai? întrebă cu spaimă și sfială Ionică.

— Dă-i-o, Monica... De-acuma plecați! Ce mai așteptați?

— Hai, măi!

— Hai!

— Măi Pătrule, ai să te mai bați?

— La ce?

— Da tu, măi Ionică?

— Hhei! oftă el hurducat.

— Ia veniți încoace... Hai, că mă supăr.

Băieții se apropiară cu capul în pământ.

— Ia întindeți fiecare câte-o mînă.

Pumnul lui Pătru înghiți bumbii. Ionică îi privi pe-ai săi cu mai mult „rămas bun!” decît „bine-ați venit”, purtîndu-și privirile cînd spre palma lui, cînd spre pumnii lui Pătru.

— Monica, dă-mi șase pere.

Monica alese, făcu un buchet din cozi, și le întinse Olguței.

— Pătrule, na două pere, și să nu mai fii prost să-ți pierzi bunghee la Ionică — și ție, măi Ionică, îți dau eu patru pere busuioace cum n-ai mîncat tu niciodată. Pune-ți bunghee la loc — nu ți-i iau înapoi — și mănîncă perele... Și să te astîmperi, că mă supăr!

— Mulțumiți duduței, măi urșilor!

— Sărut mîna!

— Săr... mna!

— Sărutaț-o, măi, că ea v-o făcut dreptate.

Mînilor Justiției de pe prispa casei lui moș Gheorghe primiră sărutul împričinaților.

— Monica, dă-mi batista.

— Uite-o. Pentru ce?

— Mi-au înțeleiat mînilor, zîmbi modest Olguța, coborîndu-se de pe pedestal.

— Duduită, vine Anica să vă cheme.

— Iar Anica!

— Vă pof...

— Știu. Ce cauți aici?

— Vă pof...

— Știu. Vino cu mine.

Anica intră în casă după Olguța.

— Mi-am pierdut batista. Pune-te și-o caută. Olguța trînti ușa lăsînd-o pe Anica înlăuntru. Pune lacata, moș Gheorghe.

— Cînd să-i dau drumul? se veseli moș Gheorghe.

— Cînd om ajunge-n poarta casei.

— Așa oi face.

— Moș Gheorghe, vezi c-ai uitat să-mi aduci aminte!

— ...

— Vezi!... De ce nu pui mata, moș Gheorghe, felii de morcov în tutun, cum pune și papa?

— Oi pune, duduia moșului.

— Să pui, moș Gheorghe, că morcovul ține umezeală, îi explică ea serios.

— Duduitelor, da când mai veniți la moșu?

— Când ni-i pofti, moș Gheorghe.

— Iaca vă poftesc.

— Atunci venim mîine.

— Duduită, am dres gardu la loc! clipi cu înțeleș moș Gheorghe.

— Or să intre porcii în livadă!

— Să intre sănătoși. De-acuma are moșu scrînciob.

— Duduie Olguța, nu-i batista, vocifera Anica din casă.

— Caut-o.

Din pragul curții boierești, rochița roșie și cea albastră făcură semn cătră moș Gheorghe.

— De-acum pleacă, zîmbi moș Gheorghe dînd drumul Anicăi.

— Da, unde-s duduiele?

— Du-te și le caută că asta-i treaba ta!

În urma tuturor porni moș Gheorghe. Se înserase limpede. Luceafărul dintăi lucea curat și zîmbitor, la fel cu-acel care lucise deasupra ieslelor din Betleem.

Moș Gheorghe întoarse capul îndărăt. Pe poarta caselor de țară, pe-nserat, intră doar carele cu boi și oamenii cu seceri, sape sau securi.

Pe poarta casei lui moș Gheorghe intrase și ieșise o poveste.

Deasupra casei lui moș Gheorghe, un înger sau un cocostîrc se închină.

*

— Cum ați petrecut, Monica?

— Foarte bine, *tante* Alice. Păcat numai că n-a fost și Dănuț.

III

HERR DIREKTOR

— Mamă, tu auzi ceva? întrebă Olguța pocnind în dinți o prună brumărie.

— Ce s-aud?

— Ascultă bine, mamă...

— Țț! Îl aud pe Dănuț sorbind harbuzul și n-ar trebui să-l aud. Dănuț, numai racii se sorb așa, când nu știi să-i mănânci altfel.

Doamna Deleanu îl obliga pe Dănuț să aibă câte-o altă surdină pentru fiecare fel de mîncare. Dănuț le mai încurca, le mai uita. Din care pricină, când simțea ochii mamei lui privindu-l cu toată atenția urechilor mesteca supa, frigîndu-se, ori înghițea friptura, fără s-o mai mestece, înecîndu-se.

Olguța făcu semn cu piciorul pe subt masă Monicăi. Monica oftă neutral. Dănuț tocmai începuse rugul zămos din mijlocul harbuzoaicei. Topi între limbă și cerul gurii geroasa îmbucătură, își șterse buzele și, înghițind de două ori, ridică ochii spre Olguța.

— Ce nu-mi dai pace să mănînc?

— Eu? Hm! Mama ți-a făcut observație.

— Da! Tu îmi spargi urechile cu perjele tale și nu-ți spun nimica.

Sprincenile Olguței se strîmbară în sus.

— ...! Pe tine te *aud* mîncînd în fiecare zi, cum spune și mama; m-am deprins... Vorbeam de altceva.

Sprincenile reveniră la loc. Satanic, Olguța pocni o prună. Obrajii lui Dănuț luară culoarea miezului de harbuz, mimetic parcă.

— Ascultă, papa, n-auzi?

— ...?

Toți ascultară înspre ușă. Ochii Olguței se micșorară de încordare, ca la miopi... Răgetele boilor răsunau profunde și enorme acoperind țiuitul greierilor și al cosașilor, ca notele bașilor bisericești, fragilul murmur al sopranelor.

— Băă-băă... N-auziți? se înverșună Olguța.

— Un bou ca toți boii! se pronunță sarcastic Dănuț. Olguța îl privi, dădu din cap energic și zîmbi indulgent.

— Dănuț, nu vorbi urît. Ți-am mai spus.

Olguța se ridică solemn în picioare, cu șervetul în mîină, ca un prim-jurat cu verdictul.

— Să știți că vine Herr Direktor cu automobilul. Cine pune rămășag cu mine? N-auziți? Băă-băă!... Cum fac boii? Așa fac? consultă ea deferentă pe Dănuț.

Uitînd harbuzul și insulta, Dănuț se repezi afară cu șervetul la gît, urmat de doamna Deleanu și Profira.

— Sînt sigură, papa. De ce nu mă crezi tu pe mine?

— Ba te cred, Olguța! zîmbi domnul Deleanu, scuturîndu-și șervetul. Tu ai ureche muzicală, ca și mama.

— Rîzi de mine, papa?

— Nu, Olguța! Da ia spune-mi tu de unde știi să deosebești sunetul unei trombe de mugetul vitelor? Că doar automobilele de la noi le poți număra pe degete!

- Fiindcă mi-s antipatice, papa.
- Taci!
- Da papa, eu țin cu caii adevărați.
- Și cu Grigore nu? Fiindcă-i automobilist?
- Ba da. Cu Herr Direktor!...
- Olguța, cine-i Herr Direktor?
- Un alt papa al vostru, îi răspunse zîmbind domnul Deleanu din pragul ușii.
- Monica, ai auzit ce-a spus papa? Să-l iubești pe Herr Direktor.
- Nici nu-l cunosc, Olguța!
- Ce-are-aface! Îl cunosc eu. Tu ești prietena mea.
- Olguța, de ce-i spui tu Herr Direktor? E neamț?
- Țț-țî-țî!... E fratele tatei!... Eu glumesc, da lui îi place să-i spui așa. Și tu să-i spui Herr Direktor.
- E director de școală?
- Cum poți să spui așa ceva!... Nu l-aș putea suferi!...
- Zărind inima harbuzaicei neisprăvită de Dănuț, Olguța începu să împlînte în ea scobitori.
- ...E directorul unei societăți foarte mari... nu știu ce fel... ceva cu electricitate și cu nemți.
- Și seamănă cu moșu Iorgu?
- Nu. Nu știu cu cine seamănă! Cu papa nu seamănă de loc... Ai să-l vezi. Eu îl iubesc.
- Și eu, consimți diplomatic, Monica... Ce ai tu, Olguța, cu harbuzul lui Dănuț?
- M-a insultat! Mă răzbun.
- Ca cele șapte săgeți din inima biblică a *Mariei*, simbolicele scobitori îndurerau miezul harbuzului loctiitor al lui Dănuț.
- Păcat de harbuz! cercă Monica s-o înduplece. Altă scobitoare pătrunse mai adînc.
- Să nu se supere *tante* Alice!
- Alta urmă, temerară.
- Olguța, haidem afară, să văd și eu automobilul.

— Lasă că-l vezi. Mai e vreme. Noi avem ecou la Medeleni: de asta am auzit eu trompa... Monica, mi se pare că ești șireată!... Sigur, ca și mine.

Isprăvindu-și vindicta, Olguța o întregi cu un pocnet de prună, jubiliar.

— Olguța, îmi dai voie să scot scobitorile?

— Cum vrei. Eu am isprăvit.

Monica plivi miezul străpuns, adunînd scobitorile în farfuria ei.

— *Merci*, Monica.

Fără poftă, dar cu entuziasm, Olguța mîncă miezul pe care Dănuț îl curățise de sîmburi și Monica de scobitori.

*

Cu sufletele înfrățite în aceeași depărtată epocă geologică, vitele și țăraniî priveau trăsura stacojie — cine-o mai văzut! — fără de cai — Doamne, iartă-mă — suind la deal în goana mare, cu burta plină de darabane bătute de toți dracii, și-n urmă împrôșcînd un fum puturos ca cel din iad. Iar vizitiul — ptiu! ferească Sfîntul de-așa creștin! — în loc de ochi avea sticle negre, ca orbii; în loc de hățuri, o roată în proțap; și-n loc de bici și de „hii, boală!” un muget de bou în mîină.

Țăraniî își făceau cruce, cu ochii cînd la dihanie, cînd la biserică. Înghesuiți în mamele lor, copiii tremurau să nu-i fure Ucigă-l-toaca și scînceau, iscodind cu ochi de femeie.

Moș Gheorghe mai văzuse la Iași nelegiuirea-cu-roți. De aceea mai scui pă o dată.

— Săracu conu Costache, Dumnezeu să-l ierte! În ograda dumnealui să intre una ca asta!... Lasă c-o-nvață moșu pe duduia să umble călare.

Vicleimul păsărilor înșirate pe șosea, juca-naintea și în urma goanei roșii...

În sfârșit, duduind, bufnind, mugind, acoperit de colb, masiv pe roțile burtoase — molohul kilometrilor se opri războinic în fața scărilor. Cîinii lătrau și schelălăiau ca la urs. Toți servitorii ieșiseră din casă.

— Bine-ai venit, Grigore!

— *Guten Tag*¹, Herr Direktor!

— Moșu Puiu! moșu Puiu! vocifera Dănuț cu șervetul în mîină, ca o jalbă.

Herr Direktor, îmbrăcat din cap pînă-n picioare în armura automobiliștilor — ochelari rotunzi de scafandru cu rame de cauciuc cărămiziu, cască de doc, halat de doc, închis ermetic la gît și la încheietura mînilor — se coborî flegmatic pe porțița de la spațele automobilului, ridicînd bancheta articulată. Tropăi ca să-și desmorțească picioarele, se întinse, căscă, își descoperi fața lăsînd ochelarii să-i atîrne de gît, își puse monoculul în ochi, încruntîndu-se, își frecă mînele neatînse de colb și de soare... și se înclină zîmbind în fața scărilor, cu aerul unui amiral englez aclamat într-un mic port dunărean.

— Bine v-am găsit!

Căzuseră și ochelarii negri de pe fața șoferului — din pricina Anicăi. Mecanicul berlinez, expediat în țară o dată cu automobilul, îl întregea. Era și el confecționat în fabrica de blonzi cu ochi albaștri și obraji de Gretchen ai Germaniei.

Anica plecă ochii rușinată.

Herr Direktor se însuflețise ținîndu-l pe Dănuț în brațe. Părea că toastează cu o cupă de șampanie.

— *Kulek, dieser ist mein Sohn.*²

— *Und ich bin sein Vater!*³ adăugă modest domnul Deleanu, coborînd scările.

---

¹ Bună ziua (germ.).

² Kulek, acesta este fiul meu (germ.).

³ Și eu sînt tatăl lui! (germ.)

— *Das ist guuut!*¹

Cuprins de giganticul hohot de rîs al băutorilor de bere, Herr Kulek se bătea cu palmele peste genunchi, tresăltînd delaolaltă cu trepidațiile mașinii.

— Măi Grigore, tu ai să mă compromiți, glumi domnul Deleanu, sărutîndu-l.

— Ba mă compromițeți voi pe mine! protestă doamna Deleanu.

— Dănuț, ești sau nu feciorul meu?

— Tu ești burlac, Herr Direktor, îl apostrofă Olguța din pridvor.

— Tot drac ai rămas!

— Nici nu mi-ai spus bună-ziua, Herr Direktor!

— Scuzele mele domnișoară!

Urcînd treptele se aplecă în fața Olguței și-i sărută mîna.

— Poți să mă săruți și pe obraz, Herr Direktor. Nu mă supăr!

— Uf! Da grea te-ai mai făcut! oftă el, ridicînd-o.

— Am mușchi.

— Zău!

— Da. Buftea-i gras; eu îs voinică.

— Domnișoara?

— Monica, o numi doamna Deleanu, punîndu-i mînile pe umeri.

— Monica?

Doamna Deleanu îi făcu semn din ochi.

— Monica e fetița noastră... așa cum e Dănuț băiatul tău, tată de carton ce ești!

— Atunci mai am o nepoată?

— Te poți mîndri!

— M-am curățit! Mă pregătisem numai pentru doi nepoți... Da frumoasă nepoată mai am! Monica: nu?

— Monica, șopti Monica intimidată, apucînd mîna Olguței.

---

¹ Asta-i bine! (germ.)

- Îi dai voie lui moșu Puiu să te sărute?
- Sigur, ca și pe mine, aprobă Olguța.
- Măi omule, ai mâncat?
- Aș!
- Haidem în sofragerie. Puteai să te anunți; te-am fi așteptat.
- Imposibil! Dați-mi apă.
- Hai la masă.
- Apă de spălat, cucoană!
- Așa-i! Îți uitasem tabieturile! Un ceas îți ajunge să te speli?
- Cuconiță, unde-l culcăm pe domnul neamț? se interesă Anica.
- Domnul neamț, domnul neamț! Începu să cînte Olguța.
- Moș Puiu, eu îți torn apă de spălat, stăruie Dănuț, aducînd geamandanul.
- Daa! N-ai nici-o grijă! Îți dă voie Anica! răspunse Olguța.
- N-am vorbit cu tine.
- Tu ești servitor: duci geamandanul, torni apă, perii hainele... Eu îți vorbesc. Tu taci și-ascuți.
- Dănuț, congestionat, șchiopăta purtînd geamandanul greu.
- Vrei să te-ajut, Dănuț? ceru voie Monica, ajungîndu-l în antret.
- Ce te-amesteci! Du-te cu Olguța.
- Nici nu-i trecea prin minte Monicăi cît de temerară-i era propunerea! Dănuț, numai, avea dreptul să ducă geamandanul greu, să toarne apă de spălat pe buretele mare și zburlit ca un cap de hotentot blond și colonie în pumnii lui moșu Puiu. Tot el îi peria hainele, așezînd pantalonii pe dungă. Asta era o demnitate bărbătească, nu slujbă de slugă cum spunea Olguța. „Din invidie”, gîndea Dănuț, ofensat totuși.
- Te-ai supărat, Dănuț?

Dănuț se întorcea cu mâinele goale pătruns de o gravă mândrie, ca după un fapt de arme. Trecu înainte, fără să răspundă Monicăi, urmat de supunerea ei întristată.

— Sărut mâna, cuconașule. Bine-ai venit... Niște sărmăluțe de piept de gîscă! susură galeș bucătăreasa răsărind în urma lui Dănuț și a Monicăi, roșie la față.

— Să trăiești, babo! Mi-ai ieșit cu plin! Unu, doi, trei, începu să numere Herr Direktor pe cei din pridvor, socotindu-l și pe Kulek. Babo, ai la mine un bacșiș: ai făcut abatajul cel mare! *Nouă*, Iorgule, strigă el cu ochii de vizionar ai jucătorilor de *chemin-de-fer*. S-a spart ghina!

— Cuconașule, v-am pregătit de spălat.

— Ai-ia-ia! Profiro, m-ai nenorocit! S-a făcut bac... Măi Iorgule, ce neam de ghinionști sîntem!

— Cui i-o spui?!

— Ieși afară, Profira! Adică du-te-n casă.

— Olguța, așa se vorbește?! se încruntă doamna Deleanu.

— Mamă dragă, am dres abatajul lui Herr Direktor.

— Să trăiești, Olguța! Dar tot bac a rămas, că baba face cît doi!

— Cît patru, Herr Direktor!

— Toate le face baba, conveni serviabil bucătăreasa.

— Haidem odată la masă!

— La spălat, cucoană!

— Spală-te odată, omule!

— Hai, Dănuț!

— Să nu uiți să verși căldarea! insinuă Olguța la urechea lui Dănuț... De harbuz n-ai grijă... că am avut eu.

Proaspăt tuns, cu *numărul zero*, capul rotund al lui Herr Direktor părea cărunț ca un bulgăre de sare. Doamna Deleanu pretindea că nu părea, ci chiar era, din pricina abuzului de colonie.

— Vezi, Dănuț, și tu ai să ajungi moșneag ca și moșu Puiu.

Cu osebirea că Dănuț întrebuinta numai colonia doamnei Deleanu, torențial.

— Calomnie! protestă Herr Direktor.

— Dovadă.

— Actul de naștere, pe care nu-l ascund; monoclul pe care-l arăt ostentativ; și succesele... care se știi!

— Ta-ta-ta! Lasă părul să crească. Atunci să te vedem!

— Prefer să fiu calomniat!

Pentru Herr Direktor, de la trei centimetri în sus, începeau pletele: poetice, deci nefaste; necivilizate, deci neigienice, inestetice și incomode pe deasupra. Nici sub formă de musteți nu îngăduia părul: „această pacoste pentru bărbați, chiar, sau mai ales când îl poartă femeile”.

— Herr Direktor, când ti-i mărita ai să-ți tunzi nevasta? îl întrebă Olguța.

— Olguța, de câte ori nu ți-am spus că numai femeile se mărită! intervenea doamna Deleanu.

— De ce, mamă? Vreau eu să mă *însor*. Cine nu-mi dă voie?

— Eu.

— Da eu vreau să mă însor. Eu nu-s femeie... Spune, Herr Direktor, ai să-ți tunzi nevasta?

— Nu.

— De ce?

— Fiindcă n-am să mă mărit, cum spui tu.

— Nici n-ai să te-nsori, cum spune mama?

— Nici... *Umberufen!*¹ adăugă el, bătînd cu degetul în lemn toaca superstițioșilor.

— Nici eu, aderă Dănuț.

— Atunci tunde-te, încheia logic și violent Olguța.

---

¹ „Să nu fie de deochi!” (germ.)

Dănuț amuțea. Ca să nu-l tundă ar fi fost în stare să se însoare chiar.

— Cine-i?

— Eu, sărut mîna, se recomandă Profira pe nevăzute, în afara ușii odăii de baie. Întreabă conița dacă v-ați botezat... Simțind c-o pufnește rîsul, Profira se bătu cu palma peste gura nelegiuită. ...Că de nu, să chemăm părintele din sat: așa a spus conița.

— Spune amfitrioanei că nu-mi ajunge un popă; să-mi trimită un *caré de popi*. Așa să spui.

Rînd pe rînd, Dănuț turnase de băut buretelui, din cana cea mare; suflecase la loc o mîneacă nesupusă; întinsese prosopul... Acum venise rîndul coloniei. Dănuț desfăcu șurubul dopului metalic.

— Cine-i?

— Careul de popi sau *carul de popi*, cum spune Profira. Pot să intru, Herr Direktor?

— Nu se poate, răspunse dîrz Dănuț, cu sticla de colonie în mîină.

— Nu te-am întrebat pe tine, Bufta! tună Olguța.

— Intră, Olguța. Dănuț, tot în război sînteți?

Dănuț se bosumflă. Dintr-o aruncătură de ochi, Olguța văzu tot, și uită însărcinarea cu care pornise din sufragerie.

— Herr Direktor, hai să-ți arăt eu cum faci tu cînd pui colonie.

— Ia să văd.

— Toarnă, porunci ea umilitului paharnic.

— Toarnă-ți singură.

— Ba tu să-mi torni. Așa ți-a poruncit Herr Direktor.

— Toarnă-i, Dănuț.

— Auzi!... Toarnă bine: asta nu-i joacă!

„Eu m-aș face că torn și l-aș lovi cu vîrful... sau l-aș stropi în ochi din greșeală”, medită Olguța răz-

bunări în locul lui Dănuț, care turna cu mînie, dar conștiincios.

— Herr Direktor, mai întîi tu stropești covorul... Desfăcîndu-și palmele boltite și le frecă una de alta: picături acide plouară pe covoraș.

— ...După aceea, te masezi pe cap, de la sprincene în sus și gemi: Îî-îî!... Tot mai ai migrene, Herr Direktor?

— Diavol împielițat, tu ai să mi le dai!

— După aceea, dragă Herr Direktor, fiindcă ai isprăvit colonia, ceri să-ți mai dea.

Dănuț se uita pe geam, făcînd scut cu trupul sticlei din mîină.

— Toarnă, n-auzi?

— Toarnă-i, Dănuț; am intrat la stăpîn!

— Așa. Acum îți dai pe față, oftezi, și-ți freci pleoapele... Nu te frigi? Fff-haa! aspiră ea întretăiat oftînd apoi ca după o arsură.

Dănuț zîmbi: „S-o usture! Așa-i trebuie! Lasă!...”

Printre zăbrelele degetelor viclene, ochii Olguței îl pîndeau.

— Degeaba te bucuri, Buftea. M-am prefăcut.

— Și ce mai fac, Olguța?

— Crezi că nu știu.! Dă-mi sticla, Buftea.

Dănuț rămase cu mîna goală.

— Acuma, Herr Direktor, vine rîndul batistei. Eu n-am. Să zicem că rochița mea e batista.

— Să zicem... da ce-are să zică Alice?

— Mama zice că tu ești de vină.

Colonia gîlgîia, murînd rochița Olguței.

— Grigore, să-ți faci singur mîncare! răsună glasul doamnei Deleanu.

— Intră. Am isprăvit.

— Ce faci acolo, Olguța?

— Mamă dragă, aveam o pată pe rochiță și Herr Direktor a spus că iesă cu colonie.

- Tu-mi strici copiii, Grigore!
- Vezi, Herr Direktor!
- Mai bine spune-mi ce-mi dai de mîncare.
- Colonie... Asta meriți.
- Atunci sînt sigur că masa-i bună!
- Te poftesc să mănînci la București ca la mine!
- Bucureștiul are multe bunătăți!
- Acele!...
- Care-s *acele*, Herr Direktor?
- Are să-ți spuie Dănuț... peste vreo cîtiva ani.
- Grigore!
- Ba știu eu și n-am să-i spun lui Buftea.
- Olgața!
- Dacă știu, mamă dragă! La București faci un chef.
- Cine ți-a mai spus și asta?
- Tu, mamă.
- Eu?!
- Sigur. N-ai spus tu că papa face un chef la București?
- ...Am glumit!
- Atunci și eu am glumit, mamă dragă!
- *Tante* Alice, se răcesc ochiurile, vesti Monica din pragul ușii, cu un aer de paj timid.
- Iacătă singurul copil cuminte din casa asta!
- Lasă, c-am să-i arăt eu! mormăi Dănuț, uitat de toți, atingînd cu cotul pe Monica, dinadins rămasă la urmă.

Ochiul lui Herr Direktor, cel cu monoclul, nu făcea mare deosebire între femeile frumoase și mîncările alese. Le privea cu aceeași impertinență curtenitoare, în timp ce buzele întredeschise șovăiau parcă între vorbe și fapte.

Se așezară cu toții în jurul mesei, păstrîndu-și locurile obișnuite. În fața tacîmului solitar al lui Herr Direktor, curba de aur roz a ochiurilor, palpita;

alături de farfuria lor, mămăliguța poetică și adormită ca o poreclă moldovenească a soarelui; mai încolo, untul tatuat cu lingurița și împodobit cu două ridichi violent roșii; și smântîna cu ten de madonă...

— Se aprobă!

— Măi omule, nu mai aproba! Ia și mănîncă. Acuși e vremea mesei!

— Și voi să mă priviți?... Pardon!

— Te cred! Ce vrei să facem? Să-ți întoarcem spatele?

— Să mîncăți și voi... Altfel să-mi plătiți intrare!

— Mamă, eu zic să aducă un cantalup, propuse Olguța îndatoritoare.

— Hm? consultă doamna Deleanu pe domnul Deleanu.

— Amin. Azi e bairam!

— Prohiro, adă un *cantalop*... Vezi, Herr Direktor, eu nu te las!

— Așa ești tu, Olguța: îți place să te sacrifici! glumi doamna Deleanu.

— Mamă, spune tu drept dacă și ție nu-ți place cantalupul de la gheață?

— Îmi place: cum nu?!

— Atunci ne sacrificăm împreună!

— Olguța!

— Dragă Alice, toate bune și frumoase în casa ta, începînd cu tine! Cum se face numai că la voi...

— ...nu-s scrumelnițe? îi luă vorba din gură Olguța, luîndu-i și monoclul ca să-l imite mai bine.

La masa lui Herr Direktor, scrumelnița făcea parte dintre farfurii, și țigara dintre mîncări.

— Olguța, scoate monoclul: asta-ți mai lipsește!... Fumat! fumat și iar fumat! Mîncare se mai cheamă asta Grigore?

— Omoară microbii și ajută digestia!

— Lasă scrumelnița, Dănuț!

— Dă-mi-o, Dănuț.

— Nu i-o da!

Olguța smunci scrumelnița din mîna buimăcită de două magnetice potrivnice și o insinua pe masă.

— Mamă, uite ce face Olguța!

— Așa îți trebuie dacă nu ascuți!... Și tu, Olguța, de ce nu faci cum spune mama?

— Mi-ai spus *mie* ceva, mamă dragă?

— Am spus. Ajunge.

— Mamă, tu nu ești decît mama mea, pe cînd Herr Direktor...

— Ce-i, mă rog?

— El e musafir... și tu ești gazdă.

— Obraznică mai ești!

Profira intra solemn cu sarmalele; după ea Anica purtătoarea cantalupului palid și zbîrcit ca un cap de mucenic al scopiților.

— Cine-i amator de cantalup să ridice un deget.

Olguța împunse cantalupul cu două degete.

— Vezi, Monica, asta-i o figură de jiu-jițiu. Dacă erai tu în locul cantalupului — Olguța se aplecă la urechea Monicăi de teamă să n-o audă Dănuț — trebuia să-mi despici degetele cu palma. Altfel îți scoteam ochii. Așa se parează. Să știi de la mine!

Monica ridică un deget încovoiat, reținîndu-și o modestă felie.

— Nu așa. Uită-te la mine.

Cu muchea palmei, Olguța despică aerul, scurt, tăios.

Domnul Deleanu se aplecă asupra cantalupului, îl miroși, apoi, cu buzele strînse și nările dilatate, privi plafonul dînd din mînă

— *Vous m'en ditez des nouvelles!*¹... Măi, tot jidanii mei, săracii! Numai ei știu s-aleagă ce-i bun:

---

¹ „Ei, na!” (fr.)

cum îi avocatul lor așa-i și cantalupul avocatului... Mă duc s-aduc *curaçao*-ul. Grigore, tu vrei *cognac*?

— Contra! Sînt la al doilea abataj de sarmale! După asta să-mi faceți coliva.

Dănuț ridicase degetul subt fața de masă. Ce? Erau la școală? Sigur că mînca și el. Nici nu mai încăpea vorbă. Se simțea în stare să mănînce el singur tot cantalupul.

Din cantalupul tăiat în două, ca dintr-o besactea orientală, curgeau șiruri blonde și roșcate.

— Hm-hm-hm! se pregăti Olguța zăngănind cuțitul de farfurie.

Cu o legănare de evantaliu, mîna Monicăi alungă mirosul sarmalelor... Buzele lui Dănuț se crăpară umede, topind în gura și în plămîni adierea care te face să închizi ochii și să-ți lărgești nările și pieptul, ca întîia sărutare a fecioarelor aprige.

— Dănuț, tu nu mănînci cantalup?

„Sigur că da, sigur că da”, vociferau gîndurile îmbătate de făgăduinți mereu împrăspătate.

— Nu, *merci*.

De ce? Tăcu mîndru și amar... De ce?... Fiindcă așa vroia... De ce?... De multe ori buzele lui Dănuț erau dușmanele lui Dănuț... De ce?... Lasă...

— Porția lui o mănînc eu, hotărî Olguța, dînd din picioare.

Dănuț înghiți în sec de mai multe ori, cu ochii la farfuria sarmalelor — lua-le-ar dracu! — cu sufletul la poarta paradisului pierdut unde veghea Olguța cu dinții și cuțitul.

— Dănuț, noi doi nu umblăm cu fleacuri. Hai și-mi ține tovărășie. Sarmalele-s mîncare serioasă.

— Da, moșu Puiu. Chiar mi-i poftă.

— Vai de mine, Dănuț! Ce-i lăcomia asta? Acuma ne-am sculat de la masă!

— Lasă-l să mănînce cît vrea. La vrîsta lui...

— Bine, bine! Profiro, dă-i o farfurie, oftă doamna Deleanu... Și să mănânci frumos, te rog! Măcar atîta!

— Buftea, Buftea!

Buzele Olguței insultau pe șoptite, și topeau lung aurul onctuos din care o apăsare numai revărsa șipote de miere glacială.

Dănuț întoarse capul, strivi o lacrimă între pleoape și, cu un gest de sinucigaș, împlîntă furculița în sarmale.

Aroma cantalupului plutea răcoroasă deasupra arșiței de varză ardeiată, ca un curcubeu al fericiților.

*

În odaia turcească, pe cinci divane rînduite-n șir de-a lungul zidurilor de cetate, odihneau covoare moi de lînuri, înflorite-n Orientul unde lenea și cadînele-s frumoase ca și basmele celor o mie și una de nopți.

La fiecare căpătîi vegheau măsuțe arăbești, fin încrustate cu lucirile de ger ale sidefului. De pe nici una nu lipsea tablaua de aramă împodobită cu mlădii desenuri, nici narghileaua cea cu trompa lungă pentru fumul lung.

Pe jos, covor mai plin decît ale divanurilor, pe care orice zgomot amuțea desculț — ca și țigăncile de-odinioară, care aduceau boierilor un zîmbet roșu în dinții albi și dulceața de trandafir între pahare brumate. Pe ziduri, panoplii de arme vechi cu tecile împodobite ca odăjdiile mitropoliților; icoane cu obrazul castaniu îmbrobodit în aur și argint; și două portrete în rame ovale: tinerețea cu haine și bucle demodate a străbunilor copiilor de-acum.

Și mai era ceva în odaia trecutului: un cușor-dulap de la „Wertheim”, *ultimul model*. S-ar fi încruntat

poate strămoșii văzînd prihana, și la încruntarea lor hangerele și iataganele din cui ar fi dat iureș... Dar cufărul de la Berlin era încărcat cu daruri.

De aceea, în liniștea exotică a odăii turcești, portretele străbunilor ședeau la locul lor așteptînd să se deschidă ușa și să năvălească strănepoții, să se deschidă cufărul nemțesc și să răsune veselia copiilor de-acum în fața zîmbetului tinerilor de atunci.

...Demult, Herr Direktor abia sosit din Germania — cu monoclu, ras pe de-a-ntregul, tuns cu numărul zero și împodobit cu semiluna unei cicatrice de Schläger — venise la Medeleni să facă vizită cumnatei sale și părintelui ei, răposatul conu Costache Dumșa.

— Măi neamțule, unde să te culc pe tine? îl întrebase conu Costache privindu-l cam de sus, după un dejun subt nucul din livadă, cu lăutari și cotnar.

— În odaia turcească, răspunsese Herr Direktor, nesocotind — poate din pricina monoclului, poate din pricina cotnarului — posomorala coborîță pe fața venerabilului bătrîn.

— Și ce ai să faci cu cinci paturi, măi păgînule? Pentru un cap de *steclă* și spîn, ajunge unul singur.

— Coane Costache, să-ți spun care-i cîntecul: cînd m-oi culca eu singur într-o odaie cu cinci paturi... și turcească pe deasupra am să visez că-s sultan la mine în harem. Ș-are să fie bine! Și cînd m-oi deștepta dimineața cu grija celor cinci belele din vis, ș-oi vedea cinci paturi goale are să fie și mai bine. Și cît oi sta la Medeleni am să te binecuvîntez, coane Costache, cînd m-oi culca și cînd m-oi deștepta, ca pe Dumnezeu.

— Măi!... Știi că nu-i prost neamțu! Să mai aducă o *steclă* de cotnar. Ia să-i mai ziceți un cîntec moldovenesc. Brava, neamțule! Tot moldovan ai rămas pe dinăuntru.

De atunci, odaia turcească în care nimeni nu intra, rămase odaia lui Herr Direktor. Vorbele lui conu Costache erau pravilă în casa bătrînească.

*

Rezemîndu-și creștetul capului pe divan, Olguța făcu o tumbă și încă una, gata să nu le mai isprăvească.

— Olguța, ce-nseamnă asta?

— Tumba, mamă dragă, răspunse capul de pe divan rostogolindu-se.

— Dă-te jos.

Olguța începu să fumeze din narghilea.

— Olguța, astîmpără-te!

— Să-ți ajut, Herr Direktor?

— Imposibil! Mîna de femeie în lada mea?!

Tocmai desfăcuse lada. În genunchi, în fața ei, trăgea săltarele pe rînd. În lăzile lui Herr Direktor domnea o ordine amănunțită și strategică. Herr Direktor cu ochii închiși și-ar fi putut îmbrăca fracul, culegînd, una cîte una, toate cele trebuitoare de la locul lor, și de îndată s-ar fi putut dezbrăca, îmbrăcînd pijamaua, smochingul sau un sacou.

Și doamna Deleanu era meșteră la alcătuirea lăzilor. De unde, rivalitate.

— Cu așa ladă nu-i greu să fii ordonat!

— Cu așa ordine, orice ladă-i la-nălțime.

— Sfîntă modestie!

— Sfîntă dreptate!

Lui Dănuț îi bătea inima repede, înecîndu-l. Își freca mereu mînile, ca jucătorii de bacara cînd au pontat fundul buzunarelor. Uitase de Olguța și de toate cele. Suferea, copleșit de presimțirea cadourilor... și ceilalți nu mai tăceau odată: țț-țț-țț... În preajma cadourilor, bucuria se prefăcea în chin și nu mai era bucurie. Tot așa pățea cînd erau prea multe

bunătați la masă. De pildă: icre negre, ghiudem, salam, măslina marinate... și cataif cu frișcă la sfârșit. Lăcomia îl exalta așa de tare, încât nu-i mai era poftă de nimic și mânca în silă, dar mult, ca să nu se căiască mai târziu...

Monica știa să organizeze geamandanul cu lucrurile ei și zestrea păpușelor. Dar ce-are-a face o biată odăiță cu un palat!

— *Tante* Alice, parcă-i o vitrină!

— Bravo, Monica! Ai auzit, Grigore? Asta-i portretul ordinii tale: fanfaronadă!

— Invidia traducând elogiul sincerității! Și asta-i un portret: nu? Să trăiești, Monica... Încep cu moșnegii. Pofțim, Alice: o pereche de ochelari pentru cochetele venerabile.

— Ești în stare!... A! *Face-à-main! Merci*, Grigore. N-ai uitat comisionul.

— Cum îi lada, așa-i și capul: ce intră nu mai iese... decât atunci când trebuie.

— Napoleon!

— Al lăzilor, da... Pofțim și notele.

— Bach?

— Habar n-am! Am luat ce-ai scris. Bach sau ciorapi, mi-i totuna — cu o ușoară preferință pentru ciorapi!... Of! Bine c-am scăpat! Muzica asta îmi dădea migrene.

— Cred că alte muzici... mai ușoare... mai berlineze!

— Acelea te lecuiesc de migrene.

— Migrenele capului tău!!

— Iorgule, tu ce spui?

— Eu, dragă, regret migrenele burlacilor... Mie mi-au rămas celelalte... și piramidonul.

— Frumos!

— Și Minerva, dragă Alice.

— Cine-i Minerva, papa?

— O cucoană, Olguța.

— Ce nume!

— Așa-s cucoanele!

— Sigur, papa.

Unul cîte unul, pachetele, pe jumătate desfăcute de doamna Deleanu, erau rînduite de Monica pe divanul cel mai apropiat. Aceași însuflețire copilărească creștea în toți deopotrivă, ca subt streșinele tuturor caselor cînd se întorc păsările, primăvara. Numai Dănuț, cu mîinile înfundate în buzunarele pantalonilor, ședea ursuz, ca zgribulit de frig.

— Iorgule, ți-aduci aminte cînd se întorcea tata de prin județe, de la sesiunile curților cu juri?

— Bietul tata! Parcă-l văd. Înainte de-a se dezbrăca, ne chema în biroul lui: „Ați fost cumiți, copii?” „Cumiți”, răspundeam noi în locul mamei. Erau singurele ocazii cînd treceam și eu drept copii cuminte... Două pistoale de tinichea cu petițe...

— ...peștișori de mintă...

— ...balonașe, anume făcute pentru urechile mamei... Grigore, ți-aduci aminte de cele două capete de leu de pe speteaza fotoliului?

— Cum nu?! Tata ne speria că mușcă și tu le-ai pus în gură cîte-o bucățică de carne crudă ca să-i împlînzești. Ții minte? Acolo a rămas carnea.

— Bietul tata!... „Măi băieți, de unde vine așa miros urît?” Cum să-și închipuie bietul bătrîn că leii de lemn deveniseră carnivori!

— Se stricase carnea, papa?! întrebă Olguța cu ochii scînteietori de mîndrie, năvălind în trecutul poznelor părintești.

— Da, Olguța, zîmbi domnul Deleanu. Parc-o văd pe mama cu ochelarii pe nas, inspectînd pe subt dulap, pe subt birouri, pe subt covor... S-a uitat la tălpi: nimic!

— Și tu tăceai, papa?

— Tăceam, ce era să fac?

— Și moșu Puiu nu te-a spus?

— Se poate! Frați și trădători?

— Și ce s-a întâmplat?

— Tot mama a descoperit isprava! Avea un nas! Când începusem să fumez — eram printr-a patra de liceu — mîncam cîte o lămîie întregă și fugeam pe-afară cu gura deschisă ca să nu mă simtă, și tot mă descoperea.

— Papa, te-a bătut pentru *conserve*?

— Nu m-a putut prinde. M-am suit pe acoperiș, amenințînd că mă zvîrl de-acolo dacă nu mă iartă...

— Iorgule! îl muștră doamna Deleanu.

— Așa-i. Semănăm cu Olguța cînd eram mic!

— Ș-acuma, papa.

— Olguța!

— Acuma-mi sameni tu mie, oftă domnul Deleanu.

— Herr Direktor, mai spune ce făcea papa.

— Ce faci și tu: supăra pe mama... Bietul tata! Când te gîndești că din lefușoara lui de magistrat cinstit izbutea să puie deoparte pentru cadouri... și pentru studii la Berlin...

Monoclul căzuse din ochiul lui Herr Direktor, lăsînd în loc privirea amintirilor.

Olguța se așeză pe marginea divanului, îngîndurată: „Săracu moș Gheorghe!”

— Dănuț, adă-mi un foarfece din trusă.

— Ce ai acolo? întrebă doamna Deleanu.

Herr Direktor își puse monoculul.

— O surpriză!

— Spune, ce-i?

— Foarfecele are cuvîntul cu precădere.

— Ștofe?

— Țț!

— Bomboane?

— Ba.

— Cărți?

— De joc?

— Eu întreb. Răspunde.

— Degeaba. N-ai să ghicești.

În jurul tainicului pachet se adunară toți, privindu-l încruntați. Herr Direktor dezmierdă hîrtia mută.

— Pot să vă spun că vine de peste nouă mări și nouă țări; că e de gen neutru: *honny soit qui mal y pense*¹; că e cenușiu pe dinafară și roșu pe dinăuntru; că-i dulce la pipăit; că-i plin de pasări gingașe care au calitatea că tac; că cei de la care vin sînt ga... sînt palizi; și că va fi la modă.

— Ei!

— Poftim. Mai poetic nici că se poate! Ghiciți!

— Precizează.

— Ce să vă mai spun?... Că-n tara de unde vine se bea mult ceai.

— Rusia?

— Acolo se bea votcă.

— Anglia.

— Te-ai depărtat.

— Uf! Nesuferit ești cu...

— ...cadourile tale, completă Herr Direktor.

— Cu enigmele tale.

— Draga mea, cadoul fără enigmă e ca o cucoană cinstită: nu interesează!

— Grigore!

— Tu ești interesantă din alt punct de vedere!

— Poftim, moșu Puiu.

— Dănuț dragă, tu mi-ai adus cleștele de unghii! Eu ți-am cerut foarfecele.

— Grigore, nu te mai strîmba. Isprăvește cu subtilitățile.

— Bine, o să-mi plățiți cleștele.

— Ți-l plătesc.

---

¹ Să fie blestemat cel care se gîndește la ceva rău (fr.).

Tacticos, Herr Direktor tăie sfoara, o strânse ghem, desfăcu învelitoarea descoperind o alta de hîrtie de mătase, le pături...

— Asta-i farsă!

— Mă rog...

— Eu cred, Herr Direktor.

— A ta va fi împărăția cerurilor. Uitați-vă în sus. Un-doi-trei...

Zvîrlite-n sus chimonourile japoneze se desfăcură și căzură iluminate de auriu și roșu ca fășii desprinse din cerul legendelor nipone.

De-o vrîstă cu Olguța și Monica, doamna Deleanu îngenunchie pe covor, asupra minunilor.

— Iorgule, am scăpat de femei. Acuma e rîndul tău. Copiii vin la urmă. Fuu! Da cald mai e!

— Scoate-ți surtucul, măi omule!

— Simandicoasă doamnă, se poate?

— După așa surpriză ești suveran.

— Uite, Iorgule, adevărate țigarete orientale. Excelente. Fiindcă-s fără carton ți-am adus o țigaretă.

Galbenă și plină, ca tăiată într-un miez de ananas, țigaretă de chilimbar deșteptă zîmbetul pomului de Crăciun pe chipul domnului Deleanu.

— Herr Direktor, aș vrea să-ți spun ceva.

— La dispoziție.

— Nu. La ureche.

— Poftim urechea.

— Herr Direktor — nu te supăra — eu aș vrea să-i dau Monicăi chimonoul meu. Știi, mie-mi place foarte mult, dar mi se pare că Monicăi îi place și mai mult.

— Vino să te pup, gură de aur.

— Și eu, Herr Direktor.

— Olguța să nu crezi că te-am uitat! Acuma vine rîndul vostru. Chimonourile erau pentru cucoane.

— Herr Direktor, șopti Olguța, te rog dă-i-l tu. Știi, mie nu-mi vine.

— Dragii mei, să isprăvim cu buclucurile, începui Herr Direktor acoperind cu mâinile saltarul de jos... Olguța, tu ești cucoană?

— Nu, Herr Direktor.

— Bravo ție. Tu ești în partida mea... Așadar chimonourile sînt ale cucoanelor... Monica nu te superi? Ia să vedem cum îți vine. Unu-i mai mic, acela-i al tău... Hocus-pocus-filipus!...

Cu o surprinzătoare dibăcie, Herr Direktor o metamorfoză pe Monica într-o clipă.

— Ia să vedem... măi, da frumoase-s japonezele! Mă mut în Japonia.

— Monica, scoate-ți cozile afară... Așa. Vino să te sărut.

— *Tante* Alice, da Olguța?... Nu vreau așa, șopti ea în brațele doamnei Deleanu.

— Lasă, nu te îngriji, Monica. Olguța are destule.

— *Merci*, moșu Puiu.

— Hopa!

Luînd-o în brațe, Herr Direktor o așeză pe divan și se dădu îndărăt măsurînd-o prin monoclu.

— Alice, schimbă-i pieptănătura. S-o facem japoneză de-a binelea... Merită Japonia!

— Vrei, Monica?

— Da, *tante* Alice, răspuse Monica prin visul chimonoului.

— Alice, să fii la înălțimea chimonoului... și-a europencei.

— Cu-așa păr nu-i greu.

— Ș-acum deschid bazarul de jucării. Jos moșnegii!... Începem după vrîstă. Dănuț e cel mai mare. Poftim o pușcă, Dănuț. E cu doi ani mai mică decît tine: calibrul nouă. Uite și-o cutie cu cartușe. Uite și cartușiera.

Puşcă adevărată! Adevărată! La așa bucurie nu s-aştepta. Inima lui Dănuţ, ca un toboşar napoleonian bătu imnuri de glorie... Ținând puşca în mână, aruncă o altfel de privire Olguței. Olguța îl privea mai dinainte, așteptându-l.

Întîlnindu-i ochii, Dănuţ își răsuci privirea spre geam, ocoli plafonul și strînse mai tare puşca. Ochii Olguței parcă erau de un calibru mai mare decît al puștii.

— Dacă vrei, uită-te și tu, Olguța.

Mută, Olguța luă puşca din mîna diplomatică în mîna ei războinică. Puşca devenise internațională.

— Dănuţ! Dănuţ! Tot Dănuţ! Iar Dănuţ! Încă Dănuţ!... Nu cumva te-am protejat?

Pachetele zburau unul după altul pe al treilea divan.

— A venit rîndul Olguței. Pofitim cizme de călărie și pantaloni de amazoană. Bluză să-ți faci maică-ta. Cal să-ți dea tată-tău.

— Măi-măi! De antilopă! se minună doamna Deleanu pieptănînd-o pe Monica.

— Ce vrei. Pentru așa gazelă!

— Herr Direktor...

— Olguța!... Ajutor, oameni buni! Tigroaică, nu gazelă! gema Herr Direktor năucit de sărutările Olguței.

— Uite, Herr Direktor.

Luînd cizmele în brațe, Olguța le sărută cu evlavie, pe fiecare în parte, cum sărutau străvechii luptători armele de luptă.

— Stai, că n-am isprăvit. Uite două *diabolouri*; o minge de *foot-ball*; și uite, uite...

Alte pachete zburară, despuiate cu înfrigurare de Olguța și Dănuţ.

— Ce ziceți? îi întrebă doamna Deleanu dîndu-se la o parte cu o încetineală savantă din fața Monicăi.

— Aferim! aplaudă Herr Direktor.

Monica, roșie ca suflată cu vaporos mărgean, ședea turcește pe divan, cu genele și umerii plecați și mâinile — în mînicile largi — încrucișate pe genunchi. Sfiala și chimonoul îi insuflase gesturile înguste ale japonezelor. Părul ei de aur tumultuos, înflorise în coc nipon, prins cu pieptenii doamnei Deleanu... În rumen revărsat de zori, un pui de piersic înflorit, c-un paradis de aur pe creanga cea din vîrf, învelit de zeul livezilor cu chimonoul unei fetițe, ca să nu-i fie frig peste noapte: visul unui poet japonez îndrăgostit de piersici. Așa era Monica: o vigneta la începutul unei legende.

— Stați, copii, uitasem. Deschideți gura și întindeți mâinile.

Herr Direktor desfăcu repede o lădiță de carton, își suflecă mînicile ca un chirurg, își cufundă mâinile în cutie.

— *Va banque!*

Prune, cireșe, caise, renclode, piersici, pere, mere, nuci, ridichi, alune, morcovi, cepe, castane, migdale... de *marțipan* cădeau, săreau, se rostogoleau ca o grindină umoristică de fructe și legume, făcute din pastă de migdale.

— Prinde-o, papa!

— Pe el, Olguța!

— Au, Herr Direktor!

Duhul anarhic al neorînduiei, paradoxal răsărit din cufărul ordinei, intrase în odaia turcească. Trînțiți pe jos de-a valma, mari și mici, culegeau bunătățile, de teamă să nu le calce.

Olguța c-un morcov în dinți, ca un nas de clown; Dănuț, cu obrazii umflați de piersica din gură; doamna Deleanu, mușcînd — minune! — dintr-o ceapă inofensivă; Monica, împiedicîndu-se în chimono, făcînd mereu mătăanii grațioase fructelor ca unor drăgă-

lașe zeități; domnul Deleanu, punînd piedici Olguței, și Herr Direktor, contemplîndu-i ca un boscar încîntat.

— Apă! M-am topit!

— Un duș ne-ar trebui. Am înnebunit cu toții!

— Cine-i acolo? Intră.

Profira intră, clipi prostește și rămase cu gura căscată... subt obștescul hohot de rîs al celor de jos.

— Prohiro, uite ceapă de la nemți. Pune-o în gură, porunci Olguța, bombardînd-o cu cepe.

— Mănîncă, Profiro, să vezi și tu cum îs cepele de pe-acolo, stăruî doamna Deleanu.

Cepele erau învălitate într-o foiță de mătasă dogorită care imita foița lor. Profira luă ceapa, o suci, o întoarse, tot trăgînd cu ochiul la zîmbetul neliniștitor al copiilor.

— Fă-ți cruce și mănîncă, o sfătui Olguța, văzînd-o că se codește.

— Hai Profiro, zi: Doamne-ajută!

— S-o curăț, conîță... Nu-i lucru curat.

— Ia nu te mai strîmba! Parcă n-ai mai văzui ceapă de cînd ești!

Profira făcu o cruce cu limba în gură și mușcă din ceapă, fără s-o mai curățe, cu nările înfiorate de teamă.

— Ptiu! scuipă ea în pestelcă, scărpinîndu-și limba cu dosul palmei.

— Te-ai otrăvit.

— Doamne păzește! Asta-i doftorie, conîță!

— Ceapă nemțească, Profiro!

— S-o mănînce sănătoși! Mă lipsesc.

— Fugi și adă apă de băut.

Un morcov aruncat de Olguța o expulză pe Profira. Ridicîndu-se în picioare, doamna Deleanu redeveni severă gospodină.

— Vai-vai-vai! Ce-am făcut aici! Parcă-i un bazar din Stambul.

— Herr Direktor, lasă-mă să-ți fac un turban, îl rugă Olguța născocind un mijloc de-a prelungi dezordinea.

— De unde turban?

— Fac eu c-un prosop.

— Se aprobă. Atunci dați-mi și un șal.

— Știți ce? se amestecă doamna Deleanu din nou convertită la extravagante, hai să ne costumăm cu toții. Fiecare cum vrea. Mîna liberă fanteziei fiecăruia.

— Eu rămîn așa, *tante* Alice, se rugă Monica.

— Sigur, tu ești gata costumată. Și eu tot japoneză mă fac.

— Da eu, mamă? întrebă Dănuț.

— Tu... căută doamna Deleanu îmbrăcînd chimonoul, tu...

— Mamă dragă, el are costumul japonez, interveni Olguța cu o ciudată suavitate în glas.

— Nu vreau. Ce te-amesteci!

— Ce idee bună! Sigur. Tu ai costumul lui Kami-Mura. Du-te și ți-l pune.

— De ce, mamă?

— Fiindcă și eu îs japoneză și Monica.

— Da! Monica are haină frumoasă, bombăni Dănuț.

— Cred, bine! Ea e domnișoară. Tu ești soldat viteaz.

— Da! cu haine urâte!

— Dănuț, te rog să nu-mi strici cheful. Du-te și te-mbracă. Așa vreau eu.

— Fără pușcă? se posomori Dănuț mai tare.

— Cu pușcă și cu tun dacă vrei! Hai, repede.

— Alice, dă-mi și mie o idee.

— Tu... tu și Grigore sînteți turci, adică tu ești pașă — îți fac eu turban și tot dichisul — iar Grigore-i eunucul haremului.

— Dragă Alice, nu-i fi avînd tu vreun strămoș mongol?

— ...?

— Uită-te-n oglindă. Ești japoneză autentică.

Părul negru, în noua pieptănătură, ochii depărtați și paloarea brună a obrazilor ovali, erau un adaos exotic la chimono.

— Mai știi?! zîmbi doamna Deleanu.

— Ia priviți! îi invită Olguța cu un gest teatral. Cu prosopul improvizat turban în jurul capului,

Herr Direktor avea înfățișarea unui indian de operetă. Șalul turcesc de pe umeri nu izbutea să anuleze efectul european al monoclului și al zîmbetului de rigoare.

— Ha-ha-ha! Ia uitați-vă la Buftea!

— Kami-Mura!

— Bravo, Kami-Mura, ești în formă!

Dănuț se retrase pe lîngă zid într-un colț, tîrînd săbiuța ruginită și zăngănitoare, ca o rușine întrupată în coadă de tinichea.

Ca dimensiune, uniforma de amiral japonez avea șase ani, Dănuț unsprezece! Iar chipiul, prea mic, se răzbuna exagerînd circumferința buclată a capului care o purta plouat!

— Numai cafeaua și rahatul îmi mai lipsesc! Narghilea am, harem am, eunuc am, exclamă domnul Deleanu.

— Papa, tu ești Nastratin Hogeia.

— Prea onorat!... Și tu, Olguța?

— Eu îmi pun cizmele și pantalonii de călărie. Mă fac haiduc și o fur pe Monica.

— Mă așteptam! oftă doamna Deleanu, mai mult pentru viitor decît pentru prezent. Du-te și ți le pune.

Profira intră cu tablaua de dulceți.

— Iracan de mine!

— Te-ai speriat, Profiro?

— Nici nu te-am cunoscut, coniață, sărut mâna.

— De ce rîzi, Profiro? o întrebă doamna Deleanu văzînd tablaua primejduită de hurducăturile vulcanice ale veseliei pîntecoase

— Spune, Profiro.

— Să nu vă supărați, coniață. Tare-i frumos! Parcă-i la panoramă.

— Bravo, Profiro!

— Trăiască Profira!

— Să închinăm un pahar cu apă în cinstea Profirei!

— Să trăiți și dumneavoastră și tot veseli să fiți!

— Dănuț, tu nu te servești?... Da tu ce cauți, Anica?

— Hă!

Prin ușa întredeschisă, Anica, numai ochi și zîmbet, sorbea tot ce vedea, minunîndu-se. Peste umărul ei, cu gura pînă la urechi, se ivi capul de lună umoristică al bucătăresei.

— Ce-i? Ați venit la panoramă?

— Hă! Hă!... zîmbiră dimpreună, cu glas de soprană și de bariton, Anica și baba.

— Hi-hi! le îngîină Profira, clipind din ochi către ele.

Se auzi un pocnet. Baba se răsuci. Anica o zbughi. Peste hotarul gol al pragului, Olguța sări în odaie c-un bici în mîină.

— Ce ți-ai făcut, Olguța?

— Musteți, mamă dragă. Așa au haiducii.

Mustețile de funingine împodobeau o fragedă față de haiduc mărunt, în stilul baladelor populare:

*Mustăcioara lui
Pana corbului,
Ochișorii lui*

*Mura timpului,
Fețișoara lui
Spuma laptelui...*

Cizmele de antilopă, pantalonii bufanți, și mai ales bluza roșie cu centură de lac, erau licențe poetice. Olguța putea haiduci printre flori de luncă, pe unde năvălesc fesurile macilor musulmani.

— Eu propun să redevenim oameni serioși.

— De ce, Herr Direktor? îl dojeni Olguța.

— Mor de căldură în Turcia asta.

— Stați. Nu vă dezbrăcați. Am o idee.

— Spune, mamă dragă, spune.

— Să ne fotografiem.

— Să ne fotografiem. Bravo!

— Bine, dragă. Ce nu fac eu pentru copii!

— Ridicați storurile; eu aduc aparatul.

— Cum ne-aranjăm, Iorgule?

— Ce să ne mai aranjăm! Așa cum sîntem.

— Unde te duci, Dănuț? îl întrebă doamna Deleanu, întîlnindu-l pe coridor, cu sabia și chipiul în mîna.

— ...

— Hai înapoi, Dănuț!... Vrei să mă superi? Și-m-bracă-te la loc.

Mobilizat din nou în oștile ridicolului, Dănuț mergea, mînat din urmă de mama lui și de blestematul aparat fotografic în care rușinea clipei de față, înghițită ca de-o sugătoare uriașă, avea să se întindă în viitor.

— Alice, hai și tu cu noi.

— Și cine vă fotografiază?

— Pune tu aparatul la punct; restul poate să-l facă și Profira.

— Ți-ai găsit! Nu pune ea mîna pe-așa ceva s-o tai! Se teme!

— Să-l chemăm pe Kulek, propuse Herr Direktor. El se pricepe.

— Perfect, cheamă-l tu, Olguța.

— Cum să-i spun, Herr Direktor?... **Komen sie, Herr Kulek... nach Herr Direktor**¹. E bine?

— Spune-i așa Olguța. Are să vie rîzînd. Să nu te superi!

— De-acuma așezați-vă, îi pofti doamna Deleanu. Frații turci alături pe divan. Așa... Grigore, de ce nu stai turcește?

— Poftim. Așa-i bine? A la turca, bre!

— Bun. Monica, tu stai la picioarele divanului cum ai stat adineoarea... Apleacă-ți capul... puțin numai. Dănuț așează-te lîngă Monica... Brrr! Crunt mai ești! Adevărat samurai!

— **Küss die Hand gnädige Frau. Was wollen sie, Herr Direktor?**² urmă Herr Kulek cam zăpăcit.

— Explică-i, te rog, Grigore... Olguța, tu stai la dreapta Monicăi. Așa.

Doamna Deleanu se așeză la picioarele divanului între copii. Herr Direktor luă o narghilea și-și cabră monoculul.

Domnul Deleanu își răsuci mustețile.

— **Ruhig bleiben, bitte schön.**³

Olguța privi cu coada ochiului pe Dănuț, ironică. Monica își privea mînele, dar vedea tot pe subt gene.

Dănuț, ținînd recordul încruntării, întoarse capul obiectivului, lăsînd posterității profilul unui amiral japonez cu bucle de fetiță, care pregătea o răzbunare aprigă japonezei cu coc blond, ocrotită de zîmbetul haiducului cu musteți de funingină.

---

¹ Vino, domnule Kulek... la Herr Direktor (germ.).

² Sărut mîna, stimată doamnă. Ce doriți, domnule Director? (germ.).

³ Stați liniștiți, vă rog (germ.).

De pe scări, doamna Deleanu — cercînd să compenseze cu gravitatea tonului neseriozitatea pieptănăturii și a chimonoului — vorbi apăsător:

— Grigore, te fac răspunzător! Ține-o din scurt, mai ales pe Olguța... Și nu uita pariul.

Olguța păstrase numai costumul de haiduc; mustețile și le spălase cu vată îmbibată în colonie.

— Mama-i fricoasă, Herr Direktor. Nu samănă cu mine.

— Ia lasă!

— Vorbesc serios, Herr Direktor.

— E fricoasă pentru *tine*, Olguța.

— Totuna.

— Ai să-ți schimbi părerea.

— Eu?? Nuu!

— Tu. Și eu mi-am schimbat părerile de cînd am nepoți.

— Tu nu ești fricos, Herr Direktor.

— Sînt, cînd trebuie... prudent.

— Ce-i asta prudent?

— Curaj cu lingurița.

— Ca o doctorie.

— Așa-i bine.

— Nu-mi trebuie. Eu îs sănătoasă.

— Olguța, de ce o superi tu pe mama?

— Fiindcă-i mama *mea*, Herr Direktor.

La cîțiva pași înaintea celorlalți, cu pușca plecată în jos — ca vînătorii — Dănuț își ducea oștirile la luptă. Oștirile din spatele închipuirii lui Dănuț erau nesfîrșite. Începeau de unde răsare soarele, și coborau, și suiau dealuri — hăt! în urmă — se revărsau pe cîmpii, și abia capetele lor ajungeau pe viteazul împărat din frunte, ai cărui pași erau pașii oștirilor care-l urmau mute, supuse, ca o trenă uriașă.

Armata din spatele concret al lui Dănuț era alcătuită din Herr Direktor, Olguța și Monica. Pentru expediția vânătoarească — copiii fuseseră iertați de somnul ritual în această zi — Herr Direktor îmbrăcase haine ușoare de *tussor* și inaugurase casca de colonist. Nu lipseau nici mănușile cu toți nasturii încheiați. Herr Direktor își păstra albeața mâinilor îngrijite „ca o...” spunea doamna Deleanu.

— Ca o ce, mamă?

— Ca o cucoană. Asta a vrut să spuie mama și nu găsea cuvântul.

— *Merci*, Grigore. Cuvântul acela îl găsești tu mai ușor decât mine.

— El mă găsește! zîmbise Herr Direktor cu modestie.

— Grigore, ești un caraghios! Uite: eu am mâni mai negre decât tine. Soarele-i sănătate. Atîta cochetărie la un bărbat?!

— Dragă Alice, îmi plac mâinile țigăncilor fiindcă-s fine și uscate, nu fiindcă-s negre. Să mă iertați cu soarele dumneavoastră! Mă pîrlesc eu de ajuns la cărți!

Monica mergea alături de Olguța. În sufletul ei, pe o creangă înflorită, se legănau pasărilor brodate pe chimono, la adăpost de puști și ochi de vînători.

...Armatele închipuirii lui Dănuț, călăuzite de împăratul lor, mergeau să ucidă un zmeu străjuț de balauri. Primejdiile pîndeau la tot pasul. Zmeul putea să fure soarele și să arunce noaptea ca un codru des în fața năvălitorilor. N-avea grijă împăratul! Dădea foc codrului și trecea mai departe printre flăcări. Parcă pompierii nu umblă prin foc!... Înaintea lui Dănuț alerga Ali cu coada țanțoș răsucită în sus ca o musteață rurală.

...Cînele împăratului era năzdrăvan. Putea crește cît o vacă; se putea preface în armăsar cu aripi, pe care nimeni nu cuteza să-l atingă... Dar pe împărat îl asculta ca un cîne.

Zmeul avea balauri la poartă și buzdugan năprasnic în cui... Și ce? Împăratul avea pușcă... Să poftească zmeul!... Împăratul avea în cartușieră moarte pentru o sută de zmei și tot atîția balauri... Cartușele le păstra Herr Direktor, dar zmeul n-avea de unde să știe ce știa Dănuț.

Armata din spatele lui Dănuț — mai puțin Monica — mergea să ucidă o legendă și să cîștige o prinsoare cu prilejul botezului vînătoresc al puștii lui Dănuț.

Iată obîrșia legendei: În casa lui conu Costache Dumșa, sultănise vreme îndelungată, peste toți și peste toate, Fița Elencu, sora lui mai mare, mult mai mare.

Vlăstar urît al unui neam de oameni frumoși, Fița Elencu era hîdă pentru întregul ei neam în cumpăna a două veacuri, pe care o înclina înspre ea. Dar nimeni n-ar fi cutezat să gîndească măcar una ca asta, căci ochii verzi, ca verdele veninului, ai Fiței Elencu, răzbăteau dincolo de frunțile plecate în fața ei. Deșteaptă pe cît era de slută, răutatea ei le întrecea pe amîndouă la un loc.

Cînd pleca la Medeleni, în cupeu, însoțită numai de cărți în felurite limbi, aduse de prin străinătăți — Iașul boieresc, scăpat de robia roșie și verde a unei limbi și a unor ochi — ofta cu dulce ușurare. În schimb, la Medeleni începeau vremuri de bejenie. Peste copilăria și tinereța doamnei Deleanu și peste tinereța mamei ei, Fița trecuse ca lăcustele prin lanuri. Un boier de pe vremuri o poreclise „soacra bucuriei” și multele ei nurori nu puteau trăi cu ea în casă. Și-n casa lui conu Costache, Fița trăise încă și după moartea lui.

Cu tinerețele fecioarei bătrîne se îngropase în trecut o taină șoptită odinioară, apoi amuțită. O dragoste... Oare?... Un tînăr îndrăgostit de Fița Elencu... Cu puțință?... Înșelarea cu o țigancă trupeșă de la Medeleni. O plimbare pe iaz, cu barca, un înec din care Fița Elencu scăpase... văduvă — și o roabă bătută cu harapnice pînă cînd trupul luase culoarea sîngerie a buzelor păcătoase, culoare ademenitoare de muște verzui ca ochii Fiței.

Țăranii bătrîni vorbeau că iazu-i blestemat.

O singură slăbiciune avuse Fița Elencu — de nimeni știută: Olguța. Ochii negri ai fetei de cinci ani nu se plecau în fața ochilor verzi. Cruțați de bătrîneță, ochii verzi urmăreau deseori prin casă pletele brune și fruntea scurt și dîrz tăiată, ca pe o inscripție netălmăcită încă. Curînd însă, o întîmplare nemaipomenită în lunga viață a Fiței, o luminase.

Singurii dinți de care bătrîneța o despuiase pe Fița Elencu, erau cei obîrșiți din gingii. Fița purta dantură. La prînz și la masă, în fața tuturor comensurilor, feciorul aducea într-un pocal albastru, plin de apă, dinții albi și șapeni ca un rînjat de strigoi.

— *Naturalia non turpia*¹.

Nimeni nu crîcnea. Pofta de mîncare pierea, ca toate celelalte.

Într-o bună zi, Fița Elencu începu un post care ținu mai bine de două luni — și care-i grăbi sfîrșitul — fiindcă dinții luaseră drumul iazului.

Feciorul venise la masă cu pocalul gol, așa de palid la față, că parcă-și aducea inima în pocalul fără de dinți.

— Eu i-am zvîrlit în iaz, vorbise răs-picat Olguța, într-o tăcere de oraș îngropat subt lavă.

---

¹ Ceea ce este natural nu este urît (lat.).

— Să-mi aducă un pahar cu lapte la mine în odaie. Și mata, fetițo, să poștești la mine după ce-i sta la masă.

Olguța nu-și pierduse pofta de mâncare: dimpotrivă, cu plecarea dinților, pofta-i venise la loc. După masă, intrase în odaia Fiței trântind ușa, ostentativ.

— Am venit.

Fița o privise din cale-afară de lung — cu toată puterea ochilor și a minții — făcînd-o pe Olguța să crească mare în viitor, cum germinează o sămîntă în mîna unui fachir.

Și pentru întîia oară în viața lor, buzele fără dinți sărutaseră c-un fel de acră duioșie, obrajii aprinși ai Olguței. Din clipa aceea, Fița Elencu nădăjduise că neamul ei de „papă-lapte” mai căpătase o Fiță Elencu. O lăsase moștenitoare.

Drept răsplată, după binecuvîntata ei moarte, Olguța botezase cu numele celei răposate o ciudată broască.

Din tată-n fiu, sătenii din Medeleni păstrasera vorba că iazu-i blestemat și că Fița Elencu... După moartea Fiței — spuneau țărani — se ivise în iazul cu pricina o broască neobișnuit de mare și de îndrăzneată. Rîioasă, firește, domnea peste celelalte, cum domnise Fița cu ochi verzi peste toți. Moș Gheorghe scăpase o vorbă — ca s-o ferească pe Olguța de iazul necurat — vorbă necugetată! Olguța începuse vînătoarea Fiței iazului în care zîmbea dantura celeilalte Fițe. Praștia nu izbutise, nici meșteșugul vînătorilor de aiurea.

Acum, satul întreg știa că Fița Elencu s-a prefăcut în broască fermecată. Și, la adăpostul legendei, broaștele, nesupărate de nimeni, se înmulțeau în voie, ocărind cu glasuri din ce în ce sporite priveliștile Domnului, cu broasca cea mare între ele, ca un neseccat și diabolic potir cu venin...

...Se apropiiau. Iazul pustiu ca subt lună, sclipea zimțat în bătaia piezișă a soarelui, mirosind a mîl și a răcoare putredă.

...Împăratul redeveni Dănuț, fiindcă Dănuț știa legenda și nu-i venea să-nfrunte singur iazul ocolit de toți. Ridică pușca, ochi lung cerul pînă cînd îl ajunseră ceilalți și porni cu ei alături, lepădîndu-se de pușcă: nu-i bine să te pui rău cu Fița Elencu! Ca simplu privitor e altceva. Lui moșu Puiu nu-i pasă.

...Răsună dinspre trestii orăcăitul broaștelor, ca mii de saci cu nuci scuturați. Larma crescú patetică. Orăcăitul se dezlănțui mai pătimaș, întretăiat de bocete, de văicăreli și tînguirii — ca psalmodia unei sinagoge.

Pe mal ședeau broaște cu gura blazată și ochi astronomici privind cerul fără stele... Hămăitul lui Ali le făcu să tresară, fără să le alunge din lenea lor și-a mîlului.

— S-așteptăm, Herr Direktor. Ai s-o vezi acuși.

— Tu o cunoști, Olguța?

— Sigur. Nu pot s-o sufăr! Așa-i de obraznică!

— Lasă, Olguța, că-i vin eu de hac.

Monoclul lui Herr Direktor o aștepta pe Fița Elencu. Și pușca încărcată. Și praștia Olguței pe deasupra.

De aproape broaștele erau soliste. Lătratul lor acuatic nu pornea vulcanic din craterul soarelui de-apus, sau din nostalgica paloare-a lunii, ci din cîte un trup bubos și moale ca de bătrîneță viermănoasă.

— Olguța, poate că iese-n altă parte.

— Nu, Herr Direktor, îți spun eu. Acela-i tronul ei.

Mîna Olguței izbucni dușmănos, arătînd cu degetul un ciot de salcie săltată deasupra apei, mult mai încolo de mal, ca dinadins. Incomat de lintiță, ciotul

părea un trup de cal decapitat, oprit din salt, cu copitele în apă și-ncremenit.

Pînda începuse. Herr Direktor aprinse o țigară. Olguța își încerca praștia întinzînd-o prelung cu un gest grațios. Monica asculta țințarii al căror țuit apropiat era ca freamătul tînguitor a mii de vioare, în cer parcă.

Un broscoi încalecă o broască și împreunați se azvîrliră hîzi în apa nupțială, urmați de un inel de-argint înfiorat. Alte broaște țîșniră din apă; cu salturi de gumă trecură prin mîl, rămînînd în genunchi, nemișcate, cuprinse de un brusc extaz.

Din vălurele răsăreau capete cu ochi holbați de înecat și s-afundau la loc.

Dănuț nu se simțea la îndemînă. Prin apă îl pîndeau mii de ochi... Și apa e adîncă!... Și apa e ciudată ca o neînsuflețită mîină de mort, care deodată poate să te apuce și să te tragă *dincolo*...

Încet-încet, de-a-ndaratelelea — ca cineva care se teme să nu fie prins pe la spate — soarele roșu, mare și rotund se-ndepărta de iaz, privindu-l.

Cînd vorbele amuțesc, gîndurile încep să vorbească singure, iute, ciudat... Dănuț ar fi fost mulțumit să-l *atace* Olguța. Dar Olguța pîndea luciul apei din preajma sălciei, ca pe-o ușă îndărătul căreia o mîină apăsa clampa.

— Sst!

Nu vorbea nimeni. Herr Direktor aruncă țigara și trase trăgaciul.

— Acuma să știți că iese, șopti Olguța cu fruntea brăzdată.

Monica își astupă urechile.

În jurul sălciei, subt apă, zvîcneau noroadele mucegăite.

— Uite-o! Nu trage. Mai stai.

Răposata Fița Elencu răsărise din apă... sau din salcie. Și toate broaștele, împrejmuid cu ochi și bube salcia, începură a prohodi în cor.

Burduhănoasă ca un idol chinezesc, leproasă, știrbă și gușată, Fița Elencu nu se clinti din fața puștei.

Glonțul porni, piatra porni. Și glonț și piatră în zădar.

Prohodul broaștelor, din ce în ce mai urlător, gonea parcă și glonț și piatră.

Cu mișcarea elegantă a vânătorilor — asemănătoare cu destinderea în salt a ogarilor — Herr Direktor sprijini pușca de umăr și trase din nou. Piatra după glonț.

Galeș și sinistru, Fița Elencu îi privea.

Și deodată, înghițită Fița Elencu ,rămase numai în ochii vânătorilor. Salcia goală. Broaștele se risipiră.

— Ce zici, Herr Direktor?

— Știu eu!... E greu să tragi în apă; te orbește lumina... Urîtă broască!

— Urîtă broască! oftă Olguța.

— Urîtă! șopti Monica strînsă de un fior în spate.

— Hai să plecăm, moșu Puiu, se grăbi Dănuț.

— Nu, dragă. L-am scăpat pe decan. Să ne luăm măcar revanșa cu membrii baroului. Institui premiu un leu de broască. Eu țin contabilitatea. S-a făcut?

— Bravo, Herr Direktor! Lasă că le-arăt eu!

— Dănuț, începe tu... Nu te pripi, măi băiete! Ochește liniștit... Acuma trage. Ai scăpat-o. E rîndul Monicăi.

— Eu nu știu, moșu Puiu.

— Înveți... N-ai frică, Monica. Nu face zgomot, o îmbărbătă Herr Direktor văzînd-o că-și astupă urechile în loc să apuce pușca.

— Monica, mă supăr, interveni Olguța. Eu aștept.

Dojana Olguței o hotărî. Luă pușca, stîngace — așa cum fumează femeile care nu știu — și trase la noroc. O broască întoarsă pe burtă deveni nufăr alb.

— Un leu pentru Monica... Ia să te văd, Olguța.

Broasca Olguței făcu un salt deznădăjduit și căzu pe apă, arătînd cerului, cu lăbuța, inima rănită.

Ali alerga de-a lungul malului, hămăind. Un pocnet îl alunga înainte, altul îl întorcea îndărăt, mai mînios, mai buimac. Părea că se luptă cu țînțarii: el prea mare, ei prea mici.

— Pauză. Să facem bilanțul. Monica are doi lei; Dănuț cinci; Olguța opt... E rîndul tău, Dănuț.

— Ssst! Herr Direktor! Fița.

Pe iazul vînat de înserarea cerului se făcuse liniște. Numai păpurișul din fund suspina uscat.

— Olguța, trage tu; eu nu mai văd, șopti Dănuț lepădîndu-se de pușcă.

Olguța i-o luă din mîină fără să-l asculte. Obrajii îi ardeau ca atunci cînd intrase în odaia Fiței Elencu pentru răfuială. De astă dată, broaștele amuțiră ca să răsune singur glasul celei de pe salcie.

De unde răsuna?... De-acolo sau de-aiurea?... În tăcerea topită și-n umbra clipei vinete suiau cirezile negre din fundul pămîntului, mînate de un hohot de rîs hurducat, înnăbușit și gros.

— Ali, vin aici! Ține-l de gît.

Dănuț ascultă porunca epică. Olguța se lăsă într-un genunchi, își sprijini cotul de genunchiul celălalt, și ochi, și ochi, pînă cînd țelul se încrustă în burta albă ca un ciob de lună. Din inima Olguței și din pușca împietrită glonțul țîșni... și nimeri. Labele Fiței izbucniră în sus, tragice, ca brațele unui blestem. Îmbrîncit de glonțul care-l găurise, trupul se prăvăli în apă...

Răsăreau stelele pe cerul creștin.

— Bravo, Olguța! Asta-i lovitură de maestru. Meriți o pușcă de vînătoare.

— Olguța, îți dau ție pușca mea, sări Dănuț cuprins de entuziasmul darnic al marilor evenimente.

— *Merci*, păstrează-o. Eu am să am pușcă de vânătoare.

— Olguța, am câștigat pariul. Adică tu l-ai câștigat, Un cataif cu frișcă de la mama și un flacon de parfum de la mine.

— Herr Direktor, nu se putea să scape. Trebuia s-oucid.

— De ce, măi drace?

— Așa... Fiindcă-mi era frică de ea, răspunse tare Olguța ca s-o audă și Olguțele din trecut.

Acesta fu epitaful celor două Fițe.

*

Muzical, visul unei nopți de vară suna pe hotarul toamnei. Fluiere și flaute, cimpoaie, cobze și vioare, tălângi, viole și violoncelul monocord al buhaiului de baltă cântau din trei zări întunecate — albastru, pentru paloarea de argint a unei zări. Nu răsărise luna pe acolo; de mult trecuse soarele. În naltul luminiș, o stea tremura ca prinsă în pînze de păianjen.

Dănuț, cu pușca aplecată în jos, deschidea alaiul. Lătratul lui Ali crăinicea victorii.

...Împăratul se întorcea singur de la luptă. Oștile îl așteptau mai încolo, ca o pădure gata să-nflorească sau să piară subțire... Bietul împărat! Numai el își primejduse viața pentru ostașii lui și pentru liniștea împărăției. Ce împărat de treabă! Ce împărat viteaz! Bravo lui!

— Moșu Puiu, unde ești?... Ali! Ali! Hei-hei!...

Înainte era cimitirul de la marginea satului, îndărăt iazul cu Fița Elencu. Dar moșu Puiu era înaintea iazului. O luă la goană îndărăt, cu pușca.

— Herr Direktor, de ce nu-s eu băiat?

— Așa a vrut Dumnezeu!

— Ei, Dumnezeu!

Herr Direktor schimbă un zîmbet ateu cu steluța de sus.

— Sau cocostîrcul.

— Ei, cocostîrcul!

— Cine atunci? întrebă și se-ntrebă prudent Herr Direktor.

— Mama, Herr Direktor. Îți spun eu.

— Bine. Mama și tata au vrut, amplifică scrupulos Herr Direktor.

— Nu. Mama singură.

— De ce tocmai mama?

— Ca să mă persecute.

— Ei!

— Ba da. De ce nu l-a făcut fată pe Buftea?

— Lasă-l în pace, măi drace! Ce-ți mai trebuie?

Acuma ești băiat: ai pantaloni.

Olguța oftă amar.

— Nu-s băiat.

— De ce, Olguța? Ce mai vrei?

— Nu știu!... Da știu eu...

— Și nu ești tu mîndră să fii la fel ca mama?

— Asta-i altceva, Herr Direktor. Mamei îi place.

— Și ție?

— Mie nu.

— Îți plac băieții, Olguța?

— Mie?! Nu pot să-i sufăr.

— Atunci de ce vrei să fii băiat?

— Eu nu vreau să fiu fată.

— Atunci ce vrei să fii?

— ...Vezi, Herr Direktor! Spun prostii... fiindcă-s fată.

— Da tu, Monica? o întrebă Herr Direktor, cîntărindu-i cozile cu palma.

— ...Eu aș vrea să fiu ca *tante* Alice.

— O iubești, Monica?

— Da.

— Și pe mine?

— Sigur, Herr Direktor, îl încredința Olgața; ea e prietena mea.

Treceau în dreptul stogurilor de fîn rînduite pe câmpie, ca niște falnici cozonaci abia scoși din cup-torul verii.

— Monica, așa-i c-ai obosit? o întrebă poruncitor Olgața, încetinind pasul.

— Puțin!

— Da tu, Herr Direktor?!

— Ajungem îndată.

— Dragă Herr Direktor, mai avem... și te-aș ruga ceva.

— La dispoziție.

— Da să-mi promiți că faci.

— Depinde.

— Spune că da, Herr Direktor.

— Spune tu ce vrei.

— Spun, dacă promiți.

— Spune.

— Vra să zică mi-ai promis?

— Să zicem!

— Hai să ne odihnim, Herr Direktor, Uite, Monica nu mai poate.

— Și mama ce-are să spuie?

— Are să ne-aștepte.

— Cu biciușca!

— Ba cu mîncare bună și caldă fiindcă noi am cîștigat pariul.

— Așa să-i spui.

— Sigur. Eu am să-i spun.

— Să ne așezăm... Da unde-i Dănuț?... Dănuț... Dănuț! Kami-Mura, stop!

„U-uuu... tra-raa... oo-ooop”, hăuli ecoul dezvățat.

— Moșu Puiu, mă duc eu să-l aduc, se oferi Monica, spăimîntată de singurătatea lui Dănuț.

— N-are să-ți fie frică?

— Nu, mințiră buzele Monicăi, dezmințite de obraji.

Cu dinții și pumnii strînși, Monica o luă la goană orbită de întuneric. Pe măsură ce se îndepărta mai tare de cei rămași pe loc, alerga mai iute. Și spaima, ca un greier negru și strident, țipa-n tăcerea ei: Dănuț, Dănuț, Dănuț...

Inimile celor doi fugari, lovindu-se una de alta pe neașteptate, căzură-n jos, de fier, și zvîcniră în sus, istovitor de elastic.

Cu picioarele cosite Monica se opri în drum, închise ochii și țipă, gîfîind: „Dănuț, ajutor!”...

Lui Dănuț, în sprinteneala fugii, îi căzuse pușca din mîini în dreptul Monicăi. Țipătul Monicăi îl opri. Se întoarse îndărăt, ridică pușca și încruntat se porni asupra Monicăi.

— De ce m-ai strigat?

Ținea pușca de țeava, cu patul proptit în pămînt, calm. În schimb vorbele-i erau anemiate ca aripele fluturilor strînse în degete brutale.

Monica, mută, îl apucă de mîină, sorbind adînc răcoarea serii.

— Lasă-mă. Nu vezi că țin pușca?

— Tu ești, Dănuț?

— Eu, sigur, se făli glasul învîrtoșat. Nu vezi! Ce cauți aici?

— M-a trimis moșu Puiu să te chem înapoi.

— Și de ce fugeai?

— Mi-era frică, Dănuț.

— Aha!

— Te rog să nu mă spui Olguței. Ea se supără.

— Și eu mă supăr!

— Nu te supăra, Dănuț. Eu îs fricoasă.

— Știam eu!
— Cu tine nu mi-i frică.
— Hee! Cred!
— Tu ești băiat; ești curajos.
— Și ce vrei?
— Să mergem înapoi.
— Și dacă nu vreau?
— Atunci mergem acasă. Da parcă și tu veneai înapoi...

— Mă plimbam.
— Eu merg cu tine, Dănuț, unde vrei.
— Știi tu ce-i acolo? o întrebă Dănuț, arătînd cu țeava puștii.

— Satul.
— Nu. Ci-mi-ti-rul, vorbi tare Dănuț, estompînd treptat silabele fioroase.

— Vai, Dănuț!

— Ți-i frică?

— Cu tine, nu.

Dănuț își stăpîni un oftat de ușurare.

— ...Bine. Hai *cu mine* înapoi.

— Lasă-mă să te țin de mîină, Dănuț...

Două mîini se încleștară, încuiate în apropierea cimitirului. Porniră. Pașii lui Dănuț creșteau. Din nou goana clocotea în el.

— Dănuț, nu vrei să mergem mai încet?

— N-ai decît să rămîi singură.

— Nu, Dănuț... eu cu tine vreau... da nu mai pot. Hai mai încet, Dănuț...

— Dacă-ți place! Eu mă grăbesc.

— De ce, Dănuț? Moșu Puiu ne așteaptă.

— Aî! Am spus o dată!

...În drum, o vrăjitoare aținuse calea împăratului. Cu mîinile — fiindcă isprăvisise gloanțele — împăratul se luase la trîntă cu ea. În ajutorul vrăjitoarei săriseră din cimitir toate duhurile rele. Dar mîinile

împăratului erau de fier, ca și curajul său. Pușca într-o mână, mâna vrăjitoarei în cealaltă — și la drum! Împăratul se ducea să înece vrăjitoarea în sângele balaurului răpus... Halal de-așa împărat!...

Din marele belșug ceresc cădeau steluțe, stele și luceferi prin noapte și prin veacuri.

— Ce stai?

Dănuț întoarse capul îndărăt. Monica privea cerul cu ochii măriți ca și cum ar fi văzut zborul unui înger. Apoi, cu aceiași ochi, îl privi pe Dănuț.

— Vai, Dănuț, ce frumos e!

Așa se dezvălui sufletului Monicăi, întâia noapte lirică a lunii...

— Unde-s? se răsti Dănuț dînd drumul mîinii de prisos de acum înainte.

— Crede-mă c-aici i-am lăsat! se apăra Monica, îndoindu-și degetele înțepenite de strînsoarea viteazului împărat.

În locul vînătorilor de broaște — ca într-o vrajă — un moș decorativ cocea păpușoi la un foc aromat de vreascuri și coceni.

La auzul vorbelor, moșul se aplecă și întoarse un păpușoi rumenit: pe stogurile de fîn și pe cîmpie, și poate și pe cer — o umbră mitologică răsuci gîtul unui balaur cu limbele vîlvoi.

— Moșule.

— ...

— N-auzi, moșule?

— ...

Autoritar, Dănuț bătu cu patul puștii în pămînt.

— Hei! Moșule! Eu îs de la curte!... N-auzi?

Moșul se întoarse clipind. Cu ochii micșorați și troieniți de sprincenele albe, îl privi pe Dănuț cum privești o rîndunică pierdută în cer, sau o gîză prizărită printre ierburi.

— Ha?

— Poate că n-aude, săracu! interveni Monica. Vorbește mai tare, Dănuț.

— Tu să taci! Mo-șu-le, urlă Dănuț, roșu la față, n-auzi odată?

— Aud?

— N-ai văzut un domn și-o domnișoară? răcni Dănuț ca pentru cineva din lună.

Moșul trase cu ochiul la carul cu boi oprit în drum, trase cu ochiul și la fața lui Dănuț, posomorită cu toată veselia flăcărilor, și-și căută de treabă mai departe. Un alt păpușoi fu tolănit pe cealaltă coastă de-o mână deprinsă cu focul.

— Ei comedia dracului! oftă din greu Dănuț.

Dacă și surîsul ar fi să aibă umbră, al moșneagului ar fi acoperit cîteva fălci, de mare și bun ce era.

— Moșule, moșule, n-auzi?

— N-am văzut ni'că! Ei!

— Ești sigur?

— ...

— Ți-ai bătut joc de mine! se întoarse Dănuț către Monica.

— Crede-mă că nu, Dănuț! Aici erau...

— Da nu-s! — bātu el din picior.

— Poate că-s mai încolo.

— Du-te și-i caută.

— Parcă ți-ar fi nevastă, boierule!... Așa-i ghini!... Mai stați oleacă la foc. Ia luați cîte-un păpușoi.

— Eu mă duc să-i caut, suspină Monica. A!...

Dănuț îi întoarse spatele.

Olguța răsărise din car, pe jumătate în bătaia flăcărilor, făcînd semn Monicăi să tacă și să vie. Înălțată de brațele lui Herr Direktor, Monica se trezi în fin gîdilitor și parfumat ca un îndemn la rîs, cu stelele deasupra și șoaptele Olguței la ureche.

— Olguța, să-l chem și pe Dănuț.

— Lasă-l să *te aștepte!*

— Să stea singur?

— Sigur. Așa a vrut!

Olguța înjumătăți păpușoiul adus de Monica, suflînd în palme. Se înfruptară toți trei.

— Herr Direktor, ai băgat de seamă? Cînd mănînci păpușoi parcă paști!

— *Merci!*

— Să-ți mai dau?

— *Reste!* îmi stric pofta de mîncare.

Culcat pe spate, Herr Direktor privea cerul prin monoclu. Calea laptelui adia pînă-n zare, ca vîntul într-un lan astral de rochița rîndunelii.

„Un taraf de lăutari... și celelalte”, dori tainic Herr Direktor, oftînd.

— Olguța, trebuie să pornim spre casă.

— Iaca pornesc.

— Cheamă-l pe moșneag.

— Parcă eu nu știu să mîn! Hăis, boală! îndemnă ea boii cu glas prefăcut.

— Iaca mă cheamă nepotu-meu. Stai, măi copchile măi! Nu porni.

Moșneagul se porni de lîngă foc, păturînd în pănuși păpușoi coști.

— Apoi te las cu bine, boierule.

— Moșule, mă lași aici?

— Păi cum?

— Moșule.

— ...

— Moșule, n-auzi? Vin și eu.

— Așteaptă-ți copchilița, boierule. N-o lăsa, c-o mănîncă lupchii. Hăis!

Scîrț-scîrț, scîrț-scîrț...

— Lupii? murmură Dănuț îngîndurat, strîngîndu-se lîngă foc.

Scîrț-scîrț, scîrț-scîrț... Parcă-i făcea în ciudă!

Cu pas împărătesc, legănîndu-și coarnele prin stele, boii trăgeau; carul scîrțîia. Moșneagul lîngă boi. Și numai Dănuț lîngă foc.

— Monica! Unde ești, Monica?

— Aici-s, Dănuț.

— Kami-Mura!

— Buftea, hoo!

— Uf!

...Din car, Dănuț dădu un binemeritat concediu bravului împărat.

— Uite luna!

— Luna-i?

— Luna; Samănă cu tine, Buftea, cînd ai *oreillons!* Răsărise colorată ca un abțibild, fără gură și sprincene lineare, luna care-o văd copiii mici prin somn, strîmbîndu-se elastic: serioasă, veselă sau tristă.

Olguța o vedea ilară și-i venea să-i scoată limba.

— Nu seamănă cu Dănuț, Olguța! protestă Monica după o scrupuloasă examinare.

— Da cu cine seamănă? Cu tine?

— C-un nătărău de bostan! glumi Herr Direktor.

— Buftea, spune și tu cu ce seamănă. C-un glob de aur?

— Lasă-mă-n pace.

— Fii politicoș! Ai noroc că-s bine dispusă.

Dănuț nu se gîndea la lună. Constatase din auzite prezența ei și o găsisese în turbinca lui Ivan, fără s-o privească pe cer.

Lui Dănuț îi era foame. Luna din turbinca lui Ivan, cu fața ei de lipovan gras, era stăpîna unei băcănii mai mare decît a lui Ermacov de la Iași. Dănuț o vedea punînd în vastul coș de hîrtie, cutii cu sardele; tăind patace roșcate de salam; deschizînd cutii cu măslina marinate; întinzînd, spre gustare, cu vîrful cuțitului, o așchie grasă de cașcaval

de Penteleu; desfăcînd un hîrzob de păstrăvi afumați...

— Herr Direktor, mie mi-i antipatică luna.

— De ce?

— De la Slănic, Herr Direktor.

— Ce ți-a făcut la Slănic?

— Trebuia să ne plimbăm *pe lună*. Pe atuncea eram eu mică.

— Și-acum ești mare?

— Nu. Da atunci eram mai mică... Eu mergeam de mîină cu Buftea, înainte. Și-n urma noastră veneau niște domnișoare care se sărutau cu domnii...

— I-auzi!

— Da, Herr Direktor. Eu vedeam umbrele lor... De ce se sărutau, Herr Direktor?

— Se jucau, Olguța.

— Asta-i joacă?!

— Joacă de oameni mari!

— Mai rău decît copiii, Herr Direktor! Eu n-am să mă joc așa niciodată. Herr Direktor, spune-mi drept dacă ți-ar veni ție să te săruți pe gură cu o cucoană care nu ți-i rudă?

— Aaa! Mai ales! Sigur că nu, oftă Herr Direktor.

— Sigur. Asta-i greșos. Uite: Monica-i prietena mea. Spune tu, Monica, mă spăl eu pe dinți cu periuța ta?

— Nu. Tu ai periuța ta.

— Vezi, Herr Direktor! Ei, îți spun pe onoarea mea, că domnișoarele celea se sărutau pe gură cu domnii de-acolo!

— Vai de mine!

— Crede-mă, Herr Direktor. De asta, eu nu le lăsam să mă sărute pe obraz... Și eu am băgat de seamă că ziua nu făceau așa. Numai cînd era lună.

— Vra să zică nu ești bine cu luna?

— Nu, Herr Direktor. Cînd o văd îmi vine ciudă.

— Vin să te pup, Olguța.

— Pupă-mă.

— Nu te superi?

— Nu. Tu ești rudă cu mine... Și tu nu faci ca domnișoarele de la Slănic.

— Ferească Dumnezeu!

La intrarea în sat, un tunel gălbui găuri noaptea.

— Ne-am fript, copii! Au trimes după noi, zîmbi Herr Direktor recunoscînd farul de la automobil și presimțind ce adăpostea.

— Iar Anica! se supără Olguța... Moșule, ia vin să *grăim* oleacă.

— Să grăim!

Moșul rămase în urma boilor, ștergîndu-și musteața.

— Moșule, să spui că nu ne-ai văzut. Are să te-n-trebe o țigancă — glasul Olguței scăzu — care umblă cu un neamț. Știi, neamțu cu *căruța dracului*.

— Lasă că le-arăt eu! Neam spurcat! mormăi moșul trecînd lîngă boi.

Herr Kulek se apropia, cu brațul încolăcit pe mijlocul Anicăi: Ținea farul în mîna ridicată, ca pe o halbă.

— N-ai văzut pe boieri, moșule? întrebă distrat Anica.

— Hm! Ai să te-afurisești, fa! Chei din fața mea! Hi, boală!

Hohote de surdă veselie porniră din fînul carului, acoperite de rîsul greierilor și-al cosașilor.

Spiritual, Herr Kulek luminează luna cu farul și trecu mai departe, vorbind Anicăi ca unei surdomute de același neam.

*

— Borșul, Profiro, strigă domnul Deleanu din cerdac, zvîrlind țigara.

— Borșul, Profiro! intonă corul din car, prin zarva cînilor din curte și din sat.

Cu lampa într-o mîină și cu lingura de salată în cealaltă, doamna Deleanu îi aștepta pe scări, severă ca o alegorie a Justiției casnice pentru acei care întîrzie la mese.

— Poftim! Car cu boi vă mai lipsea! Domnule automobilist, acum se vine la masă, și așa?

— Păziți, c-o arunc pe Fița.

— Aii!

Doamna Deleanu se ghemui, ferindu-se. Mănușile lui Herr Direktor purtaseră, o clipă, groaznica po-reclă. După mănuși sări din car Ali, gudurîndu-se frenetic.

— Am cîștigat pariul, întrebă-i, țipă Olguța avîn-tîndu-se din car pe-a doua treaptă în brațele dom-nului Deleanu.

— Adevărat?

— Veșnica ei pomenire! intonă Herr Direktor.

— Uf! Slavă ție Doamne! răsuflă doamna Deleanu. Parcă am avut o presimțire: cataifu-i gata.

— Ura pentru cataif!

— Dar n-am să vi-l dau fiindcă vă faceți de cap.

— Patapum, bum... Dă-ni-l de sufletul lui Pata-pum, mamă dragă, se jelui Olguța arătînd moartea declamatorie a basetului.

— Ce-avem la masă? năvăli Dănuț scuturîndu-se ca un cățelandru scos din apă.

— Bună sara, *tante* Alice... Olguța a împușcat broasca.

— Daa? Bună sara, Monica. Hopa. Ți-i foame?

— Grozav, *tante* Alice.

— Bravo!

Cu fîn zburlit în părul blond și cu obrazii rumeniți, Monica clipea, luminoasă în lumina lămpii.

— Da unde-i Anica? N-ați întîlnit-o?

— Caută luna! mormăi Olguța, mestecînd un colț de pîne.

— De miere! adăugă Herr Direktor, scuturîndu-se de fîn.

— Grigore! Nu-ți dau cataif.

— Are Kulek și pentru mine!

Pașii Profirii duduie. Aducea castronul cu borș.

— Poftă mare, boierilor! le dori moșul, plecîndu-se.

— Asemenea, moșule!

— Hii, boală!... Nie, potaie!

Boii porniră visători prin ocară cînilor.

Aburii borșului pictară nostalgii pe fețele înfomețaților.

În tăcerea deplină, vorbiră numai lingurile, greierii și ochii cînilor.

PARTEA A DOUA

I

„MEDIUL MOLDOVENESC”

Ca dintr-un cantalup ținut la gheață, delaolaltă cu lumina soarelui, intra răcoarea prin ferestrele deschise: venise toamna.

Coșulețul cu struguri din mijlocul mesei, împodobit cu frunze bahice, lumina.

Struguri de culoarea dimineților blonde și-a celor verzui; de culoarea amiezilor bălane; de culoarea amurgurilor profirii; de culoarea miezului de noapte vînat de duhuri necurate; de culoarea nopților albastre iluminate de somnul lunii — se îngrămădeau redeșteptînd icoana zilelor și nopților trecute.

Dănuț mînca poama, iute și plural. În farfuria lui sîmburi și coji nu existau: numai scheletele verzi ale ciorchinelor înlăcrimate. Olguța arunca cojițele, vehement, ca niște insulte farfuriei, preocupată de mișcare mai mult decît de gust. Monica desprindea boaba, o dezbrăca de cojiță între buze și, pe cînd gura alegea sîmburii de miezul apos, degetele așezau cojița în farfurie, meditativ, ca pentru un joc de șah: se apropia sfîrșitul vacanței.

— Dănuț, spală poama; de cîte ori ți-am spus!

Dănuț muie strugurii în apă...

— Să știi c-ai să capeți apendicită! De ce înghiți sîmburii?

„De-ar da Dumnezeu”, dori Dănuț în sinea lui, înghițind înainte: se apropia școala.

— Un chibrit, ceru doamna Deleanu, turnînd apă clocotită în ibricul de cafea.

Herr Direktor alese un chibrit din cutiuță.

— Dă-mi cutia, omule. Doar nu-ți cer luna!

— Imposibil! Cutiile de chibrituri dispar.

— Bine. Revanșa mi-o iau la caimac.

— Poftim cutia... numai să fie cafeaua blănită.

— De ce-or îi dispărînd cutiile de chibrituri? întrebă domnul Deleanu, aprinzîndu-și țigara și punînd cutia în buzunar, mașinal.

— Fiindcă toți furăm cutiile de chibrituri ale celorlalți! Dă-mi înapoi cutia.

— Ce cutie?

— A mea.

— De unde! A mea e. Am scos-o din buzunar. Poftim: o singură cutie... Ei! drăcie!

Două cutii ieșiră din buzunar.

— Ai dreptate! Mare minune cu chibriturile! Se vede că au un element penal în compoziția lor.

— Focul, nu chibriturile.

— De la Prometeu cetire?

— Te cred.

— Bravo, Grigore! Voi propune, cînd se va face revizuirea codului penal, o nouă infracțiune: delictul prometeian... Aș face-o numai ca să văd capul mai multor colegi de dincolo. „Ce-i aia?” „Cine-i ăla”?

— Cine-i ăla, papa?

— Un viteaz, Olguța. A furat focul zeilor și zcii l-au pedepsit mai rău decît pe hoți.

— Și el s-a făcut haiduc?

— Nu. A murit.

— Și cine l-a răzbunat?

— Literatura, zîmbi doamna Deleanu.

Olguța tăcu, încruntată. Anumite discuții însoțite de zîmbete, o supărau ca o convorbire într-o limbă pe care nu o înțelegea îndeajuns. Și pe deasupra, și mai presus de toate, o nemulțumea surîsul lui Dănuț.

— Ce rîzi?

— Am nimerit o boabă acră.

— Hm! Îți șade bine: de asta te-am întrebat. Parcă ești Patapum. *La dulce*, plîngi?

Dănuț făcuse un spirit pe tăcute. Cînd domnul Deleanu explicase Olguței că hoțul focului fusese pedepsit, Dănuț gîndise: „S-a fript!” Dacă n-ar fi fost și Olguța, Dănuț ar fi spus spiritul. Așa scăpase de Olguța! Îndeobște, Dănuț era tăcut pe dinafară și limbut pe dinăuntru, poate fiindcă înăuntru nu era Olguța.

În jurul ibricului de cafea, hora violentă a flăcărilor se rotea ușoară.

„Fuuu!”

Bolborosind, cafeaua se umflase deodată, clăbucită și mînioasă ca un curcan de șocolată. Ținînd ibricul de coadă, deasupra flăcărilor, doamna Deleanu începu culesul caimacului.

— Nu mai pot! gemu Olguța, combativă. M-am umflat. Mamă dragă fă-mi și mie o cafea.

— Ia mă rog!

— Te rog, mamă!

— Cafeaua nu-i pentru copii.

— De ce?

— Fiindcă enervează.

— Atunci tu de ce bei?

— ...Fiindcă ajută digestia.

— Și eu n-am digestie?

— Ai și fără cafea.

— Și tu ai nervi și fără cafea, mamă dragă, șopti galeș Olguța.

— Olguța, nu te obrăznici!

— Dacă mi-i poftă de cafea.

— Lasă că-ți dă tata din farfurioară, un pic... un picușor de poftă, adăugă domnul Deleanu simțind privirea de Neptun a doamnei Deleanu îndreptată asupra lui din clocotul cafelei.

— Bine că vine școala, oftă mama Olguței. Să am și eu puțină vacanță... Dănuț, ajunge. Du-te și te spală pe mâni.

— *Merci, tante* Alice.

— Să-ți fie de bine... Olguța, hai și tu; plimbă-te pe afară cu Monica. Acuși trebuie să vă culcați.

— Știu, oftă Olguța. Papa, îmi dai cafea?

Domnul Deleanu își umplu farfurioara.

— Suflă, Olguța, s-o răcorești.

Bruna furtună din farfurioară azvîrli un val și pe fața de masă.

— Olguța! Azi am pus fața de masă.

— Mamă dragă, începu Olguța după ce-și sorbi cafeaua, de ce spui tu, când verși cafea, că ai să iei bani?

— Fiindcă așa se spune.

— Atunci de ce te superi când vărs eu?

— Îți mulțumesc!

— Pentru puțin, mamă dragă! *Merci*, papa! Hai, Monica!

După ce rămaseră singuri, Herr Direktor începu să rîdă.

— Cine-i profesoara Olguței?

— O fată excelentă.

— Mult sînge rău trebuie să-i mai facă.

— Închipuiește-ți că nu! Bineînțeles, lecțiile sînt *discuții*, și raporturile dintre ele camaraderești. Olguța-i oferă ceai sau dulceață, și profesoara convorbiri instructive... De altfel, Olguța învață ușor și cu plăcere: singura moștenire simpatică de la Fița Elencu!...

Și sînt convinsă că prietenia cu Monica și viața împreună or s-o mai îmblînzească.

— Păcat ar fi! suspină domnul Deleanu.

— Păcat?! Gîndește-te că-i fată, nu haiduc!

— Da, da. Așa-i șade bine Olguței... Să fi fost Dănuț ca ea...

„Dănuț îi mai prostuț: el samănă cu mama lui.”

— Închipuiește-ți, Grigore, că această amabilitate mi-a fost servită în față, de o prietenă a voastră din copilărie... probabil un flirt.

— Cine? întrebă rîzînd, Herr Direktor.

— Domnișoara Dobriceanu.

— Mai trăiește?!

— Dragă, îi de-o vrîstă cu voi!

— Biata Profiriță! De la ea nimic nu te poate supăra. E latifundiară inexprpriabilă în împărăția cerurilor. Avea mare admirație pentru Iorgu...

— Numai?

— Mai știi?!... Tu și cu Dănuț nu sînteți *genul ei!* Îi plac oamenii limbuți și agresivi. Și ea e un mieluț. Da-i plac toreadorii!... Săraca!... Iorgule, îți aduci aminte ce obrăznicii îi spuneai?

— Da... Săraca!

— Dragii mei, începu Herr Direktor, ștergîndu-și monoclul cu batista, ca pentru o luptă cu ochii, fiindcă a venit vorba de Kami-Mura și fiindcă a sunat ceasul plecării...

— Deja?

— Dacă nu mă dați voi afară mă dă toamna... Și cum spuneam, fiindcă se apropie plecarea, aș vrea să limpezim o chestie care mă preocupă serios. Ce intenții aveți voi cu privire la Dănuț?

— Cum? E foarte simplu, răspunse repede doamna Deleanu. Îl dăm la liceu.

— Și?

— Punct.

- Grăbită mai ești la puncte!
- Nu văd unde vrei s-ajungi?
- Îndată... La ce liceu vreți să-l dați?
- La Liceul Internat.
- Intern?
- Vai, Grigore! Se poate una ca asta! Dănuț intern?... Extern, firește.
- Iorgule, tu n-ai nimic de spus?
- Eu sînt de acord cu Alice. Chestia-i limpede ca apa.
- De loc!... Ce vrîstă are Dănuț?
- Unsprezece ani; nu știi?
- Perfect. Vra să zică e băiat.
- Copil.
- Nu, nu! Băiat. Și nenorocirea e că pentru tine va fi mereu copil.
- E natural. Sînt mama lui.
- Foarte frumos și lăudabil. N-am nimic de spus. Tu ești o mamă admirabilă.
- Țț!
- Și tocmai de asta ești primejdioasă pentru educația unui băiat.
- Vai!
- Ascultă, Alice, să lăsăm fleacurile. Să vorbim serios. E în joc viitorul singurului tău băiat, singurului urmaș al numelui nostru. Tu știi bine că-ți iubesc copiii. Da sau ba?
- ...
- Eu copii n-am. M-a ferit Dumnezeu de căsătorie pînă acum, și de-acum înainte știu să mă feresc singur. Așa că toată afecțiunea mea... și restul, e pentru copiii voștri. Și singura mea bucurie — alții ar numi asta ideal, eu îs mai modest — e să-i văd oameni... mai vrednici și mai întregi decît noi. Și, slavă Domnului, nici noi nu sîntem de lepădat.
- Și? se impacientă doamna Deleanu.

Herr Direktor aprinse o nouă țigară.

— Vă rog să mă credeți că tot ce vă spun e gândit și copt de mult, în căpățîna asta fără de plete poetice... Vă-ntreb: ce-are să se aleagă din Dănuț dacă va face liceul așa cum vreți voi?

Doamna Deleanu ridică din umeri.

— Dragul meu, ce s-alege din toți copiii crescuți în condiții bune, subț privegherea părinților. Răspunde tu mai precis... dacă poți.

— Cred că da. Un ratat.

— Grigore!

— Azi ești în toane rele, zîmbi domnul Deleanu, cu oarecare îngrijorare totuși, ca la auzul unui gând de-al său, ocolit și rostit de un altul.

— Nu glumesc, nici nu cobesc. Vă pot dovedi ceea ce am afirmat, cu creionul în mîină, matematic.

— Poftim... ai devenit prooroc!

— Nu, Alice. Degeaba te superi. Sînt convins că Iorgu gîndește la fel: spune.

— ...

— Dragă Iorgule, tu ești un om de ispravă: îți iubești copiii, nevasta — hai să zicem — dar ești un om comod, moldovan prin excelență. Și asta spune tot... Știi, de pildă, că ți se dărimă acoperișul casei, în loc să-l dregi — ceea ce te va scoate pentru cîtva timp din tabieturile tale — ești în stare să te îmbeți în fiecare zi ca să uiți că din clipă-n clipă poate să-ți cadă în cap. Așa-i?

— Poate. Numai că, din fericire, acoperișul casei noastre e teafăr.

— Bine. Să lăsăm acoperișul. Nasturul de la pantaloni, din zi în zi mai descusut, nu-i coși la loc fiindcă te bizui pe noroc și ai ferma convingere că norocul se preocupă de nemurirea aței de care-ți atîrnă nasturul. Iar în ziua cînd îți cade, devii pesimist și faci admirabile stanțe melancoliei celor bătuți de soartă

— fără ca să-ți coși alt nasture la loc... Uite Iașul, Iașul nostru, Iașul! Un oraș care are poeți și n-are primar, fiindcă, bineînțeles, primarii sînt tot moldoveni. Toată activitatea primarilor se reduce la înzestrarea cu ruine din ce în ce mai poetice și mai melancolice a reveriei poezilor din ce în ce mai bețivi, mai acri și mai calici... Dragii mei, lenea moldovenească începe cu vorba moldovenească și se încheie cu fapta moldovenească. Voi nu vedeți că limba noastră e făcută pentru femei și pentru taclagii! Dulce — ce-i drept — și molatecă îngrozitor, deprimant de molatecă! Parcă-i vorbită numai din puf, la gura sobei, cu jumătate gură, între două cafeluțe cu șerbet, cu ochii cîrpiți de somn. Limba valahilor e vulgară: recunosc. E brutală: adevărat. Dar e vioaie. Vorbele-s scurte, răstite, ca pentru luptă. Ai impresia că cine le rostește are mușchi, și mușchi vînjoși, și nervi pe deasupra... Și credeți-mă că ce spun, spun cu durere, căci mi-e dragă Moldova... Uite, pînă și dragostea pentru Moldova e plină de milă, ca pentru un biet bătrîn nevolnic dar venerabil. De altfel asta e și expresia consacrată a moldovenilor pentru Iași de pildă: „Bătrînul nostru oraș! Bietul Iași!” Toți îl deplîng și toți revendică mila celorlalți pentru bătrîna capitală a Moldovei. Și spune-mi tu, Iorgule, dacă nu ești prototipul moldoveanului?

— Așa-i, măgarule, sîntem frați!

— Sîntem frați... Da. Numai că moldovenismul meu a primit un altoi salutar...

— Monoclul?

— Dacă aș fi rămas în Moldova sînt sigur că-l purtam, cum se spune, în fundul pantalonilor.

— Exagerezi!

— De loc!... Adu-ți aminte că printr-a șasea de liceu făceam versuri!

— Și?

— Arvonisem deja energia la Muntele de Pietate.

— Toți băieții trec pe-acolo.

— În Moldova mai ales... și nenorocirea-i că rămân.

— Ai devenit moldofob?

— Nu... Dar constat că Moldova-i primejdioasă. Trăsătura ei esențială, din care decurg toate celelalte, e o anumită lene, elegantă, aristocratică, estetică, cum vrei să-i spui, dar nefastă mai ales. Cine trăiește în Moldova din copilărie, trebuie să-și puie vată în urechi, ca și marinarii lui Ulysse, altfel îi ucid frumoasele sirene...

— Grigore, eu am trăit numai în Moldova, și trăiesc: hm?

— Și sînt ferm convins că te întreb și tu cum ai ajuns unde ești.

— N-am obiceiul să-mi pun astfel de întrebări... dar poate că ai dreptate.

— Sigur că am. Dacă nu era Alice, tot talentul și toată inteligența ta ți-ar fi fost un ferment de amărăciune în plus. Poate exagerez puțin, dar, în fond, am deplină dreptate. Mediul moldovenesc e primejdios pentru educația băieților... Viitorul lui Dănuț nu trebuie încredințat *norocului moldovenesc*. Deocamdată îl aveți voi, îl avem noi, în mâinile noastre.

— De Dănuț nu mă despart. Asta s-o știi, se scutură nervos doamna Deleanu.

— Dragă Alice, mîine-poimîne vine armata. Vrînd-nevrînd ți-l ia. Nu mai vorbesc de miile de despărțiri dintre părinți și copii — dintre mame și băieți, mai ales — inerente vieții. Or să-nceapă femeile, chefurile etc. ... inevitabile. Ce-ai să te faci?! Ai să-l legi? Nu. Ai să plîngi... Or, și pentru tine — și mai ales pentru el — e bine ca despărțirile să fie fără lacrimi, bărbătești. Și-i iarăși foarte bine ca nenumăratele ispite ale adolescenței și-ale tinereței să-l gă-

sească bărbat călit în viață, nu poet ancorat în fustele mamei... Și să știi, Alice — ți-o spune o experiență — adevărată dragoste pentru mamele lor au numai copiii crescuți în *viață*, nu cei crescuți în ietacul mamei. Odraslele din ietacul mamei știu să-i canonească bătrînețele, cu nenorocirile lor futele. Ceilalți știu să prețuiască și delicateța și jertfele secrete ale celei care i-a crescut, fiindcă la tot pasul s-au lovit de viața care, cum știi, nu-și pierde vremea cu solitudinii și amabilități materne...

— Grigore dragă, se rugă doamna Deleanu, da eu nu-l răsfăț pe Dănuț. Spune tu: nu-s eu destul de severă cu el? Poate mai severă decît cu Olgața!

— Alice, genul acesta de severități nu contează. Îndărățul *mamei severe* e tot *mama*. Copilul știe sau simte aceasta. Ajunge atîta: răsfățul e gata. Severitatea care vine de la un străin e tonică... Evident, nu vorbesc de monstruoasele prigoniri careucid sufletele. Slavă Domnului, sîntem în măsură să-l ferim pe Dănuț. Vorbesc de severitatea, de asprimea pe care copilul trebuie s-o întîlnească de mic, fiindcă numai aceea îi dă mușchi și individualitate combativă. Să admit, ipotetic, că severitatea educației de pînă acum e fără cusur... Să întoarcem pagina. Să-l privim pe Dănuț în liceu, în liceu la Iași, bineînțeles. Ia închipuie-ți că într-o zi Dănuț vine acasă cu capul spart, fiindcă s-a bătut sau s-a jucat cu alți băieți... Ei! vezi! Ai tresărit! Atunci te vei alarma, vei exagera, vei plînge, îl vei compătimi... Și Dănuț va simți nevoia să aibă cîte o soră de caritate pentru fiecare durere sau necaz... Ori, în viață și-n război surorile de caritate nu-s obligatorii, și chiar dacă ar fi, sînt rare... Sau altceva. O notă proastă, de pildă. Dănuț te va convinge — cu lacrimi, la nevoie — că-i persecutat. Tu-l vei crede fiindcă ești sensibilă lui mamă, și fiindcă, pe de altă parte, belferii care sînt oameni

din viață — cu tot ce implică aceasta — nu sînt la fel cu mamele și nici nu pot fi mamă a treizeci-patruzeți de copii străini... Consecința: în loc să născocască el singur mijlocul de-a birui reaua voință, neatenția sau severitatea dascălului, va obține o intervenție la director, prin părinți... Ei! asta topește bărbăția... Și, ascultați-mă, condițiile de viață devin tot mai grele. Răscoala țărănească e un semn. Vor începe alte răscoale, alte tulburări — mai curînd sau mai tîrziu. Civilizația a început să pătrundă în țara noastră, luînd aspecte comice de operetă — dar va isprăvi prin a pătrunde adînc, efectiv, și atunci va lua aspecte tragice. Se vor revizui valorile sociale, se vor dărîma așezămintele barbare și poetice, și marile energii ale muncii vor copleși tirania trîndăviei stăpînilor de ieri. Vom avea, în sfîrșit, mai mulți medici și mai puțini popi, mai multe spitale și școli, și vor năvăli în viața socială oameni care vor *tîrî* civilizația cu ei, vulgari dar energici, brutali dar puternici. Ș-atuncea, dragii mei, a fi nepotul lui conu Costache Dumșa nu va mai însemna nimic, decît poate în rarele saloane cu mobile mîncate de molii și boieri scăpătați. Atunci nu te va mai întreba nimeni: „Cine-a fost tată-tău?” Pașaportul ereditar pentru saloanele aristocratice și pentru viața socială de azi — va fi un arhaism perimat... Ferice însă de acel care, puternic prin el, va ști să-și arunce numele cu iz de cronici nespălaților pe care i-a biruit cu pumnii lui, ca o impertinență. Așa, da! Acela va fi stăpînul celorlalți, ca și strămoșii lui, dar *altfel...*

— Grigore, tu uiți că Dănuț va fi bogat...

— Nu uit de loc... Averea moștenită e socotită ca o fericire căzută din cer, de poeți, dar de oameni teferi, nu. A! nu spun că sărăcia lucie e o fericire! Această pretenție o las religiei cu popi grași! Dar

tot atît de mare primejdie ca și calicia e averea de-a gata pentru sufletul copiilor. Dragă Alice, bietu tatumeu, era un om care se ridicase numai prin puterile lui... N-ai teamă! Nu-s demagog, nici nu fac politică, nici nu-s snob de-a-ndoaselea! Vreau să-ți spun atît: tata a avut experiența vieții. Ei bine, știi ce ne spunea el cînd eram mai mari? „Măi băieți, sănătoși sînteți, cap aveți: iaca-tă averea pe care v-o las. Dacă-ți ști să fiți oameni, îți lăsa nepoților mei mai mult decît vă las eu vouă, dar cît v-am lăsat v-ajunge.” Iată, Alice, singura avere cu adevărat mănoasă. Cealaltă — cînd e și moștenită pe deasupra — e bună pentru bacara, pentru șampanie... și mai tîrziu pentru doctori. „Dănuț va fi bogat”: te cred! Foarte bine! Numai că în clipa cînd își va mînu singur averea, să fie atît de întreg, atît de călit, încît să aibă mîndria că el singur ar fi fost în stare s-o adune așa cum au făcut și părinții săi — și s-o prețuiască mai degrabă ca o dovadă și ca o amintire a vredniciei înaintașilor săi, nu să-și măsoare nemernicia și slăbiciunea în fața ei. Și pentru asta trebuie să-l facem *om*, înainte de a fi om bogat.

— Să-l trimit în Germania? vorbi rar, cu temere și sfială, doamna Deleanu.

— Nici nu m-am gîndit la așa ceva!

Doamna Deleanu respiră, înseninîndu-se. Herr Direktor își stăpîni un zîmbet cu o încruntare. Lăsînd țigările, își pregăti o havană. Herr Direktor fuma havane numai după mesele lungi, cu lăutari și alte muzici, și după discuțiile lungi pe care le vedea isprăvindu-se cu izbîndă.

O aprinse.

— Dragii mei, în această privință credința mea e alta decît aceea a parveniților, ciocoilor și chiar a multor boieri autentici care-și trimit odraslele prin străinătăți de îndată ce le-au întărcat, ca să învețe

limbi străine. E o eroare cu grave urmări, dintre care cea mai de căpetenie e înstrăinarea de limba națională. Copilăria fiecărui om, în concepția mea, trebuie să fie etnică. Fiecare om trebuie să știe să înjure în limba lui — fără dicționar — trebuie să poată râde, plînge și iubi la fel. Când n-ai amintiri din copilărie, în limba ta națională, ci într-o limbă învățată cu dascăli, vei fi o corcitură lamentabilă, cum avem atîtea. Ori, studiile în străinătate nu urmăresc, și nu trebuie să urmărească *înstrăinarea*, ci altoiul fertil al unei civilizații superioare, pe un suflet format din punct de vedere etnic, tocmai în clipa cînd mai e permeabil. Cît despre Germania!... Voi credeți că vreau să-mi trimit toate neamurile în Germania, fiindcă acolo mi-am făcut eu studiile? Eroare, dragii mei... Mai întîi, Germania n-a fost pentru mine o *vocațiune* cum e, de pildă, Parisul, pentru atîtea secături. Ferească Dumnezeu! M-am dus în Germania să învăț în condiții practice, ca nicăieri aiurea — după cît știu eu — specialitatea mea: ingineria. Asta nu înseamnă că socot Germania indispensabilă unei bune educații! Germania e o țară cu multe calități sociale și cu multe cusururi vădite pentru sugacii *lupoalicei*. Mie mi-a folosit, fără ca să mă robească. Dar asta-i altceva!... Sînt în măsură să prețuiesc și alte educații decît cea germană. De altfel, pentru un om întreg, e bună orișice civilizație *adevărată*. Contactul cu mai multe chiar, nu-i strică. Dimpotrivă, deschide cîteva ferestre adevărate în încăperea cu ferestre pictate care e mintea noastră de cele mai de multe ori. De asta om vorbi mai tîrziu. Deocamdată-i vorba să-l formăm pe Kami-Mura.

— Și?

— Simplu. Îndepărtarea de ietacul moldovenesc al excelentei sale mame.

— Grigore, vorbești serios? întrebă domnul Deleanu.

— Dragă Iorgule, tu te uiți prea mult la monoclul meu. Uite: îl scot.

— Grigore, dreptate ai, nu zic ba. Dar îți mărturisesc franc: dorința mea e să-mi văd copiii crescînd la un loc, subt ochii mei, așa cum am crescut și noi subt ochii părinților noștri... De rest... vom vedea...

— Sau, mai exact, nu te supăra, Iorgule — cît despre rest, cum o vrea Dumnezeu! Dumnezeu... și lotul cel mare la loteria statului.

— În definitiv eu nu m-amestec! Am spus numai care-i dorința mea... Să hotărască Alice... Piedică pentru viitorul copiilor mei nu vreau să fiu... chiar dacă mi-aș călca pe inimă.

Rămasă singură pe cîmpul de luptă, doamna Deleanu își mușcă buzele strîngîndu-și batista în mîină.

— ...? o privi Herr Direktor prin monoclul din nou pus.

— Grigore, vorbește precis, fără ocol. Ce propui?

— Slavă Domnului!... Pe Dănuț mi-l dați mie... Stați, nu vă alarmați! Pe Dănuț îl dați pe mîna mea.

— Precs, nu așa.

— Precs: îl dau intern la o școală din București — la care, vom vedea. Vorbesc principial... Școala Luterană, de pildă. Asta la început, provizor. L-aș da acolo numai din pricina sporturilor. La nemți sportul e obligator. Și mediul e destul de românesc... Unde mai pui că, în contact cu nemțșorii, Dănuț va deveni patriot din clanul românilor de-acolo: tot teatrul social în mic, plus sporturile. Ce ai de zis?

— Vorbim în principiu. Mai departe?

— Bun... Vacanțele le petrece la București — sau aiurea — în tovărășia mea. În tot cazul nu acasă.

— Cum??

— Stai, Alice. Nu-s atît de negru! Vorbesc de vacanța de Paști și de Crăciun; cea mare, evident, o petrece cu voi, la Medeleni — ca să facă o dată pe an inhalații de moldovenism în familie.

— Grigore, e inuman!

— Dragă Alice, șprițurile sînt bune și-și au rostul lor numai în pahar... În astfel de ocazii, ori vin, ori apă. Îl vrei bărbat? Dă-mi răgaz să ți-l fac. Dă-mi-l mie cît îl dai și învățaturii; un an școlar, cu vacantele cele mici... și nu vei regreta!

— Grigore dragă, să nu-l văd un an întreg?

— N-ai decît să vii cînd nu mai poți, împreună cu Iorgu — el are destule procese la Casație — și să-l vezi... În vorbitor însă.

— Și cine are să se îngrijească de el? Cine-are să-l îmbrace? Să-l cîrpească?

— Eee! Asta-i!... Cine are să-i șteargă nasul! Cine-are să-i potrivească pălăria! De ce nu-l însori, Alice?... Nu-nu, n-ai nici o grijă! Îngrijesc eu de el, **cît trebuie și cum trebuie.**

— ...Grigore, și casa noastră?... Rămîne goală...

— Da Olguța? Face cît cincii! Da Monica? Un copil delicios; tocmai ce-ți trebuie ție: delicată, cuminte, frumoasă... Și vei avea mîndria să-ți iei, cu Olguța și cu Monica, o îndoită revanșă — regională și femeiască — asupra bărbaților de felul meu, și asupra muntenilor.

Doamna Deleanu privea în gol...

— Și mai am o ultimă pretenție, necesară, adăugă repede Herr Direktor; vacanța următoare să mi-l lăsați mie pe Dănuț. Vom face împreună o plimbare prin străinătate: Italia, Germania, Franța, Anglia... Vreau să-i dau un aperitiv internațional... Și să n-ai grijă, Alice! Evident, n-o să-i fiu mamă. În schimb va avea în mine un camarad atent și experimentat. Se

va deprinde să stea singur într-o odaie de hotel — de mîna întîia, se înțelege, alături de odaia mea. Va învăța să-și facă singur geamandanul — de piele, cu trusă, și înzestrat de un burlac competent în geamandane. Va trebui să se descurce în limbi necunoscute, cu chelnerul, cu portarul... Va asculta muzică bună — vezi, Alice, de ce sacrificii sînt în stare! — ca să învețe cum să-și stăpînească somnul în public... Și peste doi ani, îți trimit un alt Dănuț — ceva mai dezghețat și mai neatîrnat — care va aduce, cum se cuvine să facă cineva care vine din străinătate, cadouri alese de el, din banii lui, pentru surori și părinți... Ș-ai să ai vreme atunci — trei luni de zile, mari și late — să-l înzestrez cu delicateța și eleganța sufletească — atît de necesare — și care sînt darurile neprețuite ale mamelor de calitate ta...

Din ochii închiși ai doamnei Deleanu, lacrimi repezi curgeau pe obraji căzînd pe fața de masă. Uneori, palmele i se ridicau — răzvrătite sau rugătoare — și iar cădeau, învinse de lacrimi.

În sufrageria fără de copii și cu toamnă plutea tăcerea și apăsarea viața.

Domnul Deleanu întoarse capul spre fereastră, uitînd țigara aprinsă pe fața de masă. Herr Direktor se surprinse oftînd, și tuși.

— Ascultă, Grigore, începu doamna Deleanu ștergîndu-și ochii, nu cu batista, ci cu palmele, Dănuț... Dănuț — glasu-i tremura ca și bărbia — Dănuț e un copil, șopti ea, izbucnind în plîns.

Fața de masă începuse să ardă negricios, nebăgată în seamă de nimeni. Domnul Deleanu se retrase lîngă fereastră. Herr Direktor ridică din umeri.

— Da, Alice dragă, asta-i soarta noastră. Sîntem copiii... pînă cînd nu mai sîntem... Sîntem oameni... pe pămînt... Facem și noi ce putem...

— Grigore, îl rugă doamna Deleanu, cu ochii acoperiți, nici nu-i pregătit... N-are uniformă... Nici nu-i pregătit... Cîte-i trebuie... Dacă nu-i pregătit...

— Ia să lăsăm jalea la o parte! Parcă l-am prohodit. Ce Dumnezeu! Doară nu-l trimetem la moarte! Vom face din el un om întreg, un bărbat. Și vom fi fericiți cu toții.

— Grigore, se învioră deodată doamna Deleanu, trebuie să-l întrebăm și pe Dănuț dacă *vrea*. El trebuie să hotărască.

— Ai dreptate, Alice. Altfel decît crezi și decît do-rești, dar ai dreptate. Să se învețe de mic să *vrea*. Să-l chem.

— Eu mă duc, izbucni doamna Deleanu.

— Alice dragă, du-te mai întîi și te răcorește. Uite: ai ochii roși. Nu trebuie să te vadă așa!... Noi v-aș-teptăm.

Doamna Deleanu ieși cu umerii plecați de povara ultimei speranțe.

— Ei, Iorgule, am rămas între bărbați... Trebuie să convii că ce-am făcut e bine...

— Ai dreptate, dragă Grigore... Mediul moldove-nesc e cam slab, zîmbi domnul Deleanu ștergîndu-și ochii umezi... Bietul Dănuț!

*

Mingea de *foot-ball*, cu două pîntece — de piele pe dinafară și de gumă pe dinăuntru — înghițise mingile de oină ale copiilor, cum avea să înghită toate mingile de oină ale țării, de-a lungul anilor. Întîile ei victime în casa Deleanu erau ghetetele: roase ca de lepră.

— Grigore, să nu uiți — cînd îi pleca — să iei ti-parul picioarelor nepoților tăi. După fiecare partidă de *foot-baal* îți dau o telegramă urgentă: „Trimite”. Și tu ai să expediezi cîte două perechi de ghetete de

cap. După trei telegrame te-ai compromis. Tot Bucureștiul va ști că ai copii clandestini.

— Sau, mai exact, că am nepoți a căror mamă e denaturată, răspundea Herr Direktor încântat de succesul *balonului*.

După ghetete, victimele mingii nemțești erau Anica și Profira. Anica și Profira aveau picioare — Profira, trîndave; Anica, agere. Dar mingea avea aripi și o frunte de berbec...

Și în sfîrșit veneau geamurile: niciodată mingea nu intra în casă pe ușă. La marginea satului, în fața cimitirului, se întindea un tîpșan: loc mai potrivit decît ograda pentru jocurile cu mingea. Doamna Deleanu, însă, socotea că-i mai cuminte s-o *audă* pe Olguța — chiar spărgînd geamuri, decît să n-o audă de loc.

Herr Direktor proclamase legile jocului, cu demonstrații lămuritoare.

— Bine, Herr Direktor, da de ce n-ai voie să lovești cu mîna? obiectase Olguța nevoind să accepte această ciungie sportivă.

— Fiindcă legea-i lege. Nu se discută.

— Atunci eu am să fac altă lege.

— Cum, Olguța? Nu ești tu în stare să faci ceea ce fac sute de nemțișori?

— Bine! Am să le-arăt eu lor!

Și ca să se răzbune pe nemțișori, Olguța se jurase față de Monica să bată acest *cap de neamț*, care nu merită să-l lovești cu mîna, numai cu piciorul.

*

Monica era arbitru.

Dănuț purta mingea, lovind-o din fugă cu un picior, îndrumînd-o cu celălalt. Olguța îl aștepta calmă, cu ochi ageri, cum aștepta un boxer în *ring* atacul celuilalt. Goana dintr-un capăt al ogrăzii, depănînd

mingea cu picioarele, și apropierea treptată de Olguța îl istovise pe Dănuț. Îi zvicneau tîmplele.

— Haide odată!

Erau față în față la cîțiva pași. Mingea nemișcată aștepta lovitura care-i va dezlănțui salturile.

Pierzîndu-și cumpătul, Dănuț întrebuiță un vicleșug naiv: se prefăcu numai că lovește mingea spre dreapta cu piciorul drept — cel stîng atacă, hotărît. Dar Olguța sărise spre stînga și primise mingea între picioare încleștînd-o. Dănuț se repezi orbește... În gol. Odihnită, Olguța mîna mingea, fără grabă, magnetizînd-o cu poruncile îndesite ale picioarelor.

Dănuț gîfîia, alergînd după Olguța cu deznădejdea ghinioniştilor... Olguța întoarse capul... se feri vertiginos — Dănuț căzu — iar mingea lovită puternic, săltă lung și intră în *bar*.

Genunchiul lui Dănuț era însîngerat ca o rodie coaptă. Monica alerga cu batista în mîna.

— Te doare, Dănuț?

— Dă-mi pace!

— Ce i-ai făcut, Olguța? întrebă doamna Deleanu coborînd scările în goană.

— L-am *bătut!* țipă Olguța aducînd mingea în brațe.

— Cum l-ai bătut?

— Ne-am jucat, mamă. M-am împiedicat și-am pierdut partida.

— Olguța, să știi c-am să arunc în fîntînă mingea *asta*. Să te liniștești odată.

— De ce ești supărată, mamă dragă? întrebă Olguța blînd, privind-o cu băgare de samă.

— Nu-s supărată!... Da nu-mi plac jocurile violente!

— De ce-ai plîns, mamă?

— Lasă-mă, Olguța!... Dănuț dragă, hai cu mama în casă.

— Mamă, azi nu mai dormim?

— Lasă... Mai joacă-te cu Monica.

Șchiopătînd, cu batista Monicăi în jurul genunchiului și mîna doamnei Deleanu, dezmierdătoare, pe creștetul capului, Dănuț păși spre viitor...

— Monica, să știi că s-a-ntîmplat ceva! Haidem în casă... Stai: numai o dată s-o mai arunc.

Picioarele Olguței se desfăcură în unghi drept; mingea zvîcni sus-sus-sus... pînă ce derapă în jos din cerul îngerilor.

— Ai văzut lovitură? Acuma hai!

*

Scrumelnițele erau pline de mucuri; fața de masă cărunțită pe-alocurea de scrum.

Herr Direktor fuma. Domnul Deleanu fuma. Amîndoi tăceau, urmărind dansul oriental, învăluit în voaluri, al fumului aromat.

Olguța-și luă la masă locul obișnuit. Monica se strînse lîngă Olguța.

— Herr Direktor, de ce nu mă-ntrebi de ce am venit?

— A! tu ești Olguța! Iaca te-ntreb: de ce-ai venit?

— Așa!

— Bine.

— Papa, da tu nu mă-ntrebi?

— Ce să te-ntreb?

— Ce vrei tu.

— ...Ce-ai făcut pînă acuma?

— M-am jucat afară.

— Bine.

— Tot ce fac eu azi îi *bine*: de ce papa?

— Ce-ai spus?

— Nimica. Am glumit.

— Bine.

Olguța o privi pe Monica, răsfrîngîndu-și buza de jos. Monica mătură fărămiturile de pe fața de masă.

— Herr Direktor, ai migrenă?

— Nu.

— Atunci tu ai migrenă, papa?

— De ce, Olguța? N-am.

— Atunci eu am migrenă.

Și tăcu încruntată.

— Te doare capul, Olguța? o întrebă domnul Deleanu privind-o în sfîrșit cu luare-aminte.

— Știu eu!

— ...Spune tatei, Olguța. Te văd cam înfierbîntată.

— Nu mă doare capul... Eu nu spun minciuni.

— Ești supărată?

— De ce să fiu supărată?

— Atunci ce ai?

— Da tu ce ai, papa?

— ?... Nimic. Fumez. Mă gîndesc...

— La ce te gîndești, papa?

— La tine... la Dănuț... la voi.

— Bine, papa.

Se auzi un zgomot la ușă. Toți întoarseră capetele într-acolo. Profira intră mestecînd. Venea din bucătărie să-și ia desertul în sufragerie.

— Conașule, pot să strîng masa? întrebă ea potolindu-și un căscat, cu ochii la strugurii rămași.

— După ce-i isprăvi de mîncat, îi răspunse crunt Olguța.

— Am isprăvit.

— Du-te și te uită-n oglindă.

— ...

— Hai, du-te, Profiro; ai să strîngi masa mai tîrziu, interveni zîmbind domnul Deleanu.

Profira ieși. Un voluminos sughiț crăinici mersul pașilor ei masivi.

— Papa, de ce stăm noi aici?

- O așteptăm pe mama.
- Și tu o aștepti, Herr Direktor?
- Eu îl aștept pe Dănuț.
- Să aștept și eu?
- Dacă vrei...
- Tu ce zici, papa?
- Cum vrei tu, Olguța!
- Eu fac așa cum vrei tu.
- Stai și tu... de ce nu?!

Olguța ciuguli câteva boabe dintr-un ciorchine, rostogolindu-le pe masă.

- Papa, numărul treisprezece poartă ghinion?
- Tu știi ce-i *ghinion*, Olguța? o cercetă prin monoclu Herr Direktor.
- Sigur, dac-am spus!... Ghinion e când ai tu bac la cărți... și când am eu crampe.
- Bravo! Și cine te-a-nvățat?
- Tu, Herr Direktor.
- Unde-i Alice să te-audă! Aș căpăta o papară!
- Spune, papa, numărul treisprezece poartă ghinion?
- Știi eu, Olguța?... Așa cred unii.
- Da tu ce crezi?
- Dă!... Da și nu.
- Mai mult da sau mai mult nu?
- Parcă mai mult da.
- Ca și mine, papa... Herr Direktor, nu cumva azi îi treisprezece?
- De ce? Azi ai ghinion?
- Mă rog!... Spune tu și spun și eu!
- Nu-i treisprezece. Acuma spune.
- Eu n-am... da poate că au alții!
- Iaca n-ai nimerit: *alții* au noroc azi.
- Știi, Herr Direktor, îl iscodi Olguța.
- De unde știi? Ai ascultat la ușă?
- Eu n-ascult la ușă!

— Atunci ce știi?
 — Întreabă-l pe papa.
 — Ce știe, dragă?
 — Știu eu!
 — Mare drac mai ești, Olguța!
 — ...Herr Direktor, ce faci tu când ți-i ciudă?
 — Depinde! Uneori înghit... alteori...
 — Alteori?
 — Alteori fumez!
 — Eu înghit.
 — Înghiți! Ce înghiți?
 — Poamă, Herr Direktor, răspunse calm Olguța, strivind în dinți ca pe-o alună, un fraged bob de busuioacă.

*

În ietacul doamnei Deleanu, prin storurile lăsate în jos, lumina amiezii de toamnă pătrundea ostenită și odihnitoare.

Cu o mână, Dănuț se rezema pe umărul mamei lui îngenuncheată lângă el. Piciorul cu pricina și-i ținea întins. Genunchiul zdrelit fusese spălat și badijonat eu iod... Acum venise rîndul bandajului antiseptic.

Un pronunțat miros farmaceutic măgulea nările lui Dănuț. Ochii nu i se mai desprindeau de pe învelitoarea bandajului, însemnată cu o cruce roșie.

„...Rănit în războaie soldatul căzuse,

Și-n puține zile chinuit muri.

Depart de-o mamă care îl crescuse și care-l iubi...”

Neștiind că Dănuț murea „departe de-o mamă care îl crescuse și care-l iubi”, doamna Deleanu era îngrijorată de gravitatea obrajilor lui.

— Te strînge pansamentul, Dănuț?

— Da, pansamentul... Nu. Nu mă strînge pansamentul!

— Spune mamei, Dănuț. Dacă te strînge să ți-l fac din nou.

— Nu, mamă. Așa e foarte frumos. *Merci*.

Pornind de deasupra genunchiului, pansamentul ajungea pînă la mijlocul pulpei dînd piciorului un vestmînt de rană pentru decorații.

„*Il pressent quelque chose!*¹...”

Mai demult, doamna Deleanu vorbea franțuzește cu domnul Deleanu mai ales atunci cînd vroia să n-o înțeleagă urechile copiilor. Deprinderea de prisos în vorbe — acum cînd copiii știau franțuzește — se refugiase înăuntru, pentru gîndurile tainice.

— Ești trist, Dănuț? îl întrebă ea dezmierdîndu-i fruntea.

— ...

Întrebarea se prefăcuse în îndemn: Dănuț deveni trist.

„*Pauvre petit! Quel sourire navrant.*”²...

Pătruns de vanitatea tristețelor poetice, Dănuț primi dezmierdări pe frunte, pe obraji, cum ar fi primit aplauze.

— Vrei tu să-ți dau ceva? Hai! Cere ceva mamei..

— Mamă, azi nu mai trebuie să dorm? întrebă Dănuț eu glas din ce în ce mai nesigur.

— Ești obosit, Dănuț? Ți-i somn!

— Nu!

— Atunci de ce să te culci! Nu-i bine-aici, cu mama?

— Ba da.

— Hai să te pieptene mama.

„Poate că m-am îmbolnăvit”, nădăjdui Dănuț, simțindu-se *la putere*.

---

¹ Pun ei ceva la cale! (fr.)

² Sărmanul de el! Ce zîmbet nedumerit! (fr.)

Prin vălurile moi și încîlcite, pieptenele vîslea ușor, ascultînd mai mult de melancolia ochilor decît de mînile care-l purtau c-un scop practic.

Pentru oricine altul decît doamna Deleanu, părul lui Dănuț era castaniu și buclat. Dar ochii străinilor sînt distrați și văd convențional: nu mai mult, nici altfel, decît ochii funcționarilor de la pașapoarte.

„Castaniu și buclat!” Adică la fel cu sute și mii de capete prin care trece foarfecele și cosmeticul bărbierilor!... Bieții băieți! Trebuie să fii femeie ca să bage de seamă lumea că ai păr frumos!

Inima doamnei Deleanu se strînse amar, simțind nepăsarea oamenilor. Și mînile mamei ocrotiră, o clipă, zadarnic, împotriva ochilor și-a foarfecilor, risipa buclelor lui Dănuț.

— Stai jos, Dănuț. Să te pieptene mama frumos.

Dănuț se așeză pe dormeza de la picioarele paturilor alăturate.

— Întinde-te bine... Așa. Știi, Dănuț, cînd erai mic...

Se lungise de-a lungul dormezei, cu capul pe genunchii doamnei Deleanu. Ghetele prăfuite odihneau pe șalul turcesc, și — ciudat! — nici o observație! Dimpotrivă, un zîmbet zărit printre gene.

„Rănit în războaie...”

— Să-ți spuie mama o poveste?

— Daa!

— Ce să-ți spuie mama?

— ...

— Dănuț, se întristă ea deodată, nu mai știe mama povești pentru tine! Ești mare, Dănuț!... Cum trece vremea!

Doamna Deleanu oftă și, lăsînd pieptenele în păr, alintă capul pentru care nu mai avea povești.

„...Departa de-o mamă...”

Ochii doamnei Deleanu cunoșteau nuanțele buclelor lui Dănuț ca notele unei *Nocturne* de Chopin...

Bucle castanii!... Castanii pe dinafară: da. Dar câte flăcări mocneau înăuntru! Câte ape ruginii! Ce delicate chenare arămii ardeau pe marginile șuvițelor!

La sfârșitul vacanțelor, buclele lui Dănuț erau altele decât cele de la începutul vacanțelor. În roșul lor de soare cuprins de întuneric, simțeau o dogoare parcă, simțeau apropiindu-se toamna, cum simți în luminișul unor tablouri de Rembrandt, nimbul lui Isus.

„Și buclat!” Buclă cu buclă altfel buclat. Dimineața, când Dănuț se deștepta din somn — în clipa hîdă când părul oamenilor e zburlit și dezmațat — părul lui răsărea ca o grămadă de lalele — când arămii, când castanii — înflorite în grădinile somnului.

Atîtea dimineți! Atîtea deșteptări copilărești! O clipă, tot trecutul anilor din urmă se acoperi de brunul lan de aur al lalelelor rotunde...

...Și iată, începea liceul... viața... uniforma... tunsul... bătrînețea pentru unii, tinerețea pentru alții... și copilul cu bucle de față, întins pe dormeză, niciodată, niciodată nu va mai fi la fel...

— Dănuț.

— ...

Furată de gânduri, doamna Deleanu nu băgase de seamă că Dănuț ațipise pe genunchii ei. Ridicîndu-i capul cu mîinile, îl așeză pe căpățiul dormezei, încetișor, ca pe un vas cu flori și fluturi.

Cranț... Dănuț se deșteptă înspăimîntat, în sunet de săbii parcă.

— Ce-i?

— Nimic, Dănuț. Uite...

— Mă tunzi, mamă? se alarmă el văzînd șuvița de păr și foarfecele din mîna doamnei Deleanu.

— Nu, Dănuț, zîmbi ea cu tristeță la gîndul că alții îl vor despuia. Am tăiat o șuviță numai... pentru mine.

— De ce, mamă? întrebă Dănuț căscînd cu poftă.

— Așa... s-o vezi și tu cînd vei fi mare... Dănuț!...

— Poftim?

— Tu ești mare, Dănuț?

— Da, mamă.

— N-ai vrea tu să rămîi așa cum ești: mititel?...

— Nu!

— ...împreună cu mama.

— Daa.

— Dacă nu se poate, Dănuț!... Hai să-ți dea mama ceva bun.

— Din șifonieră?

— Din șifonieră, zîmbi doamna Deleanu în fața șifonierei de mahon a mamei și-a bunicei ei.

...Parfumul dătător de nostalgii al șifonierelor copi-lăriei din ietacul somnului și al răsfățului! Parfum care se duce cu trecutul... Parfum pe care-l regăsești — trecînd grăbit de viață pe o veche uliță cu zarzări înfloriți... Te ține-n drum ciudata adiere, venind cu-a primăverii printr-o fereastră necunoscută la care poate să răsară un chip de fată tînără... — din casă? ori din trecut? — turburător.

Parfumul de livănțică și sulfină strînse în săculețe colorate, care atîrnă de rafturi ca niște delicați desagi ai amintirilor... Miros de iarbă-mare, de colonie și de parfumuri cu nume pe veci uitate, ca ale fericirii... Grămezile albiturilor, zîmbitor de albe-n umbra violetă a rafturilor...

...Și zăngănitul argintiu al cheilor, și scîrțîitul muzical al șifonierelor deschise de o mîină albă, cînd în oglinda lor răsare — o clipă numai — un ietac și un copil cu buze umede și ochi duiosi fiindcă în șifonieră e șocolată...

— Mamă, cîte am voie să iau? întrebă Dănuț, ronțind o tabletă rotundă de șocolată „Marquis”, mîncînd din ochi cutia rămasă în mîna lui.

— Ia-ți-le pe toate... să ai și tu la tine în odaie.

— Adevărat?

— Adevărat.

Dănuț închise cutia după oarecare dibuire cu capul: era emoționat.

— Și-acum hai să te parfumeze mama.

Dănuț plecă capul ca pentru încoronare. Dopul de sticlă, umezit, șerpui printre bucle, pe după urechi, pe tîmple, lăsînd o adiere de luncă jilavă și de bomboane acre.

— Dănuț...

— Poftim.

— Dănuț...

Mînile doamnei Deleanu umblau repede printre rafturi, sucind și frămîntînd teancul batistelor.

— Dănuț, șopti ea rar, în silă, du-te în sufragerie... Te așteaptă moșu Puiu.

Dănuț ieși. Curentul trînti ușa smulgînd-o mîinii distrate. În afara ușii, Dănuț aștepta cuvenita observație: „Ușile se-nchid, nu se trîntesc!” Neauzind nimic, se miră, și porni spre sufragerie cu buzunarul umflat de cutia șocolăților, șchiopătînd din pricina bandajului.

Oglinda șifonierei oglinde în treacăt o mîină care acoperea un obraz...

*

— Uite și pe Kami-Mura! izbucni voios Herr Direktor, azvîrlind cărțile.

În așteptarea — cam lungă — a lui Dănuț, Herr Direktor jucase cîteva partide de *écarté* cu domnul Deleanu.

— Da ce-i cu tine, Kami-Mura?

— M-am juit la genunchi, moșu Puiu.

— Și ai primit cadou un pansament... Bravo ție!
Ia stai jos.

Herr Direktor își strîmbă scaunul spre Dănuț... Olguța care îndurase cazna unei silnice tăceri, își turti bărbia de masă, cu ochii la pîndă. Domnul Deleanu își statornici privirea pe plafon; Monica, pe genunchi.

— Ți-a spus mama pentru ce te-am chemat?

— Nu.

— Foarte bine. Atunci să vorbim noi amîndoi, ca doi bărbați... ca doi prieteni: da?

— Da, îngîină Dănuț, strîngînd cutia cu șocolată.

— La vrîsta ta — cîți ani ai? doisprezece?

— Neîmpliniți, regretă Dănuț roșindu-se.

— N-are-a-face! La doisprezece ani nu mai ești copil. Ești gogeamite băiat mare! Așa **trebuie** să fii.

Vocea lui Herr Direktor răsuna categorică, directorală. Dănuț se pregăti pentru un lung șir de „da”.

— Tu știi, Dănuț, că moșu Puiu te iubește... ca și mama, ca și tata...

— Da.

— ...și că-ți vrea binele și numai binele...

— Da.

Olguța se frămînta.

— Bine, Dănuț. Să vedem numai, dacă-l iubești și tu pe moșu Puiu cît te iubește el pe tine...

Dănuț clipi. Atîtea vorbe adresate lui, și numai lui, îl amețeau. I se părea că între cap și picioare, erau kilometri. Capul se înălțase sus, sus, dimpreună cu plafonul; picioarele coborîseră afund, afund, dimpreună cu podelele. Și peste prăpastia dintre cap și picioare alerga mereu trenul asurzitor al vorbelor...

— Ia să-mi spui tu mie, Dănuț, dacă vrei s-ajungi într-o zi la fel ca moșu Puiu?...

— Da.

— ...Să câștigi și tu bani — cât vrei — să cheltuiești cât poți, să ai automobil, să porți monoclu, să fii, într-un cuvânt, stăpîn pe tine, și cînd îi spune o vorbă să tremure ceilalți în fața ta și să te asculte ca pe un rege...

— Da.

— Atuncea Dănuț *trebuie* să faci cum îți spune moșu Puiu.

— Bine...

— Dar fiindcă ești băiat mare și deștept și învățat și ascultător...

O licărire de spaimă îl neliniști pe Dănuț, ca un fulger prin ceața deasă.

— ...Moșu Puiu vrea să hotărăști tu singur... Și hotărîrea luată de tine va fi sfîntă. Cum vei spune tu, așa vom face noi. Și tata, și mama, și moșu Puiu te vor asculta pe tine, ca și cum noi toți am fi copiii tăi... Dar tu, Dănuț, trebuie să chibzuiești serios și să răspunzi ca un bărbat. Dacă vei face așa cum credem noi, te vom iubi mai tare și te vom trata ca pe un om mare și cuminte, nu ca pe un copil... Ne-am înțeleș?

— Da, vorbiră singure buzele lui Dănuț.

— Acuma ascultă bine...

„Rănit în războaie soldatul căzuse...” Ce s-a întîmplat?...

— Începînd din anul acesta — fiindcă acuși se isprăvește vacanța...

Dănuț strînse mai tare cutia din buzunar.

— ...tu intri la liceu... Hei! Nici nu-ți închipui tu, Dănuț, ce mîndrie-i să fii licean! Ce înseamnă asta: școala primară? Fleac! Pentru copii mici!... Liceul e altceva! Și tata și eu am fost liceeni. Și ce rău ne pare că nu mai sîntem!...

Dănuț trase cu coada ochiului la Olguța, dar întîlni numai ochii triști și mirați ai Monicăi.

— De-acuma înainte ai să ai pantaloni lungi, cu dungă! Auzi, Dănuț? *Pantaloni lungi*. Așa cum poartă tata și cu mine. Ce mai vrei?

Dănuț începu să asculte.

— Ce se-ntîmplă însă: noi cu toții vrem ca tu să ai parte în viață de ce-i mai bun și ce-i mai ales... Și fiindcă la Iași nu sînt licee de samă, am dori să urmezi liceul la București. În capitala țării, Dănuț! Să stai într-un oraș cu regele! Duminica te scot din internat, și după ce tragem un... o masă grozavă la Enescu — unde-ai să comanzi tu ce-ți trece prin cap — ne trîntim într-o trăsură cu doi cai negri și facem o plimbare la Șosea... Și să știi, Dănuț, muscalul care l-oî alege eu întreze caleașca regelui! Hei-hei! Săracul rege! Noi înainte, picior peste picior, și el în urma noastră... Știi tu că moșu Puiu se pricepe!... Și la anul — după ce-i învăța tu bine, ca să nu-l faci de rîs pe moșu Puiu — facem amîndoi o plimbare în străinătate. Cînd cu trenul, cînd cu vaporul!... Și cînd ti-i întoarce, vorbind atîtea limbi străine, rămîne Olguța cu gura căscată, glumi Herr Direktor, făcînd cu ochiul Olguței. Vra să zică, Dănuț, iaca ce-ți propune moșu Puiu: ori rămîi la Iași — într-un liceu dărăpănat unde vin toți desculții și nespălații, într-un liceu cu uniforme urîte — ori vii la București cu moșu Puiu, la un liceu ca cele din povești, în orașul în care stă regele, în orașul în care, duminicile, o ducem numai într-o petrecere, și de unde, cînd vine vacanța, hop în tren și tot înainte... Acuma tu gîndește-te și alege... Tu știi cum e bine și ce vrea moșu Puiu. Hotărăște.

— Hai, Monica. Noi n-avem ce căuta aici.

Ușa pocni... Herr Direktor aprinse o havană... Dănuț își roti privirea prin odaie... Domnul Deleanu privea plafonul încruntat, ca și cum acolo sus ar fi fost zugrăvită vînzarea lui Isus.

Privirea lui Dănuț întîlni capul tuns al lui Herr Direktor, cicatricea de Schläger; înfricoșată, se abătu în spre bufet... Bietul bufet! Cînd Dănuț era mic se ascundea în bufet... Acum era mare!... Și mama nu era în sufragerie...

Înghiți uscat, iar înghiți... Singur pe un scaun deasupra lumii... Și trebuia să răspundă *da*.

Ridică ochii înfrînți spre Herr Direktor.

— Nu te grăbi, Dănuț, îl îmbărbătă Herr Direktor. Gîndește-te bine.

Capul lui Dănuț zvîcnea gol.

Mîna-i înțepenise pe cutia din buzunar... O viespe venită de-afară îi bîzii subt nas. Scutură capul, se apără cu mînile. Viespea se așeză pe struguri. Mîna lui Dănuț încleștă din nou cutia.

„...A!... Vra să zică de asta mama...”

Și tata și Olga! Toți știuseră, numai el nu!...

Îl alungau din casă... Toți îl părăseau... Nimănui nu-i păsa de el... și mama? Chiar mama!... Dănuț nu mai avea pe nimeni...

Închise ochii umeziți... Și deodată, turbinca lui Ivan se întredeschise. Din ea năvăliră — ca niște umbre uriașe, într-o lume pustie — Barbara Ubric, Genoveva de Brabant, Cenușăreasa, toate domnițele și împărătesele nefericite... și printre ele, cînele soldatului mort în războaie, cînele Azor.

„Vra să zică așa! Vra să zică așa!”...

Pe obrazii lui Dănuț și peste lumea jalnicelor umbre alunecară două lacrimi... șterse cu mînie de mîna lui Dănuț... Căci din turbinca lui Ivan — cu plete negre-n vînt, cu ochi scînteietori, cu paloșul într-o mîină și buzduganul în cealaltă — ieșise Făt-Frumos din lacrimă.

Mîna lui Dănuț smunci cutia cu șocolată, izgonind-o pe masă.

Nu-mi trebuie! Dacă-i așa, bine!... Lasă că v-arăt eu!”...

Cu glas ridicat, neobișnuit de tare și de hotărît, Dănuț rosti marile vorbe:

— Da, moșu Puiu, merg cu mata la București. Așa vreau eu.

— Bravo, Dănuț, bravo! Așa băiat mai înțeleg și eu! Vino să te sărut.

— Dănuț! strigă doamna Deleanu, scoțînd capul prin ușa întredeschisă, fără să intre, ca în așteptarea rezultatului unei operații.

„Ce-am făcut?”...

Ca roua dimineții, Făt-Frumos se risipi în ploaie de lacrimi pe obrajii sărutați ai lui Dănuț.

— Alice! Hai, Alice! S-a făcut! Să ne trăiască Dănuț! O sticlă de Cotnar.

— Lasă, lasă, dragul mamei, are să fie bine, îl alină doamna Deleanu strîngîndu-l în brațe așa cum l-ar fi strîns pe peronul unei gări lugubre, sub țipătul locomotivei care l-ar fi dus la măcel.

*

În cîteva clipe sofrageria își schimbă înfățișarea. Profira iuțită de-o poruncă scurtă, strînse fața de masă cu scrum și fărmături, mătură pe jos, aruncînd priviri crunte sprintenei și zîmbitoarei Anica, ale cărei mâni purtau farfurii și zăngănitoare tacîmuri, ca pe niște castaniete. O altă față de masă, albă, împodobită cu broderii simple, acoperi masa, dîndu-i un aer duminical. Herr Direktor ajuta pe doamna Deleanu, potrivit, cu un fel de galanterie, faldurile și căderea feței de masă.

Domnul Deleanu se duse în beci. Dănuț, nemișcat pe scaun, avea privirea gravă și distrată a figuranților pentru schimbarea decorului piesei în care și ei sînt decor.

— Alice, fac prinsoare pe ix kilograme de maroane că n-ai bișcoturi de șampanie.

— Bine, Grigore. Privește...

Într-un raft de sus al bufetului, alături de tradiționalul paneraș cu struguri de Malaga și migdale, bișcoturile se înălțau în vraf pudrat, ca niște galbene vîsle ale veseliei.

— Am pierdut. La poruncă!

— Ai să ne trimiți de la București, cînd începe sezonul maroanelor un vagon... Facem un praznic, Dănuț! Așa-i?

— Poftim?

— Nimic... Spune mama prostii.

O strîngere de inimă... Cînd îi vremea maroanelor, Dănuț va fi la București... O odaie goală în casă și alta în suflet...

S-auziră lovituri de picior în ușă.

— Deschideți!

Anica smunci ușa-n lături. Gîfîind, cu pălăria pe cap și pardesiul pe umeri, intră domnul Deleanu.

— Asta-i pentru Alice și pentru copii.

— Prezint-o!

— "Mumm", nouă sute șase.

— Se aprobă, exclamă Herr Direktor descifrînd eticheta în timp ce degetele încercau soliditatea dopului cu cască războinică.

— Grigore, ia privește.

— Bine că mai văd și eu colb autentic pe o sticlă de vin.

— ...de Cotnar, rectifică domnul Deleanu cu un ton heraldic.

— Uite ce mi-ați făcut fața de masă!

În mijlocul mesei, domnul Deleanu culcase cotnarul, făcîndu-i căpătîi dintr-un șervet. Sticla neagră cu dopul îmbrobodit în ceară, avea straiul de praf și ațe de păianjen al anilor subterani.

— Anica, du-te în odaia fetițelor și pofțește-le.

— Să ne așezăm.

— Cum?

— Dănuț lîngă mine, hotărî doamna Deleanu, luîndu-l de după gît.

— Vra să zică pe mine m-ați dat afară! protestă Herr Direktor.

— Tu stai cu șampania. Noi, moldovenii, stăm cu Dănuț și cu cotnarul.

— Mă lepăd de Satana!

— Nu se leapădă ea de tine!

— Da Olguța unde-i? întrebă doamna Deleanu pe Monica.

— *Tante* Alice, Olguța... Olguța a spus că doarme, șopti Monica, subțind pe cît cu putință pe *a spus*.

— Nu se poate. Să vie și Olguța.

— O doare capul, *tante* Alice.

— Ia să mă duc eu să văd ce-i, se ridică domnul Deleanu simțind că nu-i lucru curat.

— Pot să intru?

— ...

— Olguța.

Domnul Deleanu crăpă ușa, privi și încetișor se îndreptă spre patul Olguței.

— Dormi? o întrebă el, dezmierdîndu-i pletele.

— Nu, răspunse ea cu ochii închiși, cu pumnii închiși.

— Te doare capul?

— Nu.

— Atunci de ce nu vrei să bei și tu un pahar de șampanie pentru Dănuț?

— Nu vreau.

— Ia uită-te la tata.

De subt genele negre, privirile negre izbucniră. Olguța — ca și cum deschiderea ochilor ar fi implicat

imperios schimbarea poziției — se ridică, așezându-se pe pat. Privea fără să clipească.

— Ei! Văd că ești supărată! Ia spune tatei: ce s-a întâmplat?

— Sînt supărată.

— De ce?

— Fiindcă am dreptate.

— Asta-i bucurie, Olguța, nu supărare!

— Nu. Fiindcă eu am dreptate și tu n-ai... și eu vreau ca tu să ai dreptate totdeauna.

Domnul Deleanu abia își stăpîni un zîmbet; Olguța gesticula cu degetul: asta însemna că supărarea-i pe sfîrșite.

— Ia explică-mi cum vine asta.

— Papa, începu Olguța vehement, cine-s eu?

— Tuu? Fata mea.

— Și mai cine sînt eu?

— Fata mamei.

— Și mai cine, papa?

— ...Și prietena lui moș Gheorghe.

— Ei, papa! Tu mă faci să rîd, și eu vreau să fiu serioasă! Spune, papa.

— Am ajuns la fundul sacului! Mai spune și tu.

— Papa, cine-i Dănuț?

— Aha! Fratele tău.

— Vra să zică el e fratele meu?

— Sigur.

— Papa, vra să zică Dănuț e rudă cu mine tot atît cît e și eu tine și mama?

— Da, Olguța, zîmbi domnul Deleanu.

— Ș-atuncea, dacă eu aș fi tot așa de mare ca și mama, aș fi mama lui Dănuț.

— Așa-i. Ar avea două mame. Vai de el!

— Papa, zău că nu glumesc... Vra să zică eu sînt sora lui numai fiindcă-s mică...

— Nu, Olguța! Ești sora lui Dănuț fiindcă amîndoi sînteți copiii noștri.

— Sigur, papa. Eu ce spun!... Vra să zică eu sînt ca și mama pentru Dănuț, numai că eu sînt mică și mama-i mare... Da și eu am să fiu mare.

— Te-ai supărat pe tata fiindcă-l trimete pe Dănuț la București?

— ...

— Spune, Olguța. Tu știi că tata te ascultă cu plăcere.

— Papa, de ce nu m-ați întrebat și pe mine?

— Tu îl iubești mult pe Dănuț?

— Mă rog!... Eu sînt sora lui. De ce nu m-ați întrebat?

— ...Știu eu!... Așa-s părinții, Olguța: n-au încredere în copii. Și poate că n-au dreptate... întotdeauna.

— Te-ai supărat, papa?

— Nu. M-am posomorît, poate, fără să vreau.

— Papa, eu nu vreau să te supăr. Eu vreau să ai tu dreptate... De ce-a plîns mama?

Mîna domnului Deleanu îi răspunse dezmierdîndu-i mîna.

— Și ție-ți pare rău, papa. Sînt sigură.

— Cum îți pare rău și ție, Olguța! Așa-s părinții! glumi el melancolic.

— Vezi, papa! Pe mine nu m-ați întrebat!

— Olguța, tu știi că Dănuț *vrea* să plece? El a hotărît, nesilit de nimeni... În sfîrșit!

— Știu eu. El face cum vrea Herr Direktor.

— Și moșu Puiu îl iubește pe Dănuț ca și noi. El îi vrea binele... altfel decît noi... și cred că are dreptate.

— Spui drept, papa?

— Da, da!

— La noi acasă nu-i bine?

— Îi bine, Olguța... Dar pentru un băiat e mai bine să crească între băieți... strunit cum trebuie.

— Mai bine eram eu băiat.

— De ce, Olguța?

— Așa!... N-ar fi plîns mama.

— Ba da, Olguța. Mama vă iubește deopotrivă pe amîndoi.

— Știu, papa, nu zic!... Da eu nu vreau să plîngă mama.

— Și-l lăsați pe tata singur, dacă erai băiat?

— Tu ești bărbat, papa!

— Și?

— ...Nu te-aș fi lăsat, papa, izbucni ea mînioasă, fiindcă-s fată.

Domnul Deleanu o sărută.

— Ți-a trecut supărarea?

— Dacă ai tu dreptate, sigur.

— Am, Olguța. Avocații au totdeauna dreptate!

— Și părinții, papa!

— Ei, bravo! Așa te vreau: veselă. Haidem în sofragerie.

— Papa, Herr Direktor e mai sever decît tine: așa-i?

— Decît mine — mi se pare — nu-i greu să fii mai sever... Ce zici?

— Adevărat! Tu nu ești de loc!... Nici nu-i nevoie să fii!

— Da! Spui tu!

— Ba da, papa. Dacă ai fi tu sever, eu...

— Tu?...

Olguța îl privi cu vicleană seriozitate.

— Eu m-aș arunca de pe acoperiș... cum erai să faci și tu cînd erai mic, și ți-ar părea rău!

— Oare!

— Da tu nu ești sever. Tu nici nu poți să te superi, papa.

— Ei?!

— Da. Îți spun eu! Ție-ți vine să rîzi cînd te superi, și-atunci *vrei* să te superi și mai tare...

Domnul Deleanu rîdea.

— Tu sameni cu mine, papa.

— Da, Olguța. Ar trebui să-l pui la colț pe tata, fiindcă nu știe să fie tată serios.

— Ei, papa! Eu te-ascult pe tine. Știi, eu te-am supărat odată, și fiindcă tu nu mi-ai spus nimica, eu singură m-am pus la colț... Vezi! Nu mi-i rușine! Eu îți spun... Da vreau să știu dacă Herr Direktor e sever?

— Cît trebuie, Olguța. Grigore vă iubește.

— Știu, papa... Lasă, am să vorbesc eu cu Herr Direktor... Ce cauți aici? De ce nu bați la ușă, Anica?

— Întreabă conița de ce nu mai veniți...

— Hai să mergem, papa... Îmi pare bine că mi-ai făcut o vizită. Am să învăț să fac cafea. Cînd mi-i mai face tu o vizită am să te tratez cu cafea neagră.

— Mă omoară Alice, măi drăcușorule!

— Și dulceață-ți dau, papa.

— Ai tu dulceață?

— Sigur. Uite, papa... Da să nu mă spui!

Ochii domnului Deleanu sclipiră de rîsul amintirilor, privind gavanoasele din sobă.

— Acolo-i bufetul tău!

— Da, papa, acolo am să ascund cafeaua și ibricul.

— Și de unde ai să ai tu cafea și ibric?

— Îmi cumperi tu, papa... ca să-mi pot primi mușafirii.

— Și dacă ne prinde mama?

— Are să guste și ea din cafea... să vadă dacă-s bună gospodină!

— Și dacă se supără?

— Ne pune la colț pe-amîndoi!

— V-ați împotmolit? îi întâmpină doamna Deleanu scuturându-și gîndurile.

— Tăcere! cuvîntă Herr Direktor. Dau cuvîntul lui „Mumm”. Aviz urechilor delicate!

— Grigore, să nu spargi oglinda.

— N-ai grijă, Alice! Dopurile de șampanie au predilecție pentru urechile tale! De rest n-ai grijă, că are dopul!

Într-o pornire, doamna Deleanu și Monica își astupară urechile. Totuși, pocnetul festiv le făcu să tresară. Dopul zbură ca o vrabie dintr-un exuberant zarzăr înflorit în sticlă, scuturat în cupe.

— Impecabil! se autocomplimentă Herr Direktor, umplînd cupele... Serviți-vă! Cea mai plină pentru Kami-Mura.

— Umple-o bine, Herr Direktor, nu mă persecuta! îl luă în primire Olguța arătînd cu degetul adevăratul nivel al șampaniei subț cel decorativ al spumei.

— Alice, ce ai de spus? Fiică-ta vrea abatajuri alcoolice?

— Dă-i, Grigore. În norocul lui Dănuț.

— Stai, Olguța, nu începe... N-ai grijă, te-amețești îndată.

— Ai să ții un discurs, Herr Direktor? întrebă Olguța cu buzele pufoase de spumă.

— Nu mă interpela! Tu ești veșnic în *opozitie*... Dragii mei, începu Herr Direktor ridicînd cupa, de azi înainte am pierdut un nepot, dar am căpătat un băiat în aceleași condiții ca și Fecioara Maria. Beau mai întîi, în cinstea noului tată — vrednic tată! — care-și botează fiul în șampanie nu în apă ortodoxă... Și în ce șampanie! adăugă el muindu-și buzele în blonda roire. *Gaudeamus igitur*.

Ciocnite, cupele cîntară pura arietă a cristalelor subțiri.

— Hai, Alice, nu fi mamă vitregă! Ciocnește cu tatăl copilului vostru!

— Uplete-o, Grigore.

— Cum? Ai și băut-o! Tu, Alice!

— Eu.

Herr Direktor turnă veselie acolo unde era nevoie de multă. C-un foșnet, spuma creșcu. În mișcarea ei, cupa se înălța, parcă palpitând, asemeni unei balerine-n vârful, furată de zborul voalurilor desfășurate.

— Ș-acum, dragii mei, urmă Herr Direktor ciocnind cu doamna Deleanu, să bem în sănătatea *fiului îndrumat*. Dorința mea cea mai fierbinte e ca peste vreo zece ani, adunați în jurul acestei simpatice mese, să ciocnim din nou toți cei de-acum. Ș-atuncea, Dănuț, să mă privești tu prin monoclu — cum te privesc eu acum — și să zici: „Acest ramolit care în viața lui n-a știut să aibă un copil... a izbutit să facă un om”. În așteptarea acelei zile, s-o cinstim pe aceasta cum se cuvine, să cinstim pe mame!

— Ești bine dispus, Herr Direktor! îl apostrofă Olguța c-un bișcot în mână.

— Mi se pare că sîntem amîndoi... Bună-i șampania! Ce zici, Olguța?

— Îi bună, Herr Direktor! Te pișcă de limbă!

— Atunci ține și tu un toast.

— Crezi că mi-i frică?

— Ia să te vedem! o provocă Herr Direktor, răsturnîndu-se pe speteaza scaunului.

Olguța se ridică în picioare.

— Mamă, dă-mi voie să mă sui pe scaun.

— Ce vrei să faci?

— Vreau să țin un discurs... pentru Herr Direktor.

— Suie-te. Vezi numai să nu caz!

— Parcă ești o statuie! exclamă Herr Direktor privind-o cu gîtul strîmb.

— Nu mă *interpela*, Herr Direktor!

Domnul Deleanu nu-și găsea locul pe scaun. Cunoștea tracul debuturilor oratorice și, deși glumă, debutul Olguței îl emoționa.

Olguța își trecu palma peste frunte, umplându-se de fărâməturi fiindcă avea în mână un ciot de biscot.

— Dragă Herr Direktor, vorbi ea fără șovăire, privindu-l, noi doi și pînă azi am fost rude fiindcă tu ești moșul meu. Și nu-mi pare rău!

— Nici mie, Olguța.

— Atunci avem noroc la rude amîndoi!

— Bravo, Olguța! aplaudă domnul Deleanu.

— Mare noroc, Olguța! Să știi de la mine.

— Știu, Herr Direktor, de cînd am fost rudă cu Fița Elencu... Da de azi înainte sîntem *mai rude*.

— Chiar foarte rude! superlativă Herr Direktor comparativul Olguței.

— Ba nu! Foarte rudă sînt numai cu tata, cu mama și cu *cineva*...

— Cine-i misteriosul *cineva*?

— Ai să vezi, Herr Direktor.

— N-o întrerupe, Grigore, o apără domnul Deleanu.

— Lasă, papa, eu îi răspund... De azi înainte Herr Direktor, tu ești tatăl fratelui meu. De asta sîntem noi mai rude: fiindcă doi e mai mare decît unu, și fiindcă tu, de azi înainte, ești de două ori rudă cu mine.

— Și-ți pare bine, Olguța?

— Sigur că-mi pare bine!

— Atunci hai să ciocnim.

— Stai, că n-am sfîrșit!... Și eu doresc, Herr Direktor, să aibă și fratele meu noroc la rude cum avem și noi doi.

— *A bon entendeur, salut!* exclamă Herr Direktor luînd-o în brațe.

— Bravo, Olguța! Nota zece la discurs!

— Dragii mei, vocifera Herr Direktor, așezînd-o pe Olguța la locul ei, că am căpătat un băiat nu-i mare lucru! Dar văd că nu scapă omul de ce e scris să i se întîmple. M-a ferit Dumnezeu de nevastă, și iacătă că-n schimb îmi trimete o soacră!... Să bem în cinstea celei mai minore soacre de pe globul terestru și să dorim ca toate celelalte să-i samene!

...Dănuț mîncase mai multe bișcoturi muiate în șampanie, fără poftă. Auzea răsunînd cupele ciocnite, vorbele, glumele, rîsetele, fără să le asculte... Vra să zică se întîmplase ceva *bun*. Toți erau veseli fiindcă Dănuț spusese da. Dănuț ar fi putut să spună da sau nu... Șezuse pe un scaun din sofragerie, înalt, ciudat de înalt — ca toate scaunele clipelor solemne — și toți așteptaseră să hotărască el... *Da*.

Cînd îi scosese dentistul, mai demult, o măsea, Dănuț, cu măseaua în mîină, plînsese privind-o cu nedumerire și dușmănie. *Ș-atunci*, ca și acum, părinții lui îl felicitaseră, rîzînd alături de scaunul caznei... Ciudat! Atunci o măsea, acuma un da — din gura lui Dănuț ieșite... Și toți erau veseli! Dac-ar fi spus nu? Toți ar fi fost triști... Săracu Dănuț! Numai el era trist... și parcă nu... Era odată un împărat care cu jumătate față rîdea și cu jumătate plîngea...

Răsturnat pe scaun, domnul Deleanu respiră cotnarul din păhăruț.

— Grigore, începu el zîbind cu ironică melancolie, mult ai mai terfelit tu astăzi biata noastră Moldovă!...

— Scopul scuză mijloacele!

— Nu, nu! Criticele tale erau sincere, și mai bine decît copiii nimeni nu știe să vadă paiul din ochii părinților... Dar eu, dragă Grigore, am băut șampanie, și-acuma beau cotnarul acesta roznovenesc care

are cincizeci și nouă de ani: e tocmai din o mie opt sute patruzeci și opt!... Și închin, la rîndul meu, pentru această Moldovă în care s-a făcut cotnarul amar și blînd, pentru această Moldovă în care mai răsar suflete asemănătoare cotnarului, și fiindcă-s amare, și fiindcă-s blînde, și fiindcă-s rare. Ș-atît doresc eu copilului meu: să fie din acele suflete, atunci cînd în pivnițele Moldovei cotnar nu va mai fi.

— Papa, cotnarul e mai decît tutunul?

— Vrei să guști, Olguța?

— Dacă spui tu!

— Ia să vedem.

Olguța își muie buzele, sorbi cu încordată atenție, și ridică din umeri încrețindu-și fruntea.

— Îi amar, papa! Mai bună-i șampania!

— Tu nu te pricepi, Olguța! zîmbi domnul Deleanu. Asta-i pentru moșnegi ca noi!

— Papa, da spune-mi dacă-i mai bun decît tutunul!

— Hei! Cred bine! Și-i mai rar!

— Atunci am să te rog ceva.

— Spune.

Olguța se ridică de pe scaun, se apropie de domnul Deleanu, și începuse să-i șoptească la ureche, trăgînd cu ochiul la ceilalți.

— Olguța, nu-i politicos ce faci tu! o dojeni doamna Deleanu.

— *Merci*, papa!... Mamă dragă, așa-i cînd faci un chef!

— Uite, Olguța... Și spune-i să-l bea în cinstea voastră, a copiilor.

Olguța ieși cu paharul de cotnar în mîină, călcînd ca o acrobată pe frînghie.

— Pentru moș Gheorghe? întrebă doamna Deleanu.

— Mai încape vorbă?!

— Rămînem fără copii, zîmbi doamna Deleanu ofînd. Pe Dănuț ni-l ia Grigore, pe Olguța ni-o ia moș Gheorghe... Numai Monica e a noastră... Hai să ne sculăm.

— Noi mai rămînem, Alice, protestă Herr Direktor, arătînd paharul pe jumătate plin.

Herr Direktor și domnul Deleanu rămaseră singuri în fața paharelor.

— Cînd pleci tu, Grigore?

— Mîne.

— Și pe Dănuț cînd ți-l aduc?

— Peste vreo săptămînă.

— Așa degrabă?

— Acuși începe școala.

— Și tribunalul.

— Încep toate!... Trebuie să-l pregătesc: să-i fac uniformă, să-l mai plimb prin București...

— Bine... Să trăim!

— Noroc!

Pornită tocmai din îndepărtate vremi — cu alean de soare îngălbenit pe foi de nuc — aroma cotnarului se răspîndi în tăcerea odăii. Și adierea toamnei de afară, învăluind suflarea toamnei din cotnar, se umplu de amintiri...

*

Doamna Deleanu ieșise din sufragerie dezmierdînd cu degetele buclele lui Dănuț, urmată de Monica. Ajungînd în dreptul ușii ietacului se opri.

— Haideți la mine, copii.

Mut, Dănuț trecu înainte, spre odaia lui, cu capul aplecat. Intră. Ușa se închise. Părăsită de buclele lui Dănuț, mîna doamnei Deleanu rămase o clipă în aer, cu degetele răsfirate, ca o frunză desprinsă

de pe creangă și răzlețită de fructul pe care-l ocrotea... Căzu.

— Tu vrei să vii cu mine, Monica?

Fetița apucă mâna cea tristă, o strânse cu toată puterea ei copilărească și intra în ietac, furișând o privire abătută spre ușa lui Dănuț.

Două tăceri, una lângă alta, mână în mână.

Doamna Deleanu ședea întinsă pe pat, cu ochii închiși; Monica așezată pe marginea patului.

Ochii Monicăi nu se desprindeau de pe chipul neclintit al doamnei Deleanu. Îi venea să-și ție suflarea ca să nu facă zgomot.

De la o vreme, genele doamnei Deleanu tremurară... și două lacrimi alunecară de-a lungul obrajilor. Ținându-și suflarea, Monica se aplecă și sărută cu timiditate mâna doamnei Deleanu.

— Tu erai aici, Monica? tresări doamna Deleanu.

— Cu mata, *tante* Alice.

— Pui mic... tu du-te lângă Dănuț... Eu am să dorm.

Monica ieși în vîrfuri. Se opri în fața ușii odăii lui Dănuț. Bătu încet cu degetul.

— Dănuț, șopti ea aplecînd urechea.

— ...

Apăsînd binișor clampa, întredeschise ușa.

— Doarme!... Săracu Dănuț!...

După ce se închise ușa la loc, Dănuț deschise ochii din nou — și nu zîmbi.

Monica intră singură în odăița fetițelor.

În trei odăi, trei tăceri priveau viața...

*

Venind de la moș Gheorghe cu paharul gol, Olgața dădu buzna în sufragerie. Profira sări de pe scaun

cu gura plină, ca o mătăhăloasă elevă surprinsă mîncînd în clasă de profesoară. Anica plecă ochii în jos, ascunzînd bișcotul la spate, cu gestul revelator al școlarilor fumători.

— Poftă mare! Anica, hai cu mine!

Profira le așteptă să iasă. De îndată ce se închise ușa, învie, ca statuia unui tablou alegoric după ce se lasă cortina... Aplecîndu-se, luă bișcotul aruncat de Anica, și-l înghiți.

— Ascultă, Anica, o cercetă aspru Olguța, ai mîncat numai, sau ai și băut?

— Nici n-am apucat să mănînc, duduie Olguța, se tîngui Anica arătîndu-i mînile goale.

— Bine! Atunci trebuie să te grăbești fiindcă Profira mănîncă tot. Stai, nu pleca. Ai treabă cu mine... Ia să-i dau și Profirei o treabă!

Medită încruntată și repede deschise ușa sofrageriei.

— Profira!

— Of! M-am speriat, duduie!

— Du-te și spune vierului să-ți dea poamă fragă: auzi? S-o alegă frumoasă.

— Da aici cine să curețe?

— Știe și Anica să mănînce bișcoturi! Du-te și mănîncă poamă. Hai repede.

Profira oftă și porni... scoțînd un alt bișcot din buzunarul pestelcii.

— Ascultă bine, Anica.

— Ascult, duduie.

— Ai să te duci în odaia turcească, la moșu Puiu, și-ai să bați la ușă încet. Și dacă nu răspunde ai să bați *tare*... Ia arată-mi cum ai să faci?

Anica se apropie de ușa sofrageriei... și intră.

— Anica, te joci cu mine?

— Am uitat, duduie Olguța!

— Fă cum ți-am spus.

— Da. Bat încet...

Toc-toc, bocăni ea cu degetul.

— ...Și dacă nu răspunde bat tare.

Buf-buf, bătu ea cu pumnul.

— Așa. Și dacă nici atunci nu răspunde, intri în goană, trîntești ușa, te bați cu mîna peste gură și spui în gura mare: „Păcatele mele! Eu gîndeam că erai în sofragerie!” Ai înțeles? Da să faci zgomot, ca să-l trezești!

— Și dacă se supără, duduie Olguța? întrebă Anica abia ținîndu-și rîsul.

— Nu-i treaba ta! Ai să-i spui că duduia Olguța vrea să-i vorbească.

În așteptarea Anicăi, Olguța se plimba cu mînile la spate, din ce în ce mai repede, ca cineva care născocoște dialoguri cu replici scurte. Uneori se oprea, își descoperea fruntea mereu bătută de șuvițele negre și iar pornea.

— A spus să poftiți.

— Dormea?

— Nu, fuma.

— Bine. Acuma du-te și mănîncă tot ce-a rămas pe masă. Să nu lași nimic Profirei!

— Bucuros de musafiri? întrebă afabil Olguța intrînd la Herr Direktor.

— Încîntat!

— Ce mai faci, Herr Direktor? Nu te deranjez?

— Tu! Prietena mea! Îmi pare rău!... Ce vînt te-aduce pe la mine?

— Nimic, Herr Direktor! Am venit să te văd, să mai stăm de vorbă...

Herr Direktor se ridică într-un cot pe divan, încrustîndu-și monoclul în orbită.

— Îmi faci o *vizită*?

— Sigur... Da frumos halat ai! Tu ești elegant ca o cucoană.

- Așa-s burlacii, Olguța.
- De ce numai burlacii?
- Fiindcă ei n-au nevastă! În schimb, au un halat frumos.
- Și cei însurați nu trebuie să aibă?
- N-au nevoie. Ei au o nevastă frumoasă.
- Și dacă-i urîtă?
- Se consolează! Adică nu. Dă! Oftează și ei!...
- Da stai jos. Ce pot să-ți ofer: o țigară?
- Azi ești vesel, Herr Direktor!
- Ca întotdeauna.
- Azi nu-i ca întotdeauna.
- Ai dreptate. Azi e o zi mare.
- Pentru tine?
- Și pentru Kami-Mura... și pentru toți. N-ai văzut?
- Atunci de ce-a plîns mama?
- De unde știi tu c-a plîns?
- Am văzut eu.
- Bine. A plîns... fiindcă-i mamă.
- Ei! Atunci ar trebui să plîngă în fiecare zi!
- A plîns de bucurie, Olguța.
- Nu, Herr Direktor.
- Așa cred eu.
- Să-ți spun eu de ce-a plîns: fiindcă pleacă frațele meu.
- Dragă Olguța, mama a înțeles că-i mai bine pentru Dănuț să învețe la București, și ea singură a hotărît — cum de altfel a hotărît și Dănuț.
- Atunci de ce-a plîns?
- Așa-s cucoanele, Olguța. După ce se hotărăsc să facă ceva, plîng, și le trece.
- Și-a *călcat pe inimă*, Herr Direktor!
- Măi! că multe mai știi!
- Herr Direktor, cînd pleci?
- Mîine, Olguța.

- Pleci singur?
- Da. Dănuț vine cu Iorgu, peste o săptămână.
- ...Îmi pare bine, respiră ea.
- Herr Direktor îi dezmierdă pletele.
- Bună fată ești tu!
- Herr Direktor, începui Olguța privindu-l drept în ochi, tu ești sever?
- Cu cine Olguța?
- Știu eu!... La București, cu funcționarii tăi.
- Sigur. Altfel nu merg treburile.
- Și ce faci tu când ești sever?
- Dă!... Vorbesc mai aspru, mă încrunt, și dacă nu m-ascultă îi dau afară.
- Și dacă n-are să te-asculte fratele meu?
- Dănuț m-ascultă.
- Cine știe?! Dacă face-o prostie?
- Îi fac morală.
- Și dacă mai face una?
- Hm!... Om vedea!
- Hm!... Herr Direktor, tu ai bătut vreodată pe cineva? .
- Poate! Nu-mi mai aduc aminte! Când eram băiat...
- Da-ți place să bați?
- Nu, Olguța. E urât și sălbatec.
- Vra să zică, n-ai să-l bați pe fratele meu?
- Pe Dănuț! Ferească Dumnezeu!
- Olguța respiră adînc.
- *Merci*, Herr Direktor. Știam eu! Tu ești sever, da bun... Îmi dai voie să umblu în geamandan?
- Mă rog!
- Închide ochii, Herr Direktor... Astupă-ți ochii cu mâinile... Acuma să-mi spui ce-am să fac!
- Ai să-ți faci un duș cu colonie!
- Bine-mi pare că n-ai ghicit!.. Azi nu te doare capul, Herr Direktor?

— Slava Domnului, am scăpat!

— Ce rău îmi pare! Eu vroiam să-ți fac o fricțiune.

— Ba mă doare! Cum nu!

Revărsându-se, colonia gîlgîia; palma Olguței se rotea repede, împrăștiind-o pe capul zimțat aspru de părul mărunț, în timp ce buzele suflau din rășputeri spre creștet.

— Îți place, Herr Direktor?

— Strașnic! Parcă s-a mutat Polul Nord în capul meu! Numai ia-o mai încet, că acuși capăt o migrenă.

— Nu-i nimica, Herr Direktor! Îți mai fac o fricțiune. Azi îi o *zi mare!*

— Pe capul meu!

— Și pe altele, Herr Direktor, adăugă Olguța, frămîntînd amarnic.

*

Era o dărăpănare atît de străvezie, că parcă nu era în văzduhul toamnei — și o blîndeță vastă în lumină... ca un trecut...

Dănuț coborî treptele pridvorului cu mînila în buzunar și umerii plecați. Zărind mingea de *foot-ball* uitată în ogradă, își aminti că se jucase cu Olguța, că se rănise la genunchi mai adineaori — și i se păru că treptele pe care le coboară sînt altele decît acele pe care le suise, și că ograda-i alta, și că Dănuț e altul...

Ca și cum treptele suite *atunci* și coborîte *acum* ar fi fost ale vremii, nu ale pridvorului casei părintești.

Închise ochii...

De multe ori, spre sfîrșitul vacanțelor mai ales, Dănuț visa că i s-a întîmplat o nenorocire. Și-ntot-

deauna, deschizînd ochii, nenorocirea se isprăvea. Și Dănuț era fericit, cu sufletul frăgezit de zîmbete desprinse din spaima somnului. Astfel nenorocirile din somn îl deprinseră să socoată nenorocirea ca un prag peste care treci — deschizînd ușa cu o deschidere de pleoape — pentru a intra în alba încăpere a luminii, cu oglinzi numai pentru zîmbete și ferestre numai pentru soare...

...Deschise ochii. Mingea de *foot-ball*, aceeași; cerul, înalt și întins; începea școala, se apropia plecarea; Dănuț, mic și singur...

Vra să zică l-au dat afară din casă... Nu-i venea să plîngă, nu. Oftă.

Cum ar fi vrut Dănuț să se facă cerul mic-mic, și jos-jos, așa cum era cuvertura măsuței pe care făcea uneori, iarna, doamna Deleanu pasiențe sau cetea o carte. Și dedesubtul cerului micșorat și coborît, așa cum ar fi vrut Dănuț, să fie un covor luminat de flăcările sobei și o pisică somnoroasă...

Deasupra măsuței mai era o lampă cu *abat-jour*. Subt măsuță se vedeau picioarele mamei în pantofi subțiri, stînd locului, sau strîmbîndu-se pe-o coastă de nedumerire, sau bătînd tactul unei supărări, cu vîrfurile. Dănuț, firește, ședea subt măsuță. Olguța se juca pe-afară, în omăt. Dar lui Dănuț nu-i trebuia altă joacă. Acolo, lumea se micșora ca o căsuță de păpușă. Nimeni nu mai era pe lume, decît picioarele măsuței, Dănuț la mijloc, pantofii mamei și pisica. Dănuț știa ce face mama fiindcă vedea ce fac pantofii. Știa cînd zîmbește, cînd se încruntă, cînd se supără. Pisica de la o vreme torcea. Și era o tăcere!... Căldura sobei ajungea acolo molatecă și somnoroasă... Acolo începeau poveștile cu Statu-Palmă-Barbă-Cot, cu Prichindel... Acolo făurise Dănuț o lume mărunță, cu oameni mici ca literile, cu animale de statura majusculilor și căsuțe niciodată mai mari

decît o carte de povești, să-ncapă-n ele numai basme. Dănuț, numai, era uriaș, dar ce uriaș cumsecade!... Era bine acolo! Acea era patria lui Dănuț luminată de focul din sobă ca de un soare al covoarelor pe care dorm copii și visează pisici...

L-au izgonit.

Ce înalt era cerul! Ce mare pămîntul!

Porni încet spre livadă... Ce se întîmplase în turbinca lui Ivan? Ce vînt veștejise, scuturase și alun-gase împărații, feți-frumoșii și poveștile? Turbinca lui Ivan era goală?

Dănuț mergea *singur*. Nimeni nu-l mai însoțea. Oștile care întotdeauna veneau în urma lui Dănuț sau îl așteptau înainte — pieriseră. Pustiu înainte, pustiu în urmă! Din casă-l izgoniseră, înainte-l aștepta școala...

Turbinca lui Ivan era goală și era grea fiindcă în ea intrase durerea din viață în locul celei din basme, cu duioasa apăsare de moarte a toamnei pe păduri.

În drum spre livadă îl ajunse Ali, gudurîndu-se pe lîngă el.

Numai Ali îl iubea pe Dănuț. Și după ce va pleca Dănuț, amîndoi vor rămînea singuri: Dănuț la București, Ali la Medeleni.

— Dănuț!

Cu cozile fluturînd pe spate, Monica alerga după el.

— Dănuț, stai puțin, Dănuț!

Îl ajunse în livadă. Gîfîia.

— Dănuț... îmi pare-așa de rău că pleci! se spovedi ea gata de plîns, luîndu-l de mînă și privindu-l cu ochii măriți.

— Ce v-am făcut eu? Ce mai vreți cu mine? De ce nu-mi dați pace?

Smulgîndu-și mîna din mîna Monicăi porni înainte, înstrăinîndu-se de-ai lui în toamnă.

— Ce i-am făcut eu? murmură Monica acoperindu-și obrajii cu mâinile... Săracu Dănuț!

Și fiindcă numai Ali mergea după Dănuț, deși gonită, Monica porni după Ali.

*

Arome dulci și amăru, mirodenii pipărate, mirseme stinse, suflări umile, abia simțite, deslușite totuși...

Soarele umed — adierile vântului de pe miriști, și grădini, și arături — fructele și frunzele crengilor — trunchiurile pomilor — pământul — frunzele și fructele căzute — și firele de iarbă-ncovoiate miroseau de-a valma toate-toate.

Pluteau suflete printre pomi și suflete se desprindeau din iarbă și din vânt, și căderea frunzelor dezmiarda mîhniri fără de frunte și sfișieri fără de mîni.

Și pretutindeni începea o plecare, și nicăieri nu se vedea tristul cufăr al plecărilor, nici femeia care stă pe el înfrigurată, cu genunchii strînși și coatele împreunate, acoperindu-și ochii: să nu mai vadă și să nu mai plîngă.

Dar toamna?

Monica se tupilase după trunchiul unui măr domnesc. Deasupra ei, merele pline încovoiau crenguțele, împovărîndu-le, ca cerceii cu prea grele nestemate urechile micilor infante.

De-acolo, Monica ținea tovărășie lui Dănuț, într-ascuns.

Ostenise. De aceea îngenunchease.

Dănuț ședea pe banca de sub nuc, nemișcat. Monica-i vedea numai capul aplecat asupra mesei de stejar. Soarele-l bătea în plin, cîrlionțîndu-l cu aramă.

Pe masa de stejar cădeau frunze, lumini de soare și nuci întunecate în cojile verzi. Se desfăcuse parcă un străvechi gromolnic, cu scoarțele de foi de nuc suflate cu lumini de soare. Și capul unui pui de faun, aplecat, visa...

O lacrimă de-ar fi lucit în soare căzînd din ochii lui Dănuț, Monica ar fi cutezat să iasă din ascunzătoare. Dar numai frunzele cădeau din crengile de nuc.

*

Sufletul lui Dănuț se îndepărtase atît de mult de trupul lui Dănuț, că murmurul buzelor lui era al unui copil care abia știa să vorbească, și numai zîmbetul era poate al lui Dănuț dacă nu al soarelui de pe obraz.

*Unu Ilă
Duduilă
Ești caș
Toporaș
Pe la moara Murgului
Trece fata turcului
C-un cojoc
De motoc
C-o pestelcă
Strecătoare
Una mara
Două para
Triaria
Compania...*

Fără înțeles, versurile căpătau odinioară farmecul naiv al buzelor care mai degrabă știau să rîdă decît să vorbească. Pe-atunci, Dănuț avea vreo trei ani. Purta rochiță ca și Olguța, și cînd îi era somn anunța:

„Vau naniți”. Și o bucovineancă, dacăda lui, poate în dorul satului de peste graniță, îl învățase încetul cu încetul versurile copilăriei ei. Dănuț le recita din brațele doamnei Deleanu și, după ce isprăvea, căpăta bomboane și sărutări. Când se culca, le recita în șoaptă, pentru el, pînă ce-adormea.

*Unu Ili
Duduili...*

— Nani, Dănuț! răsuna ca prin vis glasul doamnei Deleanu din patul slab luminat de lampa cu *abat-jour* verde. Și Dănuț șoptea mai încet:

*Ești cas
Topoas...*

— Sst!

*Pe la moaa Mugului
Tece fata tucului...*

— ...? Țț-țț!

Și Dănuț zîmbea fiindcă numai gîndul lui mai auzea că fata turcului avea:

*Un cozoc.
Di motoc...*

Și adormea zîmbind.

...Cădeau frunzele nucului cîte una și mai multe laolaltă pe masa de stejar.

Și pomii astă primăvară erau înfloriți, și-acum nu mai aveau flori, și cădeau frunze galbene din ei, foșnind uscat. Poate de asta versurile cantilenei care lăsa zîmbetul somnului pe buzele lui Dănuț — pe cînd avea trei ani — acum fără de înțeles, și-atît

de trist i se desprindeau de pe buze, rupte din trecut:

*Unu Ilă
Duduilă
Ești caș
Toporaș...*

Se ridică-n livadă — pe măsură ce se lungeau umbrele — răcoarea umedă. Monica își acoperise pieptul cu mâinile: tremura.

Și Dănuț era îmbrăcat subțire! Dacă răcea? Se ridică în picioare, frecându-și genunchii îndurerati. Începu să se îndepărteze de-a-ndaratelelea, ascunzându-se pe după trunchiuri. Se opri, uitându-se: Dănuț nu se mișca. O luă la fugă din răspuțeri ca să aducă mai degrabă pelerina lui Dănuț.

...Cînd ești trist de tot, îți vine să dormi. Îți vine să-ți culci capul pe genunchii altcuiva care te iubește, sau, dacă ești singur și n-ai pe nimeni, să ți-l culci pe palmele tale... Da. Îți vine să dormi cînd ești trist. Și să uiți... Dar cînd te deștepți? Iar ești trist și nu mai poți s-adormi din nou!...

Dănuț oftă.

...De ce cădeau frunzele?... Fiindcă venise toamna... Frunzele erau moarte?... Nu. Frunzele cădeau și mureau jos pe pămînt fiindcă venise toamna... Toamna...

Frunzele cădeau sau *vroiau* să cadă?... Dacă venise toamna!... Ce să mai facă ele pe crengi!...

Cînd vine toamna, pasărilor pleacă și frunzele cad.

Dacă Dănuț ar fi fost o frunză pe creanga nucului, și-ar fi venit toamna — ce-ar fi făcut?... Toate frunzele din jurul lui ar fi căzut, și el ar fi rămas din ce în ce mai singur — așa cum era acum... Da. Și el s-ar fi aruncat de pe creangă... și l-ar fi luat vîntul, și l-ar fi amestecat cu celelalte frunze, și cine

știe unde l-ar fi azvîrlit... și nimeni-nimeni n-ar mai fi știut de el...

...Cînd ești trist de tot îți vine să dormi și să uiți...

Un gând ciudat se apropia de Dănuț, de dinafară parcă, așa de ciudat că ochii lui Dănuț se deschiseră mari și orbi, ca în întuneric, cînd se apropie spaima care-ți apucă inima și ți-o gîtuie...

În fundul livezii era o rîpă înaltă — tot atît de înaltă pentru Dănuț cît era pentru o frunză creanga de pe care se zvîrlea în jos. ...Frunzele plutesc, alunecă și se așază lin... Nucile cad și se sfarmă!... Nucile n-au sînge. Dac-ar avea, le-ar curge sîngele pe coajă... ca unui om... ca unui om cu capul sfărmat... ca unui biet om trist...

„Dănuț! Dănuț! Unde ești, Dănuț? Unde-i Dănuț?”...

Și l-ar fi găsit boarul jos, lîngă rîpă, cu capul sfărmat, cu șiroaie de sînge pe obraz...

Mort Dănuț?... *El, Dănuț, mort?...*

— Eu?

„Nu se poate!” murmură un gând îndepărtat și învăluitoare ca orizontul răsăritului.

...Toți sînt în doliu. Merg în urma sicriului lui Dănuț. Plîng... Și lui Dănuț îi vine să plîngă fiindcă și el merge în urma sicriului.

— Mort?

Singur în sicriu? Singur în groapă? În pămînt negru?... Și noaptea cu strigoii? Singur!

„Nu. Mai bine la școală.”

...Toamna mor nucile sfărmate și frunzele căzute. Dănuț pleacă la școală.

Monica răsări îndărătul băncii ca o icoană luminată de candelile apusului. Fără să spuie o vorbă, așază pelerina pe umerii lui Dănuț... și fără să vrea,

fără să știe de ce, brațele ei subțiri îi încolăciră grumajii, și buzele închise îi sărutară bucele...

Văzînd că brațele nu sînt ale mamei lui, Dănuț sări în picioare scuturîndu-și bucele.

— Cine ți-a dat voie să mă săruți?

— ...

— De ce mi-ai adus pelerina?

— Ca să nu răcești, Dănuț, îngîină Monica, înghițînd.

— Mai bine-aș răci. Ce te-amesteci?

— Dacă mi-i milă de tine!

— Cine ți-a dat voie să-ți fie milă? N-am nevoie!

Aaa! Nu se isprăvise vacanța! Are să le-arate el! Întîlnind cozile Monicăi, apucă și trase. Capul Monicăi zvîcni îndărăt, docil. O amintire trecu pe dinaintea ochilor lui Dănuț: la începutul vacanței, pe vremea caiselor, în livadă, o trăsese pe Monica de cozi... Și parcă se temuse de Monica... și-i păruse rău. Ce repede trecuse vacanța! Începea școala! Pleca. Era frig, toamnă!

— Te-ai supărat, Monica? o întrebă el dulce, lăsînd să-i cadă cozile din mîni.

— ...

Nu-i vedea fața: numai cozile blînde și grele.

— Îmi pare rău, Monica. Pardon... Nu ți-e frig?

Capul Monicăi făcu semn că nu.

— Da vrei să fugim împreună?

Capul Monicăi făcu semn că da.

— Tu ești căluț și eu te mîn: da?

— Da.

— Hii, căluț! răsună puternică și ascuțită vocea lui Dănuț.

Tot nu se isprăvise vacanța!

Trezit din somn, Ali țîșni săgeată. Cu cozile de aur în mîni, Dănuț fugea subt foile de aur. Și-n fața lui

fugea Monica, zveltă, cu fața plînsă și zîmbitoare. Și pretutindeni printre ei, Toamna.

*

Nori lungi și subțiri se așternuseră din înaltul cerului siniliu pînă în zarea apusului, ca nenumărate trepte de marmură ale palatelor din basme.

În gloria luminilor — ca-n țara unor torți înălțate de brațele curtenilor — un punct negru tresări și pieri. O rîndunică poate. Și soarele apuse dincolo de lume, ducînd cu el condurul delicat pierdut de vară pe cea din urmă treaptă a palatului ceresc, și melancolia prinților îndrăgostiți de o cenușăreasă.

*

Monica tresări prin somn, îngăimînd cuvinte nedeslușite.

Dormea pe-o coastă, dezvelită, cu picioarele îndoite de la genunchi, c-un pumn adus lîngă frunte, celălalt repezit de-a lungul coapsei, albă în goliciunea copilărească și cea lunară, ca statueta fugii răsturnată.

— Hii, căluț!

...Aleargă prin livadă, fără să-l poată vedea pe cel care-o mîină de la spate trăgînd-o de cozi...

Se smunci atît de tare, încît visul, ca un lung păr despletit, îl flutura pe dinaintea ochilor... Se acoperi cu pledul pe picioare, ridicîndu-se.

— Hii, căluț! murmură ceresc glasul din vis.

Un zîmbet fericit îi răsturnă capul pe spate... Și ce cuminte era Dănuț! Ce surîs blînd avea!... Și ce ochi dulci, verzui și aurii! Și bucelele lui cu miros de castane coapte! Și ce repede-i trecea supărarea!...

— Hii, căluț!

Rîzînd cu ochii închiși, Monica-și răsturnă capul pe pernă așteptînd somnul... și visul care avea să unească din nou cozile ei cu mîinile lui Dănuț.

*

Cu foșnetele toamnei și țîrîitul greierilor, balul alb al lunii ondula pe la ferești.

Prin întuneric, domnul Deleanu răsuci o țigară și o aprinse aplecîndu-se pe marginea patului.

— Nici tu nu dormi?

— Fumez, Alice.

— Cîte ceasuri?

Flacăra unui chibrit clipi, răscolind umbrele.

— Cam tîrziu... Unu.

Doamna Deleanu se coborî din pat, își aruncă pe umeri chimonoul... Intră în vîrfuri în odaia lui Dănuț, apăsînd și ridicînd clampa, mut. Dănuț dormea cu buzele întredeschise. Se dezvelise. Cămeșa albă se îngrămădise înfoiată deasupra genunchilor, descoperind picioarele lungi cu genunchii zgîriați, pulpele lîn rotunjite, gleznel subțiri.

În palma desfăcută îi juca o lumină de lună. Lumini de lună îi tremurau prin păr și pe obraji.

Ca un copil de casă adormit la picioarele unei albe castelane al cărei evantai de pene albe îi lumina somnul.

Doamna Deleanu îl înveli, îi alintă cu vîrfurile degetelor bucele rotunde și ieși încet.

— Ce face?

— Doarme.

— Bine-i să fii copil! dădu din cap domnul Deleanu turtindu-și țigara în scrumelniță.

— Bieții copii! îngînă pentru ea mama lui Dănuț.

Cu mișcări nesigure și albe cădeau petalele unui trandafir de pe măsuta de noapte: cum se dezvelesc copiii mici prin somn, cînd visează...

II

ROBINSON CRUSOE

Ploua...

Cea din urmă căruță a șatrei de țigani se oprise în drum, ceva mai încolo de poarta ogrăzii boierești. Caii firavi muriseră parcă în picioare, cu capetele grele, și mîța unghiulară, legată cu o frînghiută îndărătul căruței, mieuna slab.

Subt coviltirul de culoarea norilor zdrențele galbene și roșii ale țigăncilor și sclipirea focoasă a salbelor abia se deslușeau prin întunericul încețoșat de fumul lulelelor, înstelat cînd și cînd de luceferi rubinii.

Un glas femeiesc momea încetișor, cînta poate, adormind un copil sau o durere.

Anica, zgribulită în burniță, își odihnea sufletul și mîna desfăcută în palma castanie a ghicitoarei. Cînd rare, cînd repezi și bolmojite, vorbele sorocului aduceau nădejde sau înfricoșare. Anica privea cu spaimă degetul vrăjit căutîndu-i în palmă cărările vieții, potecile norocului și dumbrăvile dragostei.

Ploaia se întetea răscolită de vînt. De subt coviltir un glas aspru bodogăni răstit.

Ghicitoarea își luă banii și porni spre căruță. Anica intră în ogradă cu capul plecat în jos. Trecînd pe subt stejarul de la poartă, zări urma slabă a unui

pneu de automobil. Privirile-i alunecară spre zarea afumată... Oftă. Toate drumurile erau șterse de cenușiu des. Se scutură înfrigurată și alergă spre casă. Cîinii strînși pe subt streșini abia o priviră.

În priveliștea moartă, căruța cu țigani se îndepărta ducînd subt coviltir cele din urmă focuri și culori ale toamnei, lăsînd în urma ei văzduhul sur, ca o bolnavă lumină de lună...

Nu s-auzea nici un lătrat. Ploaia vorbea singură ca o cerșetoare nebună.

*

Prin ferestruicele de mansardă ale podului — zăbrelite de ploaie pe dinafară, zbîrcite de păianjeni pe dinăuntru — lumina intră ca un val de dantelă de mult aruncată acolo printre celelalte vechituri. Și cîte nu erau! Pe măsură ce porniseră bătrînii din casă luînd drumul cimitirului, podul se umpluse cu tot ce le îndestulase mai curînd tabieturile și ciudățeniile lor, cît și ale vremii lor, decît trebuințele.

Odaia Fiței Elencu fusese surghiunită în pod, în întregime, ca osemintele unui ciumat. Încăpătoarele fotolii și canapele, cu picioare arcuite și primitoare speteze, căptușite cu mătasă albastră — înadins adusă din Franța — cărunțiseră de cînd tăcerea moțăia în ele. Taburetele, ca niște broaște țestoase cu albastră carapace, înțepeniseră subt apăsarea vremii. Și toate cărțile, bucoavnele, gromolnicele și ceasloavele răsfoite de uscatul deget al Fiței și colindate de ochii ei verzi zăceau în lăzi sau grămădite pe jos.

Într-un ungher, stranii instrumente de muzică — născociri ale unui strămoș meloman și șui — așteptau pe strănepotul în care avea poate să învie sufletul străbunului să le dezlege melodiile amuțite. Vioare de lemn blond cu gîtul curb; vioare brune

ca zahărul ars, cu gît șerpuitor de lebede; viole cu pîntecele bombat ca al voluptății; cobze, mandoline și ghitare, care de care mai sucite, mai întortocheate. Și toate înecate în tăcere!

Teancuri de portrete cu rame negre, castanii sau aurii, ovale sau pătrate, de lemn sau catifea, mari și mici — desprinse treptat de pe zidurile odăilor de jos — se rezemau laolaltă pe umărul aceleiași uitări; și chipurile lor păreau icoane ale colbului și ale păianjenilor, nu ale unor fețe omenești.

Mirosea a lemnărie încinsă de căldură, a putregai uscat și a colb de arhivă.

Așa că aroma de proaspete piersici, în pod, era îngrozitor de veselă...

„...Mîncam ca un rege în fața curții. Nu avea voie să-mi vorbească decît papagalul, ca un favorit. Cînele meu care îmbătrînise ședea totdeauna la dreapta mea; cele două pisici, la fiecare capăt al mesei, așteptînd să le arunc cîte o bucățică de carne...”

Ajungînd la acest pasaj, Dănuț întoarse cartea pe dos, așezînd-o pe podea, luă o persică fardată și mușcă din ea zgomotos.

Cel mai fericit om din lume era Robinson Crusoe, așa cum îl arăta lucioasa cromolitografie de pe copertă.

Între coliba — mai mult peșteră — și palmierul de trunchiul căruia atîrna o nucă de cocos, se vedea marea, dincolo de garduț, inofensivă și drăguță ca o grădiniță de albăstrele.

La intrarea colibeii, în gaura neagră-verzuie, un păianjen alegoric își țesuse o pînză neglijent poligonală. Din colibă pornea iarba tînără cu reflexe verzi de acuarelă udă.

Trebuie să fi fost tare cald cînd se fotografiase Robinson, fiindcă deasupra căciulei țuguiete — care-i acoperea și urechile și ceafa, ca o glugă —

radia o umbrelă făcută din frunze de palmier cu marginile roze de soare subt cerul albastru prin care literile titlului defilau roșii: Robinson Crusoe.. Da așa-i plăcea lui Robinson: să umble gros îmbrăcat pe orice vreme! Sarica de blană bărboasă era croită pe talie. Robinson avea o față foarte simpatcă — aducea cu Moș Crăciun, numai că barba și mustețile-i erau castanii. Mustețile spiritual răsucite; obrajii rumeori; barba frumos retezată. De subt căciulă îi năvăleau cîrlionții pînă deasupra sprince- nelor, ca un breton drotat.

În mîna stîngă, ridicată deasupra genunchiului stîng, ținea papagalul. Adică papagalul susținea mîna, fiindcă toate degetele — corect alineate — se rezemau pe spinarea verde, ca pe găurile unui fluiet; iar cele patru degete de păpușă ale mîinii drepte pluteau pe spinarea căpriței care întindea botul spre papagal, ca și cum ar fi vrut să-l sărute sau să-l pască.

Robinson era așezat pe... — nu se vede pe ce! Șe- dea cum stau fachirii, pe aer. La picioarele lui — depărtate unul de altul și în vîrfuri, ca ale cuiva care saltă un copil pe genunchi — se încrucișa o lopată cu altă unealtă decapitată de chenarul copertii. Pisicile dormeau, pesemne, în colibă sau pe acoperișul ei. Cînele fugise de pe copertă și sforăia în pod la picioarele lui Dănuț. Se numea Ali. Tot în pod, veghea și un papagal — aidoma cu cel de pe copertă — numai că era împăiat.

Insula lui Robinson, cu vesela sihăstrie a cromo- litografiilor, se mutase în podul cu vechituri. Dănuț era Robinson Crusoe în insula lui Robinson Crusoe. Și era foarte bine!

Barba lui Robinson de pe coperta cărții era umedă și plină de picuri aromați... fiindcă în podul cu ve-

chituri al Medelenilor, Robinson Crusoe mânca pier-sici, în tovărășia unui câine adormit și a unui papagal împăiat.

*

Hîrțiile și cărțile celor două birouri — de la Iași și de la moșie — ale domnului Deleanu, aveau flux și reflux, datorite pe rînd magnetismului ordonat al doamnei Deleanu și izbucnirilor tumultoase ale domnului Deleanu.

În epocile fluxului, biroul era o odaie ca oricare alta, înzestrată cu masivă mobilă de birou bărbătesc, ținută în cea mai amănunțită ordine și curățenie, în acele epoci domnul Deleanu ori nu era acasă, ori nu lucra.

În epocile refluxului, din dulapuri, de pe dulapuri, din saltare, de pe etajere, din buzunarele tuturor hainelor, pardesiurilor, halatelor, pijamalelor și paltoanelor năvăleau tomuri multicolore și proteiforme, dosare, reviste, ziare, caiete, carnete, coli, scrisori, telegrame, recipise, fițuici, cutii cu tutun cu țigări, cutii de chibrituri... peste tot. În acele epoci doamna Deleanu nu intra în birou. Domnul Deleanu lucra ca Neptun în viitoarea valurilor.

O telegramă sosită, de dimineață, de la Iași, dezlănțuise refluxul.

„Arestat bancrută frauduloasă. Confirmat mandat. Rog lucrați memoriu cameră acuzare. Intervențiți urgent. Soție sosește bani, informații. Nu mă lăsați. Respect.

Blumm”

Arțăgoasă, penița alerga de-a latul colii de hîrtie. Madam Blumm, vehement izgonită din birou, aștepta în salon, cu umbrela și sacoșa în mîină, cu pălăria în cap, trăgînd cu urechea și oftînd pe nas de durere și gutunar.

Domnul Deleanu aprinse mînios o țigară, aruncă o privire piezișă pe motivarea stereotipă a mandatului de arestare... și oratoria întemnițată în peniță izbucni:

„E revoltătoare”...

Șterse... Zîmbi, închipuindu-și spasmul clopoțelului justiției statuare și irascibile ca toate femeile care fac puțină mișcare.

„...E ciudată și jignitoare ușurința cu care se răpește libertatea unui om într-o societate civilizată care știe să respecte averea și nu știe să respecte omul. O arestare preventivă, în definitiv, e un sechestru asigurător asupra persoanei...”

Cînd lucra, nimeni nu intra în biroul domnului Deleanu, afară de Olguța, firește.

— Îți aduc cafeaua, papa... O vârs sau n-o vârs? întrebă ea, apropiindu-se cumpănitoare cu ceașca în mîină.

— Ce verși e pentru tine!

— Ei! Papa! Vrei să nu vârs de loc?

— De ce?

— Ai să crezi că fac dinadins.

Domnul Deleanu sorbi din ceașcă; Olguța din farfurioară.

— Tare-i frig și urît, papa! Îți vine să fii bolnav!

— Mi se pare că n-ai ce face, Olguța?

Olguța îl privi pe sub sprincene, stăpînindu-și un căscat din senin venit ca un strănut.

— Am! oftă ea. Mă plimb prin casă... da mi-i ciudă că nu-i frumos!

— Ce să facem noi oare? se întrebă domnul Deleanu c-un ochi la Olguța și altul la memoriu.

— Lasă papa. Te deranjez. Văd eu că ai de lucrat.

— Cînd ai să fii tu mare, Olguța?

— De ce, papa?

— Să lucrăm noi doi împreună.

— Ce bine-ar fi, papa! am râde tot timpul și-am bea la cafele!

— Da... Ne-am face de cap!

— Da am face și treabă, adăugă Olguța ridicînd sprincenele.

— Mai încape vorbă?!

— Tu mi-ai dicta, papa, și eu aș scrie... și după ce-aș obosi, eu ți-aș dicta și tu ai scrie... Și n-ai mai avea nevoie de secretar!

— Pe tine te-aș pune să primești clienții.

— Clientele, papa. Le-aș arăta eu!

— Ai dreptate! Clientele-s teribile! Ar trebui să plătească dublu.

— Papa, femeia cea din salon divorțează?

— De unde și pînă unde?

— Oftează, papa! Nu pot s-o sufăr; a vrut să mă sărute!

— I-auzi!

— Da, papa! Da ce-s eu?... Ce au, papa, cucoanele că sărută tot timpul?

— Asta-i ocupația lor!

— Eu n-am să sărut niciodată!

— Nici pe tata?

— Ba pe tine da. Asta-i altceva.

— Bine ne mai împăcăm noi doi, Olguța!

— Păcat că nu ești tu mic, papa. Ne-am fi jucat împreună! Eu aș fi vrut să fim frați.

— Sîntem prieteni.

— Da eu nu te las să lucrezi, papa. Mă duc.

— Unde?

— În salon.

— Cu madam Blumm?

— Lasă, papa!... Tu lucrezi și ea oftează! Am să fac atîtea game la pian, că are să plîngă!

— Bravo, Olguța! Și după asta o dăm afară și-o expediem la gară.

- Da, papa! O dăm afară.
— Și facem amîndoi ordine în birou!
Olguța zîmbi. Știa ea ce înseamnă să facă ordine!
— Halal tată ai tu, Olguța!
— Papa, tu nu trebuia să te faci tată... Da-i foarte bine așa cum ești!
— Pe placul tău?
— Da, papa... Parcă te-aș fi căpătat cadou de la moș Gheorghe!

*

Sofrageria era năpădită de funigei colorați, ca toate croitoriile: într-aceasta se lucra la zestrea școlară a lui Dănuț. Cu mîinii intermitente dar mereu înpros-pătate, mașina de cusut își învălmășea zornăitul metalic într-un galopant crescendo, brusc amuțea, și iar începea, ca o soție care-și ceartă soțul în rate pasionate.

Limbuția etnică și profesională a cusutoresei adusă de la Iași negăsind nici un ecou, se convertise în muțenie posacă, dezmințită de dansul picioarelor de pedale și de jargonul roș al părului.

Doamna Deleanu, ermetic albă în șorț de soră de caritate, cu metrul de mușama încolăcit pe după gît și foarfecele în mîină croia pe masa întinsă.

Monica, așezată de profil lîngă fereastră, pe un scaun cu două pernuțe, cu spatele puțin adus, broda inițiale pe batiste. D.D. — adică: Dan Deleanu. Așa avea să-l strige la școală, la catalog.

Monica broda pe întîiul D puțin mai mic decît pe al doilea, imperceptibil mai mic, fiindcă nici mîinile Monicăi nu puteau să-i spuie lui Dănuț altfel decît: Dănuț.

Dac-ar fi știut cineva!... D.D., adică: Dănuț Deleanu... Acul șovăi în mîinile Monicăi. Adevărul, ca un

parfum de garoafe, năvălea aprins pe obrajii aplecați asupra sufletului... D.D., adică... „dragă Dănuț”...

Cele două inițiale erau întâia scrisoare de dragoste a Monicăi.

— Monica, n-ai văzut tiparul?

Monica tresări, scăpînd batista pe genunchi. În locul ei răspunse c-un surîs afabil, plin de pistrui, madmazel Clara, care știa orice, chiar și locul tiparului.

„Cine ți-a dat voie să mă săruți?” se supăraseră Dănuț cînd îl sărutase în livadă.

„Cine ți-a dat voie să-ți fiu drag?” s-ar fi supărat Dănuț dacă ar fi știut.

„Dragă Dănuț...”

Da. Cine i-a dat voie să-i fie drag?

Și zîmbi... Cine știe! Poate că Dănuț i-ar fi dat voie să-i fie drag...

*

— Cucuți!

— Doo, replică pianul profund.

Madam Blumm dădu din cap.

Cu degetul cel mic al mînei stîngi și cu cel gros al mînei drepte, Olguța bătuse înverșunat un dublu do, în extrema stîngă a clavierului, punînd și pedala. Un bubuit bas de furtună în munți zbîrnîi prin salon, lovindu-se de geamuri și oglinzi.

Olguța vroia să facă *douche écossaise* timpanului clienței. De aceea, gama începu să alerge într-un tempo zglobiu subțîindu-și sunetele, pînă cînd, cu ajutorul pedalei din nou puse, se prefăcu într-un viscol de vibrații urzicătoare, într-un țuit străpezitor de chinină în urechi, din care se prăvăliră îndărăt, spre cruntele sonorități din stînga, stridentele din dreapta...

Vaierul creștea... Se dărâmau sunetele, îmbrîncite de pedala cu deșănțată brutalitate a unui rix într-o tavernă de apași.

Olguța lăsă pedala. Gama sireapă amuți... Acalmia se lăsă ca un parfum de tei... Și domol, cu o blîndeță iezuită, procesiunile de călugărițe ale gamei normale se strecurară prin salon.

Olguța trăgea cu urechea și coada ochiului.

Însă timpanul auditoarei era deprins mai demult și cu notele enervante, drept răspuns la casnice întrebări, și cu tumultul muzicii pentru care ai plătit bani și-ți dă amețeli de cap... dar și invidia celorlalți comercianți. Madam Blumm avea o fată absolventă a clasei de pian de la Conservatorul din Iași. Domnișoara Rașela cetea *Fleurs du mal* și cânta la pian operele lui Wagner.

Nici nu i-ar fi trecut prin minte Olguței că auditoarea devenise admiratoare. Madam Blumm aproba, minunîndu-se de lipsa notelor. Pentru ea, Olguța cânta pe dinafară. Așa da! La fel cu Rașela, numai că notele Rașelei multe parale mai costau! *Cucuși* samăna lui conu Iorgî. Și el bine mai vorbea și tot pe dinafară! La el era scăparea...

— Ooff!

Brațele Olguței osteniseră. Încetul cu încetul începu să scurteze cîmpul gamelor, făcîndu-le egal și monoton ca un exercițiu de dimineață, după somn.

În salon era frig. Ploaia întuneca geamurile. Lumina intra alburie ca o pîclă...

— Cum?

Nu-și crezu urechilor. Întoarse capul, privind peste umăr. Madam Blumm adormise, fără să-și fi lepădat sacoșa și umbrela. Adormise orchestral: sorbea aerul suspinînd, ca o supă fierbinte, horăia, ofta și șuiera pe nas și pe gură.

Olguța întoarse capul cu scîrbă... Era rău dispusă... și nu mai avea pe cine să se supere. Monica era prietena ei. Buftea... Dănuț pleca... Pe lîngă asta, de două zile, o dată cu ploaia intrase în sufletul Olguței o neliniște pe care ar fi vrut s-o bată și n-avea cum. Niște vorbe, din întîmplare auzite:

— Ce să fie cu moș Gheorghe? Că tare s-o mai sfrijit! întrebuse vataful unei moșii învecinate.

— Ia, ce să fie! Îl ajunge și pe el ceasul morții... că-i vremea! oftase Ion, succesorul lui moș Gheorghe la grajd.

— Nu ți-i rușine să spui minciuni? sărise Olguța, bătînd din picior.

Ș-atît.

De-atunci, de cîte ori rămînea singură se temea de minciunile lui Ion. Și-i era ciudă pe ea, pe teama ei, ca și cum astfel și ea ar fi crezut că-s adevărate minciunile lui Ion, îndemnîndu-le oarecum să se adeverească.

Începu să cînte concertul de Mozart în la major, pentru piano și orchestră — de astă dată cu note. Ca și în viață, în muzică Olguța avea simpatii și antipatii violente. Concertul de Mozart era prietenul ei.

— Ce mai studiezi tu, Olguța? o întreba doamna Deleanu în timpul vacanței cînd o vedea cam rar prin salon.

— Am să studiez *concertul meu*, răspundea Olguța expropriindu-l pe Mozart și viitorul.

Concertul ei suna a melancolie. Închise caietul... Madam Blumm horăia lugubru... Toți *lucrau* în casă. Afară ploua. Olguța își lăsă fruntea pe claviatură. Clapele, adîncite brusc, scînciră. Cu mînie și revoltă, piciorul Olguței lovi în pedala a doua a surdinei.

...Trecuseră ani mulți prin file și prin pod, de la masa lui Robinson în tovărășia papagalului, cînelui și a pisicilor.

Odinioară rîdeau cărnose piersici; acum nu mai erau decît sîmburii, ca inimi mici de lemn. Ali îmbătrînise, dormind — poate murise. Papagalul cu pene veștede și prăfuite amuțise, împăiat cu trecut. Ninsoarea colbului și a ațelor de păianjen, așternuse peste toate cele, cenușii troiene, vechi tăceri. Iar pe la geamuri — ploaia, ploaia, și iar ploaia sură, în văzduhul toamnei și-n clepsidrele vremii.

Nici Dănuț nu fusese cruțat de lunga trecere de ani. Pe chipul lui, altfel decît în sarbăda tălmăcire, se vedea că Robinson își părăsește insula, că se desparte pentru totdeauna de-o poveste îndelung trăită.

„Spunînd adio insulei, luai cu mine căciula și umbrela”...

Dănuț oftă — și începu din nou lectura, cu cinci rînduri mai sus, cum un îndrăgostit așteaptă trenul nu pe peron ci în sala de așteptare, fiindcă-i ceva mai aproape de casa iubitei și ceva mai departe de ultimul prag al despărțirii.

....„Puțin după aceasta”...

Ochii ceteau din răspuțeri „puțin după aceasta”, dar violele și dulcile violoncelle ale melancoliei, plîngeau cu aceeași lungă aplecare de arcuș „spunînd adio insulei”...

....„Puțin după aceasta barca cu proviziile promise fu trimisă în insulă. După rugăciunea mea, comandantul puse într-însa și lăzile cu hainele marinarilor, pe care aceștia le primiră foarte bucuroși”...

Și iarăși:

„Spunînd adio insulei”...

Împainjeniți de lacrimi, ochii lui Dănuț își luară un lung adio de la cromolitografia de pe coperta pătată de lacrimile bucuriei. Plîngea și Robinson, zîmbind ce-i drept. Lacrimile erau ale lui Dănuț, nu ale textului. Pe-atunci — pe cînd zîmbise pe copertă — nu știa c-are să plece. Preocupat de căciulă și umbrelă, tălmăcitorul uitase lacrimile.

Urgent și implacabil, textul pleca subt ochii lui Dănuț.

„Spunînd adio insulei, luai cu mine căciula, umbrela și papagalul, neuitînd nici banii despre care am vorbit și care stătuseră ascunși atîta vreme încît ruginiseră”...

..., „În insulă”, adăugă, fericindu-i, gîndul lui Dănuț. Mai erau șapte rînduri pînă la sfîrșit.

..., „Astfel îmi părăsii insula, la 19 decembrie 1686, după o ședere de 28 de ani, două luni și nouăsprezece zile, salvat din viața aceasta tristă în aceeași zi a lunci în care scăpaseră din sclavia maurilor din Salé.”

Și nici n-a mai privit insula, de pe vapor, pînă ce n-a mai văzut-o? Și nici n-a fluturat batista?

Dănuț privi din nou cromolitografia de pe copertă: Cum? *Tristă* viața din insulă? Atunci de ce rîdea Robinson?... Și de ce rîdea parcă și insula în jurul lui, într-aceeași culoare ca și obrazul lui Robinson?

Începu iarăși:

„Astfel îmi părăsii insula”...

Își așezase cartea pe genunchi. Cetea și plîngea ștergîndu-și ochii cu mînile.

„Călătoria mea fu norocoasă. Sosii în Englitera la 11 iunie al anului 1687, după ce lipsisem din patria mea treizeci și cinci de ani.”

— Treizeci și cinci de ani, murmurară încă odată buzele lui Dănuț în tăcerea podului.

Și nu luase nimic din insulă! O pietricică măcar!
Un pumn de nisip! O floare sau o frunză!... Nimic,
nimic!

Dănuț închise cartea, își plecă obrazii uzi deasupra
copertii și sărută adânc și lung întristarea colorată a
fericirii.

Sufletul lui Dănuț era o insulă din care plecase
Robinson Crusoe, luându-și numai căciula, umbrela
și papagalul.

...Clasa întâia... a doua... a treia... a patra... a cîn-
cea... a șasea... a șaptea... a opta; și alte clase încă...

Și Dănuț singur în fața oceanului de bănci școlare...

În pod era numai *ce-a fost odată*. În pod era insula
lui Robinson Crusoe. Dincolo de pod începeau băn-
cile școlii...

„Spunînd adio insulei”, Dănuț își rîndui cartea în
lădița jucăriilor stricate și-a poveștilor cetite, îl strigă
pe Ali și ieși din pod... Dar turbinca lui Ivan, dez-
nădăjduit de larg deschisă, înghiți și pod, și insulă, și
clipă, cu ațe de păianjen, lacrimi, colb, parfum de
piersici, zîmbitoare poze...

De asta, pesemne, umerii lui Dănuț erau plecați.

Se cobora pe scări, trecînd din podul cu vechituri
în plină toamnă.

*

În grabă, negăsindu-și galoșii, Olguța-i luase pe-ai
lui Dănuț. Îi erau prea mari. Trebuia să meargă
tîrîș prin mîzga lunecoasă.

Cînd te alungă o spaimă din urmă și nu poți fugi,
drumul îți înnădușă pieptul și-ți lovește inima, ca un
coșmar.

Cu trupul înfășurat în pelerina de cauciuc și capul
gol acoperit de glugă, Olguța înainta greu. Îndesa cu

toată puterea degetelor în botul galoșilor ca să nu-i piardă... se afunda în glod... și ca să treacă mai departe își încorda pulpele smuncindu-se pieziș.

Parcă mîna o minge de fier cu pași de piatră în fundul unei mări împăienjenită de meduze.

Îngenuncheat în fața icoanelor, moș Gheorghe se închina.

În jurul unui om bătrîn care se închină, tăcerea e ca răsunătul unui cor îndepărtat.

Plutea parfumul religios al busuiocului. Luminița din păhărelul roș al candelii, rumenea chipurile întunecate ale icoanelor, ca o presimțire de auroră trunchiurile codrilor adînci.

În răstimpuri, moș Gheorghe își desfăcea mîinile din împreunarea rugăciunii, acoperindu-și pieptul scurmat de tușă.

Dumnezeu îi împlinise statornic rugăciunile: avea să i le-implinească și de-acum înainte.

Era drept să tușească: fiindcă era bătrîn.

Era drept să se-nnădușe și să-l înjunghie prin piept: fiindcă era bătrîn.

Era drept să sufere cît mai avea de trăit și să moară cît mai curînd: fiindcă era bătrîn.

Tot ce era, drept era să fie. Nici nu cîrtea, nici nu se căina, nici nu ofta. Moș Gheorghe nu vroia ca tocmai acum, în pragul ceresc al morții, un blestem — cugetat sau șoptit — să întoarcă de la el fața milostivă a Domnului și urechea lui îngăduitoare. Moș Gheorghe cerea îndurare pentru greșelile altora: boierii lui de-acum nu se împărtășeau niciodată, și rar călcau prin biserica ctitorită de străbunii lor. Încolo, erau buni la inimă, milostivi și drepecți, dar uitaseră de casa Domnului și de frica Domnului.

— Iartă-i, Doamne, că mare-i mila ta!

Iar tusa, ca o toacă de vecernie omenească.

Dumnezeu îi împlinise rugile. Nu se ruga pentru el. Moș Gheorghe avea să pășească *dincolo*, urmat de privirea bieților cai pe care-i îngrijise și cruțase ca pe niște orfani.

Se ruga pentru copilul nevinovat ca roua și frumos ca florile, de care curînd avea să se despartă.

— Duduita moșului...

Să nu apese asupra ei rătăcirea părinților. Și să-i fie viața blîndă, fără de dureri și-amărăciuni.

Sufletul lui moș Gheorghe se așternea la picioarele lui Dumnezeu, ca un covor de bunătate, pe care ar fi vrut să tot copilărească duduița moșului de pe pămînt în fața slăvitului bunic din cer...

Cu galoșii în mîină, Olguța trecu în goană prin ograda lui moș Gheorghe. Ajungînd în fața ușii, dădu să intre. Zăvorul era tras pe dinăuntru. Bătu cu pumnii în ușă. Nici un răspuns.

Zvîrlind galoșii, izbi cu amîndoi pumnii în ușă.

— Moș Gheorghe! țipă ea poruncitor și tremurat.

— ...Ce-i, duduița moșului! Mata aici? Pi vremea aiasta!?

Auzindu-l, văzîndu-l, Olguța respiră adînc. Ridică galoșii tencuiți de glod și, căpătîndu-și cumpătul, zîmbi viclean scuturîndu-se de ploaie.

— Moș Gheorghe, am venit să te-treb dacă nu li-i frig cailor?

*

Dănuț cutreierase casa pe dinafară odăilor fără să intre în nici una. Nu-și găsea loc, nici astîmpăr. Îndelungata lectură din pod îl înstrăinase de toate cele. Îi era dor de insula lui Robinson; îi era milă de singurătatea ei, milă de singurătatea lui.

Decorul familiar, întîmpinîndu-l pretutindeni cu prezențe concrete, îl îndepărta de casă, ca o asprime cînd ești trist. Astfel, parfumul femeii de care te-ai

despărțit plîngînd, plutindu-ți în suflet și în nări te face să-ți pară trivială melodia oricărui alt glas femeiesc și brutală delicateța oricărei alte sollicitudini.

Înstrăinări, mîhniri și nostalgii sortite să-și găsească alinare și cămin numai în scrisorile acele scrise cu mîni calde încă de strînsoarea mînilor dorate, scrisori cu tînguiri umile și amare, ca parfumul tomnatecelor tufănele.

Intră în salonașul doamnei Deleanu. Zărind calendarul de pe birouaș se apropie de el. Era deschis la o zi neagră; tot neagră și cea care urma. Negre erau toate. Parcă murise toate sărbătorile roșii din calendar, o dată cu vacanța și cu frunzele...

Intră la el în odaie.

Hainele groase, de curînd scoase din cufere și rînduite pe spetezele scaunelor, miroseau a naftalină, Soba rece, zbuțiată de vînt, ofta și se văita ca un țaran bolnav de piept, sporind frigul odăii și pustiul ei.

Și mai era așa de mult pînă la noapte, că lui Dănuț îi venea să caște și să scîncească. Se trînti pe pat, aducîndu-și genunchii la bărbie, vîrîndu-și mîinile în căldura mînicilor, ghemuindu-se în el; cercînd să-și ție singur tovărășie cu trupul, ca pisicile...

Capul Olguței răsări întrebător și obraznic.

— A! Tu ești aici?

— Da.

— Ce faci?

— Nimica. Stau.

— Am venit să te văd.

„Ce-o fi vrînd Olguța?” se întrebă Dănuț apatic pe dinafară, atent pe dinăuntru.

Olguța intră cu galoșii lui Dănuț în mîină, lucioși ca niște galoși de abanos. Era desculță, în papuci.

— Îi pun subt pat.

— Ce?

— Galoșii.

— Galoșii?? De ce?

— Galoșii tăi. Unde vrei să-i pun?

— Pune-i.

„Ce-o fi făcut cu galoșii mei?”

— Olguța, ce-ai făcut cu galoșii?

— I-am spălat, îi explică ea, apropiind galoșii de nasul lui Dănuț, ca pe niște flori atunci culese.

— *Merci*, se feri Dănuț. De ce i-ai spălat?

— Așa mi-a venit. N-aveam ce face!

— Ți-ai spălat și botinele? o întrebă serios Dănuț, ridicându-se într-un cot.

Olguța se încruntă. Răzgîndindu-se zîmbi.

— Ai fost în pod? îl iscodi ea cu ochii micșorați.

— Cine ți-a spus? tresări Dănuț.

— Știu eu!

— Te rog să nu mă spui, Olguța!

— N-ai grijă! îl asigură ea gesticulînd cu galoșii.

— *Merci*. Da tu unde-ai fost?

— M-am plimbat.

— Cu galoșii mei.

— Cu niște galoși! se supără Olguța zvrîlindu-i subt pat.

— Văd!

— Nu vezi nimica! Ascultă: ți-i poftă de roșcove?

— Ai tu?

— Sigur.

— De unde ai?

— Răspunde: vrei sau nu vrei?

— Vreau.

Făcîndu-și vînt cu brațele, Olguța sări peste prag în odaia ei.

— Aha! se dumeri Dănuț făcînd legătura dintre roșcovele Olguței și galoșii lui.

— Poftim roșcove.

— *Merci...* Îs bune, Olguța, grozav îs de bune! exclamă Dănuț știind că-s de la moș Gheorghe!

Olguța zîmbea, măgulită. Dănuț zîmbi și el mîndru c-a fost mai șiret decît Olguța.

— Olguța, dacă te vede mama fără ciorapi?

— De ce să mă vadă?

— N-ai ciorapi?

— Ba am eu... da mi-i lene să-i caut.

— Pot să-ți dau eu o pereche.

— Lungi?

— Da. Din cei pentru școală. Nu i-am pus niciodată.

— Dă-mi-i. Îți dau eu alții.

— Nu! Ți-i dau cadou.

De cîte ori se întîmpla să fie complicele Olguței, Dănuț răsfrîngea și asupra lui admirația pentru isprăvile ei. Ofranda ciorapilor era și o îndatorire, și plata unei măguliri.

Olguța se așeză turcește pe patul lui Dănuț, își scoase papucii și începu să-și privească picioarele goale, așteptînd ciorapii.

— Tu poți să miști degetul cel mare *fără să le miști pe celelalte?*

— Nu pot.

— De ce rîzi? se încruntă Olguța demonstrînd acrobația în care excela.

— Nu știu... Îs caraghioase degetele picioarelor!

— Mele? complectă amenințător Olguța.

— Nu. Toate degetele de la picioare.

— Ai dreptate, reflectă Olguța cu glas tare, întinzînd piciorul și examinîndu-și degetele răsfirate... Îți vine să rîzi cînd te uiți la ele!

— Olguța, începu Dănuț încurajat de intimitatea convorbirii, așezîndu-se pe marginea patului, eu am observat ceva.

— Spune.

— Da tu ai să rîzi... Ai să spui că vorbesc prostii!

— Văd eu! Mai întâi spune.

— Eu... cred, vorbi rar Dănuț, cu ochii îndreptați spre piciorul Olguței, că-i mai bine să fii picior decât mână...

— Cum??

Dănuț se înroși.

— Mai spune odată.

— Stai. Vra să zică tu spui că-i mai bine să fii picior decât să fii mână? medită Olguța examinându-și alternativ mâna și piciorul... Nu m-am gândit nici-odată! De ce spui tu așa?

— Eu m-am gândit la asta într-o zi, la școală...

— Hai, spune-odată!

— Știi... ședeam în bancă. Era ora de aritmetică. Eu făceam o împărțire pe caiet... și m-am încurcat.

— Sigur, dacă nu era mama cu tine!

— Ș-atuncea m-am gândit că-i mai bine să fii picior decât mână... Fiindcă picioarele nu făceau nimica: ele ședeau în botine, și ședeau așa... degeaba. Pe când mâna mea se muncea să facă împărțirea...

— Da. Sigur: picioarele nu făceau nimica.

— Nu-ți spun! Cu picioarele ce faci? Te joci în recreație și în clasă se odihnesc! ridică din umeri Dănuț, infierbântându-se la vorbă.

— Bine, da cu picioarele *mergi*, obiectă Olguța.

— Nu zic! Da ție nu-ți place să mergi?

— Sigur că-mi place!

— Vezi! Cu picioarele faci numai ce-ți place!

— Ție-ți place să mergi la școală? îl interogă Olguța.

— ...Ei, nu.

— Vezi că picioarele nu fac numai ce-ți place?

Dănuț medită mușcându-și degetul.

— Stai, Olguța! Da lor nu le pasă! Picioarele nu *învață* la școală.

— Așa-i! Ele-s tot timpul în recreație!

— Foarte bine ai spus! Asta vroiam să spun și eu!

— Stai. Tu ai spus la început că-i mai bine să fii...

— ...picior. Da, îi luă Dănuț vorba din gură, gesticulînd convins.

— Nu-i rău să fii nici mîină! Iarna ai mănuși, stai în buzunarul de la palton sau în manșon... Mînile-s deștepte! zîmbi Olguța, privindu-le pe ale ei cum trăgeau ciorapii lui Dănuț după ce luaseră galoșii lui Dănuț.

— Dacă ești picior ai șoșoni, își apără Dănuț, cu timiditate, punctul de vedere.

— Ce-are-a-face! Șoșonii îs urîți și picioarele-s proaste! De asta nici nu le vezi: le ascunzi în botine... Eu țin cu mînile... Buni ciorapi! *Merci!*

— Olguța, ce-ai vrea tu: să-ți taie mînile sau picioarele?

— Da nu vreau nici una, nici alta!

— Nu. Zic așa! Dac-ai fi într-o poveste și împăratul ar porunci să-ți taie mînile sau picioarele, ce-ai alege tu?

— M-aș face haiduc și i-aș tăia eu lui și mînile, și picioarele, și limba.

— Nu vrei să răspunzi! oftă Dănuț.

— Nu ți-am răspuns? N-are decît s-aleagă el! Eu nu dau nimic!

Olguța sări pe covor. Dănuț rămase gînditor pe marginea patului.

— Olguța, tu îți închipui cum ar fi cu capul tăiat?

— Foarte rău!

— Eu pot să-mi închipui... Da ametești!

— N-ai nevoie să-ți închipui!

— Tu nu te-ai gîndit niciodată?

— De ce să mă gîndesc la asta! Am eu la ce să mă gîndesc! De asta ai cap, ca să te gîndești că nu-l ai?

— Eu m-am gîndit... Oare mori dacă-ți taie capul?

— Sigur.

Dănuț nu îndrăzni s-o dezmință pe Olguța, dar clatină din cap cu îndoială.

— ...Eu m-am uitat odată în oglindă... și mi-am închipuit că n-am cap.

— Trebuia să ți-l tai mai întîi.

— Nu l-am tăiat... Eu mă uitam în oglindă și-mi închipuiam că trupul e *afară* și capul numai în oglindă.

— Hei! Da tu te gîndeai cu capul tău! Vra să zică gîndul nu era în oglindă, era în cap.

— În capul din oglindă, stărui Dănuț.

— Și n-ai spart oglinda cînd ți l-ai pus la loc?

— Mi-a fost frică, Olguța. Eu mă uitam din *oglinadă*, numai la picioare. Vra să zică picioarele erau *într-o parte* și capul în altă parte... cum ar fi doi oameni față în față, numai că unul n-avea cap. Uite-așa, Olguța.

Dănuț își ridică palmele una-n față celeilalte.

— Acuma, să spunem că aici ar fi ochii, în vârful degetelor. Vra să zică mîna dreaptă e capul din oglindă. Vezi: îmi aplec degetele și văd din *oglinadă* numai picioarele.

— Asta înseamnă că tu te uiți în oglindă... și vezi prostii!

— Să încerci și tu, Olguța. După aceea îți vine să închizi ochii și să dormi.

Olguța nu-l mai asculta. Pîndea pe fereastră în livadă.

Dănuț oftă... El ar fi vrut să-i spuie multe Olguței — de plecare. Să-i spuie, de pildă, că dacă-ți taie capul nu mori tot. Moare capul: da. Moare trupul: da. Dar mai este ceva: turbinca lui Ivan. Ea nu poate să moară fiindcă nici un trăiește: n-are nici trup, nici cap. Ea este „cînd închizi ochii”. Cînd ești mort închizi ochii. Vra să zică turbinca lui Ivan ră-

mîne acolo unde este. Atunci nici Dănuț nu moare, fiindcă, deși turbinca lui Ivan e a lui Dănuț, și el, Dănuț, e în turbinca lui Ivan. Cînd închide ochii se poate gîndi la el ca la altcineva. Și Olguța-i în turbinca lui Ivan. Toți îs acolo. Vra să zică dacă moare Dănuț, rămîne turbinca lui Ivan. Cînd Dănuț trăiește, turbinca e a lui. Cine ia turbinca după ce moare Dănuț? Dumnezeu... Dacă vrea Dumnezeu suflă în turbinca lui Ivan, și toți cei de-acolo învie; Dănuț împreună cu ei... Da, numai că atunci Dănuț nu va mai avea turbincă. Turbinca o ține Dumnezeu. În schimb, toți cei care-au fost în turbincă sînt ai lui Dănuț, fiindcă el i-a adus la Dumnezeu în turbinca lui. Și-atunci Dănuț va fi stăpîn *în afară* așa cum e acuma stăpîn înăuntru...

Dacă Olguța nu vrea să-l asculte!

— Unde-s cartușele? întrebă iute Olguța, desprinzînd pușca din cui.

— Ce vrei să faci?

— Lasă! Dă-mi-o repede!

Mergînd în vîrful picioarelor pînă la fereastră, o deschise binișor. Fumegarea toamnei aburi odaia... Pipăită de ploaie, o cioară se legăna în cumpănă pe o crenguță și pe țelul puștii.

— Las-o, săraca!

Olguța își strîmbă gîtul îndărăt, fără să clinească pușca, măsură din ochi pe Dănuț — cu privirea jucătorilor de cărți pentru cei care dau sfaturi de la spate, în plin joc — întoarse capul la loc, rectifică ochirea și trase. Cioara căzu. Și toate ciorile livezii izbucniră, carbonizînd livada și cerul cu o explozie de negru sonor.

Olguța încarcă pușca din nou.

— De ce ți-i milă de ciori? Am împușcat-o în cap: vroiam să văd dacă trăiește fără cap... ca tine!

— Nu mi-i milă! minți Dănuț roșindu-se. Am crezut că vrei să împuști o vrabie.

— Ai văzut ce lovitură?

— Da.

— Uite-o! tresări Olguța săltînd pușca.

Înadins parcă, ușa se deschise o dată cu pocnetul puștii. Cioara căzu departe. Doamna Deleanu se feri îndărăt, scăpînd din mîină pijamaua lui Dănuț.

— Olguța! Asta ce mai este?

— Împușc ciori.

— Să știi c-am să dau odată pușca asta!

— Mamă dragă, nu-i a mea; e-a lui!

— Ți-o dau ție! zîmbi Dănuț.

— Dă-o mamei; mie-mi dă Herr Direktor una de vînătoare.

— Închide fereastra și du-te-n odaia ta. Și tu dezbracă-te, Dănuț, să-ți încerc pijamaua.

— Ia s-o văd și eu, se rugă Olguța închizînd fereastra.

— Lasă-mă, Olguța! Nu știi ce să mai faci ca să mă superi! Asta mai lipsea: vînătoare în casă.

— Dacă plouă! Tu coși, mamă dragă — frumoasă pijama! — eu ce să fac? Trag și eu cu pușca.

— De ce nu studiezi la pian?

— Asta nu! Ce-s eu, lăutar? Clienta sforăie și eu să-i cînt!?

Speculîndu-și indignarea, Olguța trecu pragul închizînd ușa. Totodată salvase și pușca de sechestru, din care pricină zîmbi enigmatic.

Monica tocmai intrase în odaie, cu teancul de batiste lirice; însușindu-și-l, zîmbetul Olguței o neli-niști, îi ocoli privirea, ascunzînd batistele la spate.

— Ți-am adus zece roșcove, o vesti Olguța.

Monica se roși și mai tare.

— De ce ești tu așa bună cu mine? vorbi ea privind papucii Olguței.

— De ce spui că-s bună cu tine! izbucni Olguța mînioasă.

— Fiindcă ești prea bună... și eu nu merit.

— Nu-i adevărat! Nu-ti dau voie să vorbești așa!
Tu ești prietena mea. De ce mă superi?

Ușa zvîcni în lături făcînd loc doamnei Deleanu.

— Ce s-a întîmplat?

— Nimic!

— Atunci de ce țipi?

— Țip? La cine să țip? Vorbesc tare... ca să mă încălzesc.

— Încălzește-te fără să te-aud!

Ușa se închise la loc.

Monica se așeză pe pat alături de batiste.

Olguța ascunse pușca după sobă și se apropie de Monica. Dînd cu ochii de batiste, o luă pe cea de deasupra, și înainte ca Monica s-o poată opri, își suflă nasul.

— Olguta! Ce faci?

— Nu vezi?

— Na-ți-o pe-a mea.

— Asta nu-i bună?

— I-a lui **Dănuț**.

Din fericire, batista lui Dănuț slujise numai de instrument muzical. Monica o pături la loc.

— Monica, tu ai băgat de samă că dacă vezi mai multe batiste îți vine să-ți sufli nasul?

— Fiindcă tu n-ai niciodată batistă la tine! clocoti Monica.

— Cine are batistă? Numai tu ai!

— Și Dănuț are, protestă Monica apăsînd batistele cu podul palmei.

— Crezi tu! Într-o săptămînă le pierde pe toate! o încredință Olguța autoritar.

— Vai! Nu-i adevărat! De ce spui așa?

— Cum nu-i adevărat? Atunci de ce i-a făcut mama atâtea batiste? Ca să aibă de unde pierde!

Monica privi în sus, în jos; întoarse capul la dreapta, la stînga...

— Vezi, Monica! Mie-mi vine să-mi suflu nasul cînd am batiste... și ție-ți vine să plîngi! Mai bine să n-ai de loc!

*

În pijamaua de flanelă albă, Dănuț părea mezinul lui Pierot.

— Nu te strînge subțioară, Dănuț?

— Nuu!

— Și să știi, Dănuț, ai să îmbraci pijamalele numai cînd ți-o fi frig acolo. Nu-i bine să dormi gros îmbrăcat!

Doamna Deleanu ocolea cuvîntul: dormitor.

Dănuț nu-și mai lua ochii din oglindă. Pantalonii pijamalei erau cei dintîi pantaloni lungi ai copilăriei lui. Îi pipăia mereu, cu o nedeslușită teamă să nu-i simtă desprinzîndu-se brusc de deasupra genunchilor — acolo unde era vechiul hotar al pantalonilor — și să rămîie scurți și aceștia. Aveau și dungă: omagiu spălătoresei. Grația obrăznicuță a genunchilor și a pulpelor se mistuie în rigiditatea dungii.

Dănuț era mîndru. Așa de mîndru că ar fi dorit spectatori, chiar pe cei din dormitorul internatului.

— Nu te taie, Dănuț? urmă doamna Deleanu cu întrebările care făceau din cea mai desăvîrșită haină un provizorat.

Dănuț scutură capul și picioarele în același timp.

— Nu, mamă! Pantalonii cei vechi mă tăiau! îi învinui el postum.

— Să-i porți sănătos! De-acuma dezbracă-te.

— Mamă lasă-mă să rămîn azi cu pijamaua... Mi-i frig la picioare.

— Bine, Dănuț. Cum vrei tu!

Doamna Deleanu ieși repede. Alba hăinuță de flanelă era grea pentru sufletul ei.

— Olguța!

— Ce vrei?

— Ai uitat cartușele la mine.

— Bine. Adă-le-ncoace.

Monica se îndreptă spre fereastră, ștergându-și ochii ca și cum glasul lui Dănuț, pătrunzând prin ușa închisă, ar fi putut s-o vadă.

Dănuț făcu un actoricesc popas în fața ușii. Îi venea mereu să râdă. Compunându-și o seriozitate demnă, intră, întinzând Olguței cutia cu cartușe.

— Dacă o vedea mama! Noroc c-am ascuns-o eu!

— De ce te lauzi? Mama nu pune mîna pe cartușe!... Cum îi cu pantalonii lungi?

— Îm!

— Diseară am să-i încerc și eu.

— Tuu?! se muie Dănuț.

— Eu. De ce te miri?

— ...Fetele nu poartă pantaloni!

— Eu am să port. Eu am și pantaloni de călărie!

— De ce nu vrei tu să porți chimonoul? se jertfi Monica.

— Fiindcă am poftă de pantaloni!

— Nu mai împuști ciori? cercă Dănuț s-o abată spre alte victime.

— Nu... Nu vreau s-o sperii pe mama.

— Atunci ce facem? se deznădăjdui Dănuț.

— Știți ce? Vouă vi-i frig?

— Da, răspunseră într-un glas Monica și Dănuț.

— Vreți să stați la foc?

— La ce foc? se miră Dănuț.

— Nu te privește! Vrei?

— Vreau.

— Veniți după mine... Și-ncet, să n-audă nimeni!

Cu umbletul de taină al celor care merg să se închine unor zei prizoniți, Monica și Dănuț, unul după altul, urmară pașii călăuzei în papuci.

Uitaseră necazurile și amărăciunile posomorâtei după-amieze de toamnă.

Dănuț zîmbea, fiindcă-și plimba pijamaua, și fiindcă, împreună cu Olguța, se îndrepta spre o ispravă nouă.

Monica zîmbea fiindcă era-mpreună cu Dănuț.

Zîmbea și Olguța, fiindcă misteriosul foc la care îi ducea să se încălzească era, pur și simplu, focul din bucătărie.

*

Venirea copiilor în bucătărie schimbuse înfățișarea plitei. În locul meditativelor oale de toate mărimile — înghesuite acuma în fund — izbucneau rîsetele albe ale grăunțelor de păpușoi, preschimbate în *cucoșei*. Pe marginea plitei, trei mere domnești se coceau, priveghiate de babă, ca o trinitate bosumflată de repetente, strunită de ochii profesoarei și zeflemisită de colegele mărunte.

La gura sobei, pe trei scăunele joase, Olguța, Monica și Dănuț își rumeneau obrajii în bătaia flăcărilor, ronțăind cucoșei fierbinți.

— Îi! 'Tă-te Dumnezeu! Acuși!... se răsti baba la oala nervoasă care-și strîmbase capacul bufnind.

Tustrei bufniră de rîs.

Baba se sfădea cu oalele, cu tingirile, cu muștele, neconținut. Așa că cineva care ar fi ascultat din odaia de alături și-ar fi închipuit că bucătăria-i plină de bărbați muți, dresați de o matroană cu glas bărbătesc. Și-ntr-adevăr, în bucătărie baba era stăpînă peste tot ce era înăuntru. Zeloasă și harnică stăpînă, ca vara în livezi. Și groasă! Atît de groasă că părea

supranatural dospită în cuptorul vast din care cozonații ieșeau opulenți și falnici ca pașalele de la sultan.

Trăgînd cu coada ochiului la mere, baba crăpă porțița rolei, aruncă înăuntru o privire savantă și repede o închise la loc.

Dintr-acolo, căldura se revărsă parfumată.

— Miroase a turtă dulce, babo! se stropși Olguța rîzînd.

— Are cine-o mînca! oftă baba răsucind un măr.

Pe plită, merele îmbătrîneau văzînd cu ochii. Feciorelnicul lor ten se-ntuneca zbîrcîndu-se. Suspinau înnădușit și lăcrimau somnoros. În schimb, aroma lor creștea mai vărătică, mai îmbătătoare, ca sufletul spre cer purces al mucenicilor arse pe rug.

Olguța ședea la mijloc, drept în fața flăcărilor care-i îmbrăcau fața în aur și aramă fluidă; Monica și Dănuț ședeau la dreapta și la stînga ei.

Pe jos, de-a lungul cuptorului, motanii și pisicile, numai puf și arabescuri, torceau de lene și de cald ce le era. Mai la o parte de pisici — prudență sau demnitate — dormea Ali. Mai toate muștele ațipiseră amortite. Totuși se găseau destule să-l necăjească. Urechile lui Ali — veșnic atente — pălmuiau și trăgeau sfirle.

Subt cuptor, într-un paneraș plin de fîn, o cloșcă își dospea puișorii de aur. Un greier, cine știe subt ce grindă ascuns — ținea ison subtil corului primăvăratec.

Și soba duduia de flăcări și de vînt, ca o horă.

Intrînd în bucătărie, domnul Deleanu dădu cu ochii de copii stînd în jurul unei mesuțe rotunde. Mîncau mere coapte, cu mînile. Pe mesuță, în loc de mămăligă, se răcorea o turtă dulce tăiată felii.

— Aici îmi erai Olguța?

— Da tu ce cauți *aici*, papa?

— Mamă Marie, spune te rog lui Ion să puie caii la trăsură... Ei! ș-acum să vă răfuiesc eu! se încruntă domnul Deleanu frecându-și mîinile.

— Rămîi cu noi, papa! se rugă Olguța urmată de Monica și Dănuț.

— N-am loc, Olguța!

— Uite-aici, lîngă mine.

Cînd se întoarse, baba găsi patru oaspeți grămădiți pe trei scaune în jurul mesuței. Își acoperi rîsul cu mîinile.

— Mamă Marie, da pe mine nu mă cinstești cu nimica?

— D-apoi cu ce, conașule?

— Ei!... c-o cafeluță... Da nu de-a *noastră*, de-a *dumitale*.

— Lasă că are baba! se făli ea făcînd cu ochiul.

— Mușcă, papa.

Domnul Deleanu mușcă din mărul întins de Olguța.

— Pii! Grozav de bun!... Așa ceva n-am mîncat de cînd eram copil!

— Papa, știi ce? Povestește-ne ceva de cînd erai tu mic.

— Hai, papa, se rugă și Dănuț.

— Și eu te rog, moșu Iorgu.

— De cînd eram eu mic... Hei!

— Mai mușcă odată, papa. Așa ai să-ți aduci aminte!

Aroma merelor coapte, parfumul cald de turtă dulce, flăcările sobei și trei chipuri de copii care-ți sînt dragi — nu sînt numai îndemn, ci chiar izvor de basm și amintiri.

În jurul mesuței erau patru copii.

Afară, ploaia curgea cenușie, bătînd în geamuri.

Peste sate, șesuri, codri, dealuri și orașe cădea uruzul potop al tristeții, mucezind frunzele, sporind glodul, întețind tusa, alungînd zîmbetele.

Dar bucătăria rumenă de flăcări, plină de copii, pisici, pui de găină și povești plutea prin ploaie și prin toamnă, ca o nouă arcă a lui Noe.

Și umbra babei pe zidurile albe avea o amploare biblică.

III

PĂPUȘA MONICĂI

În odaia lui Dănuț ardea focul încălzind lumina soarelui. Pe podele s-aliniau ghetetele, pantofii, papucii și galoșii. Patul, masa și scaunele erau troienite de albiturile pregătite pentru cufărul din mijlocul odăii.

— De ce te-nghesui? mormăi Dănuț, strângându-se mai tare.

— Taci... Ți-am mai spus odată să taci! îl amenință Olgața, scuturându-l de umăr.

Ședeau îngrămădiți în cufărul golit de rafturi, cu atitudini rigide de fachiri. Cufărul era al lui Dănuț; *ideea*, a Olgaței. Dănuț blestema ideea, Olgața disprețuia cufărul. Numai că Olgața își ducea ideile pînă la capăt.

— Nu mai pot. Eu ies afară, se răzvrăti Dănuț.

— Ba ai să stai.

Dănuț oftă acru.

— Măcar deschide puțin... să răsuflu.

Cu multă zgîrcenie, Olgața crăpă capacul. Dănuț își umplu plămîinii de libertate, și repede bătu din cap o mătanie berbecească, din pricina plafonului grăbit.

Presiunea psihologică sporea neconținut, ca într-un submarin naufragiat pe măsură ce se scufundă.

Din antret venea zvon de glasuri. Acolo, subt diriguirea doamnei Deleanu, Anica și Profira umpleau celălalt cufăr: cel cu așternutul.

Profira icnea îndesînd salteaua, ca Ion la frămîntatul cozonacilor. Treaba o făcea Anica; Profira trudea numai verbal.

Alături de cufăr, Monica, îmbrăcată cu rochiță și bluză de postav albastru, se uita în gol... Apucînd deodată, ca prin somn, mîna doamnei Deleanu, o strînse tare.

— Ce-i, Monica?

— Nu... Nimic, *tante* Alice! tresări ea.

Își încleștă pumnii. Ochiul i se-năspriră de mînie împotriva ei. Vroise să și-l închipuie pe Dănuț și nu izbutise. Și doar îl știa mai bine decît se știa pe ea! Și doar acuma îl văzuse!... Atunci? După ce va pleca Dănuț — mai era o noapte numai — să nu-l mai vadă deloc?

„Nu-i adevărat!”

Cum era Dănuț?... Avea ochi verzui-aurii, bucle castanii, nasul în sus. Purta hăinuțe de catifea gris care-i veneau așa de bine.

— Da unde-i Dănuț?... întrebă doamna Deleanu încuind lacata.

Monica își scutură cozile și întoase capul spre ușă de teamă să nu vadă *tante* Alice că Dănuț se juca de-a ascunselea în sufletul ei.

— Dănuț! Olguța! Unde sînteți?

— ...

— Vezi, nu-s dincolo, Monica?

— Nu-s, *tante* Alice!

Monica se uită subt patul lui Dănuț: doamna Deleanu scotoci prin dulap.

— Sărut mîna, conia.

— Ce-i, mamă Mario?

— Am venit să iau poruncă de la stăpînul meu, zîmbi ea, clipind, ce dulci să-i fac de rămas bun?

— Auzi, Dănuț! îl ispidi doamna Deleanu ca pe un duh mîncăcios.

— Eu ies, Olguța! explodă Dănuț, îmbrîncind capul.

Zburlit, congestionat, buimăcit de lumină, stăpînul bucătăresei și-al Monicăi încălecă marginea cufărului.

— Aii! se schimonosi el, mușcîndu-și limba.

— Ce-i, Dănuț?

— M-a pișcat de picior!

— Să te-nveți minte să privești unde calci! tună Olguța, căutîndu-și nou-născutul cucui pe frunte.

— Bată-i norocul să-i bată copii! chihoti bucătăreasa ajutînd Olguței să iasă.

— Babo, să faci bezele.

— Lasă, Olguța. Azi poruncește Dănuț.

— Nu vezi că tace, mamă dragă! Pînă ce se hotărăște el, vine masa!

— Eu nu tac...; spun... să... facă...

— Ce să facă? Bezele. Uite: nu poți spune nimic! îi porunci Olguța, țintindu-l cu ochi de hipnotizator.

— Spune, Dănuț, îl încurajă doamna Deleanu: ce-ți place ție mai mult? O cremă de vanilie? Clătite cu dulceață de căpșune? Niște crafle?...

— Bezele-s cele mai bune. Eu vreau bezele cu frișcă.

— Cu frișcă? Cataif cu frișcă! o contrazise Dănuț inspirat.

— Bezele, sfidă Olguța.

— Văd eu că am doi stăpîni! Face baba și cataif cu frișcă și bezele cu frișcă.

...La fereastră, mărul despuiat de frunze clocotea de vrăbii. Gălăgia lor subțire și destrăbălată semăna atît de mult cu întăia recreație a unei școli primare

după sfârșitul vacanței, că te-așteptai mereu să răsune clopoțelul de intrare în clasă, curmînd-o.

*

Întrecerea la fugă pornea din fața ogrăzii. Monica își innoda cozile subt bărbie. Întinzîndu-și brațele și îndoindu-și trupul, Dănuț își verifica elasticitatea mușchilor greu încercați în cufăr. Ali lătra, gudurîndu-se pe lîngă ei. Cu muchia tălpii, Olguța trase o linie pe șosea; în dreptul pietrei care marca locul Olguței, linia era dreaptă — se strîmba însă cotind îndărăt pe măsură ce se apropia de piatra lui Dănuț.

— Nu mă țin! protestă Dănuț privind pieziș linia vicleană.

— Tare-i prost! Fă-o tu, Monica.

Monica-și cruță tălpile. Luă o piatră ascuțită și zgîrie conștiincios pe șoseaua jilavă o linie tremurătoare.

— Un... doi, murmură Olguța, istovitor de rar, încordîndu-și pulpele.

— Trei! țipă Dănuț, pripindu-se.

— Napoi! Eu număr.

Dănuț își reluă locul, încruntat.

— Un, doi... trei.

Porniră în pas alergător cu Ali în frunte: Monica în rînd cu Dănuț, Olguța în urmă. Dănuț privea casa lui moș Gheorghe spre care alergau. Monica trăgea cu coada ochiului la Dănuț cu care alerga: Olguța-i urma calm, ca și cum amîndoi ar fi fost înhămați la goana ei.

Cozile Monicăi se desfăcură: și le-nnodă la loc întorcînd capul spre Dănuț. Ce bine ar fi fost să alerge cu cozile în mîinile lui prin frigul de aur! Nimeni nu i-ar fi întrecut.

Dănuț gîfia. Întoarse capul îndărăt; Olguța și-l plecă în jos, zîbind. Adunîndu-și puterile, Dănuț își dădu drumul. Se-mpiedică.

Oprindu-se, Monica-i ajută să se ridice.

— Din cauza ta am căzut!

Olguța trecu pe lîngă el în goana mare, cu ochii la moș Gheorghe care-i aștepta în pragul porții.

— Buftea, acuma te ții?

Dănuț suspină. Monica-și încetini goana jertfindu-se pentru Dănuț.

— Ai văzut, moș Gheorghe?

— Ca o rîndunică, duduia moșului!

— Cine-i al doilea? se interesă distrat Olguța.

— Dănuț, triumfă Monica.

Dănuț nu mai putea vorbi: respira. Aruncînd din treacăt o privire haină învinsei, intră pe poartă înaintea ei, dimpreună cu Olguța: așa-s biruitorii.

— Cine merge cu mine la scrînciob? întrebă Olguța umplîndu-și gura cu vișine uscate.

Monica așteptă răspunsul lui Dănuț. Moș Gheorghe își scutură luleaua pregătindu-se de plecare.

Dănuț tăcu. Ședea întins pe laviță, în fața vetrei. Îi era așa de lene că-i venea să rîdă și nu putea.

— Tu nu mergi, Monica?

— Mi-i frig.

— Atunci mă duc singură?

— Da pe moșu nu-l iei?

Olguța zîmbi.

— Da casa cine-o păzește?

— Hei! Moșnegii care stau la foc. Noi tinerii ne dăm huța în scrînciob.

Singură cu Dănuț!... Necutezînd să se așeze pe laviță, alături de el, Monica se așeză pe un scăunel, lîngă laviță, cu fața la foc. Dacă flăcările vetrei ar fi putut străbate prin sufletul Monicăi, deasupra lui Dănuț ar fi lucit un curcubeu...

...Atâtea vitejii făptuise Făt-Frumos, că toate la un loc n-ar fi încăput într-o bibliotecă ticsită cu cărți de povești. Și totuși nu era sătul. Pornise pe alte tărîmuri, spre alte isprăvi.

În inima lui Dănuț, copitele calului năzdrăvan băteau un trap eroic... Un vîjiit de buzdugan? Nu. O muscă. Făt-Frumos opri calul. Dănuț deschise un ochi: pe spinarea nasului, gîdilitor, o muscă peregrină. Strîmbă nasul, musca zbură, ilară. Ochiul deschis o întovărăși pînă cînd se așeză pe capul Monicăi. Dănuț închise ochiul.

Monica avea cozi de aur ca și Ileana Cosînzeana? Oare ce făcea Făt-Frumos cînd era singur cu Ileana Cosînzeana? O trăgea de cozi?

Nu. Se sărutau. Așa spunea povestea.

Da de ce se sărutau?

— Monica, tu știi de ce se săruta Făt-Frumos cu Ileana Cosînzeana?

Ileana Cosînzeana știa, dar îi bătea inima atît de tare că nu putu răspunde lui Făt-Frumos.

O spaimă ciudată trecu prin sufletul lui Dănuț... ca și cum Făt-Frumos ar fi rupt-o la fugă... Cum? Nu se temea Făt-Frumos de zmei și de balauri și-are să-i fie frică de o Ileană Cosînzeană?

Deschise ochii. Întinse mîna. Apucă o coadă de-a Monicăi și trase înspre el. Capul Monicăi se îndoii pe spate; nemaiavînd sprijin, căzu pe laviță, cu ochii închiși și fața palidă ca parfumul crinilor.

Dănuț se aplecă asupra Ilenei Cosînzeana. Simțindu-i respirația dulce și caldă — de tainică zmeură — se dădu puțin îndărăt.

Aceeași muscă stăruitoare și concretă începu să colinde obrajii legendari. Lui Dănuț îi veni inima la loc. Cu degetul alungă musca.

„Unde s-o sărut?” zăbovi Dănuț, plimbîndu-și vîrful degetului pe conturul obrazilor. Alese vîrful nasu-

lui, parcă era mai puțin primejdios, fiind punctul cel mai depărtat de restul feții.

Fără să vrea, simțind buzele lui Dănuț pe vârful nasului, Monica tresări. Sărutarea alunecă și căzu ca o floare umedă pe buzele Monicăi.

— Dă-mi pace! se smulse Dănuț, trăgându-și capul îndărăt. Nu mă mai joc cu tine de-a Făt-Frumos.

Ileana Cosânzeana nu se jucase.

*

Odaia lui Dănuț se golise treptat. Razele soarelui luminaseră palid fundul cufărului înfățat cu un cearceaf; străluciseră aurii pe albiturile raftului de sus; acum se stingeau roșii pe capacul închis, printre etichetele hotelurilor cosmopolite.

Erau și surprize în cufărul lui Dănuț. Cîte un napoleon de aur în buzunarul fiecărei hăinuțe; o pușculiță de argint, căptușită cu catifea violetă, plină, firește, cu bani de argint; o cutie cu bomboane englezești; pachete de șocolată „Velma Suchard”; o cutie cu tablete „Marquis”; săculețe cu livănțică; un sașeu parfumat pentru batiste... O bună parte din sufletul șifonierei pleca la internat în cufărul lui Dănuț, fără să știe el.

— Anica, deschide fereastra s-aerisim puțin.

Cu zărilor roșii, străpuse de asprul croncănit al ciorilor, amurgul de toamnă părea uriașa oglindire a unui câmp de luptă acoperit de înfrîngeri. Venea vînt rece dintr-acolo.

Doamna Deleanu încuie cufărul, încercîndu-i încuierile.

— Anica, închide dulapul.

Era plin de jurnale mototolite ca dulapul unei camere de hotel după plecarea pasagerului.

— Doamne,coniță! Mata?! Lasă, că-l trag eu.

Doamna Deleanu împingea cufărul, din mijlocul odăii spre părete.

— Lasă, Anica: tu curăță pe jos.

— Coniță, întrebă Profira intrînd cu lampa aprinsă, unde să-i fac patul lui conașu Dănuț?

— Cum unde? Aici... Ce-i, musafir?

— Da n-are saltea!

— Țț! Ia de la alt pat.

Doamna Deleanu mai aruncă o privire prin odaie, oprindu-și-o apoi asupra cufărului gata de plecare: era greu cum uneori o inimă e grea.

Ocolind lumina lămpii, ieși afară.

Anica și Profira se priviră lung.

*

Le istorisea moș Gheorghe o poveste de pe vremea cînd Dumnezeu umbla printre oameni, însoțit de Sfîntul Petru, cu chip și strai de cerșetor.

Tustrei îl ascultau cumiști și reculeși, grămădiți pe laviță. Moș Gheorghe ședea pe un scăunel, cu spatele la vatră și fața la copii. Îl auzeau mai mult decît îi vedeau, fiindcă lumina scăzuse, viorie, albastră, apoi vînată ca prunele — și ferestruicele odăii erau mici. În vatră, cenușa brumase mormanele de jar, învăluindu-le cărunț, roșeața.

Răsunaseră în urechile copiilor glasurile a tot felul de oameni: și buni, și haini, și nepăsători, și milostivi. Pe toți îi întîlnise Dumnezeu pe căile basmului, cu toți vorbise — și trecuse mai departe. Și nici unul din drumeți nu auzise inimile celor trei copii cîntînd prin veacuri la urechea lor, ca trei mici clopote de argint: „Vorbiți cu Dumnezeu. Vorbiți cu Dumnezeu. Vorbiți cu Dumnezeu.”

Și basmul trecuse înainte, minunat ca umbra Dumnezeului cerșetor pe albe drumuri de țară.

Cînd vorbea Sfîntul Petru lui Dumnezeu, moș Gheorghe se ridica în picioare, plecîndu-și capul alb în semn de smerenie și adîncă supunere. Și glasul lui Sfîntul Petru, și cuviința lui semănau atît de mult cu glasul și felul de-a vorbi al povestitorului, încît copiii, prin poveste, își aduceau aminte de moș Gheorghe și-i zîmbeau fără să-l vadă. Dar glasul lui Dumnezeu nu semăna cu nici un glas știut de ei și totuși parcă le era prieten.

Vorbea Dumnezeu o dulce moldovenească de țară, în șoaptă, lămurită, însă șoaptă: atît de tainică încît trei rînduri de urechi se plecau s-o asculte, și trei capete.

...Se lăsa noaptea în poveste, cum se lăsa și pe ferestrele căsuței lui moș Gheorghe. Dumnezeu cerea adăpost și hrană la ușa unei căsuțe dărăpănate.

— Intrați, oameni buni; cum de nu. Că loc, slavă Domnului, este. Da mîncare n-am de unde să vă dau, că-s vădană nevoiașă cu trei copii.

Moș Gheorghe deschise ușa. Cu vîntul sineliu al nopții, Dumnezeu și Sfîntul Petru intrară în căsuța primitoare, unde trei copii scînceau de flămînzi ce erau. Femeia cocea la foc o turtă de cenușă ca să le-amăgească foamea.

— ...Și cînd dă biata femeie să ridice sărăcia de turtă de pe foc, ce să vadă?...

Dilatați și candizi, ca soarele, ochii copiilor așteptau.

— ...O pîne cît un soare... Dumnezeu făcuse minunea. Săracul de lîngă vatră era chiar Dumnezeu.

Tăcere și întuneric.

— Moș Gheorghe, unde ești? țipă tare Olguța.

— Aici-s, duduța moșului.

Olguța-și trecu mîinile peste ochi. O străfulgerase teama că moș Gheorghe-i Dumnezeu și că l-a pierdut.

— Moș Gheorghe! răsună un glas la ușa tindei, curmînd o lungă tăcere.

— Asta-i mama, le șopti Olguța sărînd de pe laviță. Ascundeți-vă repede! Aici-aici! Gata, moș Gheorghe!

— Sărut mîna, cuconiță. De mult n-ai mai venit pe la moșu! întîmpină moș Gheorghe pe doamna Deleanu care intră cu trei paltonașe pe braț.

— Lasă, că are cine să vie! Da unde-s?

Moș Gheorghe aruncă o privire prin odăiță...

— O fost ei trei iezi cucuieți, da se vede că i-o mîncat lupul!

Amintindu-și cum aflase lupul din poveste pe cei trei iezi — și mai cu seamă pe unul dintre ei — Dănuț bufni în rîs. Alte rîsete aclamară șoaptele lămuritoare. Dibuind cu mîna prin umbră, doamna Deleanu descoperi izvorul: trei capete înghesuite subt masa cu bucoavne. Între timp moș Gheorghe aprinse lampa. Pe zidul alb se perindară, albastre, umbrele a trei urși ieșind din bîrlog de-a bușilea.

— De-acum nu mai ai nevoie să mături, moș Gheorghe! zîmbi doamna Deleanu arătîndu-i ciorapii copiilor.

— Daa! se minună moș Gheorghe. Tare-s gospodari copiii moșului. Au ei cui sămăna!

Alte hohote de rîs izbucniră.

— De ce rîdeți? îi cercetă doamna Deleanu alergînd cu privirea de la unul la altul.

— Să-ți fie de bine... nașule! izbuti Olguța să îngîne printre gemete de rîs.

— Ce spui tu acolo?

Copiii se priviră între ei. Și din ochii lor măriți, rîsul din nou clocoti, abătîndu-i ca un uragan, care pe laviță, care pe jos, cu ochii uzi de lacrimi și mînile pe stomah.

— Ce-au pățit, moș Gheorghe?

— Copii, cuconiță! își mușcă musteața moșneagul, abia stăpînindu-și rîsul.

— Nașul, mamă, nașul!

— Ce-aveți cu *nașul*? Ce-i cu *nașul*? se miră doamna Deleanu, pipăindu-și nasul, involuntar.

Monica și Dănuț plîngeau de-a binelea. Olguța se văita, legănîndu-se ca o bocitoare.

— Povestea cu lupul și cu cei trei iezi, cuconiță! ridică din umeri moș Gheorghe, zguduit de rîs.

— Cu lupul?

— Ți-o spus-o el moșu și matale, da erai mititică pe-atunci. Ei...

Tusa îi înecă vorba începută. Cu mîinile pe piept, împleticindu-se puțin, moș Gheorghe trecu în tindă tîrînd tusa după el. O clipă, rîsetele și cu tusa răsunară împreună, ca un ciudat zvon de jale. Apoi rîsetele se sfiiră și conteniră brusc. Intrase parcă ceva străin în căsuța lui moș Gheorghe, dincolo de lumina lămpii, în tindă, prin umbra neagră. Și toți așteptau cu strîngere de inimă sfîrșitul unei lupte, parcă. Pe obrajii copiilor, ultimele lacrimi ale rîsului se întristară, lunecînd de-a lungul altor obraji.

O suliță neagră se desprinse din flacăra lămpii și, dreaptă, se înălță, veghind tăcerea și așteptarea.

După un timp, moș Gheorghe răsări din nou în lumină.

— Ei, copii, hai să plecăm. Spune-ți bună-sara lui moș Gheorghe — și tu, Dănuț, ia-ți rămas-bun... și mata, moș Gheorghe, ai să faci bine ș-ai să stai în casă și mîne, și poimîne... pînă cînd ți-oi spune eu. Auzi, moș Gheorghe?

Dănuț oftă încet: uitase că pleacă. Și Monica uitase.

Moș Gheorghe desprinse o iconiță îmbrăcată în argint — cea mai scumpă din cîte avea — o sărută și o întinse lui Dănuț.

— Să te aibă Dumnezeu în paza lui. Să crești mare și voinic... s-ajungi să faci fericirea stăpînilor mei...

Vorbea răgușit, privind în pămînt.

Fără să-și dea bine seama, Dănuț se aplecă și sărută mîna care-i întindea iconița. Aplecîndu-se mai adînc decît Dănuț, moș Gheorghe-i răsculpără greșala, sărutînd mînuța copilului stăpînilor săi.

...Într-un tîrziu, moș Gheorghe, așezat pe marginea laviței, înălță capul, aruncînd o privire prin încăpere: mirosea a funingine. Lampa fila de mult. Sticla era neagră. Dînd din cap, moș Gheorghe stîNSE flacăra și se așeză din nou pe marginea laviței. Pleca Dănuț; curînd va pleca și Olguța... Apoi și el...

*

— Mamă, de ce-s trei chei? întrebă Dănuț intrînd în ietac după doamna Deleanu.

Trei cheițe zăngăneau captive în inelul cheilor celor două cufere ale lui Dănuț. Două groase și cenușii: una subțire, nichelată.

— Fiindcă ai două cufere și un geamandan.

— Și *un geamandan!* tresări Dănuț.

Doamna Deleanu zîmbi.

— Care, mamă? întrebă el, arătînd cu nădejde și neîncredere geamandanul de marochin albastru, așezat pe dormeză.

— Sigur, Dănuț. Ți l-am dat ție.

Subt ochii nedumeriți ai doamnei Deleanu, Dănuț o rupse la fugă afară, smuncind ușa... și se întoarse, întovărășit de Olguța și Monica, gesticulînd.

— Mamă, Olguța nu mă crede! Uite: geamandanul care miroasă frumos. Dacă ți-am spus!

— Sigur că nu te cred! Mai întîi vreau să văd.

— Ai văzut?

— Mda!... Da nu mai miroasă așa frumos!

— Spui minciuni! Ai tu gutunar, se indignă Dănuț, respirînd cu nesăț declamator marochinul.

— Nu-l deschide, Dănuț. Ai să-l desfaci la București.

— Și eu să nu văd ce-i înăuntru? se îmbufnă Olguța.

— Nu-i nimic de văzut! ridică din umeri doamna Deleanu, deschizîndu-l. Iacătă: batiste, o cămeșe de noapte...

Dar Olguța avea ochi de vameș socialist.

— Da acolo ce-i?

Și fără să aștepte răspunsul, scoase la iveală o plumieră de lac japonez.

— Nu pune mîna, Olguța! se supără Dănuț pes- cuind și el o pungă de piele plină de reliefuri.

— Stați, stați! Vă arăt eu singură, oftă doamna Deleanu văzînd invazia.

Și cu resemnarea zîmbitoare a unui artist silit să biseze desfăcu geamandanul.

Geamandanul de marochin — el singur dar — cuprindea atîtea alte daruri, încît închiderea lui avu drept urmare deschiderea șifonierei. Altminteri, Olguța ar fi spus că-i persecutată — necuviință pentru care doamna Deleanu ar fi trebuit s-o pedepsească — sau ar fi gîndit numai că-i persecutată — cum ar fi gîndit poate și Monica despre Olguța — gînduri pe care doamna Deleanu le socotea mai primejdioase decît obrăznicile.

Olguța primi un pachet de șocolată și făgăduința unui cuțitaș la fel cu acel din plumieră lui Dănuț; Monica, o sticluță elegantă, plină cu *eau de cédrat*.

Dănuț se plimba prin ietac, aruncînd priviri pose- sive geamandanului înfășurat în învelitoarea de pînză. Frămînta cheițele din buzunar, cu vîrfurile degetelor, zăngănindu-le înnădușit: căpătase ticul tuturor ace- lora care poartă în buzunare chei sau bani de metal.

— Hei! Da pe mine m-ați uitat!... Nu stăm la masă? întrebă domnul Deleanu din pragul ușii, scuturându-și scrumul țigării pe covor...

— Ai-ia-ia! Otravă mi-ai dat, Olguța! se schimonosi domnul Deleanu, mozolind bucata de șocolată.

— Mama mi-a dat-o! se apără Olguța rîzînd... Papa, cînd faci așa, semeni cu motanii! Mai fă o dată.

— Ia lăsați șocolata. Așa vă stricați pofta de mîncare. La masă!

Din pricina însuflețirii copiilor, a focului din sobă și a darurilor, ajunul plecării lui Dănuț, părea un ajun de Crăciun. Așteptai parcă să răsunе la ferestre glasuri subțiri, cîntînd vechea vestire:

*Steaua sus răsa-a-re,
Ca o tai-nă ma-a-a-re...*

Dar după ce ieșiră toți, luînd și lampa, la geamurile palide-n lumina lunii răsunară trilurile greierilor toamnei.

*

Din voluptățile prelungite răsare melancolia ca un înger păzitor, bolnav de rău de mare. De astă dată răsărise din frișca bezelelor — pentru Olguța — și din a cataifului, pentru Dănuț. Afară de domnul Deleanu, toți erau gravi și taciturni în jurul mesei. Monica abia gustase din cataif; doamna Deleanu, de loc. Nici Profira. În schimb, ochii ei, cînd întîlneau faldul de frișcă revărsat pe vrejii rumeori ai cataifului, deveneau umani, ca ai cînilor flămînzi.

— Mamă, pot să mă scol? întrebă Dănuț ocolind privirea cataifului și a Olguței.

— Da. Sculați-vă cu toții... puneți-vă paltonașele și plimbați-vă pe-afară.

Monica se apropie de doamna Deleanu, îi sărută mîna și vorbe încet, privind în jos:

— *Tante* Alice, dă-mi voie, te rog, să mă culc.

— Nu ți-i bine, Monica?

— Ba da... Da mă doare capul.

— Să nu fi răcit cumva!... Bine, culcă-te. Dănuț, ia-ți rămas bun de la Monica.

— De ce? se opri Dănuț din drum, amar.

— Fiindcă tu pleci dis-de-diminează. Monica are să doarmă atunci... Hai, sărutați-vă, copii!

Monica întinse buzele; Dănuț, obrazul.

„Nu mai mănînc niciodată cataif”, se jură Dănuț în gînd, ferindu-și obrazul de buzele Monicăi, a căror suflare îi adusese încă odată aminte de nesuferita dulceată a cataifului.

Și se ținu de cuvînt, deocamdată, lăsînd obrazul Monicăi să plece nesărutat și roșu subt ochii lui blazați.

*

Monica încuie ușile. Aprinse lumînarea. Trase un scaun lîngă șifonieră și, înălțîndu-se în vîrfuri, luă de deasupra un pachetel învălit în hîrtie de mătăasă. Așeză scaunelul la loc. Și-n loc să se dezbrace ea, începu să-și dezbrace păpușa: Monica cea mică.

Două nopți de-a rîndul, după ce adormea Olguța, Monica lucruse rochița de matasă albă — din pachetelul ascuns deasupra șifonierei — pe care trebuia s-o îmbrace păpușa în locul rochiței negre purtate neconținut de la moartea bunicii... pînă în ajunul plecării lui Dănuț.

Îi puse mai întîi șosetele și papucii albi, luați din piciorușele dăruite de doamna Deleanu. Cînd veni rîndul rochiței, degetele Monicăi tremurară mai tare... Dacă-i venea rău? Dacă-i era prea scurtă?

„Dă, Doamne, să-i stea bine! Dă, Doamne să-i stea bine!”

Îi încheie ultimul nasture de la spate și o așeză pe măsuța de noapte în lumina lumînării.

„Vai, ce frumoasă-i!”

Dolofană, prea rumenă și țapănă de stîngăcie, păpușa părea o miniatură de țărăncuță în rochie de mireasă, la fotograf.

„Monica, tu știi de ce se săruta Făt-Frumos cu Ileana Cosînzeana?”

Fiindcă Ileana Cosînzeana era frumoasă... frumoasă cum era păpușa gătită cu rochița albă.

Obrajii Monicăi ardeau. Inima-i bătea repede. Și mai-mai că-i venea să plîngă în fața păpușei fiindcă prea era frumoasă, pe cînd ea...

Se uită în oglindă. Văzîndu-și rochița întunecată, ghetele prăfuite, plecă ochii în jos. Capul nu și-l privise.

Prea era frumoasă păpușa... Și Dănuț, și Dănuț — pieptul Monicăi se zbătea ca după fugă — și Dănuț se va îndrăgosti de păpușa ei.

Scuturîndu-și cozile începu să se dezbrace repede, în goană. Își puse cămeșa de noapte, își despleti părul, luă păpușa de cîte-o mîna și, răstignind-o pe trupul ei, se privi din nou în oglindă.

Păpușa avea rochiță albă...

Monica avea cămeșa albă...

Păpușa avea bucle blonde...

Monica zîmbi, și se roși, respirînd adînc.

Păpușa-i semăna. Avea ochii negri, gene compacte, o gropiță în mijlocul bărbiei. Avea *și ea* bucle blonde... *dar scurte*. Săraca păpușă! Ea nu putea face din părul ei hățuri lui Dănuț.

— Da ești așa de frumos îmbrăcată! o consolă Monica.

Înseninată, luă lumînarea de pe măsuța de noapte, așezînd-o pe masa de scris. Totul era pregătit de cu ziuă: și condei cu peniță nouă, și cerneală, și scri-

soare: o scrisoare din acele mici, cît o foiță de țigară, colorată, cu un trifoi pe plic.

Încet, cu o pasionată caligrafie, scrise pe hîrtiuța liniată:

„Monica îl iubește pe Dănuț din toată inima”...

Opt vechi cuvinte pe o hîrtiuță: opt ceruri tropicale imens înstelate.

Rochița albă a păpușei avea o singură taină, candidă: un buzunărel pentru scrisoarea de dragoste. Sufletul Monicăi era la fel cu rochița păpușei.

*

Olguța și Dănuț mergeau alături prin ogradă. Tăceau, explorînd buzunarele paltonașelor, în care mai găseau resturi din iarna trecută. Dănuț descoperise un bilet de intrare la patinaj și două bomboane acre încrustate în fundul căptușelii sparte; Olguța frămînta un ghemotoc de hîrtie de cositor care învelise odinioară niște castane zăhărite.

Paltoanele miroseau a naftalină. Aerul intra rece și ascuțit pe nări, înroșindu-le. Suflările abureau. Subt pașii lor pămîntul suna tomnatec.

Linia dealurilor hotărnicăa noaptea cu plutitoare ondulări ca o cădere de voaluri lente de pe goliciunea lunară.

Două umbre trecură pe la poartă — ireal de albastre în argintul profund. Cîinii se repeziră, hămăind. Intonată cu glas de bas răgușit, o sudalmă națională autentică decorul.

— Tu nu știi să te bați! ridică din umeri Olguța, oprindu-se brusc.

— Cum nu știi?

— Nu știi.

— Ai să mă-nveți tu?!

— Sigur, afirmă Olguța cu tărie.

— Hm!

Totuși, inima lui Dănuț — de altă părere decât buzele — bătu mai tare.

Olguța îl privi cu solitudine compătimitoare.

— Dacă-ți trage cineva o palmă, ce faci?

— Îi trag și eu.

— Și dacă-ți trage un pumn?

— Trag și eu.

— Și dacă-ți trage încă unul?

— Îi mai trag și eu.

— Și dacă te-apucă de mâni?

— Mă smuncesc.

— Și dacă-ți dă cu piciorul?

— Fug, răspunse Dănuț sincer din cauza repezelii.

— Vezi?!

— Adică nu! reveni Dănuț furios. Lasă-mă-n pace!

Știu eu ce să fac!

— Bine, atunci dă-mi o palmă.

Dănuț o măsură.

— Vrei să ne batem? întrebă el împăciuitor.

— Nu. Vreau să-ți arăt.

— Și dacă-ți dau o palmă nu te superi?

— Nu, fiindcă nu poți!

— Zău?!

— Încearcă.

— Ai să te superi!

— N-am să am de ce! zîmbi Olguța.

— Ei!

— Ei, ei! încearcă.

Dănuț își pregăti mîna pentru o palmă sinceră, țintind obrajii Olguței. Cînd brațul lui Dănuț porni, piciorul Olguței îi pusese piedică. Dănuț căzu în mîni, pălmuind pămîntul.

— Asta-i porcărie!

Rîzînd, Olguța se plecă să-l ridice, cu brațele desfăcute.

— Dă-mi pace!

Îndepărtându-se câțiva pași, Dănuț luă o piatră cu degetele tremurătoare de mînie — o aruncă în Olguța și fugi în goana mare spre scări.

— Nu m-ai lovit! țipă Olguța după el. Lașule! Buftea!

Dănuț n-o mai auzea. Intrase în ietacul doamnei Deleanu.

Șchiopătînd, Olguța porni spre casă. Piatra o lovise drept în fluierul piciorului.

Monica era culcată. Olguța se dezbracă pe tăcute, fără să-și privească piciorul îndurerat. Înainte de-a stinge lumînarea se uită lung spre ușa lui Dănuț.

— Monica, dacă ești prietena mea — sprincenele Olguței se îmbinară — să nu mai vorbești cu Buftea — explodară buzele ei — niciodată! Auzi, Monica? Nu vreau eu să mai vorbești cu Buftea.

Lumînarea stinsă fumea înecăcios. Subt oghial, Olguța își masa piciorul.

Monica se prefăcuse numai că doarme: genele-i tremuraseră. Să nu mai vorbească cu Dănuț?... Ca niciodată, uitase să își spună rugăciunea, fiindcă în sufletul ei, scaldate-n aur, murmurau coruri de Înviere:

„Monica îl iubește pe Dănuț din toată inima”.

*

Tăiatul unghiilor de către doamna Deleanu, și mai ales al pielitelor, fusese totdeauna o caznă umilitoare pentru Dănuț; de data aceasta, binecuvîntată. Uitase că s-a isprăvit vacanța; că mîne dis-de-dimineată, cînd somnul e mai dulce va pleca de acasă pentru tare multă vreme; că va fi intern la București; uitase. Totul era abstract: numai răzbunarea Olguței era concretă fără să i se arate, ca cineva care-ți stă la spate și se face nevăzut numai cînd întorci capul.

Nouă unghii deveniseră ovale și roze. *Polissoir*-ul aluneca pe-a zecea. Dănuț ar fi vrut să aibă o sută. Pe măsură ce unghia se rumenea, Dănuț vedea stîngîndu-i-se steaua polară.

Dar doamna Deleanu zăbovea. Ea singură hotărîse ca Dănuț să plece dimineața la Iași, împreună cu domnul Deleanu, și de acolo, în seara aceleeași zile, spre București.

— Are să-ți pară rău, Alice. Mai ține-l acasă o zi și sara mi-l aduci la gară; nu-i păcat să-și piardă o ultimă zi, petrecută acasă, pentru vizite?

— Nu. E datoria lui să-și ia rămas bun de la rude. O zi mai mult sau mai puțin...

— Bine. Te-ai molipsit și tu de la Grigore!

Acum îi părea rău. Da, dacă trenul de sară cu care Dănuț avea să plece la București nu s-ar fi oprit la gara Medelenilor, ar fi fost mai ușor parcă să-l îndemne să-și îndeplinească datoriile, cu sacrificiul unei zile petrecute acasă. Dar așa!

— Dănuț... dacă vrei, dacă ții tu mult, nu mai pleci mîne dimineață. Stai cu mama toată ziua, și sara mergem la gară să-l așteptăm pe tata. Vrei Dănuț?

— Nu. Plec cu tata, vorbi Dănuț pe nerăsuflăte.

— Ce? Nu v-ați culcat? se miră domnul Deleanu intrînd în ietac. Știți că-s unsprezece? Acuși trebuie să ne sculăm. Hai la culcare.

Doamna Deleanu, cu degetul lui Dănuț într-o mîină și *polissoir*-ul în cealaltă, ridică ochii, deschise buzele... și le închise la loc: „Așa-s bărbații!”

— Haidem, Dănuț. *Nouă* nu ne e somn.

Papucii erau pe covorașul din fața patului; cămeșa de noapte pe pat. Dănuț își căutase papucii sub pat; cămeșa de noapte în dulap. Olguța nu era nici sub pat, nici în dulap. Mai rămînea numai ușa dinspre odaia ei.

— Mamă, eu n-am avut niciodată cheia la mine începu Dănuț cu ton plîngător.

— Ce cheie, Dănuț?

— Cheia de la odaia mea.

— Da ce vrei să faci cu ea?

— Să-nchid ușa, mamă... De ce stă cheia la Olguța? Eu îs mai mare.

— De ce nu mi-ai spus?

— Am uitat.

— Tare mai ești copil, Dănuț! îl dezmierdă doamna Deleanu. Uite cheia, șopti ea închizînd ușa la loc.

I-o întinse rîzînd. Dănuț încuie ușa, învîrtind cheia de două ori.

— Mamă, nu ne culcăm? respiră el, congediindu-și paznicul inutil.

Întinzîndu-se în pat, Dănuț simți ceva tare alături de el, subt oghial. Sări din pat: i se păruse că mișcă. Aprinse lumînarea.

— Aa!

În locul șoarecelui de care se temuse, descoperi păpușa îmbrăcată în rochie de mireasă.

— Aha! Îți bați joc de mine! ridică el pumnul spre ușa închisă. Lasă că-ți arăt eu! Rîzi tu, rîzi.

Are să vadă Olguța! Să-i pună o păpușă în pat! Da ce-i el? Fată?... N-are decît să se bată dacă î-i poftă! Da să nu-l insulte.

Din geamandanul de marochin, Dănuț luă plumiera, din plumieră, cuțitașul cu limbi tăioase. Apoi se așeză pe marginea patului, cu păpușa între genunchi. Și-n-cet cu-n-cet, buclele blonde, de curînd parfumate cu *eau de cédrat* începură să cadă pe cămeșa lui Dănuț, tuse sarcastic.

Păpușa năpîrlise de-a binelea. Buclele împachetate într-un jurnal mai pîlpîiră o dată, blonde, în blondul flăcărilor sobei. Dănuț, bine învelit în oghial, din

căldura patului zîmbi flăcărilor și ușii închise de două ori cu cheia.

Subt pat, păpușa, în care aștepta dragostea Monicăi, proaspătă și delicată ca întîia cireașă de mai, dormea complet transfigurată de tunsoare și de barbișonul și mustețile „Hardtmuth no. 1”.

*

...Dănuț plînge. Olguța îl ajunge din urmă și-l lovește în spate cu pumnul și piciorul. Dănuț nu spune nimic. Știe bine că merită să fie lovit.

— Tu plîngi? îl întrebă Olguța, punîndu-i mîna pe umăr, pacific.

— ...

— Lasă, Dănuț! Hai să ne împăcăm.

Se sărută amîndoi. Dănuț ar vrea să-i spuie ceva... da nu-și aduce aminte ce!

Și plimbarea prin ogradă reîncepe: de data aceasta însă, merg la braț amîndoi, ca doi frați model. Dănuț vede că Olguța-i aliata lui, și-i pare foarte rău că **trebuie** să-i ascundă ceva. Dacă nu-și aduce aminte ce!

— De ce să pleci tu la București? Asta-i persecuție!

— Dacă vrea mama! oftează Dănuț din greu.

— Da nu vreau eu.

...Amîndoi fug de-acasă la moș Gheorghe. Noaptea e grozavă, dar Dănuț nu se teme fiindcă Olguța e lîngă el.

Au ajuns. Ciudat! Căsuța lui moș Gheorghe lucește în noaptea neagră ca o lună.

Bat la ușă. Lui Dănuț îi sare inima. Ușa se deschide de la sine, și-n tindă răsare moș Gheorghe. Olguța și Dănuț cad în genunchi, înaintea lui Dumnezeu, fiindcă moș Gheorghe e chiar Dumnezeu.

Îi sărută mîna.

Olguța spune că Dănuț e persecutat, că vor să-l trimeată intern la București și că de asta au fugit de-acasă. Dumnezeu îi primește în casă.

Olguța și Dănuț stau pe laviță; Dumnezeu, pe scăunaș. Deodată, răsare un înger cu zmeul lui Dănuț în mână. E chiar zmeul cel mare de la începutul vacanței, cu sfoara tăiată de Olguța.

Dumnezeu se uită la Dănuț. Dănuț zîmbește iertător.

Răsare un alt înger cu păpușa Olguței în mîni. Dănuț tremură.

Dumnezeu ia păpușa pe genunchi, îi trece mîna peste față și-n locul chipului cu musteți și barbișon, zîmbește Monica. Numai că n-are păr.

Dumnezeu vîră mîna în sobă, ia un pumn de flăcări și-l răstoarnă pe capul tuns al Monicăi.

Dănuț închide ochii. Oare a ars Monica?... Nu. I-au crescut cozile la loc.

Dumnezeu dăruiește păpușa lui Dănuț și zmeul Olguței... Vra să zică Monica a rămas păpușa...

S-aud bătăi în ușă. Îi caută de-acasă. Olguța se încruntă. Dănuț se cutremură. Numai Dumnezeu zîmbește.

Ce-i de făcut? Casa e înconjurată. Herr Direktor, tata și cu mama bat în ușă din răspuțeri.

Fără să-i pese de cei care bat, Dumnezeu ia o iconiță din cui, îi preface pe toți trei în sfințișori zugrăviți și așază iconița la loc. De-acuma poate să-i caute!

Herr Direktor își pune monoclul și se uită prin odaie.

Dănuț face cu ochiul sfințelor de pe iconiță. Sfințele se prăpădesc de rîs.

Herr Direktor se uită la ei, vede icoana, și-și face cruce. Sfinții își trag coate și se încruntă așa de sever, că Herr Direktor mai face o cruce.

L-au păcălit pe Herr Direktor.

Iacă și mama! Și ea se uită la ei... cam lung.

Sfinții clipesc.

Mama ia icoana, s-apeacă asupra ei — Dănuț simte lămurit parfumul mamei — și sărută pe frunte tocmai pe Dănuț...

— Hai, Dănuț, scoală-te, șopti doamna Deleanu, dezmiertând pe frunte cea din urmă deșteptare în casa părintească, a copilului cu bucle castanii.

*

Deși s-apropia dimineața, casa părea deșteptată în negru miez de noapte.

Femeile intrară în antret cu lămpile aprinse, urmate de Ion și de Pricop, celălalt argat de la grajd. Cu toate semnele și poruncile date în șoaptă de doamna Deleanu, cizmele lui Ion și ale lui Pricop bocăneau aspru pe podele, primejduind somnul fetițelor.

Anica și Profîra, îmbrăcate gros, cu capetele înfășurate în tulpane negre, erau încă buimăcite de somnul neisprăvit.

Dănuț, cam palid în hainele de catifea albastră, cu guler tare, *rabattu* și elegantă lavalieră, se uita distrat în jurul lui. Mesteca mereu, cu un aer nemulțumit; vărsase din greșeală prea multă apă de dinți în paharul cu apă: îl usturau gingiile.

Curentul făcu să tresară și să tremure flacăra lămpilor. Cufărul cu așternutul fu scos afară. Ali intră în casă pe ușa deschisă. Nimeni nu-l goni.

Oamenii ridicară cufărul din odaia lui Dănuț. În tăcerea de șoapte, curmată doar de bocănitul cizmeilor, umbrele oamenilor care duceau cufărul erau lugubre.

În podul cu vechituri, la lumina slabă a lumînării, Dănuț ștergea cu radierul mustețile și barba păpușii. Nimic nu se schimbase în pod de când se despărțise de Robinson Crusoe. Același miros, aceeași pace, aceeași sîmburi de piersică uscați și prăfuiți.

Subt hărnicia radierului, obrajii păpușei își recăpătară tenul feminin. Bărbia-și arătă din nou gropița; buzele-și pierdură aroganța zîmbetului mușchetăresc, regăsindu-l pe acel suav. Numai lipsa buclelor mai amintea urgia care se abătuse asupra ei.

Cuprinzînd-o c-o mîină de mijloc, Dănuț o îndepărtă puțin, privind-o. În sufletul lui Dănuț era visul nopții, și-n visul nopții păpușa se oglindi.

„Păcat c-am tuns-o”, dădu din cap Dănuț.

Păpușa din vis semăna cu Monica — era chiar Monica; păpușa din mîină, de când era tunsă, nu mai semăna cu păpușa din vis. Și lui Dănuț îi părea rău, fiindcă abia acum își aducea aminte că în vis Dumnezeu îi dăduse lui păpușa care semăna cu Monica, și îi bătuse inima ciudat, dar nimeni nu știuse, fiindcă-i era rușine de Olguța. Offînd, Dănuț îi făcu loc în lada cu cărți, alături de Robinson Crusoe. Păpușa cu rochița de mătasă albă, singură între atîtea cărți, avea cocheta dezolare a unei domnițe în bejenie. De acum și pe ea o aștepta colbul, ca o bătrîneță între străini. Dănuț închise capacul.

Noaptea păpușii începu o dată cu cîntecul cucoșilor — și insomnia — fiindcă Dănuț uitase să închidă ochii de sticlă în care aflase melancolic de ce se săruta Făt-Frumos cu Ileana Cosînzeana când erau singuri.

La loc de cinste în capul mesei, samovarul de aramă sclipea și fumea obez. În șoldurile lui gălbuie

se oglindea sofrageria, masa și cei trei comeseni, comic deformați de rasa mongolică parcă.

Așteptînd să i se răcorească ceaiul, Dănuț ronțăia îngîndurat cornulețele presărate cu chimion, abia scoase din rolă: bucătăreasa se sculase înaintea tuturora.

Doamna Deleanu desena cu degetul pe fața de masă capul lui Dănuț.

Domnul Deleanu își sorbea ceaiul cu lapte, controlîndu-și uneori nodul cravatei. Era bine dispus. După o lungă, necurmată și tihnită vacanță la țară, în familie, Bucureștiul...

Apucînd mașinal sticla cu rom, turnă în paharul lui Dănuț cam mult... așa cum torni din sticlă, cînd la spate cîntă lăutarii.

— Nu-nu-nu! Asta nu!

— Lasă-l, Alice! E băiat mare, ce Dumnezeu!

Băiat mare! Departe de-al măguli, aceste două cuvinte îl înfricoșau, ca un tren negru care-l ducea de-acasă între străini. În ceaiul cu rom căzură lacrimi.

Treptat, zorii, profirii ca sănătatea tinereții, bucurară ferestrele. Doamna Deleanu se sculă de la masă și începu să privească afară.

În tăcerea deplină, samovarul bufnea și șuiera ca o ironică locomotivă.

*

— Bună dimineța și sărut mîna!

— Ei, moș Gheorghe! Ce bine-mi pare!! se luminează Dănuț văzîndu-l pe capră.

— Moș Gheorghe! îl dojeni doamna Deleanu cu degetul ridicat; parcă ne-a fost vorba să stai în casă?

— Da, duduie! D-apoi cu sumanul ista sau în casă nu-i totuna?

Toți servitorii ieșiră pe scări. Copitele cailor dansau pe loc. Dănuț se așeză la mijloc între domnul și

doamna Deleanu. Anica și Profira păturiră pledul de o parte și de alta.

— Parcă-i un prințișor! exclamă tare bucătăreasa.

Dănuț își trăgea mănușile de piele. Doamna Deleanu zîmbi pentru el. Caii se smunciseră. Dănuț făcu un semn cu mîna spre casă și servitori, și o clipă numai zări în pragul ușei pe Monica — visa? — cu părul desfăcut și chimonoul prea larg, ținîndu-și mînile pe gură...

Cîmpiile erau albe de brumă; cerul vînat; zarea răsăritului tumultoasă de aur roșu.

Ali se luase după trăsură. La intrarea în sat, dulăii ciobănești se repeziră crunți spre el. Palid, Dănuț se ridică în picioare.

— Mamă, uite, mamă! Hai să-l luăm în trăsură, se rugă el dezmierdînd mîna doamnei Deleanu.

— Oprește, moș Gheorghe!

Ali se urcă în trăsură, ocrotit de șuierul biciului, grămădindu-se pe pled la picioarele lui Dănuț. Trapul cailor răsuna din nou. Satul rămase în urmă. Și vacanța...

*Unu Ilă
Duduilă
Ești caș
Toporaș...*

— Bun aer! exclamă domnul Deleanu. Cînd mă gîndesc la infecția din București!

— St! Doarme! șopti doamna Deleanu, luînd pe brațe capul îngreuiat al lui Dănuț.

*Pe la moara murgului
Trece fata turcului...*

*

Într-un capăt al băncii de pe peronul gării, Dănuț și doamna Deleanu ședeau alături ținîndu-se de mînă.

Așezat pe marginea celuiilalt capăt, domnul Deleanu răsfoia grăbit teancul de citații, copii și extracte, ascultînd explicațiile domnului Șteflea cu privire la procesul ajuns la Curtea de apel... Domnul Deleanu cerea de la clienții săi, cînd se întîmpla să-i asculte, claritate și precizie, însușiri care lipseau cu desăvîrșire domnului Șteflea. Dialogurile dintre ei erau o neconținută ciocnire între un expres și-un tren de marfă.

— Dă, cucoane Iorgule, pe mine așa mă taie capul. Cum adică?... Da aduc martor tot județul!

— Domnul meu! îl întrerupse glacial domnul Deleanu, ridicînd ochii de pe hîrtii.

Domnul Șteflea își șterse fruntea nădușită și oftă.

Doamna Deleanu vorbea lui Dănuț pe șoptite.

— Să scrii mamei cum ajungi... tot-tot-tot ce faci. Auzi, Dănuț?

Îi mai îndreptă odată lavaliera și bereta.

— Domnule Șteflea! începu domnul Deleanu categoric.

Domnul Șteflea se înclină cu deferență.

— ...Eu stau la Iași pînă diseară. Azi îți fixează termenul de judecată și văd dosarul. Diseară ai să mă aștepți la trenul de București. Am să-ți spun ce trebuie să faci.

O sonerie vibră teatral prin pacea cîmpenească a peronului. Doi țărani se sculară. Doamna Deleanu se ridică. Mîna lui Dănuț îi încheștă mîna.

Trenul intra în gară, lung, murdărind lumina dimineții. Vagonul de clasa întâi se opri dincolo de peron. Alergă într-un suflet. La ferestre clipeau somnoros chipuri palide și unsuroase.

— Hai, Ioane, îl grăbi domnul Deleanu, îmbrîncind cu piciorul în vagon geamandanele. Și tu de ce nu bagi de seamă?

Dănuț înghiți în sec. Îl lovise peste picioare.

— Dănuț, Dănuț! îl chemă doamna Deleanu mergînd alături de trenul pornit.

Abia avu vreme să-i sărute mîna întinsă.

— Mamă, îngîină Dănuț, ștergîndu-și ochii, nu-l lăsa pe Ali; ia-l în tră... în trăsură, țipă el nemai-văzînd-o.

În urma trenului o cioară coborî între șine, ciugulind prin prund.

— Duduiță, vorbi moș Gheorghe ridicînd de jos batista doamnei Deleanu, mai *avem* pe cineva acasă.

*

Prea mare fusese sofrageria pentru tăcerea în trei, din timpul dejunului și al mesei; prea mare salonașul doamnei Deleanu, pentru tăcerea de după masă, cu noaptea la ferestre.

— Hai la culcare, copii.

Olguța și Monica îi sărutară mîna. Doamna Deleanu nu le mai însoți în odaie. Se despărțiră în antret.

Se făcuse grijitură mare în odaia lui Dănuț. Ușa cu panoplia ruso-japoneză era dată în lături. Mirosul de terebentină al podelelor proaspăt ceruite, pătrundea răcoros în odaia fetițelor, ca o indiferență.

Înainte de a se dezbrăca, Olguța închise ușa. Monica se așeză îmbrăcată pe marginea patului, privind în jos.

— Tu nu te culci? o întrebă Olguța.

— Ba da.

Începu să-și scoată rochița, cu mișcări ostenite. Olguța se sui în pat. Monica-și spuse rugăciunea mai repede ca de obicei.

— Noapte bună, Olguța!

— Noapte bună, Monica!

Olguța suflă în lumînare. Monica rămase în picioare între paturi, prin întuneric, multă vreme... Ținîndu-și suflarea se apropie de patul Olguței.

— Ce faci? tresări Olguța, simțind o lacrimă pe obraz.

— Olguța, vorbi Monica zguduită de suspine, te-am trădat... Eu îl iubesc pe Dănuț.

— Sigur. Tu ești prietena mea... Și eu îl iubesc.

*

Îngrășat de confort, îmbrobonat de lumini rotunde, mirosind a piele C.F-R.-istă și a fum de havană, vagonul de dormit gemea și scîrțîia molatec de-a lungul kilometrilor.

Pe fotoliul din fundul coridorului, conductorul, cu chipiul pe ceafă și tunica desfăcută la gît, își făcea socotelile, muind mereu în gură creionul chimic.

În cabina mică — no.10-11 — domnul Deleanu juca o partidă de *écarté* cu un confrate bucureștean. Alături, pe măsuță, tresărea o sticlă de „Cherry Brandy”; două pahare cu monograma companiei de „Wagon-Lits” cîntau ciocnindu-se cristalin.

În fața cabinei, așezat pe strapontinul de lîngă fereastră, Dănuț privea afară cu fruntea rezemată de sticla rece. Nimeni nu-i mai spunea: „Du-te la culcare, Dănuț”, sau: „Cum? Nu te-ai culcat?” deși trecuse ora cînd copiii „trebuie să se culce”.

— Pă asta, nene, greu s-o cîștigi!

Huruitul roților și vorba muntenească a partenerului domnului Deleanu țineau tovărășie gîndurilor lui Dănuț.

Locomotiva țipă ascuțit. Trenul își încetini mersul.

— Papa, am ajuns! se ilumină Dănuț văzînd la fereastra vagonului oprit figura familiară a domnului Șteflea.

— Ce, nene, te-așteaptă clienți pă la gări?

— Un imbecil care mă pisează!

Cu cărțile de joc în mîină, domnul Deleanu ridică geamul din dreptul lui Dănuț, dădu cîteva ordine

laconice domnului Șteflea și, grăbit, își reluă partida. Domnul Șteflea rămase aiurit la geam. Dănuț își frîngea mîinile... Să fi putut, i-ar fi dat domnului Șteflea și turbinca lui Ivan... Dacă nu știa ce să-i spuie! Gornița de plecare răsună, dramatic.

Deznădăjduit, Dănuț scoase cutia cu bomboane de mintă și o întinse pe geam. Domnul Șteflea o luă nedumerit și rămase cu ea în mîină, privind-o... Trenul pornise. Dănuț, aplecat pe fereastră, flutură batista îndelung spre șeful gării, care prea tîrziu alerga după tren să restituie cutia cu bomboane.

Pierzîndu-l din ochi, Dănuț se așeză din nou pe strapontin și, ca și cum șeful gării i-ar fi fost singura și ultima bucurie de-a lungul drumului amar, începu să plîngă.

O doamnă, din ușa cabinei alăturate, privise toată scena. Se apropie de Dănuț cu un pachet de șocolată.

— Cum te cheamă, puiule?

— Dănuț! suspină el ridicîndu-se în picioare.

— Bravo, nene! Halal fecior! Îți seamănă! clipi confratele către domnul Deleanu, arătîndu-i cu degetul idila de pe coridor.

...Trei gînduri urmăreau prin noapte același tren căutînd pe-același călător.

IV

„MOȘ GHEORGHE, NU TRAGI DIN LULEA?”

*La tante Julie,
La tante Sophie,
La tante Mélanie
Et l'oncle Léon¹...*

— Ah! Papa! Iar ai greșit! îl dojeni Olguța zbur-
lindu-i părul cu podul palmei.

Domnul Deleanu, aplecat peste umărul Olguței,
asupra pupitrului descifra, cu glas de bariton răgușit,
șansoneta adusă de la București o dată cu răgușeala.
Olguța îl acompania la pian.

— Vezi, papa, tu cînți: si-sol-mi-do — în loc să
cînți: si-la-si-do. Ascultă-mă pe mine.

Începu din nou, șuierînd melodia și bătînd tactul cu
piciorul. Domnul Deleanu fredona cu buzele închise,
dînd din cap.

— Ei, papa, iar?! Ce-are să spuie mama?

Domnul Deleanu își luă o figură de școlar prins cu
lecția neînvățată.

— De ce greșești tu, papa, tocmai la *l'oncle Léon?*

— Mare mister! se încruntă domnul Deleanu. Eu
cred că *tante Mélanie* îmi pune piedică!

Olguța bufni de rîs.

---

¹ Mătușa Julie, / Mătușa Sophie, / Mătușa Mélanie / Și unchiul
Léon (fr.).

— Vai, papa! Dac-ai ști tu cine-i *tante* Mélanie, n-ai spune una ca asta!

— Da tu de unde-o cunoști?

— Așa!... Mi-o închipui eu... Știi, papa, are ochelari pe vârful nasului și se uită pe deasupra lor, o invocă Olguța, sculptînd-o cu degetele în aer.

— Și ce mai are?

— Aa! Un neg... un neg păros deasupra buzei! Și-i slabă ca un țîr...

— ...Cu ochelari, adaugă domnul Deleanu.

— Stai, papa! Are musteți!

— I-auzi!

— Zău, papa! Mă jur! Cînd mănîncă ouă fierte îi rămîne gălbenuș pe musteți. Asta-i greșos! Vai, ce urîță-i!... Papa, *tante* Mélanie e nevasta lui *oncle* Léon, săracul de el.

— Ce-ți spuneam eu! Vrea să divorțeze și m-a angajat pe mine avocat.

— Nu primi, papa. *Oncle* Léon are dreptate. *Tante* Mélanie e o zgripturoaieă. Ea îl persecută.

— Ce-i de făcut?

— S-o persecutăm și noi pe ea.

— Atunci hai să mai cîntăm odată.

— Hai.

Și din nou, glasul de soprană și cel de bariton silabisiră pomelnicul ritmat al *tantelor*.

Dimineața intra pe ferestre ca un viscol de polen, aurind sclipitor covoare și oglinzi. Monica ședea pe divan lîngă sobă, ținînd pe genunchi o carte din „*Bibliothèque rose*”.

— Săraca Olguța! oftă ea adînc din cap.

Din întîmplare, Monica aflase adevărata pricină a contramandării plecării la Iași, dar făgăduise doamnei Deleanu să nu spuie nimic Olguței.

... *Et l'oncle Léon.*

— Bravo, papa!

- Cu așa profesoară ajung departe!
— Știi ce, papa? Hai să te-nvăț acompaniamentul!
— Vrei să mor?
— Hai, papa... c-un deget măcar.

Vrînd-nevrînd, domnul Deleanu se așeză la pian.

Olguța începu să-i călăuzească degetele nedibace printre clapele uniforme.

Ușa salonului se deschise încetișor. Anica-și vîrî numai capul, așteptînd. Monica ieși afară.

— A venit doctorul?

— Da, duduie, înghiți Anica ștergîndu-și ochii cu pestelca... Cere conîța spirtul din dulap și un prosop curat.

Cu prosopul și sticla în mîină, Anica o luă la goană pe scări. Monica intră în salon cu fruntea încrețită și ochii grei.

*La tante Julie,
La tante Sophie,
La tante Mélanie
Et l'oncle Léon...*

Doamna Deleanu ieși cu doctorul în tindă.

— ...?

— Dă, doamnă... azi... mîne: e o chestie de ore.

— Să-l transportăm la Iași, la spital...

— Păcat de cheltuială! Nu rezistă.

— ...Anica, du-l pe domnul doctor la curte... Domnule doctor, vorbi doamna Deleanu trecîndu-și mîna peste frunte, fetița mea îl iubește pe moș Gheorghe... Aș vrea să nu știe... O lăsăm să creadă că ești un client al bărbatului meu, venit pentru afaceri.

— *Voyons!* N-aveți nici o închietudine, zîmbi doctorul ridicînd mîna. În cinci minute sîntem cei mai buni amici. *J'en fais mon affaire*¹.

---

¹ Ia te uită!... Mă descurc eu (fr.).

Văzîndu-l pe doctor, țăranii așezați pe prispă se ridicară în picioare, salutîndu-l adînc.

— Scapă, domnule doftor? întrebă unul.

— Ceva moștenire? glumi doctorul ascuțindu-și privirea. N-aveți nici o grijă. Mult nu mai are.

Urmat de Anica, doctorul trecu înainte; trăsura-l aștepta la poartă cu Ion pe capră.

— Spurcăciune! scui pă printre dinți Oțăleanca, urmîndu-l c-o privire dușmănoasă pornită din ochii uzi de lacrimi curate.

*

Moș Gheorghe cercă să închege un zîmbet mucalit cu colțul buzei și coada ochiului; zîmbetul răsări trist pe fața topită în jurul ochilor amari de suferință.

Doamna Deleanu se așeză pe marginea laviței, binișor.

— Vrei ceva, moș Gheorghe?

— Duduie, șopti el rar, frămîntîndu-și degetele subțiate, di ci m-o mai împuns?

— Fiindcă așa trebuie, moș Gheorghe. Asta-ți dă sănătate.

— Sărut mîna... da eu aș zice să vie părintele.

Ochii lui moș Gheorghe stăruiră umili subț privirea doamnei Deleanu care, încet, întoarse capul.

— Bine, moș Gheorghe, are să vină și părintele... dacă vrei.

Un oftat greu curmă tăcerea.

— Te doare, moș Gheorghe?

— ...

Ochii moșneagului, îndreptați spre ferestrele luminoase, se umplură de lacrimi.

— ...Am să **ți-o** aduc mai încolo, moș Gheorghe. Odăița în care Olguța descoperea fructele din livada Oțălencei, după aromă, de cum intra pe ușă, mirosea acum a iod, a eter și a spirt ars.

— Bună țuică, domnule Deleanu.

— Bătrână.

— Bună și bătrîneața la ceva! clipi doctorul. Și întorcându-se către Olguța: *A la vôtre, mademoiselle!*

Olguța îl privi cu ochi de miop și-și vîrî din nou nasul în carte, obraz în obraz cu Monica.

— Monica, ai băgat de seamă? Clientul se rade pe frunte! șopti ea, prefăcîndu-se că cetește.

Profira ieși cu tablaua, aruncînd doctorului o privire scîrbită: mîncase toate aperitivele.

— Și cu ce se delectează, mă rog, domnișoarele? Dacă nu-s indiscret? le întrebă doctorul așezîndu-se pe divan alături de ele.

— *Les malheurs de Sophie*¹, recită repede Monica, titlul cărții, strîngîndu-se în Olguța.

— *Les malheurs?* A! Nu! Cu-așa cetitoare trebuie să schimbăm titlul. Eu propun: *Les bonheurs de Sophie*².

Spiritual, aspiră aer pe nas. Olguța se încruntă.

— Și vra să zică, Sofia dumneavoastră e nenorocită? Ia puneți-mă și pe mine la curent cu nenorocirile ei.

— Cum nu, se oferi Olguța, privindu-l drept în ochi.

— *Vous avez la parole.*³

— Sofia noastră, începui Olguța descoperindu-și fruntea, combativ, era o fetiță ca și noi...

— Frumoasă, cuminte și amatoare de povești, îi luă doctorul vorba din gură.

— Și binecrescută, adăugă scurt Olguța.

— Bucuria părinților, încheie doctorul.

— De unde știi mata?

---

¹ *Nenorocirile Sophiei*, roman al contesei de Ségur (1799—1874) (fr.).

² Bucuriile Sophiei (fr.).

³ Aveți cuvîntul (fr.).

— Aa! Ce nu știi eu?! Îmi spune degetul cel mic.

— Daa? Te rog să spui mata degetului cel mic — care? de la mâna stîngă, de la mâna dreapta... sau de la picior?

— Iacătă-l!

Olguța îl privi cu deosebită și lungă atenție.

— Te rog să-i spui mata că spune minciuni și drept pedeapsă să-i tai unghia.

Unghiile doctorului erau tăiate — sau, mai exact mîncate — scurt. Numai degetul cel mic al mîinii drepte era privilegiat cu prisosință, datorită pesemne unei concepții estetice.

— Ha-ha! Și de ce spune minciuni, domnișoară?

— Fiindcă Sofia noastră nu era bucuria părinților.

— Nu-mi vine a crede!

— Ascultă mata și ai să vezi.

— *Je suis tout oreilles.*¹

— Odată, vine un domn în vizită la părinții Sofiei...

Domnul Deleanu, subit, se așeză pe divan, la picioarele Olguței.

— Sofia tocmai cînta la pian. Ce să facă? Se scoală și ea să-l primească pe musafir, fiindcă era o fetiță binecrescută. Dar musafirul n-o lăsa în pace. În loc să stea de vorbă cu părinții Sofiei — cum stau oame-nii mari — el vorbea cu Sofia...

— Olguța, eu aș propune să ne așezăm la masă, se amestecă domnul Deleanu.

— N-o așteptăm pe mama?... Și-atunci, urmă Olguța îndîrjită, Sofia nu s-a mai putut ține și i-a spus în față: „Domnule musafir, nu pot să te sufăr: fiindcă te razi pe frunte, fiindcă miroși ca o farmacie și fiindcă nu-mi dai pace”.

Tăcere gîtuită.

Ușa se deschise. Doamna Deleanu intră cu o prefăcută însuflețire.

---

¹ Sînt numai urechi (fr.).

- O veste bună: o scrisoare de la Dănuț.
- Ia să văd, sări Olguța.
- Haidem la masă... Ei, cum vă-mpăcați? întrebă doamna Deleanu pe doctor.
- Admirabil! Ne tachinăm deja. Știți: „*Qui s-aime se taquine*¹”.

Domnul Deleanu își mușcă musteața, strănutînd.

*

Din plicul deschis se revărsă pe farfuria doamnei Deleanu un teanc de fotografii.

- Dănuț! Uite: Dănuț! se bucură doamna Deleanu.
  - Ia să vedem, mamă.
  - Tuns! se-ntristă doamna Deleanu, privind cu de-amănuntul fotografia proaspătului licean.
- Singur doctorul își mînca omleta cu brînză și verdețuri.

- Mamă, uite: scrie ceva pe dos.
  - „*Pentru Monica de la Dănuț*”, ceti doamna Deleanu slova caligrafică... Poftim, Monica.
- Zugrumată de emoție, Monica și luă fotografia fără s-o privească, o așeză pe genunchi pipăind-o cu degetele, înghiți, și-și trecu șervetul peste obrajii aprinși.
- „*Pentru papa de la Dănuț*”.
  - Hei! Ca o ridiche! Căpățînosul tatei!
  - Asta-i pentru mine. „*Pentru Olguța de la Dănuț.*”
  - Mamă, da aceea pentru cine-i?
  - „*Pentru moș Gheorghe...*” ceti repede, oprindu-se prea tîrziu, doamna Deleanu.
  - Bravo, Dănuț! jubilă Olguța. Eu i-o duc lui moș Gheorghe.

Toți se posomorîră. Numai doctorul zîmbi, clipind cu înțeleș cătră doamna Deleanu.

- Stați, mă rog, interveni el mestecînd. Dați-mi și mie o fotografie. Nu-s eu prietenul juneții?

---

¹ Cine se iubește se tachinează (fr.).

— Poftim omletă, ripostă crunt Olguța îndesînd farfuria înspre el.

— Chiar așa. Hai să mîncăm, se scutură doamna Deleanu.

— Ce scrie, mamă? Cetește scrisoarea.

— „*Dragă mamă, mi-e foarte dor de voi toți, de moș Gheorghe și de Ali*”...

O pauză lungă.

— Lasă, Alice. Cetește fiecare după masă.

Dacă n-ar fi fost doctorul la dejun, omleta s-ar fi întors așa cum venise, fără ca bucătăreasa să se mire.

— Mamă, eu mă duc la moș Gheorghe să-i duc fotografia, anunță Olguța urmărind cu o privire cruntă pe doctorul care intra în salon.

— ...

— Lasă, mai tîrziu, Olguța. Moș Gheorghe-i dus la pădure. Mergi cu tata cînd s-o întoarce.

— Mergi și tu, papa?

— Nu ți-am promis? Îi facem noi doi *o vizită!*

— Și ne dăm în scrînciob?

— Vai!

— Și pe client îl lăsăm acasă, nu?

— Nici vorbă!

— Bravo, papa! respiră Olguța. Nu pot să-l sufăr. Ai văzut cum mănîncă?

Doamna Deleanu întinse Olguței scrisoarea lui Dănuț.

— Cetește-o cu Monica. E vorba de niște gavanoase! cercă ea să zîmbească.

Auzind cuvîntul gavanoase, rostit de doamna Deleanu, Olguța tresări. Luînd-o pe Monica de mîină, se grăbi spre odaia ei, în care nu se făcuse încă foc fiindcă Olguța pretindea că-i prea cald.

— ...

Doamna Deleanu începu să plîngă.

— Biata Olguța! dădu din cap domnul Deleanu.

Olguța cetea cu glas tare scrisoarea lui Dănuț; lîngă ea, Monica urmărea cu privirea șirurile neregulate pe care ar fi vrut să le alinte și să le sărute.

„...Băieții de aici mă rîd fiindcă vorbesc moldovenește. Chiar m-au poreclit «Șoldoveanu» și «domnul Măi». Mie nu-mi pasă. Numai mi-i ciudă că spun minciuni! Spune și tu, mamă dragă, dacă-i adevărat că eu spun: «și mai faci» în loc să spun «ce mai faci?»”...

— Nu-s eu acolo, că v-aș arăta eu *și mai fac!* se stropși Olguța la nevăzuții munteni, prigonitori ai lui Dănuț.

— Da nu-i adevărat, Olguța. Dănuț nu spune-așa! sări și Monica, aprinsă de mînie.

— Sigur dă nu spune! Da-s proști muntenii! Știi, ei îs cam surzi! explică Olguța compătimitoare. Cînd vorbești cu un muntean trebuie să țipi, altfel nu te-nțelege. N-ai auzit? Ei nu spun *măi* ca *noi*. Ei țipă: *băăă!*

„...Da nici eu nu m-am lăsat”, urmă Dănuț îndărătnic.

— Bravo ție! aprobă Olguța pe neștiute.

Monica primi omagiul.

„...Ieri, cînd intram în clasă, un băiat spunea arătînd pe niște băieți din altă clasă: «Mă, ei are liber, al dracului!» Atunci eu am sărit și i-am spus că nu știe să vorbească românește, fiindcă în românește subiectul se acordă cu predicatul, ș-atunci trebuia să spuie: ei au liber». Toți băieții rîdeau și spuneau că el are dreptate, fiindcă eu sînt șoldovean căpățînos. Eu n-am spus nimica”...

— Foarte rău! dezaprobă Olguța.

— Ce era să facă săracu Dănuț? îl apăra Monica.

— Să-i insulte și să-i bată.

„...da în ora de română, l-am întrebat pe domnul Ilie Popescu cum se spune. El mi-a dat dreptate.

Da eu nu mai pricep nimic! Chiar el spune tot așa: «Ei are»! Spune tu, mamă dragă, și-a bătut joc de mine sau nici el nu știe românește?»

— Ilie Popescu, ești un prost! Se cunoaște și după nume că-i prost; nu-i așa, Monica?

— De ce, Olguța? El i-a dat dreptate lui Dănuț.

— Nu trebuie să ții cu proștii, Monica. Ei *n-are* dreptate niciodată .

„De când m-am tuns mi-i foarte frig. Și nu știu de ce, da mi-i rușine cu capul gol! Ce-ar mai râde Olguța să mă vadă așa!”

— Săracu Buftea! zîmbi Olguța, privind fotografia din mîinile Monicăi. Parcă-i dat cu var pe cap!

Olguța reîncepu lectura. Monica nu-și mai lua ochii de pe fotografie. Asculta și privea. Dănuț, în uniformă cu pantaloni lungi avea o poziție foarte fotografică: un picior înainte, ca la comanda militărească „pe loc ’paus!”; o mîină voivodal înfiptă în șold, cealaltă, purtătoarea chipiului, atîrnînd țapănă de-a lungul coapsei; capul strîmbat în sus. Surîdea serafic mîinei nevăzute a fotografului. Roșii, obrajii Monicăi își în-sușiră zîmbetul.

Scrisoarea se isprăvea cu următorul post-scriptum:

„...Și eu am mîncat dulceață din gavanoasele de la Olguța. Bună mai era, mamă dragă! Numai la noi acasă se face așa bună dulceață!”

— Bravo, Dănuț! Așa aș fi scris și eu.

Olguța admira retorica măiestrie cu care Dănuț îmbinase spovedania jafului dulceților păstrate pentru iarnă, cu slăvirea lor și măgulirea păgubașului — fără să-și dea seamă că acel „bună mai era, mamă dragă!” departe de a fi un vicleșug, pentru Dănuț era o naivă și deplină doină.

*

După împărtășanie, moș Gheorghe privise lung aburii albăstrii ai fumului de tămîie plutind înfloriți

prin odaie. De la o vreme ațipise. Acum dormea cu fața în sus. Brațele-i atârnav în lături, grele. Și trupul, și chipul păstrau parcă întipărirea resemnată a unei răstigniri.

Doamna Deleanu îl veghea, așezată pe un scăunel alături de laviță, cu coatele sprijinite pe genunchi și fruntea cufundată în palme.

Veghea și Oțeleanca. Neîndrăznind să stea jos, subt același acoperământ cu doamna Deleanu, și fiind ostenită de lunga ședere în picioare, îngenunchease în fața icoanelor.

Doctorul, întins pe prispă, la aer curat, cetea un roman franțuzesc, făcînd reflecții specific românești.

...Pe cînd era de-o samă cu Olguța, doamna Deleanu căpătase de la moș Gheorghe un dar nepieritor, ca trandafirii Iericonului: zîmbetul copilăriei. Fără de moș Gheorghe nu l-ar fi cunoscut. Nu doar că n-o iubeau părinții! Dar mama doamnei Deleanu, greu zdruncinată de la naștere, trăise mai mult prin străinătate. Venirile ei acasă — din ce în ce mai rare — nu aduceau decît o față mai istovită, un zîmbet mai chinuit și o poruncă de *liniște* sfătuită de doctori și rostită de Fița Elencu în fața mormanelor de jucării proaspăt aduse. Conu Costache Dumșa, prins de viața politică, dezmierda distrat, uneori numai — ș-atunci c-un oftat de mîhnire — capul fetiței timide cu care avea să i se stingă numele. În schimb, străjeri neclințiți ai copilăriei ei în căminul părintesc, fuseseră ochii Fiței Elencu, verzi, ca un mucegai nimicitor al oricărei frăgezimi. Mai tîrziu, dascăli și guvernante, tot subt diriguirea Fiței Elencu, o învățară să fie bătrînă la minte, deșteaptă, posomorîtă și savantă și în alte limbi decît cea românească.

Moș Gheorghe-i ținuse loc de mamă și bunic. El alungase tot atîtea lacrimi pe cît deșteptase zîmbete

și-nviorări pe chipul palid al feței istovite de învățatură și singurătate.

Și ea fusese odată „duduița moșului”. Acum era Olguța... Și moșul copilăriei lor se ducea...

Degetele doamnei Deleanu mîngîiară ușor părul alb al moșneagului.

Alte amintiri, de mai tîrziu, înlocuiră pe-ale copilăriei; și acestea tot de moș Gheorghe legate și de căsuța lui.

...Fița Elencu prinsese la Iași — era mult de-atunci — o scrisoare de dragoste de la tînărul Iorgu Deleanu, profesorul de filozofie al nepoatei sale.

— Ce-i asta, Alice? întrebuse ea cu scrisoarea în mînă și un zîmbet oțețit în ochi.

Inima nepoatei simțise greutatea întregii planete.

— Ia să vedem noi ce-a scris *domnul profesor*, începuse Fița Elencu așezîndu-se într-un fotoliu... „*Draga mea Alice*” Bre, bre!... Vra să zică, scumpa mea nepoată, un slugoi, un Deleanu oarecare, are cutezanța să te tutuiască pe tine, odraslă de neam boieresc! Frumos! Tare frumos! Știi tu, fetițo, pentru ce-s făcute bicele?... Nu știi. Ei, să te-nvețe mătușă-ta, că-i mai bătrînă. Bicele, dragă nepoată, sînt făcute pentru tălpile groase, ca să le facă mai subțiri... și mai simțitoare. Și cum mai spune? „*Dragă!*” Un *adiectiv* foarte necuviincios!... Și ce mai spune? „*Mea!*” Cum se poate! Nu-ți pare ție, scumpa *mea* nepoată, că acest posesiv nesăbuit pornește dintr-o minte cu totul smintită? Că altfel nu-i cu putință să îndrăznească un fecior de robi să fure un cuvînt așa de boieresc!... Mata, fetițo, încheiase Fița păturind scrisoarea ca pe un document de mare preț, ai să mergi cu mine la țară, și acolo am să-ți spun eu „*draga mea Alice*” pînă ce ti-i sătura de dragoste, ca să nu mai simți nevoia să ți-o spună slugile.

Fița se ținuse de cuvînt așa de vertiginos, încît tînărul Iorgu Deleanu găsise numai o ușă închisă în casa unde preda lecții de filozofie. Pe cînd nepoata Fiței învăța la Medeleni să-și stăpînească lacrimile subțentiv priveghere a ochilor verzi, tînărul Iorgu Deleanu le lăsă să curgă în voie, la Iași, căpătînd bile din ce în ce mai roșii la examenele de drept.

Într-o bună zi, vine la curte mama Anica, nevasta lui moș Gheorghe.

— Sărut mîna, duduie, oftase ea ca să-și ascundă zîmbetul, o căzut la pat moșneagul.

Fără să mai aștepte încuviințarea Fiței, „duduița moșului” pornise într-un suflet. Moș Gheorghe o înțîmpinase — mohorît de vesel ce era — în tindă.

În loc de boală — tînărul Iorgu Deleanu.

Moș Gheorghe știa bine cine-i și ce poate Fița Elencu. Totuși nu pregetase.

O după amiază întregă, Moș Gheorghe și mama Anica pîndiseră pe geam pentru fericirea de la spațele lor. O noapte întregă dormiseră pe prispă, fiindcă în odăița lor dormea somn fericit, somn tineresc „dragul duduiței”.

...Cresc uneori în fața caselor copilăriei masivi și blînzi stejari, al căror zvon de frunze, al căror cor de cuiburi, cu zilele și anii tot mai scump îți este, fiindcă în frunză și în cuiburi trăiesc și cîntă amintiri și fiindcă umbra lor e dulce ca o dragoste. Și dacă se întîmplă ca securea să-i abată, căderea lor e-o prăbușire de trecut, și golul lipsei lor vaier de jale.

În tăcerea odăiței nu s-auzea decît suflarea hurducată și șuierătoare a lui moș Gheorghe. Cu hîrșcăit de fereastră, moartea doboră un blînd stejar.

Doamna Deleanu plîngea.

Oțăleanca se închina la icoane.

Cînd povestea sau cînd pleda, domnul Deleanu era stăpînit de un zbucium meridional care-l făcea să nu-și găsească astîmpăr. Odată, la Curtea cu juri, înfierbîntat de oratorie și de întreruperi, părăsise, încetul cu încetul, *banca apărării*; și începuse să înainteze... Ajunsesse în mijlocul sălii, între acuzat și jurați.

Fără să-și dea seama, valsa mereu, înaintînd spre masa Curții, pînă cînd președintele sunase clopoțelul:

— Domnule avocat, îmi permiteți să chem aprodul să mute masa Curții... ca să aveți loc!

— Mă iertați, domnule președinte, replicase domnul Deleanu, oprindu-se. Adevărul te poartă înainte, ca un asalt spre dreptate. Mulțumesc onoratei curți că m-a trimes la timp îndărăt.

De astă dată, subiectul povestirii era în cel mai desăvîrșit acord cu temperamentul povestitorului. Isprăvile celor „trei mușchetari” nu erau numai povestite, ci și rediate prin gest și atitudine. Spada neînvinsă a lui „d’Artagnan”, redusă la proporțiile pitice ale coupe-papier-ului de pe birou, doborîse atîția guarzi de-ai cardinalului Richelieu, încît domnul Deleanu, cînd înainta, de bună credință, dădea la o parte cu piciorul imagine cadavre. *Coupe-papier*-ul nu mai avea pic de praf: după fiecare duel, domnul Deleanu îl ștergea de sînge.

Abat-jour-ul lămpii, răsturnat pe covor, arăta că slujise de fetru ceremonioaselor saluturi schimbate între bravii Athos, Porthos, Aramis și al patrulea mușchetar al treimei: gasconul d’Artagnan.

Ceașca de cafea neagră era mînjită pe dinăuntru de drojdie, fiindcă — deși golită de pe la mijlocul povestirii — domnul Deleanu o răsturna pe gît, mușchetărește, sorbind din ea închipuirea acelor sa-

vuroase vinuri care răscumpărau — în scurtele popasuri — truda și încercările celor patru bravi.

Monica și Olguța aveau mișcări de rîndunele, urmărind zigzagurile povestitorului prin larga încăpere.

— ...Porthos îi vede, da ce-i pasă lui de patru-cinci-șase guarzi de-ai șnapanului de cardinal! C-un brînci numai, răstoarnă cal cu călăreț cu tot...

Un scaun căzu trosnind.

— ...Înșfacă pe călăreț...

Cea mai nimerită întruchipare a călărețului cardinalicesc era statuia justiției cu balanțele veșnic strîmbe. Domnul Deleanu înșfacă justiția de bronz.

— ...și-ncepe să facă mulineuri: trei guarzi cad morți, doi răniți, ceilalți fug.

Ultimul guard — Justiția — căzu din greu pe covor, în aplauzele Olguței. Caritabilă, Monica ridică Justiția punînd-o la locul ei pe birou.

*

Ca un „Hristos a înviat” rostit de preot și apoi de mii de guri, roșeața soarelui — din nor în nor, din zare în zare — iluminase cerul.

Ograda casei lui moș Gheorghe, încetul cu încetul se umpluse de țărani. Veniseră să afle vești despre cel mai bătrîn și cel mai bun dintre ei. Unii ședeau jos la pămînt, alții pe prispă, alții în picioare, tăcuți și solemnii ca la moartea unui voievod.

Moș Gheorghe deschise ochii: erau turburi. Îi închise iar. O luptă fără trupuri se încinse în tăcerea odăiței... Moș Gheorghe deschise din nou ochii. Gîndurile se mișcau anevoie ca niște care troienite prin nebulosul îngheț al iernii.

Doctorul îi luă pulsul. Întîlnind chipul străin, ochii lui moș Gheorghe se înturnară. Privi prin încăpere... o recunoscă... Începu să caute... Ochii doamnei Deleanu întîlniră privirile muribundului.

Doamna Deleanu își trecu mîna peste frunte: uitase.

— Du-te acasă, șopti ea Oțălencei, făcîndu-i semn să se apropie, și ad-o pe Olguța.

Cu multă trudă, moș Gheorghe își urni capul din loc: aplecîndu-și-l sărută mîna doamnei Deleanu.

Alexandre Dumas scrisese aventurile celor trei mușchetari; domnul Deleanu le istorisea prin viu grai. Pornind poate de la adagiul juridic: „*La plume est serve, la parole est libre*¹” — povestitorul imensifica romantismul romancierului. Domnul Deleanu nu mai era avocatul Iorgu Deleanu, ci al cincilea mușchetar inedit: verbalul viteaz Tartarin de Tarascon.

Așa că mușchetarii luptau cu oștiri întregi pe care, firește, le biruiau neglijent. În plin galop, Porthos smulgea buchete de stejari — sau alți giganți vegetali — pe care le arunca în capetele urmărilor, fără ca armăsarul de sub el — de cea mai romantică rasă — să bage de seamă adaosul miilor de kilograme.

D'Artagnan trecea singur prin rîndurile dușmane — ca Isus pe valurile mării — împărțind în dreapta și-n stînga trăsnete de spadă și interjecții românești.

Iar cînd toți patru mușchetari luptau delaolaltă, vîntul celor patru spade dezrădăcina pădurile. Dacă *șnapanul* de Richelieu ar fi fost mai practic, ar fi apelat la patriotismul mușchetarilor în loc să-i prigonească. Și mușchetarii — *flamberge au vent*² — ar fi făcut mulineuri din zori și pînă-n seară, purtînd astfel cu vîntul galic al spadelor toate corăbiile Franței pe mări și oceane...

De-acum înainte, haiducii naționali aveau serioși rivali în stima Olguței.

---

¹ Condeiu este sclav, cuvîntul este liber (fr.)

² Cu panașul fluturînd în vînt (fr.).

Anica bătu de cîteva ori în uşă. Neprimind nici un răspuns, intră.

— ...O lovitură la stînga: bang! Adversarul o parase...

Olguţa se încruntă: palpita.

— ...O lovitură la dreapta... Ce vrei? întrebă d'Artagnan dînd cu ochii de Anica.

— Afară! țipă Olguţa. Spune, papa.

— Adversarul era chiar Athos?

— Eeei!

Anica nu-și lua ochii de la domnul Deleanu care urma aprins povestirea. Văzînd că nu-i luată în samă, înaintă spre birou.

— A trimes cuconița după duduia Olguţa.

— ...Adversarul lui Porthos era chiar Aramis!

— Aaa!

— Lui moș Gheorghe-i rău de tot, vorbi tare Anica.

— Ce-ai spus? sări Olguţa.

Anica fugise. Olguţa se uită la domnul Deleanu cu fruntea încrêtită.

— Ce-a spus, papa?

— ...

Domnul Deleanu, trezit, cuprinse cu palmele capul Olguței, strîns de tot, sărutîndu-l pe frunte. Olguţa clipi, se smunci, deschise uşa și o rupse la fugă.

*

Văzînd-o pe Olguţa, țăraniile din ogradă se descoperiră ridicîndu-se în picioare. Olguţa trecu în goană printre ei, privindu-i zăpăcită.

— Moș Gheorghe! țipă ea din tindă, gîfîind.

Oțăleanca intră după ea. Doamna Deleanu și doctorul se ridicară în picioare. Olguţa se uită cînd la unul, cînd la altul, fără să primească nici un răspuns.

În vîrful picioarelor intrară domnul Deleanu, Monica și Anica. Tinda se umpluse de capete. Toți tăceau apăsător.

Obrajii Olguței albiră. Se apropie de laviță, privind-l pe Moș Gheorghe cu spaimă și neîncredere. Moș Gheorghe nu mai putea nici să-i vorbească, nici să-i zîmbească. Abia o zărea poate — cu aburul de suflet rătăcit în ochi.

— Moș Gheorghe, nu tragi din lulea? îl întrebă Olguța tainic, aplecîndu-se asupra lui ca să n-o audă nimeni.

Pleoapele moșneagului se zbătură pe albul ochilor. Olguța luă luleaua de pe masa cu bucoavne. Toți se fereau din calea ei. Așeză luleaua în mîna lui moș Gheorghe, zăbovind îndelung cu mînuța ei rece pe înghețul degetelor albe.

Se duse din nou la masa cu bucoavne, luă cutia cu chibrituri, se apropie de laviță. Aprinse chibritul. Luleaua căzu din degetele țapene... Chibritul ardea pîlpîind în mînuța tremurătoare.

Oțăleanca întinse lumînarea și o aprinse de la chibritul pe sfîrșite, stingînd totodată flacăra care ardea degetele Olguței.

— Dumnezeu să-l ierte!

— Pentru ce? întrebă rugîndu-se Olguța, cu o sfîșietoare duioșie.

Dar toți plecară capetele.

Și icoanele din părete tăceau severe.

*

O amiază rece, cu cerul îmbătrînit de nouri suri.

Deasupra satului suna clopotul, amintind cerului depărtat intrarea în pămînt a unui om. Pe ulița cea mare și prin fața ogrăzilor nu se vedea țipenie de om în vrîstă; numai copii de cei mărunți care vorbesc cu gîzele, se sfădesc eu vrăbiile și se supără pe copaci. Satul părea al copiilor.

La cimitir, sătenii cu capetele plecate îndărătul familiei Deleanu ascultau clopotul jalnic.

Cînd începuse slujba la mormînt, Olguța se descoperise. Pletele ei negre fluturaseră în vînt aspru laolaltă cu pletele flăcăilor și-ale moșnegilor.

Preotul era bătrîn. Cimitirul, blînd. Vorbele slujbei semănau cu-acele amuțite în bucoavnele căsuței deșarte.

„Moș Gheorghe, unde ești?”

— Fie-i țărîna ușoară.

Și deasupra mormîntului țarani adînciră crucea de stejar.

Dacă ar fi văzut moș Gheorghe ochii dudușei lui, încercănați ca niciodată și pironiți fără de lacrimi asupra mormîntului — „Aici-s, dudușta moșului” — privirea lor l-ar fi împovărat mai greu decît țărîna umedă care-l pecetluse între morți.

Îndărătul caselor boierești începuse praznicul de pomenire pregătit de doamna Deleanu după datini.

Cu mîna ei, Olguța vărsă din cană în ulciorul fiecăruia. Doamna Deleanu și Monica împărțeau paharele cu rachiul de pe tablaua purtată de Oțăleanca.

Anica, Profîra și Safta — bucătăreasa oamenilor de pe moșie — aduceau felurile de bucate.

Sfiala posomorîtă adusă de la cimitir nu ținu mult. Mai întăi vorbiră amintirile bătrînilor. Pe urmă izbucniră glumele tinerilor: la început în șoaptă, la ureche, apoi fățiș. Rachiul, supa fierbinte și privilegiștea bunătăților calde întetîră voioșia.

Olguța se încruntă. O vorbă aprigă îi aprinse ochii... dar porni spre casă, strîngîndu-și buzele uscate. În fața scărilor se opri, ca alungată de cineva. Se îndreptă spre grajd. Acolo nimeni nu rîdea...

...Acolo, pe capra trăsorii neclintite, fără de cai, fără de hățuri, un copil plîngea cu mînile pe ochi.

Și dumnezeul minunatelor povești nici nu trimese îngerii să se-nhame zburători; nici nu cuprinse de la

spate pumnii uzi, dându-le hățuri, nici nu șopti c-un zîmbet blînd:

„Mîna mata, duduiță”.

*

— Stai jos, părinte.

Vîrînd mîna subt rasă, preotul scoase la iveală un plic.

— Cucoane Iorgule, acum doi ani, moș Gheorghe — Dumnezeu să-l ierte — mi-o încredințat o hîrtie pentru domnia-ta. Iacăt-o.

Domnul Deleanu luă plicul de pînză cu peceți roșii. Pe-o față de coală, mîna lui moș Gheorghe așternuse tremurătoare chirilice. După o scurtă aruncătură de ochi, domnul Deleanu se uită la preot.

— Părinte, eu am cam uitat slova asta. Fii bun și cetește.

Preotul își puse ochelarii și dădu glas voințelor din urmă ale celui dus. Începea moș Gheorghe, luîndu-și rămas bun de la stăpînii săi și mulțumindu-le pentru pînea care o mîncase la casa lor și pentru bunătatea cu care-l învredniciseră. Apoi arăta întrebuițarea ce roagă să se dea banilor pe care i-a agonisit. Apoi:

....„Eu Gheorghe Iernilă, las cu limbă de moarte casa și gospodăria me copiilor lui cuconu Iorgu Deleanu, adicătelea, duduii Olguța și lui cuconașu Dănuț. Sî li hie casa și pămîntul meu loc de gioacă după moartea me precum le-o fost și cît am trăit. Iară sipetul brășovenesc, ce am dar de la răposatul cuconu Costache Dumșa, îl lăs cu tot ce-i în el duduii Olguța. Am adunat în sipet oleacă de zestre, din munca me, pentru duduii Olguța. Și vă roagă moșu cu plecăciune și supunere să faceți duduii Olguța haină de mireasă din mătasurile adunate în sipet. Că dacă n-am avut eu parte s-o văd mireasă, măcar de-atîta bucurie să am parte, că mult am iubit-o”...

Între timp, doamna Deleanu intrase în birou căutând-o pe Olguța. Vorbele testamentului se îmbinau în mintea ei cu dialoguri din alți ani, lămurindu-le.

„Cit, moș Gheorghe, că-i bun și ieftin.”

„Ba mătasă, sărut mâna, că-i scumpă și frumoasă”.

„Și pentru ce, moș Gheorghe? Că doar fată de măritat n-ai?”

„Sî hie! Știe el moșu!”

„Și mi-i iertat mie, ca slugă veche a neamului dumneavoastră și ca om bătrîn, să ridic ochii la stăpîna me, duduia Olguța, și să zic: «Duduita moșului, să nu-ți hie rușine să primești zăstre de la o slugă, că munca și dragostea îs sfințite chiar de Domnul nostru Dumnezeu»” ...

Numai doamna Deleanu știa — din întîmplare — că Olguța îmbrăcase într-ascuns rochița de doliu a Monicăi pentru înmormîntarea slugei care-și închinase munca anilor din urmă unei albe rochii de mireasă.

*

Noaptea de toamnă era umedă și amară, ca izgonită din fundul unui ocean.

Pe peronul gării, doamna Deleanu, domnul Deleanu și fetițele, strînși în jurul geamandelor, ședeau tăcuți ca o familie de emigranți.

Trenul intră în stație cu o întîrziere de un ceas. Se suiră repede. Pe coridorul neluminat un glas bărbătesc întrebă căscînd:

— Ce gară mai e și asta, domnule? Cînd dracu o să mai ajungem cu-atîta stat pe loc!

Olguța strînse pumnii.

Gornița sună scurt. Trenul porni din anonima gară a vacanțelor spre orașele cu nume atît de cunoscute.

CUPRINS

	<u>pag.</u>
<i>Prefață</i>	5
<i>Tabel cronologic</i>	27

Partea întâia

I Potemkin și Kami-Mura	37
II Căsuța albă și rochița roșie	114
III Herr Direktor	150

Partea doua

I „Mediul moldovenesc”	207
II Robinson Crusoe	268
III Păpușa Monicăi	299
IV „Moș Gheorghe, nu tragi din lulea”	330

Lector: NICOLAE TEICĂ
Tehnoredactor: AURELIA ANTON

**Apărut 1971. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format
700X920/32. Coli edit. 15,89. Coli tipar 11. A. nr.
17486/1971. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici
859-39**

**Tiparul executat sub comanda nr.
10 685 la Combinatul Poligrafic
„Casa Scînteii”
Piața Scînteii 1, — București
Republica Socialistă România**

ionel teodoreanu

«Lumea din La Medeleni, care prezintă câteva analogii și multe diferențe cu aceea din *Viața la țară*, e lumea unei anumite clase moldovenești, astăzi în mare criză, dacă nu în deplină decadentă. E marea burghezie rurală de dincoace de Milcov. Sînt oameni bogati, care trăiesc la țară și la oraș, viață largă, fără griji, viață occidentală prin tendințe, dar profund națională prin ceea ce ține de instinct și de inconștient. Există o anumită patriarhalitate orientală, făcută din lene, din glumă, din romantism, din lipsa totală a zilei de mîine (ceea ce e firesc la aceste clase), dar mai ales prin lipsa totală de preocupări principale de morală ori politică, de ideologie.»

MIHAI RALEA (*Interpretări*, 1927)

Vol. I-IV Lei 19

editura minerva